

CVRIA

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI
WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Sprawozdanie roczne
2008

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI
WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

SPRAWOZDANIE ROCZNE 2008

Przegląd działalności
Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich,
Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich
oraz Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej

Luksemburg 2009

www.curia.europa.eu

Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Sąd Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Trybunał w Internecie: <http://www.curia.europa.eu>

Sprawozdanie roczne jest również dostępne w wersji CD-ROM
w służbie Trybunału Sprawiedliwości ds. kontaktów z mediami i informacji
Tél. (352) 43 03 20 35

Ukończono 31 grudnia 2008 r.

Powielanie materiałów jest dozwolone, pod warunkiem że zostanie podane ich źródło. Fotografie mogą być powielane wyłącznie w kontekście niniejszej publikacji. Każde inne wykorzystanie wymaga uzyskania zgody Urzędu Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich.

Wiele informacji na temat Unii Europejskiej znajduje się w Internecie.
Dostęp można uzyskać przez serwer Europa (<http://europa.eu>).

Dane katalogowe znajdują się na końcu niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2009

ISBN 978-92-829-0905-8

doi: 10.2862/3921

© Wspólnoty Europejskie, 2009

Printed in Luxembourg

DRUK NA PAPIERZE BIAŁYM BEZCHLOROWYM

Spis treści

	Strona
Wstęp	
Prezes Trybunału Sprawiedliwości Vassilios Skouris	5

Rozdział I

Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich

A – Zmiany organizacyjne w Trybunale Sprawiedliwości i jego działalność w 2008 r.	9
B – Skład Trybunału Sprawiedliwości	59
1. Członkowie Trybunału Sprawiedliwości.....	61
2. Zmiany w składzie Trybunału Sprawiedliwości w 2008 r.	75
3. Precedencja	77
4. Dawni członkowie Trybunału Sprawiedliwości	79
C – Statystyki sądowe Trybunału Sprawiedliwości	83

Rozdział II

Sąd Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich

A – Działalność Sądu Pierwszej Instancji w 2008 roku	115
B – Skład Sądu Pierwszej Instancji	159
1. Członkowie Sądu Pierwszej Instancji	161
2. Zmiany w składzie Sądu Pierwszej Instancji w 2008 r.	171
3. Precedencja	173
4. Dawni członkowie Sądu Pierwszej Instancji	175
C – Statystyki sądowe Sądu Pierwszej Instancji	177

Rozdział III*Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej*

A – Działalność Sądu do spraw Służby Publicznej w 2008 r.	201
B – Skład Sądu do spraw Służby Publicznej	213
1. Członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej	215
2. Precedencja	219
C – Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej	221

Rozdział IV*Spotkania i wizyty*

A – Oficjalne wizyty i spotkania w Trybunale Sprawiedliwości, Sądzie Pierwszej Instancji oraz Sądzie do spraw Służby Publicznej	235
B – Wizyty naukowe	239
C – Uroczyste posiedzenia	243
D – Wizyty lub udział w oficjalnych uroczystościach	245

<i>Skrócony schemat organizacyjny</i>	<i>251</i>
---	------------

<i>Dane teleadresowe Trybunału Sprawiedliwości</i>	<i>255</i>
--	------------

Wstęp

Trybunał Sprawiedliwości zamknął rok 2008 symbolicznym wydarzeniem: objął w posiadanie nowy zespół budynków. Dysponuje obecnie scentralizowaną infrastrukturą współmierną do jego ekspansji, stałego wzrostu liczby wnoszonych do niego spraw, wprowadzenia nowych procedur i ostatnich rozszerzeń Unii Europejskiej, co stanowi sytuację optymalną nawet w dobie komunikacji elektronicznej.

Historyczne znaczenie uroczystego otwarcia nowego zespołu budynków Trybunału, którego wysoką rangę podkreśliła obecność wybitnych osobistości, nie może zepchnąć na drugi plan innych zdarzeń, które naznaczyły ubiegły rok. Równie ważnym etapem było wprowadzenie w życie pilnego trybu prejudycjalnego, procedury, która umożliwiła Trybunałowi rozpoznanie w niezwykle krótkich terminach pierwszych spraw dotyczących przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, poddanych temu trybowi.

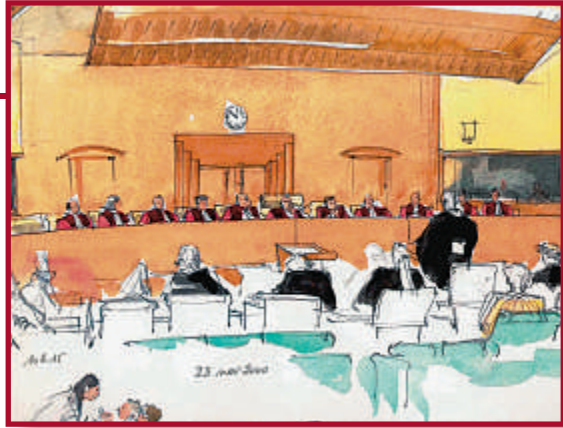
Rok 2008 zapisze się w historii również ze względu na szczególnie wysoką skuteczność i tempo działalności sądowej instytucji. Należy zwrócić w tym zakresie uwagę na ogólne skrócenie czasu trwania postępowań, bardzo znaczące w szczególności w odniesieniu do spraw prejudycjalnych. Z kolei dla Sądu Pierwszej Instancji miniony rok był jednym z najbardziej produktywnych w jego historii.

Wreszcie w minionym roku 1332 sprawy wpłynęły do trzech sądów składających się na Trybunał Sprawiedliwości, co oznacza, drugi rok z rzędu, najwyższą liczbę w historii instytucji i wskazuje na stały wzrost liczby sporów o charakterze wspólnotowym.

Sprawozdanie roczne pozwala czytelnikowi zaznajomić się z rozwojem i istotą działalności trzech sądów wchodzących w skład instytucji: Trybunału Sprawiedliwości, Sądu Pierwszej Instancji i Sądu do spraw Służby Publicznej. Odrębne dla każdego sądu statystyki sądowe uzupełniają i ilustrują analizę działalności sędziowskiej w minionym roku.

V. Skouris
Prezes Trybunału Sprawiedliwości

Rozdział I

Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich

A – Zmiany organizacyjne w Trybunale Sprawiedliwości i jego działalność w 2008 r.

Prezes Vassilios Skouris

Struktura sprawozdania rocznego jest taka sama jak w poprzednich latach. Pierwsza część przedstawia w sposób syntetyczny działalność Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w 2008 r. Znajduje się w niej w pierwszej kolejności krótkie omówienie zmian organizacyjnych, jakie zaszły w tej instytucji w minionym roku, ze szczególnym uwzględnieniem zmian instytucjonalnych dotyczących Trybunału Sprawiedliwości oraz modyfikacji jego wewnętrznej struktury organizacyjnej i metod pracy (sekcja 1). Część ta zawiera następnie analizę danych statystycznych dotyczących ilości pracy i średniego czasu trwania postępowań (sekcja 2). Przedstawiony w niej wreszcie został, jak co roku, rozwój orzecznictwa w poszczególnych dziedzinach (sekcja 3).

1. Najbardziej znaczącym wydarzeniem roku 2008 dla Trybunału Sprawiedliwości była inauguracja nowego Pałacu, który łączy i rozszerza istniejące budynki. Architektura nowego Pałacu, zaprojektowanego według nowatorskiej koncepcji, nie tylko zachowuje pierwotną strukturę Pałacu, ale stanowi jej kontynuację. Nowy Pałac składa się z dawnego Pałacu, który został przebudowany, aby móc pomieścić sale rozpraw, z Pierścienia, dwupiętrowego budynku, nazwanego w ten sposób mimo prostokątnego kształtu, który okala całkowicie Pałac i mieści gabinety członków samego Trybunału oraz ich bezpośrednich współpracowników, z dwóch wież przeznaczonych dla służby tłumaczeń i z Galerii – długiego, pełnego światła pasażu, będącego nie tylko łącznikiem architektonicznym między dawnymi i nowymi budynkami, ale również elementem łączącym poszczególne strefy działalności instytucji.

Podczas uroczystej inauguracji nowego Pałacu w dniu 4 grudnia 2008 r. w obecności wielkiego księcia i wielkiej księżnej Luksemburga przemówienia wygłosili między innymi Diana Wallis, zastępca przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, Rachida Dati, Garde des Sceaux i minister sprawiedliwości Republiki Francuskiej, José Manuel Barroso, przewodniczący Komisji Europejskiej i Jean-Claude Juncker, premier Wielkiego Księstwa Luksemburga.

Jeśli chodzi o przepisy, które regulują działalność instytucyjną, w drodze zmiany regulaminu Trybunału w dniu 8 lipca 2008 r. wprowadzony został tytuł IVa, który zawiera przepisy mające na celu wprowadzenie w życie wyjątkowej procedury ponownego rozpoznania orzeczeń Sądu Pierwszej Instancji wydanych wskutek odwołania, przewidzianej w art. 62 statutu Trybunału Sprawiedliwości. Najważniejszą nowość wprowadzoną w drodze tych przepisów (art. 123a–123e) stanowi utworzenie specjalnej izby, której zadaniem jest podejmowanie, na wniosek pierwszego rzecznika generalnego, decyzji rozstrzygającej kwestię poddania orzeczenia Sądu Pierwszej Instancji wyjątkowej procedurze ponownego rozpoznania. W skład tej izby wchodzi prezes Trybunału i czterech prezesów izb złożonych z pięciu sędziów.

2. Statystyki sądowe Trybunału za 2008 r. wskazują z jednej strony na bardzo istotne skrócenie czasu postępowań prejudycjalnych w stosunku do poprzednich lat, a z drugiej strony na stałą tendencję do wzrostu liczby sporów przed sądami wspólnotowymi.

Konkretnie Trybunał zakończył 495 spraw w 2008 r. (liczby netto, uwzględniające połączenia spraw). Wśród tych spraw 333 zakończyło się wydaniem wyroku, a 161 – postanowieniem. Liczba wydanych wyroków i postanowień jest niższa niż w roku poprzednim (379 wyroków i 172 postanowienia). Niemniej należy zauważyć, że liczba spraw prejudycjalnych zakończonych w 2008 r. (238 spraw – liczba netto, 301 spraw – liczba brutto) jest zdecydowanie wyższa niż w 2007 r. (218 spraw – liczba netto, 235 spraw – liczba brutto).

Do Trybunału wpłynęły 592 nowe sprawy, liczba ta przewyższa jeszcze liczbę z 2007 r., która była najwyższa w historii Trybunału¹. Tymczasem liczba spraw zawisłych na koniec 2008 r. nie wzrosła znacząco (767 spraw, liczba brutto) w stosunku do zaległości na koniec 2007 r. (741 spraw, liczba brutto).

Ponadto w odniesieniu do czasu trwania postępowań w 2008 r. nastąpił istotny rozwój. I tak w przypadku postępowań w sprawie odesłań prejudycjalnych ten czas wynosił średnio 16,8 miesiąca, podczas gdy w 2007 r. było to 19,3 miesiąca oraz 19,8 miesiąca w 2006 r. Analiza porównawcza wskazuje, że – biorąc pod uwagę cały okres, w odniesieniu do którego Trybunał dysponuje wiarygodnymi danymi – średni czas trwania postępowań prejudycjalnych był w 2008 r. najkrótszy. Jeśli chodzi o skargi bezpośrednie i odwołania, średni czas rozpatrywania wynosił odpowiednio 16,9 miesiąca i 18,4 miesiąca (18,2 miesiąca i 17,8 miesiąca w 2007 r.).

Poprawę efektywności naszej instytucji w rozpatrywaniu spraw można również tłumaczyć – poza reformami jej metod pracy zapoczątkowanymi w ostatnich latach – szerszym wykorzystaniem różnych instrumentów proceduralnych, jakimi dysponuje, by przyspieszyć rozpatrywanie niektórych spraw, w szczególności takich jak: pilny tryb prejudycjalny, rozpoznanie w pierwszej kolejności, tryb przyspieszony, procedura uproszczona i możliwość rozstrzygnięcia bez opinii rzecznika generalnego.

W tym roku w 6 sprawach wniesiono o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym i wyznaczona izba uznała, że przesłanki wymagane przez art. 104b regulaminu zostały spełnione w 3 z nich. Te nowe przepisy dotyczące rozpoznania odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym umożliwiły Trybunałowi zakończenie tych spraw w 2008 r. w czasie wynoszącym średnio 2,1 miesiąca.

O zastosowanie trybu przyspieszonego wniesiono siedmiokrotnie, lecz przesłanki wymagane przez regulamin były spełnione jedynie w 2 sprawach, które zostały zakończone w czasie wynoszącym średnio 4,5 miesiąca. Zgodnie z praktyką przyjętą w 2004 r. wnioski o zastosowanie trybu przyspieszonego są uwzględniane lub oddalane przez prezesa Trybunału w drodze postanowienia z uzasadnieniem. Ponadto w jednej sprawie zastosowano rozpoznanie w pierwszej kolejności.

¹ Z wyjątkiem 1324 spraw wniesionych w 1979 r. Jednak tę nadzwyczaj wysoką liczbę tłumaczył masowy napływ skarg o stwierdzenie nieważności mających ten sam przedmiot.

Poza tym Trybunał nadal stosował procedurę uproszczoną ustanowioną w art. 104 § 3 regulaminu, odpowiadając na niektóre pytania prejudycjalne. Konkretnie, łącznie 39 spraw zostało zakończonych postanowieniem wydanym na podstawie tego przepisu, to jest dwa razy więcej niż w 2007 r.

Wreszcie Trybunał często korzystał z wprowadzonej w art. 20 jego statutu możliwości rozstrzygania bez opinii rzecznika generalnego, jeżeli sprawa nie dotyczy nowych kwestii prawnych. Zaznaczam tu, że w 2008 r. około 41% wyroków wydanych zostało bez opinii (43% w 2007 r.).

W odniesieniu do rozdziału spraw między poszczególne składy orzekające Trybunału należy zaznaczyć, że wielka izba rozstrzygnęła około 14% spraw, izby złożone z pięciu sędziów – około 58%, a izby złożone z trzech sędziów – nieco więcej niż 26% spraw zakończonych w 2008 r. W porównaniu z rokiem poprzednim należy stwierdzić niewielki wzrost odsetka spraw rozpatrzonych przez wielką izbę (11% w 2007 r.) oraz przez izby złożone z pięciu sędziów (55% w 2007 r.), przy czym odsetek spraw rozpatrzonych przez izby złożone z trzech sędziów uległ odpowiedniemu zmniejszeniu (33% w 2007 r.).

Celem uzyskania bardziej szczegółowych informacji dotyczących danych statystycznych za rok sądowy 2008 czytelnik może sięgnąć do pkt C niniejszego rozdziału.

Kwestie konstytucyjne lub instytucjonalne

Jeśli chodzi o istotne zasady, na których opiera się Wspólnota, po raz kolejny w orzecznictwie Trybunału bardzo często przywoływana była zasada równości.

Wymienię tu trzy wyroki, które ilustrują jej znaczenie w różnych dziedzinach.

W sprawie C-54/07 *Feryn*, w której wyrok został wydany w dniu 10 lipca 2008 r., pojawiło się pytanie, czy okoliczność, że pracodawca publicznie oświadcza, iż nie będzie zatrudniał pracowników o określonym pochodzeniu etnicznym lub rasowym, stanowi bezpośrednią dyskryminację przy zatrudnianiu w rozumieniu art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/43².

Trybunał uznał, że tak właśnie było, jako że tego rodzaju oświadczenia mogą poważnie zniechęcać określonych kandydatów do składania swojej kandydatury, a tym samym stanowić dla nich przeszkodę w dostępie do rynku pracy. Istnienie takiej bezpośredniej dyskryminacji nie wymaga, by pojawił się możliwy do zidentyfikowania skarżący, który ewentualnie był jej ofiarą.

Trybunał wypowiedział się następnie w kwestii dowodu na występowanie dyskryminacji. Stwierdził, że publiczne oświadczenia, o których tu mowa, są wystarczające dla domniemania, w rozumieniu art. 8 ust. 1 dyrektywy 2000/43, że ma miejsce bezpośrednio dyskryminująca polityka zatrudnienia. Do tego pracodawcy należy zatem przedstawienie dowodu, że nie naruszył zasady równego traktowania, co może uczynić poprzez wykazanie, że rzeczywista praktyka zatrudniania stosowana przez przedsiębiorstwo nie odpowiada tym oświadczeniom. Następnie do sądu krajowego należy ustalenie, czy zarzucane

² Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz.U. L 180, s. 22).

temu pracodawcy fakty zostały udowodnione, oraz ocena, czy dowody przedstawione na poparcie twierdzeń tego pracodawcy, że nie naruszył zasady równego traktowania, są wystarczające.

Wreszcie Trybunał orzekł, że jeśli chodzi o sankcje odpowiednie w przypadku dyskryminacji przy zatrudnianiu, o której mowa w tej sprawie, art. 15 dyrektywy 2000/43 wymaga, by również w sytuacji braku możliwego do zidentyfikowania pokrzywdzonego system sankcji stosowanych w przypadkach naruszenia przepisów krajowych wydanych w celu transpozycji tej dyrektywy był skuteczny, proporcjonalny i odstraszaający.

Równość traktowania, pod kątem zakazu dyskryminacji ze względu na wiek, stanowiła przedmiot sprawy C-427/06 *Bartsch*, w której wyrok został wydany w dniu 23 września 2008 r. Trybunał orzekł w nim, że prawo wspólnotowe nie zawiera zakazu wszelkiej dyskryminacji ze względu na wiek, której przestrzeganie sądy krajowe muszą zagwarantować wtedy, gdy ewentualnie dyskryminujące traktowanie nie ma związku z prawem wspólnotowym. Taki związek z prawem wspólnotowym nie powstaje na mocy art. 13 WE ani – w przypadku pracowniczego programu emerytalnego wykluczającego prawo do emerytury dla co najmniej 15 lat młodszego małżonka zmarłego pracownika – na mocy dyrektywy 2000/78³, przed upływem terminu transpozycji tej dyrektywy wyznaczonego danemu państwu członkowskiemu.

W sprawie C-164/07 *Wood*, w której wyrok został wydany w dniu 5 czerwca 2008 r., Trybunałowi przedłożone zostało pytanie prejudycjalne dotyczące zgodności z prawem wspólnotowym, z punktu widzenia ogólnej zasady niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową, francuskiego uregulowania prowadzącego do wyłączenia obywatela Wspólnoty Europejskiej – mającego miejsce zamieszkania we Francji, ojca dziecka będącego obywatelem francuskim, które zmarło poza granicami kraju na skutek przestępstwa niepełnionego na terytorium tego państwa – z kręgu osób uprawnionych do odszkodowania i zadośćuczynienia wypłacanego przez Fonds de garantie des victimes des actes de terrorisme et d'autres infractions wyłącznie z racji jego obywatelstwa. Trybunał uznał, że prawo wspólnotowe stoi na przeszkodzie takiemu uregulowaniu.

W odniesieniu do ogólnych zasad prawa wspólnotowego i ich przestrzegania przez władze krajowe przy wprowadzaniu w życie tego prawa należy zwrócić uwagę na sprawę C-455/06 *Heemskerk i Schaap*, w której wyrok został wydany w dniu 25 listopada 2008 r., dotyczącą refundacji wywozowych i ochrony bydła w trakcie transportu, która umożliwiła Trybunałowi wypowiedzenie się na temat przepisu krajowego odnoszącego się do reformatio in peius. Trybunał orzekł, że prawo wspólnotowe nie zobowiązuje sądu krajowego do zastosowania z urzędu przepisu prawa wspólnotowego, jeżeli takie zastosowanie zmuszałoby sąd do odstąpienia od ustanowionej w danym prawie krajowym zasady zakazującej reformatio in peius. Taki obowiązek byłby bowiem sprzeczny nie tylko z zasadami poszanowania prawa do obrony, pewności prawa i ochrony uzasadnionych oczekiwań, które leżą u podstaw rzeczzonego zakazu, ale narażałby podmiot prawa, który wniósł skargę na niekorzystny dla niego akt, na znalezienie się w sytuacji bardziej niekorzystnej niż sytuacja, w jakiej znajdowałby się on, rezygnując z wniesienia tej skargi.

³ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303, s. 16).

Jeśli chodzi o spory rozpatrywane przez sądy wspólnotowe, wiele wyroków zasługuje na szczególną uwagę. Jeden z nich dotyczy samej właściwości sądu wspólnotowego.

W sprawach połączonych C-402/05 P i C-415/05 P *Kadi i Al Barakaat International Foundation przeciwko Radzie i Komisji*, w których wyrok został wydany w dniu 3 września 2008 r., Trybunał utrzymał wprawdzie w mocy zaskarżone wyroki Sądu (wyroki z dnia 21 września 2005 r.: w sprawie T-315/01, Zb.Orz. s. II-3649, i w sprawie T-306/01, Zb.Orz. s. II-3533) w odniesieniu do kompetencji Rady do wydania rozporządzenia zarządzającego zamrożeniem funduszy i innych zasobów gospodarczych należących do osób i podmiotów, których nazwisko lub nazwa figurują na liście załączonej do tego rozporządzenia⁴, wydanego w celu wykonania we Wspólnocie Europejskiej rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale stwierdził, że Sąd naruszył prawo, orzekając, iż sądy wspólnotowe nie są co do zasady właściwe do kontrolowania materialnej zgodności z prawem tego rozporządzenia. Zdaniem Trybunału kontrolę ważności wszelkich aktów wspólnotowych w świetle praw podstawowych należy uważać za wyraz – we wspólnocie prawa – gwarancji konstytucyjnej wynikającej z traktatu WE jako autonomicznego systemu prawnego, którego umowa międzynarodowa nie może naruszać. Kontrola zgodności z prawem, jaką powinien zapewnić sąd wspólnotowy, dotyczy aktu wspólnotowego służącego wykonaniu danej umowy międzynarodowej, a nie umowy jako takiej. Sądy wspólnotowe powinny zapewnić co do zasady pełną kontrolę zgodności z prawem ogółu aktów wspólnotowych w świetle praw podstawowych, które stanowią integralną część zasad ogólnych prawa wspólnotowego, w tym również tych aktów wspólnotowych, które – jak sporne rozporządzenie – służą wykonaniu rezolucji Rady Bezpieczeństwa.

Ponadto Trybunał uznał, że w świetle konkretnych okoliczności, które towarzyszyły umieszczeniu nazwiska Y.A. Kadiego i nazwy Al Barakaat w wykazie osób i podmiotów, których dotyczy zamrożenie funduszy, należało stwierdzić, że prawo do obrony, w szczególności prawo do bycia wysłuchanym, jak również prawo do skutecznej kontroli sądowej osoby i organizacji wskazanych powyżej, w sposób oczywisty nie były przestrzegane. W tej kwestii Trybunał przypomniał, że skuteczność kontroli sądowej oznacza, że organ wspólnotowy jest zobowiązany do poinformowania zainteresowanej osoby lub zainteresowanego podmiotu o motywach, na których opiera się dany środek, w miarę możliwości bądź w chwili podejmowania decyzji o tym środku, bądź przynajmniej najszybciej, jak to jest możliwe, po podjęciu tej decyzji, w celu umożliwienia tym adresatom skorzystania w terminie z prawa do wniesienia skargi.

Choć Trybunał stwierdził nieważność powyższego rozporządzenia w części odnoszącej się do zamrożenia funduszy Y.A. Kadiego i Al Barakaat, uznał on jednak, że stwierdzenie nieważności tego rozporządzenia ze skutkiem natychmiastowym mogłoby w sposób poważny i nieodwracalny zaszkodzić skuteczności środków ograniczających, jako że zanim rozporządzenie to zostanie ewentualnie zastąpione nowym, osoba i podmiot, których ono dotyczy, mogłyby podjąć kroki w celu uniknięcia ewentualności ponownego zastosowania wobec nich zamrożenia funduszy, zwłaszcza że nie można wykluczyć, że nałożenie takich środków na Y.A. Kadiego i Al Barakaat może co do istoty okazać się jednak uzasadnione. Mając na względzie te okoliczności, Trybunał utrzymał w mocy skutki spornego rozporządzenia.

⁴ Rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z Osamą bin Ladenem, siecią Al-Kaida i talibami i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 467/2001 (Dz.U. L 139, s. 9).

dzenia przez okres nieprzekraczający trzech miesięcy, licząc od ogłoszenia orzeczenia, by umożliwić Radzie naprawienie stwierdzonych naruszeń.

W sprawie C-47/07 P *Masdar (UK) przeciwko Komisji*, w której wyrok został wydany w dniu 16 grudnia 2008 r., poruszona została kwestia środków proceduralnych, z jakich należy skorzystać, aby uzyskać dostęp do sądu wspólnotowego.

Ta sprawa dotyczyła bezpodstawnego wzbogacenia. Trybunał orzekł, że według zasad wspólnych dla praw państw członkowskich osoba ponosząca stratę, która powoduje przysporzenie w majątku innej osoby bez podstawy prawnej tego wzbogacenia, tytułem zasady ogólnej ma prawo do odszkodowania do wysokości tej straty ze strony wzbogaconej osoby. Skarga oparta na bezpodstawnym wzbogaceniu, jaka jest przewidziana w większości krajowych systemów prawnych, nie zawiera przesłanki bezprawnego zachowania lub winy po stronie pozwanej. Natomiast istotne jest, aby wzbogacenie było pozbawione jakiegokolwiek ważnej podstawy prawnej. Zważywszy, że bezpodstawne wzbogacenie stanowi źródło zobowiązania pozaumownego wspólne porządkom prawnym państw członkowskich, Wspólnota nie może uchylić się od zastosowania wobec niej tych samych zasad, jeżeli osoba fizyczna lub prawna zarzuca jej, iż w nieusprawiedliwiony sposób wzbogaciła się jej kosztem.

Trybunał dodał, że skarga oparta na bezpodstawnym wzbogaceniu nie należy do systemu odpowiedzialności pozaumownej w sensie ścisłym, której powstanie jest uzależnione od spełnienia szeregu przesłanek dotyczących bezprawności zachowania zarzucanego Wspólnocie, faktycznej szkody i istnienia związku przyczynowego pomiędzy tym zachowaniem a powoływaną szkodą. Odróżnia się ona od skarg wniesionych na mocy tego systemu tym, że nie wymaga wykazania bezprawnego zachowania pozwanego, czy też w ogóle istnienia zachowania, lecz wyłącznie wykazania wzbogacenia pozwanego bez ważnej podstawy prawnej oraz zubożenia skarżącego związanego z tym wzbogaceniem. Jednakże mimo tych cech nie można odmówić podmiotowi prawa możliwości wniesienia przeciwko Wspólnocie skargi opartej na bezpodstawnym wzbogaceniu tylko na tej podstawie, że traktat WE nie przewiduje wyraźnie trybu przeznaczonego dla tego rodzaju skargi. Wykładnia art. 235 WE i art. 288 akapit drugi WE, która wykluczałaby tę możliwość, prowadziłaby do rezultatu sprzecznego z zasadą skutecznej ochrony sądowej, usankcjonowanej przez orzecznictwo Trybunału i potwierdzonej w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Właśnie w tym kontekście skargi z tytułu odpowiedzialności pozaumownej na szczególną uwagę zasługują sprawy połączone C-120/06 P i C-121/06 P *FIAMM i FIAMM Technologies przeciwko Radzie i Komisji*, w których wyrok został wydany w dniu 9 września 2008 r., dotyczące problemu odpowiedzialności Wspólnoty z tytułu aktu normatywnego. Organ rozstrzygania sporów WTO (DSB) orzekł, że wspólnotowy reżim przywozu bananów jest niezgodny z porozumieniami Światowej Organizacji Handlu (WTO) i upoważnił Stany Zjednoczone Ameryki do zastosowania podwyższonego cła do niektórych przywozów. Sześć spółek mających siedzibę w Unii Europejskiej wniosło o to, by Komisja i Rada zostały zobowiązane do naprawienia szkody, jaką miały one ponieść wskutek zastosowania amerykańskich środków odwetowych do ich wywozu przeznaczonego dla Stanów Zjednoczonych. Trybunał przypomniał, że odpowiedzialność Wspólnoty z tytułu aktu normatywnego wyrażającego wybory z zakresu polityki gospodarczej może powstać wyłącznie w razie wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej wyższego rzędu chroniącej jednostki

i przyznającej im uprawnienia. Zwrócił on również uwagę na to, że choć zasada odpowiedzialności Wspólnoty z tytułu bezprawnego aktu instytucji stanowi wyraz ogólnej zasady uznanej w porządkach prawnych państw członkowskich, w świetle której bezprawne działanie rodzi obowiązek naprawienia wyrządzonej szkody, to tego rodzaju zgodność porządków prawnych państw członkowskich nie została jednak wykazana w odniesieniu do istnienia zasady odpowiedzialności z tytułu bezprawnego aktu władz publicznych, w szczególności gdy taki akt ma charakter normatywny. Trybunał doszedł do wniosku, że na obecnym etapie rozwoju prawo wspólnotowe nie przewiduje reżimu pozwalającego na powstanie odpowiedzialności Wspólnoty z tytułu zachowania należącego do sfery jej kompetencji normatywnych w sytuacji, w której ewentualna niezgodność takiego zachowania z porozumieniami WTO nie może zostać podniesiona przed sądem wspólnotowym. Ponadto Trybunał uściślił, że wspólnotowy akt normatywny, którego zastosowanie prowadzi do ograniczeń prawa własności i ograniczeń swobodnego wykonywania działalności zawodowej, mógłby prowadzić do powstania odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty, jeżeli pociąga on za sobą niewspółmierne i niedające się zaakceptować naruszenie samej istoty tych praw, z tego względu, że w danym przypadku nie przewidziano odszkodowania odpowiedniego dla uniknięcia lub skorygowania tego naruszenia.

Inne wyroki wzbogacają w sposób bardziej klasyczny obszerne orzecznictwo Trybunału odnoszące się do dopuszczalności skargi o stwierdzenie nieważności.

I tak w sprawie C-125/06 P *Komisja przeciwko Infront WM*, w której wyrok został wydany w dniu 13 marca 2008 r., Trybunał uznał, że decyzja Komisji zatwierdzająca przepisy mające na celu regulację wykonywania wyłącznych praw do transmisji telewizyjnej wydarzeń mających doniosłe znaczenie dla społeczeństwa, wydane przez państwo członkowskie na podstawie art. 3a dyrektywy 89/552⁵, wpływa bezpośrednio w rozumieniu przesłanek dopuszczalności skargi o stwierdzenie nieważności na sytuację prawną właściciela tych praw. Ponieważ ograniczenia narzucone w tych przepisach są związane z warunkami, na jakich nadawcy telewizyjni nabywają prawa do transmisji telewizyjnej określonych wydarzeń od właściciela wyłącznych praw do nadawania, przepisy wydane przez to państwo członkowskie oraz zatwierdzająca je decyzja skutkują tym, że prawom należącym do spółki, która nabyła prawa do transmisji telewizyjnej, towarzyszą nowe ograniczenia, które nie istniały w chwili, gdy nabyła ona rzeczne prawa, i które czynią trudniejszym ich wykonywanie. Ponadto Trybunał stwierdził, że szkodenie sytuacji prawnej wskazanego powyżej właściciela jest spowodowane wyłącznie koniecznością osiągnięcia rezultatu określonego w tych przepisach i w decyzji Komisji, przy czym władze krajowe nie dysponują żadnym zakresem uznania przy wprowadzaniu w życie tej decyzji, który mógłby mieć wpływ na tę sytuację prawną.

W odniesieniu do przesłanki odnoszącej się do tego, że decyzja musi dotyczyć indywidualnie skarżącego, Trybunał orzekł, że gdy decyzja dotyczy grupy osób, które zostały zidentyfikowane lub mogły zostać zidentyfikowane w chwili wydania tego aktu ze względu na określone cechy właściwe członkom tej grupy, ten akt może dotyczyć tych osób indywidualnie, ponieważ należą one do ograniczonego kręgu podmiotów gospodarczych. Może to

⁵ Dyrektywa Rady 89/552/EWG z dnia 3 października 1989 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, dotyczących wykonywania telewizyjnej działalności transmisyjnej (Dz.U. L 298, s. 23), zmieniona dyrektywą 97/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 czerwca 1997 r. (Dz.U. L 202, s. 60).

mieć miejsce w szczególności wówczas, gdy decyzja zmienia prawa nabyte przez jednostkę przed jej wydaniem.

W wydanym w dniu 17 lipca 2008 r. wyroku w sprawie C-521/06 P *Athinaiki Techniki przeciwko Komisji* należało sprecyzować pojęcie „akt zaskarżalny” w rozumieniu art. 230 WE.

Rozpatrując odwołanie od postanowienia Sądu Pierwszej Instancji, w którym odrzucono jako niedopuszczalną skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji o umorzeniu postępowania w sprawie skargi złożonej do Komisji dotyczącej zarzucanej pomocy państwa przyznanej w związku z zamówieniem publicznym, o której strona wnosząca odwołanie została poinformowana w piśmie, Trybunał orzekł, że, w celu określenia, czy akt dotyczący pomocy państwa stanowi decyzję w rozumieniu art. 4 rozporządzenia nr 659/1999⁶, należy sprawdzić, mając na względzie istotę tego aktu i zamiar Komisji, czy po zakończeniu wstępnego etapu badania Komisja ostatecznie określiła w badanym akcie swoje stanowisko w przedmiocie środka wskazanego w skardze do Komisji, a zatem czy Komisja uznała, że ten środek stanowił lub nie pomoc państwa, że nie budził on wątpliwości co do jego zgodności ze wspólnym rynkiem albo że budził on takie wątpliwości.

Pismo, w którym Komisja informuje autora skargi zmierzającej do stwierdzenia naruszenia art. 87 WE i 88 WE, że „ze względu na brak dodatkowych informacji uzasadniających kontynuowanie dochodzenia Komisja umorzyła postępowanie administracyjne w sprawie [...]”, wskazuje, że Komisja rzeczywiście wydała akt o umorzeniu postępowania administracyjnego w sprawie. Z istoty tego aktu oraz z zamiaru Komisji wynika, że Komisja postanowiła w ten sposób zakończyć wstępne postępowanie wyjaśniające zainicjowane przez autora skargi. Wydając ten akt, Komisja stwierdziła, że wszczęte dochodzenie nie pozwoliło ustalić istnienia pomocy w rozumieniu art. 87 WE, i odmówiła w dorozumiany sposób wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego przewidzianego w art. 88 ust. 2 WE. W takiej sytuacji osoby, na których rzecz ustanowiono gwarancje proceduralne przewidziane w tym postanowieniu, mogą wyegzekwować ich poszanowanie jedynie wtedy, gdy mają one możliwość zaskarżenia tej decyzji do sądu wspólnotowego zgodnie z art. 230 akapit czwarty WE. Zasada ta znajduje zastosowanie zarówno w wypadku, gdy decyzja zostaje wydana z tego względu, że Komisja uważa, iż pomoc jest zgodna ze wspólnym rynkiem, jak i w wypadku gdy Komisja uważa, że należy wykluczyć samo istnienie pomocy.

W tym zakresie takiego aktu nie można uznać za akt wstępny lub przygotowawczy, ponieważ w ramach wszczętego postępowania administracyjnego nie zostanie po nim wydany żaden inny akt, który mógłby stanowić przedmiot skargi o stwierdzenie nieważności. Nie ma w tym względzie znaczenia okoliczność, że zainteresowana strona mogłaby jeszcze przekazać Komisji dodatkowe informacje, co zmusiłoby Komisję do zrewidowania swojego stanowiska w sprawie omawianego środka państwowego z uwagi na to, że zgodność z prawem decyzji wydanej po zakończeniu wstępnego etapu badania ocenia się jedynie na podstawie informacji, którymi Komisja dysponowała w momencie jej wydania, to znaczy w tym przypadku w momencie umorzenia postępowania administracyjnego w sprawie. Jeśli zainteresowana strona przekazuje dodatkowe informacje po umorzeniu postępowania, Komisja może być zobowiązana, stosownie do okoliczności, do otwarcia nowego postępowania administracyjnego. Natomiast wspomniane informacje nie mają wpływu na fakt, iż pierwsze wstępne postępowanie wyjaśniające jest już zamknięte. Wynika z tego, że

⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. [88] traktatu WE (Dz.U. L 83, s. 1).

w drodze tego aktu Komisja zajęła ostateczne stanowisko w sprawie wniosku autora skargi. Trybunał orzekł, że taki akt uniemożliwił autorowi skargi przedstawienie uwag w ramach formalnego postępowania wyjaśniającego, o którym mowa w art. 88 ust. 2 WE, wywołał wiążące skutki prawne mogące naruszać jego interesy i stanowi zatem akt zaskarżalny w rozumieniu art. 230 WE.

Uległo również wzbogaceniu mniej klasyczne, gdyż niedawno rozwinięte orzecznictwo w odniesieniu do konsekwencji wynikających z braku działania państwa członkowskiego po wydaniu wyroku stwierdzającego uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego.

A zatem w wyroku w sprawie C-121/07 *Komisja przeciwko Francji*, wydanym w dniu 9 grudnia 2008 r., Trybunał przypomniał najpierw, że troska o bezzwłoczne i jednolite stosowanie prawa wspólnotowego wymaga, by wykonanie wyroku stwierdzającego uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego nastąpiło bezzwłocznie oraz by nastąpiło w najkrótszym możliwym terminie, a następnie orzekł, że o ile w ramach postępowania określonego w art. 228 ust. 2 WE nałożenie okresowej kary pieniężnej wydaje się szczególnie właściwe, by skłonić państwo członkowskie do usunięcia w jak najkrótszym czasie uchybienia, które w braku tego rodzaju środka mogłoby trwać o tyle nałożenie kwoty ryczałtowej opiera się przede wszystkim na ocenie skutków niewykonania zobowiązań danego państwa członkowskiego dla interesów prywatnych i interesu publicznego, w szczególności gdy uchybienie trwało przez długi czas od chwili wydania stwierdzającego je wyroku.

W tym kontekście Trybunał uznał, iż do niego należy, w każdej zawisłej przed nim sprawie i w zależności od okoliczności danego przypadku, jak i stopnia perswazji i odstraszania, który uzna za wymagany, określenie kar pieniężnych właściwych w celu zapewnienia w najszybszym możliwym czasie wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie i zapobieżenia powtarzaniu się analogicznych naruszeń prawa wspólnotowego.

Okoliczność, jak zaznaczył Trybunał, że nałożenie kwoty ryczałtowej nie było do tej pory stosowane w sytuacjach, w których pełne wykonanie pierwszego wyroku zostało zapewnione przed zakończeniem postępowania wszczętego na podstawie art. 228 WE, nie może stanowić przeszkody dla podjęcia decyzji o takim nałożeniu w innej sprawie, jeśli okaże się to konieczne ze względu na charakter i wymagany stopień perswazji i odstraszania.

Wreszcie Trybunał uznał, że choć wytyczne zawarte w komunikatach Komisji, faktycznie mogą przyczynić się do zapewnienia przejrzystości, przewidywalności i pewności prawa w podjętych przez Komisję działaniach, to takie regulacje nie wiążą jednak Trybunału w wykonywaniu swobodnej oceny przysługującej mu w szerokim zakresie zgodnie z art. 228 ust. 2 WE.

Gdy chodzi w dalszym ciągu o spory, to należy przypomnieć, że rok 2008 dał okazję do wprowadzenia przez Trybunał w życie ze skutkiem od dnia 1 marca 2008 r. nowego pilnego trybu prejudycjalnego. Trzy sprawy zostały rozpatrzone w tym trybie: sprawa C-296/08 PPU *Santesteban Goicoechea*, w której wyrok został wydany w dniu 12 sierpnia 2008 r., sprawa C-388/08 PPU *Leymann i Pustovarov*, w której wyrok został wydany w dniu 1 grudnia 2008 r., dotyczące wykładni decyzji ramowej 2002/584 w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi⁷, jak

⁷ Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. (Dz.U. L 190, s. 1).

również sprawa C-195/08 PPU *Rinau*, w której wyrok został wydany w dniu 11 lipca 2008 r., dotycząca reguł wspólnotowych w odniesieniu do powrotu dziecka bezprawnie zatrzymanego w innym państwie członkowskim.

Wyżej wymieniona sprawa *Rinau* umożliwiła Trybunałowi ustalenie przesłanek, jakie należy spełnić, aby skorzystać z pilnego trybu prejudycjalnego. Trybunał orzekł zatem, że wniosek sądu krajowego o rozpoznanie w trybie pilnym przewidzianym w art. 104b regulaminu Trybunału odesłania prejudycjalnego odnoszącego się do rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie nr 1347/2000⁸ jest uzasadniony ze względu na to, iż jest oparty na potrzebie pilnego działania. Tak jest wówczas, gdy wszelkie opóźnienie byłoby bardzo niekorzystne dla stosunków między dzieckiem a tym rodzicem, z którym nie mieszka, i gdy pogorszenie tych stosunków może być nieodwracalne. Zdaniem Trybunału taka potrzeba wynika zarówno z motywu 17 rozporządzenia, w którym jest mowa o bezzwłocznym powrocie bezprawnie zatrzymanego dziecka, oraz z art. 11 ust. 3 rozporządzenia, zgodnie z którym sąd, w którym złożono wniosek o powrót dziecka, powinien wydać orzeczenie w terminie sześciu tygodni. Trybunał uściślił, że potrzeba ochrony dziecka przed ewentualnie możliwą szkodą i potrzeba zapewnienia sprawiedliwej równowagi między interesami dziecka a interesami jego rodziców przemawiają również za koniecznością skorzystania z trybu pilnego.

Jeśli chodzi o zasady, które regulują skierowanie sprawy do Trybunału w celu wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym, to w sprawie C-210/06 *Cartesio*, w której wydano wyrok w dniu 16 grudnia 2008 r., Trybunał miał okazję zająć się problematyką uprawnienia krajowego sądu apelacyjnego do zmiany wydanego przez sąd niższej instancji postanowienia w sprawie wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. W tym zakresie Trybunał orzekł, że wobec istnienia przepisów prawa krajowego dotyczących prawa do zaskarżenia postanowienia w sprawie wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, zgodnie z którymi całość sprawy będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym pozostaje zawisła przed tym sądem, a jedynie postanowienie odsyłające jest przedmiotem ograniczonego odwołania, art. 234 akapit drugi WE należy interpretować w ten sposób, że uprawnienie przyznane na mocy tego postanowienia traktatu sądowi krajowemu nie może zostać podważone ze względu na stosowanie przepisów prawa krajowego dotyczących prawa do zaskarżenia postanowienia w sprawie wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, do Trybunału, pozwalających sądowi apelacyjnemu na zmianę tego postanowienia, jego uchylenie i nakazanie sądowi, który wydał to postanowienie, podjęcia na nowo zawieszonego postępowania krajowego. Prawdą jest, że art. 234 WE nie sprzeciwia się temu, aby postanowienia sądu krajowego, którego orzeczenia podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, w sprawie wystąpienia do Trybunału w trybie prejudycjalnym podlegały zwykłemu środkom odwoławczym przewidzianym w prawie krajowym. Jednakże wynik takiego postępowania odwoławczego nie może ograniczać uprawnienia nadanego temu sądowi przez art. 234 WE do wystąpienia do Trybunału,

⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie nr 1347/2000 zmienione rozporządzeniem Rady nr 2116/2004 z dnia 2 grudnia 2004 r. (Dz.U. L 367, s. 1).

jeżeli sąd uzna, że w zawisłej przed nim sprawie pojawiły się pytania dotyczące wykładni przepisów prawa wspólnotowego wymagające rozstrzygnięcia ze strony Trybunału.

Sprecyzowano również skutki prawa wspólnotowego w krajowych porządkach prawnych.

W wyroku z dnia 17 stycznia 2008 r. w sprawach połączonych C-37/06 i C-58/06 *Viamex Agrar Handel* (Zb.Orz. s. I-69) Trybunał orzekł, że o ile prawdą jest, iż dyrektywa nie może samoistnie ustanawiać obowiązków po stronie jednostek, o tyle nie można co do zasady wykluczyć, że przepisy dyrektywy mogą znajdować zastosowanie za pośrednictwem wyraźnego odesłania do nich, zawartego w rozporządzeniu, z zastrzeżeniem zachowania zasad ogólnych prawa, a w szczególności zasady pewności prawa.

W wyroku z dnia 12 lutego 2008 r. w sprawie C-2/06 *Kempter* Trybunał miał się wypowiedzieć w kwestii, czy ponowne rozpatrzenie sprawy i wzruszenie ostatecznej decyzji administracyjnej w celu uwzględnienia dokonanej w międzyczasie przez Trybunał Sprawiedliwości wykładni odnośnych przepisów prawa wspólnotowego wymaga, aby zainteresowany zaskarżył decyzję do sądu, powołując się na prawo wspólnotowe. Trybunał stwierdził, że nie ma takiego wymogu.

W konsekwencji orzekł on, że o ile prawo wspólnotowe nie wymaga, by organ administracyjny miał co do zasady obowiązek ponownego rozpatrzenia sprawy zakończonej decyzją administracyjną, która uzyskała taki ostateczny charakter, o tyle w szczególnych okolicznościach, zgodnie z zasadą współpracy wyrażoną w art. 10 WE, taki organ może być zobowiązany do ponownego rozpatrzenia sprawy zakończonej decyzją administracyjną, która stała się ostateczna, w celu uwzględnienia dokonanej później przez Trybunał wykładni mającego znaczenie dla sprawy przepisu prawa wspólnotowego. Jedną z przesłanek, które mogą stanowić podstawę obowiązku ponownego rozpatrzenia sprawy, za którą w świetle późniejszego orzecznictwa Trybunału uznano fakt, że wyrok sądu orzekającego w ostatniej instancji, mocą którego sporna decyzja administracyjna stała się ostateczna, oparty został na błędnej wykładni prawa wspólnotowego przyjętej bez zwrócenia się do Trybunału w trybie prejudycjalnym, nie może być interpretowana w taki sposób, że nakłada ona na strony obowiązek podniesienia w postępowaniu przed sądem krajowym danej kwestii prawa wspólnotowego. W tym zakresie wystarczy, że dana kwestia prawa wspólnotowego, której wykładnia okazała się błędna w świetle późniejszego wyroku Trybunału, jest rozpatrywana przez sąd krajowy orzekający w ostatniej instancji, wystarczy także, że kwestia ta może zostać podniesiona przez sąd z urzędu. O ile bowiem prawo wspólnotowe nie zobowiązuje sądów krajowych, by rozpatrywały z urzędu zarzut naruszenia przepisów wspólnotowych, jeżeli analiza tego zarzutu zmuszałaby je do wyjścia poza granice przedmiotu sporu określonego przez strony, o tyle sądy te są zobowiązane do badania z urzędu zarzutu naruszenia wiążącego przepisu prawa wspólnotowego, jeżeli na podstawie prawa krajowego mają one obowiązek lub uprawnienie do uczynienia tego w odniesieniu do wiążącego przepisu prawa krajowego.

Mimo iż ta możliwość domagania się ponownego rozpatrzenia sprawy i wzruszenia sprzecznej z prawem wspólnotowym ostatecznej decyzji administracyjnej nie podlega żadnym ograniczeniom czasowym, państwa członkowskie mogą jednak określić rozsądne terminy na wniesienie środka prawnego, przy zachowaniu wspólnotowych zasad skuteczności i równowagi.

Publiczny dostęp do dokumentów instytucji nadal stanowi przedmiot sporów. Tak więc w sprawach połączonych C-39/05 P i C-52/05 P *Szwecja i Turco przeciwko Radzie*, w których wydano wyrok w dniu 1 lipca 2008 r., Trybunał sprecyzował, jaką analizę powinna dokonać Rada, zanim udzieli odpowiedzi na wniosek o ujawnienie dokumentu.

Rozporządzenie wspólnotowe w sprawie publicznego dostępu do dokumentów⁹ stanowi, że każdy obywatel Unii i każda osoba zamieszkała w państwie członkowskim mają prawo dostępu do dokumentów instytucji. Przewiduje ono wyjątki od tej ogólnej zasady, między innymi w przypadku gdy ujawnienie dokumentu naruszyłoby ochronę postępowania sądowego lub porady prawnej, chyba że za ujawnieniem przemawia przeważający interes publiczny.

Jeśli chodzi w szczególności o wyjątek dotyczący porad prawnych, to instytucja, do której zwrócono się z wnioskiem o ujawnienie dokumentu, powinna upewnić się, że dokument, o którego ujawnienie chodzi, dotyczy rzeczywiście porady prawnej, a w przypadku odpowiedzi twierdzącej ustalić, których części rzeczywiście to dotyczy, a więc które części mogą być objęte zakresem tego wyjątku. Dokument nie może bowiem korzystać automatycznie z ochrony porady prawnej, gwarantowanej omawianym rozporządzeniem z tego tylko powodu, że nosi tytuł „opinia prawna”. Zadanie instytucji polega na upewnieniu się, że dokument ten rzeczywiście dotyczy tego rodzaju porady prawnej bez względu na swą nazwę. Po ustaleniu powyższego Rada powinna następnie zbadać, czy ujawnienie części danego dokumentu naruszyłoby ochronę porady prawnej.

W tym względzie Trybunał interpretuje wyjątek dotyczący porad prawnych jako mający na celu ochronę interesu instytucji leżącego w tym, by zwracać się o poradę i uzyskiwać w odpowiedzi szczere, obiektywne i wyczerpujące opinie. Aby można się było powołać na ryzyko naruszenia tego interesu, powinno ono dać się w rozsądny sposób przewidzieć, a nie być czysto hipotetyczne. W tym zakresie ogólne i abstrakcyjne powoływanie się na ryzyko, że ujawnienie opinii prawnych dotyczących procedur legislacyjnych może wzbudzić wątpliwości co do zgodności z prawem aktów prawnych, nie może być wystarczające, by uzasadnić naruszenie ochrony porady prawnej w rozumieniu tego przepisu, i w związku z tym nie może stanowić podstawy odmowy ujawnienia tej opinii. W istocie to właśnie przejrzystość w tym względzie, pozwalająca na to, by rozbieżności między szeregiem punktów widzenia były poddane otwartej debacie, przyczynia się do tego, by przydać instytucjom większej legitymizacji w oczach europejskich obywateli i zdobyć ich większe zaufanie.

Wreszcie Trybunał sprecyzował, że na Radzie spoczywa obowiązek zbadania, czy nie istnieje przeważający interes publiczny, który uzasadniałby ujawnienie dokumentu. W tych okolicznościach jej zadaniem jest wyważenie konkretnego interesu, który powinien być chroniony poprzez brak ujawnienia danego dokumentu, i, w szczególności, ogólnego interesu, by dokument ten został udostępniony, biorąc pod uwagę korzyści płynące ze wzmożonej przejrzystości, czyli większego uczestnictwa obywateli w procesie podejmowania decyzji, a także większej legitymizacji, skuteczności i odpowiedzialności administracji względem obywateli w systemie demokratycznym.

Trybunał zauważył, że względy te zyskują szczególnie istotny charakter wówczas, gdy Rada działa jako organ prawodawczy. Przejrzystość w tych kwestiach przyczynia się do umocnienia demokracji, gdyż umożliwia obywatelom skontrolowanie wszelkich informacji, któ-

⁹ Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

re legły u podstaw aktu prawnego. Umożliwienie obywatelom poznania podstaw działań legislacyjnych jest bowiem warunkiem skutecznego korzystania przez nich z demokratycznych uprawnień.

Trybunał doszedł do wniosku, że rozporządzenie nr 1049/2001 nakłada co do zasady obowiązek ujawnienia opinii prawnych służby prawnej Rady dotyczących procesu legislacyjnego, przyznaje jednak równocześnie, że można odmówić ujawnienia konkretnej opinii prawnej, wydanej w ramach procesu legislacyjnego, lecz dotyczącej szczególnie delikatnych kwestii lub mającej szczególnie szeroki zakres, wykraczający poza ramy danego procesu legislacyjnego, ze względu na ochronę porady prawnej. W takim przypadku dana instytucja powinna szczegółowo uzasadnić tę odmowę.

Na podstawie takiego uzasadnienia Trybunał uchylił wyrok Sądu Pierwszej Instancji w zakresie dotyczącym odmowy udzielenia dostępu do będącej przedmiotem sporu porady prawnej.

Oryginalna okazała się natomiast dokonana przez Trybunał w sprawach połączonych C-200/07 i C-201/07 *Marra*, w których wyrok wydano w dniu 21 października 2008 r., analiza problematyki immunitetu, z którego korzystają w pewnych przypadkach i na pewnych warunkach członkowie Parlamentu Europejskiego, a w szczególności analiza zasad skorzystania z tego immunitetu przez posła europejskiego, wobec którego prowadzone jest postępowanie sądowe za rozpowszechnianie ulotki o obraźliwej treści.

Trybunał rozpoczął swoje rozważania od przypomnienia, iż art. 9 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich¹⁰ ustanawia zasadę immunitetu posłów europejskich w zakresie wyrażonych opinii i stanowisk zajętych w głosowaniu przy wykonywaniu przez nich obowiązków służbowych. Taki immunitet w zakresie, w jakim ma chronić swobodę wypowiedzi i niezależność posłów europejskich, jest bezwzględny i immunitetem sprzeciwiającym się wszczęciu jakiegokolwiek postępowania sądowego. Zatem w przypadku powództwa wniesionego przeciwko posłowi europejskiemu z uwagi na wyrażone przez niego opinie sąd krajowy jest zobowiązany oddalić powództwo wniesione przeciwko posłowi, jeśli uzna, że rzeczonemu posłowi przysługuje immunitet parlamentarny. W istocie zarówno ten sąd, jak i Parlament Europejski powinny przestrzegać tego przepisu. Skoro ten immunitet nie może być uchylony przez Parlament, to do tego sądu należy oddalenie omawianego powództwa.

Następnie Trybunał uznał, że do wyłącznej kompetencji sądu krajowego należy ustalenie, czy przesłanki skorzystania z tego immunitetu zostały spełnione, przy czym sąd ten nie jest zobowiązany do przedłożenia tego pytania Parlamentowi, który nie posiada kompetencji w tym względzie. Jeśli natomiast Parlament Europejski podjął, w wyniku wniosku zainteresowanego posła, decyzję o skorzystaniu z immunitetu, decyzja ta stanowi opinię, która nie wywołuje wiążących skutków wobec krajowych organów sądowych.

Jeśli do Parlamentu Europejskiego wpłynął wniosek dotyczący skorzystania z immunitetu i jeśli sąd krajowy został o tym poinformowany, to sąd ten powinien, w imię obowiązku lojalnej współpracy między instytucjami europejskimi i władzami krajowymi¹¹, zawiesić postępowanie sądowe i zwrócić się do Parlamentu o zajęcie stanowiska w jak najkrótszym terminie. Taki obowiązek współpracy narzuca się sam w celu uniknięcia wszelkich konfliktów przy wykładni i stosowaniu przepisów protokołu.

¹⁰ Protokół w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich z dnia 8 kwietnia 1965 r. (Dz.U. 1967, 152, s. 13).

¹¹ Obowiązek usankcjonowany w art. 10 WE.

Wreszcie na zakończenie tego przeglądu orzecznictwa w dziedzinach konstytucyjnej i instytucjonalnej należy zasygnalizować sprawę C-294/06 *Payir i in.*, w której wydano wyrok w dniu 24 stycznia 2008 r. i w której Trybunał wypowiedział się w kwestii przyznania, na podstawie układu stowarzyszeniowego EWG–Turcja, statusu pracownika obywatelom tureckim, którzy wjechali na terytorium państwa członkowskiego w charakterze au pair lub studenta legalnie zatrudnionych na rynku pracy. W odniesieniu zatem do art. 6 ust. 1 decyzji nr 1/80 Rady Stowarzyszenia (EWG–Turcja) z dnia 19 września 1980 r. w sprawie rozwoju stowarzyszenia Trybunał orzekł, że okoliczność, iż obywatelowi tureckiemu udzielone zostało zezwolenie na wjazd do państwa członkowskiego w charakterze osoby zatrudnionej jako au pair lub studenta, nie pozbawia go statusu „pracownika” i nie uniemożliwia mu „legalnego zatrudnienia na rynku pracy” tego państwa członkowskiego w rozumieniu tego przepisu. Okoliczność ta nie może w konsekwencji uniemożliwić temu obywatelowi powołanie się na ten przepis w celu uzyskania odnowienia pozwolenia na pracę i skorzystania ze związanego z nim prawa pobytu.

Obywatelstwo Unii

W licznych sprawach Trybunał poddał analizie przepisy krajowe mogące w niewłaściwy sposób ograniczać swobodę przepływu obywateli Unii.

Wyrok z dnia 14 października 2008 r. w sprawie C-353/06 *Grunkin i Paul* dotyczy uznania nazwiska rodowego dziecka będącego obywatelem niemieckim, urodzonego i mającego miejsce zamieszkania w Danii, i noszącego od urodzenia podwójne nazwisko, złożone z nazwiska jego ojca i z nazwiska jego matki. Rodzice dziecka złożyli wniosek do właściwego organu o wpisanie tego podwójnego nazwiska do akt rodzinnych założonych w Niemczech i spotkali się w tym względzie z odmową, z tego względu, że nazwisko rodowe obywateli niemieckich podlega prawu niemieckiemu, które nie zezwala na to, by dziecko nosiło podwójne nazwisko. Trybunał orzekł, że chociaż przepisy, którym podlega nazwisko rodowe osoby, należą do kompetencji państw członkowskich, to państwa zobowiązane są do wykonywania tej kompetencji zgodnie z prawem wspólnotowym. Wskazał przy tym, że obowiązek posługiwania się, w państwie członkowskim, którego dana osoba jest obywatelem, nazwiskiem innym niż już nadane i zarejestrowane w państwie członkowskim urodzenia i miejsca zamieszkania może stanowić przeszkodę w swobodnym przemieszczaniu się obywateli Unii. Rozbieżności w nazwiskach rodowych wpisanych do różnych dokumentów niemieckich i duńskich mogą spowodować poważne niedogodności dla zainteresowanych zarówno w stosunkach zawodowych, jak i prywatnych. Zważywszy, że niemieckie przepisy wprowadzające ograniczenie nie zostały odpowiednio uzasadnione, Trybunał doszedł do wniosku, że prawo obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich stoi na przeszkodzie spornemu uregulowaniu.

Następnie należy zwrócić uwagę na wyrok z dnia 25 lipca 2008 r. w sprawie C-127/08 *Metock i in.* oraz wyrok z dnia 10 lipca 2008 r. w sprawie C-33/07 *Jipa*, dotyczące wykładni dyrektywy

2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich¹².

W ww. wyroku w sprawie *Metock i in.* Trybunał orzekł, że dyrektywa 2004/38 sprzeciwia się obowiązywaniu przepisów państwa członkowskiego, które wymagają, dla skorzystania z przepisów tej dyrektywy, aby obywatel państwa trzeciego, będący małżonkiem obywatela Unii zamieszkującego w tym państwie członkowskim, którego obywatelstwa nie posiada, przebywał wcześniej zgodnie z prawem w innym państwie członkowskim, przed jego przybyciem do przyjmującego państwa członkowskiego. W odniesieniu bowiem do członków rodziny obywatela Unii żaden przepis tej dyrektywy nie uzależnia jej stosowania od wspomnianego warunku; Trybunał uznał przy tej okazji, że należy ponownie rozważyć wnioski sformułowane w wyroku w sprawie *Akrich*¹³, który uzależnia możliwość skorzystania z prawa wjazdu i pobytu przewidzianego przez rozporządzenie (EWG) nr 1612/68¹⁴ od takiego warunku. Bowiem fakt, że obywatelowi Unii nie może towarzyszyć jego rodzina lub że rodzina ta nie może do niego dołączyć w przyjmującym państwie członkowskim, mógłby go zniechęcić do korzystania z przysługującego mu prawa wjazdu i prawa pobytu w tym państwie członkowskim. Trybunał wyjaśnił również, że będący obywatelem państwa trzeciego małżonek obywatela Unii, który towarzyszy temu obywatelowi Unii lub dołącza do niego, może korzystać z przepisów rzeczony dyrektywy, niezależnie od miejsca i daty zawarcia przez nich związku małżeńskiego oraz sposobu, w jaki ten małżonek wjechał do przyjmującego państwa członkowskiego, oraz że nie jest konieczne, by obywatel założył rodzinę, zanim przeniesie się po to, aby członkowie jego rodziny, obywatele państw trzecich, mogli skorzystać z praw przyznanych na mocy tej dyrektywy. Wreszcie zwrot „członk[owie] [...] rodziny [obywatela Unii], [...] którzy [mu] towarzyszą”¹⁵ należy interpretować jako obejmujący zarówno członków rodziny obywatela Unii, którzy wjechali razem z nim do przyjmującego państwa członkowskiego, jak i tych, którzy przebywają z nim w tym państwie członkowskim, bez konieczności rozróżniania w tym drugim przypadku, czy wjechali oni do rzeczony państwa członkowskiego przed przybyciem lub po przybyciu obywatela Unii, czy też przed lub po tym, jak zostali członkami jego rodziny.

W ww. sprawie *Jipa* do Trybunału skierowane zostało pytanie, czy prawo wspólnotowe, a zwłaszcza dyrektywa 2004/38, stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu zezwalającemu na ograniczenie prawa obywatela państwa członkowskiego do przemieszczania się na terytorium innego państwa członkowskiego, w szczególności ze względu na to, że został on poprzednio z niego wydalony, ponieważ znajdował się tam w „sytuacji sprzecznej z prawem”. Trybunał zauważył, że taki obywatel korzysta ze statusu obywatela Unii i w związku z tym może powoływać się, również w stosunku do swego państwa członkowskiego pochodzenia, na prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, obejmujące zarówno prawo obywateli Unii do wjazdu na terytorium państwa członkowskiego innego niż to, którego są

¹² Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich (Dz.U. L 158, s. 77, oraz sprostowanie, Dz.U. L 229, s. 35).

¹³ Wyrok z dnia 23 września 2003 r. w sprawie C-109/01, Rec. s. I-9607.

¹⁴ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty (Dz.U. L 257, s. 2), zmienione dyrektywą 2004/38.

¹⁵ Artykuł 3 ust. 3 dyrektywy 2004/38.

obywatelami, jak i prawo do opuszczenia państwa członkowskiego pochodzenia. Prawo to jest jednakże przyznane z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków przewidzianych przez traktat, ze względu między innymi na wymogi porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego, których ustanawianie leży w kompetencji państw członkowskich. Niemniej w kontekście wspólnotowym muszą być one interpretowane w sposób wąski. Trybunał uściślił, że takie ujęcie oznacza w szczególności, że aby środki przedsięwzięte ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego były uzasadnione, muszą opierać się wyłącznie na indywidualnym zachowaniu danej osoby, natomiast nie na względach ogólnej prewencji. Środek ograniczający swobodne przemieszczanie się powinien zostać zastosowany w świetle okoliczności właściwych ochronie porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego państwa członkowskiego, które go stosuje: choć nie można wykluczyć, że władze tego państwa członkowskiego mogą uwzględnić motywy podnoszone przez inne państwo członkowskie celem uzasadnienia decyzji o wydaleniu obywatela wspólnotowego z tego ostatniego państwa, to środek ograniczający nie może opierać się wyłącznie na tych motywach. Trybunał wywiódł z powyższego, że prawo wspólnotowe nie stoi na przeszkodzie spornemu uregulowaniu krajowemu, pod warunkiem że spełnione są określone przesłanki. Po pierwsze, indywidualne zachowanie tego obywatela musi stanowić rzeczywiste, aktualne i dostatecznie poważne zagrożenie narażające jeden z podstawowych interesów społecznych. Po drugie natomiast, zamierzony środek w postaci ograniczenia prawa musi być niezbędny i proporcjonalny dla zapewnienia realizacji założonego celu.

W wyroku z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie C-499/06 *Nerkowska* Trybunał orzekł, że prawo każdego obywatela Unii do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich należy interpretować w ten sposób, że stoi ono na przeszkodzie ustawodawstwu państwa członkowskiego, na podstawie którego państwo to odmawia, w sposób generalny i w każdych okolicznościach, wypłaty swym obywatelom świadczenia przyznawanego cywilnym ofiarom wojny lub represji tylko z tego powodu, że nie mają oni przez cały okres wypłaty tego świadczenia miejsca zamieszkania na terytorium tego państwa, lecz na terytorium innego państwa członkowskiego. Trybunał przypomniał, że chociaż wspomniane świadczenie należy do kompetencji państw członkowskich, to powinny one realizować tę kompetencję z poszanowaniem prawa wspólnotowego, w szczególności przysługującego obywatelom Unii prawa swobodnego przepływu. Wymóg posiadania miejsca zamieszkania na terytorium krajowym, warunkujący przyznanie tego świadczenia, stanowi ograniczenie korzystania z tej swobody. Trybunał jest zdania, że zarówno wola zagwarantowania istnienia więzi między społeczeństwem państwa członkowskiego, o które chodzi, a uprawnionym do świadczenia, jak i konieczność sprawdzenia, czy ten ostatni w dalszym ciągu spełnia wymogi przyznania tego świadczenia, stanowią obiektywne względy interesu ogólnego, które mogą uzasadniać to ograniczenie. Niemniej okoliczność, po pierwsze, posiadania obywatelstwa państwa członkowskiego, które przyznaje dane świadczenie, a po drugie, życia w tym państwie przez ponad dwadzieścia lat, może wystarczyć dla stwierdzenia istnienia tej więzi. Wobec powyższego wymóg posiadania miejsca zamieszkania przez cały okres wypłaty świadczenia należy uznać za nieproporcjonalny. Ponadto w celu weryfikacji, czy uprawniony do świadczenia w dalszym ciągu spełnia wymogi jego przyznania, można uciec się do innych metod, które są mniej dolegliwe a równie skuteczne.

Swoboda przepływu towarów

W dziedzinie swobody przepływu towarów Trybunał wielokrotnie orzekał w przedmiocie zgodności z ustawodawstwem wspólnotowym krajowych przepisów stanowiących środki o skutku równoważnym z ograniczeniami ilościowymi.

W pierwszej kolejności, w wyroku z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie C-244/06 *Dynamic Medien* (Zb.Orz. s. I-505), Trybunał podjął się analizy uregulowań niemieckich ustanawiających zakaz sprzedaży i przekazywania drogą wysyłkową nośników obrazu, które nie zostały poddane kontroli i klasyfikacji dla celów ochrony małoletnich przez właściwy organ lub przez organizację dobrowolnej kontroli wewnętrznej i które nie zawierają wskazania tego organu lub tej organizacji co do wieku, od którego ich oglądanie jest dozwolone. Trybunał orzekł, że takie uregulowania nie stanowią sposobu sprzedaży, które mogą utrudniać, bezpośrednio lub pośrednio, rzeczywście lub potencjalnie, wymianę handlową między państwami członkowskimi, lecz środek o skutku równoważnym z ograniczeniami ilościowymi w rozumieniu art. 28 WE, co do zasady niezgodny z obowiązkami wynikającymi z tego artykułu. W opinii Trybunału takie uregulowania mogą jednakże znaleźć uzasadnienie w celu, jakim jest ochrona dziecka, o ile są one proporcjonalne względem tego celu, co ma miejsce, gdy nie zabraniają one każdej formy wprowadzania do obrotu nieskontrolowanych nośników obrazu i gdy tego rodzaju nośniki obrazu mogą być przywożone i sprzedawane osobom dorosłym z zapewnieniem, że dzieci nie będą miały do nich dostępu. Byłoby inaczej jedynie wówczas, gdyby się okazało, że procedura kontroli, klasyfikacji i oznaczania ustanowiona przez omawiane uregulowanie nie jest łatwo dostępna, nie może być zakończona w rozsądnym terminie lub brak jest możliwości zaskarżenia decyzji odmownej na drodze sądowej.

Następnie, w sprawie C-141/07 *Komisja przeciwko Niemcom*, zakończonej wyrokiem z dnia 11 września 2008 r., Trybunał stanął wobec problemu oceny uregulowań niemieckich dotyczących wymogów, jakie muszą spełniać apteki zewnętrzne, by móc zaopatrywać w produkty lecznicze szpitale położone na terytorium krajowym, przy czym wymogi te zakładały de facto istnienie pewnej bliskości geograficznej pomiędzy apteką dostarczającą produkty lecznicze a szpitalem. Trybunał orzekł, że chociaż takie przepisy należy uznać za dotyczące sposobów sprzedaży, jako że nie odnoszą się one do cech produktów leczniczych, lecz dotyczą jedynie metod ich zbycia, to jednak mogą stanowić przeszkodę w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej, a zatem stanowią środek o skutku równoważnym z ograniczeniami ilościowymi zakazany, co do zasady, przez art. 28 WE. Niemniej, zdaniem Trybunału, przepisy te są uzasadnione ze względów związanych z ochroną zdrowia publicznego. Uregulowanie takie nadaje się bowiem do realizacji celu polegającego na zagwarantowaniu pewnego i należytej jakości zaopatrzenia szpitali danego państwa członkowskiego i przenosi w rzeczywistości przez analogię wymogi charakteryzujące system zaopatrzenia wewnętrznego na system zaopatrzenia zewnętrznego szpitali, a mianowicie wymóg, aby farmaceuta był odpowiedzialny za zaopatrzenie w produkty lecznicze i aby był on jednocześnie w szerokim zakresie i w krótkim czasie dyspozycyjny na miejscu. Przedmiotowe uregulowanie zapewnia tym samym równowagę i zgodność pomiędzy wszystkimi elementami systemu zaopatrzenia szpitali danego państwa członkowskiego w produkty lecznicze i gwarantuje w ten sposób jedność i równowagę tego systemu.

Wreszcie wymienić należy wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-205/07 *Gysbrechts i Santurel Inter* odnoszący się do zgodności uregulowania belgijskiego w dziedzinie umów sprzedaży na odległość z traktatem WE. Uregulowanie to zakazuje sprzedawcy żądania od konsumenta zaliczki lub zapłaty, a nawet – w opinii organów belgijskich – jego numeru karty kredytowej, przed upływem obowiązkowego terminu na odstąpienie od umowy, wynoszącego siedem dni roboczych. Uznawszy, że tego typu zakazy stanowią środek o skutku równoważnym z ograniczeniami ilościowymi w wywozie, Trybunał orzekł, iż chociaż zakaz żądania od konsumenta zaliczki lub zapłaty jest uzasadniony koniecznością jego ochrony, to nałożony na dostawców zakaz żądania od konsumentów numerów kart kredytowych wykracza poza to, co konieczne do zapewnienia skutecznego wykonywania przysługującego konsumentowi prawa do odstąpienia od umowy. Zakaz taki służy bowiem jedynie uniknięciu ryzyka polegającego na tym, że dostawca pobierze zapłatę przed wygaśnięciem terminu na odstąpienie od umowy. Tymczasem w razie ziszczenia się takiego ryzyka zachowanie dostawcy stanowi naruszenie zakazu żądania od konsumenta zaliczki lub zapłaty, który należy uznać za środek właściwy i proporcjonalny do realizacji zamierzonego celu. W konsekwencji art. 29 WE nie sprzeciwia się nałożeniu na dostawców, w ramach transgranicznej sprzedaży na odległość, zakazu żądania od konsumentów zaliczki lub zapłaty przed upływem terminu na odstąpienie od umowy, lecz sprzeciwia się on zakazowi żądania przed upływem tego terminu numerów kart kredytowych konsumentów.

Rolnictwo

W sprawie C-132/05 *Komisja przeciwko Niemcom*, zakończonej wyrokiem wydanym w dniu 26 lutego 2008 r. (Zb.Orz. s. I-957), Trybunał miał rozstrzygnąć, czy odmawiając poddania karze na swym terytorium czynu polegającego na używaniu nazwy „parmesan” przy znakowaniu produktów nieodpowiadających opisowi chronionej nazwy pochodzenia (zwanej dalej „PDO”) „Parmigiano Reggiano”, sprzyjając w ten sposób niezgodnemu z prawem zawłaszczeniu dobrego imienia autentycznego produktu, chronionego w całej Wspólnocie, państwo członkowskie uchybiło ciążącym na nim zobowiązaniom¹⁶.

Podkreśliwszy najpierw, że PDO korzysta z ochrony przyznanej przez prawo wspólnotowe nie tylko w takiej dokładnie postaci, w jakiej została zarejestrowana, Trybunał stwierdził, że zważywszy na podobieństwo fonetyczne i wizualne spornych nazw oraz podobny wygląd zewnętrzny produktów, używanie nazwy „parmesan” należy zakwalifikować jako aluzję do PDO „Parmigiano Reggiano”. Skoro państwo członkowskie nie zdołało wykazać, że nazwa „parmesan” stała się nazwą rodzajową, nie może się powoływać na ten ustanowiony przez rozporządzenie nr 2081/92 wyjątek.

Wreszcie, co się tyczy ciążącego na państwie członkowskim obowiązku poddania karze działań stanowiących naruszenie PDO, Trybunał przypomniał, że sama możliwość powołania się w postępowaniach przed sądami krajowymi na przepisy rozporządzenia nie zwalnia państw członkowskich z podjęcia na poziomie krajowym kroków zapewniających pełne stosowanie tego rozporządzenia wtedy, gdy okaże się to konieczne, oraz uznał, że omawiany porządek prawny dysponuje instrumentami pozwalającymi na zagwarantowanie ochrony zarówno interesów producentów, jak i konsumentów. Niemniej nie ma po stronie

¹⁶ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2081/92 z dnia 14 lipca 1992 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych (Dz.U. L 208, s. 1).

państw członkowskich obowiązku podjęcia z urzędu kroków niezbędnych do ścigania na ich terytorium naruszeń PDO pochodzących z innego państwa członkowskiego. Strukturalnymi do spraw kontroli, na których spoczywa obowiązek zapewnienia poszanowania danej PDO, są struktury państwa członkowskiego, z którego ta PDO pochodzi, a zatem kontrola ta nie należy do obowiązków służb kontrolnych pozwanego państwa członkowskiego.

Swoboda przepływu osób, usług i kapitału

W dziedzinie swobody przedsiębiorczości wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-210/06 *Cartesio* dał Trybunałowi możliwość sprecyzowania jego orzecznictwa w przedmiocie prawa spółek do przenoszenia ich siedziby w obrębie Unii. Przedłożone Trybunałowi pytanie prejudycjalne dotyczyło zgodności uregulowań węgierskich uniemożliwiających spółce utworzonej na mocy prawa krajowego przeniesienie jej siedziby do innego państwa członkowskiego, przy zachowaniu statusu spółki podlegającej prawu krajowemu państwa członkowskiego jej utworzenia, z art. 43 WE i 48 WE. Trybunał odpowiedział, że w obecnym stanie prawa wspólnotowego wspomniane artykuły nie stoją na przeszkodzie takim uregulowaniom. Zgodnie bowiem z art. 48 WE, w braku jednolitej definicji w prawie wspólnotowym spółek objętych swobodą przedsiębiorczości, posługującej się jednym tylko kryterium powiązania decydującego o właściwym dla tej spółki prawie krajowym, to, czy art. 43 WE ma zastosowanie do spółki powołującej się na ustanowioną tym postanowieniem podstawową swobodę, stanowi kwestię wstępną, na którą w obecnym stanie prawa wspólnotowego odpowiedź można znaleźć jedynie w mającym zastosowanie prawie krajowym. Zdaniem Trybunału zatem jedynie wtedy, gdy potwierdzi się, że ta spółka faktycznie może korzystać ze swobody przedsiębiorczości w świetle warunków określonych w art. 48 WE, pojawia się pytanie o to, czy spółka ta jest objęta ograniczeniami tej swobody w rozumieniu art. 43 WE. Państwo członkowskie posiada więc prawo określenia zarówno kryterium powiązania, wymaganego od spółki po to, by mogła ona zostać uznana za spółkę utworzoną zgodnie z jego prawem krajowym i w związku z tym mogącą cieszyć się swobodą przedsiębiorczości, jak również kryterium wymaganego do utrzymania tego statusu w przyszłości. W ramach tego uprawnienia mieści się możliwość, by to państwo członkowskie nie zgodziło się na zachowanie tego statusu przez spółkę podlegającą jego prawu krajowemu, jeżeli zamierza ona zreorganizować się w innym państwie członkowskim w taki sposób, by przenieść swoją siedzibę na jego terytorium, zrywając w ten sposób powiązanie przewidziane w prawie krajowym państwa członkowskiego, na którego podstawie została utworzona.

W dziedzinie swobody przedsiębiorczości na uwagę zasługuje także wyrok z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie C-414/06 *Lidl Belgium*, wszczętej na podstawie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczącego zgodności z art. 43 WE niemieckich przepisów podatkowych wyłączających możliwość odliczenia przez spółkę będącą rezydentem strat poniesionych przez niebędący rezydentem należący do niej stały zakład. Trybunał podkreślił najpierw, że zakres stosowania art. 43 WE obejmuje utworzenie i posiadanie w całości przez osobę fizyczną lub prawną mającą miejsce zamieszkania lub siedzibę w państwie członkowskim stałego zakładu niemającego odrębnej osobowości prawnej położonego w innym państwie członkowskim, podobnie jak działalność spółki w innym państwie członkowskim za pośrednictwem stałego zakładu, określonego w stosownej umowie o unikaniu podwójnego opodatkowania, który stanowi w świetle prawa podatkowego zawartego w umowach jednostkę autonomiczną. Następnie Trybunał orzekł, że art. 43 WE nie sprzeciwia się temu,

aby spółka mająca siedzibę w państwie członkowskim nie mogła odliczyć od swojej podstawy opodatkowania strat związanych z należącym do niej stałym zakładem położonym w innym państwie członkowskim, o ile na podstawie umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania dochody tego zakładu są opodatkowane w tym ostatnim państwie członkowskim, w którym straty te mogą zostać uwzględnione w ramach opodatkowania dochodu tego stałego zakładu w następnych latach podatkowych. Prawdą jest, że taki reżim podatkowy wprowadza różnicę w traktowaniu pod względem podatkowym, z powodu której spółka będąca rezydentem może zostać zniechęcona do wykonywania działalności za pośrednictwem stałego zakładu położonego w innym państwie członkowskim. Niemniej, w opinii Trybunału, reżim taki może znaleźć uzasadnienie ze względu na konieczność zachowania podziału władztwa podatkowego między państwami członkowskimi oraz zapobieżenia ryzyku podwójnego uwzględnienia strat, które to przesłanki, rozpatrywane łącznie, służą słusznym celom zgodnym z traktatem i stanowią zatem nadrzędne względy interesu ogólnego, pod warunkiem że omawiany reżim jest proporcjonalny do tych celów.

W dziedzinie swobody świadczenia usług należy zwrócić uwagę na trzy sprawy.

Pierwsza z nich, sprawa C-380/05 *Centro Europa 7*, w której wyrok został wydany w dniu 31 stycznia 2008 r. (Zb.Orz. s. I-349), dotyczyła włoskiego nadawcy działającego w sektorze telewizyjnej działalności nadawczej, będącego posiadaczem koncesji na nadawanie, który nie mógł nadawać z powodu nieprzydzielenia mu częstotliwości radiowych. Trybunał dokonał wykładni przepisów prawa wspólnotowego¹⁷ odnoszących się do kryteriów przyznawania tych częstotliwości. Zwrócił uwagę, iż sukcesywne stosowanie systemów przejściowych, ustanowionych w ustawodawstwie włoskim na korzyść istniejących kanałów, uniemożliwiło dostęp do rynku nadawcom pozbawionym częstotliwości radiowych. Ogólne zezwolenie na działanie na rynku usług nadawczych wyłącznie na korzyść istniejących kanałów umocniło skutek w postaci ograniczenia dostępu do rynku. Konsekwencją powyższego jest utrwalenie struktury rynku krajowego i ochrona pozycji tych kanałów. Trybunał wyjaśnił, że system ograniczający liczbę nadawców na terytorium kraju może być uzasadniony celami interesu ogólnego, lecz w takim przypadku musi być ustanowiony na podstawie obiektywnych, jawnych, niedyskryminujących i proporcjonalnych kryteriów. Nie jest tak w przypadku systemu przyznającego na wyłączność, bez wskazania limitu czasowego, częstotliwości radiowej ograniczonej liczbie istniejących nadawców, bez uwzględnienia wymienionych powyżej kryteriów. W związku z tym Trybunał orzekł, że ustawodawstwo krajowe, którego stosowanie powoduje, że nadawca posiadający koncesję nie może nadawać z powodu braku częstotliwości radiowych przydzielonych na podstawie tych kryteriów jest sprzeczne z zasadami traktatu w dziedzinie swobodnego świadczenia usług oraz zasadami ustanowionymi przez nowe ramy regulacyjne, wspólne dla sieci i usług łączności elektronicznej¹⁸.

¹⁷ Dyrektywa 2002/21/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie wspólnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej (dyrektywa ramowa) (Dz.U. L 108, s. 33). Dyrektywa 2002/20/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie zezwoleń na udostępnienie sieci i usług łączności elektronicznej (dyrektywa o zezwoleniach) (Dz.U. L 108, s. 21) oraz dyrektywa 2002/77/WE z dnia 16 września 2002 r. w sprawie konkurencji na rynkach sieci i usług łączności elektronicznej (Dz.U. L 249, s. 21).

¹⁸ Znane jako „NWRP”. Składają się na nie dyrektywa ramowa i cztery szczególne dyrektywy, w tym dyrektywa o zezwoleniach, które uzupełnia dyrektywa 2002/77.

W drugiej z nich, sprawie C-346/06 *Rüffert*, w której wyrok został wydany w dniu 3 kwietnia 2008 r., przedłożony Trybunałowi do rozstrzygnięcia problem dotyczył tego, czy ze swobodą świadczenia usług sprzeczne jest ustawodawstwo państwa członkowskiego, na podstawie którego przedsiębiorstwo, któremu udzielono zamówienia publicznego na roboty budowlane, musi zobowiązać się na piśmie do wypłaty swoim pracownikom wynagrodzenia w wysokości odpowiadającej co najmniej wynagrodzeniu obowiązującemu zgodnie z mającym zastosowanie układem zbiorowym pracy oraz do nałożenia tego obowiązku na jego podwykonawców działających poza granicami kraju, delegujących pracowników do tego państwa członkowskiego, przy czym brak poszanowania tego zobowiązania zagrożony jest zapłatą kary umownej. Trybunał orzekł, że mimo iż na mocy przepisów dyrektywy 96/71¹⁹ dotyczącej delegowania pracowników w ramach świadczenia usług państwo członkowskie ma możliwość określania minimalnej stawki płacy względem przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich w ramach świadczenia usług poza granicami kraju, to nie ma prawa nakładania względem tych przedsiębiorstw stawki płacy przewidzianej w mającym zastosowanie układzie zbiorowym pracy, nawet jeśli przekracza ona stawkę obowiązującą, na mocy przepisów miejsca wykonywania danych świadczeń – które to przepisy nie zostały uznane za powszechnie stosowane – zobowiązując za pomocą środka o charakterze ustawodawczym instytucję zamawiającą do udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane tylko takim przedsiębiorstwom, które składając oferty zobowiążą się na piśmie do wypłaty swoim pracownikom z tytułu wykonanej pracy wynagrodzenia w wysokości odpowiadającej co najmniej wynagrodzeniu obowiązującemu zgodnie z takim układem zbiorowym pracy. Tego typu przepisy stanowią ograniczenie wyrażonej w art. 49 WE swobody świadczenia usług z tego względu, że nakładają na usługodawców mających siedziby w innym państwie członkowskim, gdzie minimalne stawki płacy są niższe, dodatkowe ciężary gospodarcze, których skutkiem może być powstrzymanie, utrudnianie lub zmniejszenie atrakcyjności wykonywania przez nich usług w państwie przyjmującym.

Wreszcie w wyroku z dnia 19 czerwca 2008 r. w sprawie C-319/06 *Komisja przeciwko Luksemburgowi* Trybunał stwierdził, że art. 3 ust. 10 tiret pierwsze dyrektywy 96/71 dotyczącej delegowania pracowników w ramach świadczenia usług stanowi odstępstwo od zasady, zgodnie z którą dziedziny, w których przyjmujące państwo członkowskie może narzucić swe ustawodawstwo przedsiębiorstwom, które delegują pracowników na jego terytorium, są wyliczone w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy tej dyrektywy. Przyznana przez ten artykuł przyjmującemu państwu członkowskiemu możliwość nałożenia bez dyskryminacji na te przedsiębiorstwa warunków zatrudnienia i pracy dotyczących dziedzin innych niż wskazane w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy tej dyrektywy, z zastrzeżeniem, że chodzi o przepisy porządku publicznego, stanowi odstępstwo od systemu ustanowionego przez tę dyrektywę, jak również odstępstwo od podstawowej zasady swobody świadczenia usług i powinno być przedmiotem ścisłej wykładni. Trybunał orzekł w tym względzie, że państwo członkowskie uchybiło zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy art. 3 ust. 10 tiret pierwsze wspomnianej dyrektywy w zakresie, w jakim oświadczyło, że przepisami porządkowymi dotyczącymi krajowego porządku publicznego są, po pierwsze, przepisy wynikające między innymi z powszechnie stosowanych zbiorowych układów pracy, a po drugie, przepisy transponujące dyrektywę 96/71, które zo-

¹⁹ Dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. L 18, s. 1).

bowiązują dane przedsiębiorstwa do delegowania tylko personelu związanego z przedsiębiorstwem umową o pracę zawartą w formie pisemnej lub innym dokumentem uznanym za analogiczny zgodnie z dyrektywą 91/533²⁰ oraz do przestrzegania krajowych przepisów w dziedzinie pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy i na czas określony. Trybunał doszedł również do wniosku, że państwo członkowskie uchybiło zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy art. 49 WE w zakresie, w jakim – po pierwsze – zobowiązało przedsiębiorstwa mające siedzibę poza terytorium tego państwa i delegujące do niego pracowników do złożenia, przed rozpoczęciem delegowania, u przedstawiciela ad hoc mającego miejsce zamieszkania w tym państwie członkowskim dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia kontroli obowiązków na nich ciążących na mocy przepisów krajowych i pozostawienia ich tam przez czas nieokreślony po zakończeniu usługi, a po drugie, ustanawiając w akcie prawa wewnętrznego określającego procedurę uprzedniego zgłoszenia w odniesieniu do delegowania pracowników warunki dotyczące dostępu do podstawowych informacji niezbędnych do przeprowadzenia kontroli przez właściwe władze krajowe w sposób niespełniający wymogu jasności koniecznej dla zagwarantowania pewności prawa przedsiębiorstw pragnących delegować pracowników do tego państwa członkowskiego.

W dziedzinie swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług przybliżyć należy wyrok wydany w dniu 17 lipca 2008 r. w sprawie C-347/06 *ASM Brescia*, którego przedmiotem jest uregulowanie włoskie przyjęte w celu wcześniejszego rozwiązania, z upływem okresu przejściowego, koncesji na dystrybucję gazu ziemnego udzielonych bez przeprowadzenia postępowania przetargowego przewidzianego w dyrektywie 2003/55 dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylającej dyrektywę 98/30²¹. Skierowane do Trybunału pytania prejudycjalne dotyczyły, konkretnie rzecz biorąc, zgodności przedłużenia pod pewnymi warunkami okresu przejściowego będącego przedmiotem postępowania przed sądem krajowym ze wspomnianą powyżej dyrektywą oraz art. 43 WE, 49 WE i 86 ust. 1 WE. Trybunał orzekł, że ani dyrektywa 2003/55, ani art. 43 WE, 49 WE i 86 ust. 1 WE nie stoją na przeszkodzie takiemu uregulowaniu, w zakresie, w jakim – jeśli chodzi o zgodność z wymienionymi artykułami traktatu WE – przedłużenie takie można uznać za niezbędne do umożliwienia kontrahentom rozwiązania ich stosunków umownych na warunkach, które mogą być zaakceptowane zarówno z punktu widzenia wymogów usługi publicznej, jak i z punktu widzenia ekonomicznego. W odniesieniu do tego ostatniego aspektu Trybunał uznał, że choć uregulowanie włoskie wprowadza różnicowanie traktowania stanowiące przejaw dyskryminacji pośredniej ze względu na przynależność państwową, to może być ono jednakże uzasadnione potrzebą przestrzegania zasady pewności prawa, która wymaga w szczególności, by przepisy prawa były jasne, precyzyjne i przewidywalne co do ich skutków. Zdaniem Trybunału zasada ta nie tylko zezwala, lecz również wymaga, by rozwiązaniu takiej koncesji towarzyszył okres przejściowy pozwalający kontrahentom na rozwiązanie ich stosunków umownych na warunkach, które mogą być zaakceptowane zarówno z punktu widzenia wymogów usługi publicznej, jak i z punktu widzenia ekonomicznego.

²⁰ Dyrektywa Rady 91/533/EWG z dnia 14 października 1991 r. w sprawie obowiązku pracodawcy dotyczącego informowania pracowników o warunkach stosowanych do umowy lub stosunku pracy (Dz.U. L 288, s. 32).

²¹ Dyrektywa 2003/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 98/30/WE (Dz.U. L 176, s. 57).

Co się tyczy swobody przepływu kapitału, należy zwrócić uwagę na wyrok z dnia 11 września 2008 r. w sprawie C-43/07 *Arens-Sikken*, której przedmiot stanowiło uregulowanie dotyczące obliczenia podatku od spadków i podatku od przysporzenia należnych od nieruchomości położonej w państwie członkowskim, które przy obliczeniu tych podatków nie przewidywało możliwości odliczenia długów wynikających z nadwyżki przysporzenia powstałych wskutek podziału spadku dokonanego przez rodziców *inter vivos*, gdy osoba, po której nastąpiło otwarcie spadku, w chwili śmierci nie miała miejsca zamieszkania w tym państwie, lecz w innym państwie członkowskim. Trybunał orzekł, że postanowienia traktatu w zakresie swobody przepływu kapitału stoją na przeszkodzie takiemu uregulowaniu, jako że przewiduje ono progresywną stawkę podatku i nieuwzględnienie tych długów połączone z taką stawką progresywną może skutkować wyższym obciążeniem podatkowym dla spadkobierców, którzy nie mogą powołać się na taką możliwość odliczenia. Trybunał odrzucił w ten sposób argument, zgodnie z którym wprowadzone odmienne traktowanie odnosiło się do sytuacji, które nie były obiektywnie porównywalne, gdyż sporne uregulowanie przewidywało identyczne traktowanie, z wyjątkiem odliczenia długów, dziedziczenia rezydentów i osób niebędących rezydentami, dla celów podatku od spadków. Trybunał wskazał również, że w braku umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania państwo członkowskie, w którym jest położona nieruchomość, w celu uzasadnienia ograniczenia swobodnego przepływu kapitału wynikającego z jego przepisów, nie może powoływać się na istnienie możliwości, niezależnej od jego woli, przyznania ulgi podatkowej przez państwo członkowskie, w którym osoba zmarła miała miejsce zamieszkania w chwili śmierci, która mogłaby w całości lub w części wyrównać uszczerbek poniesiony przez spadkobierców tej osoby z powodu nieuwzględnienia przez państwo członkowskie, w którym jest położona omawiana nieruchomość, przy obliczaniu podatku od przysporzenia, długów wynikających z nadwyżki przysporzenia powstałych wskutek podziału spadku dokonanego przez rodziców.

Podobnie na uwagę zasługuje wyrok z dnia 22 grudnia 2008 r. w sprawie C-282/07 *Truck Center*, w którym Trybunał udzielił odpowiedzi na wniosek o dokonanie wykładni postanowień traktatu dotyczących swobody przepływu kapitału w kontekście belgijskiego ustawodawstwa w dziedzinie podatku od osób prawnych. Zgodnie z tym ustawodawstwem odsetki wypłacone przez spółkę będącą rezydentem spółce będącej rezydentem innego państwa członkowskiego stanowiły przedmiot poboru u źródła podatku (zwanego zaliczką na podatek od dochodów kapitałowych), podczas gdy z tego podatku zwolnione były odsetki wypłacone spółce będącej rezydentem. Trybunał orzekł, że postanowienia traktatu dotyczące swobody przedsiębiorczości oraz swobody przepływu kapitału nie stoją na przeszkodzie takim uregulowaniom podatkowym. Przypomniawszy, że w odniesieniu do podatków bezpośrednich co do zasady sytuacja rezydentów i nierezydentów nie jest porównywalna, Trybunał stwierdził, że zróżnicowane traktowanie będące przedmiotem sporu przed sądem krajowym, polegające na stosowaniu różnych mechanizmów opodatkowania w zależności od tego, czy dane spółki mają siedzibę w Belgii czy w innym państwie członkowskim, dotyczy sytuacji, które nie są obiektywnie porównywalne. W opinii Trybunału stanowisko państwa belgijskiego, iż rodzaje opodatkowania odsetek, oparte na różnych podstawach prawnych, oraz sytuacje, w jakich znajdują się spółki otrzymujące odsetki w odniesieniu do poboru podatku, są różne w zależności od tego, czy spółki otrzymujące te odsetki są rezydentami czy nie. Trybunał wskazał również, że różnica w traktowaniu wynikająca z przepisów będących przedmiotem sporu niekoniecznie przynosi korzyść spółkom otrzymującym odsetki będącym rezydentami, ponieważ, po pierwsze, są

one zobowiązane do zapłaty zaliczek na podatek dochodowy od osób prawnych, a po drugie stawka zaliczki na podatek od dochodów kapitałowych pobierana od odsetek wypłaconych spółce niebędącej rezydentem jest zdecydowanie niższa od stawki podatku dochodowego od osób prawnych odprowadzanego od dochodów spółek otrzymujących odsetki będących rezydentami. Wobec powyższego tak powstała różnica w traktowaniu nie stanowi ograniczenia swobody przedsiębiorczości i swobody przepływu kapitału.

W dziedzinie swobody przepływu pracowników Trybunał wypowiedział się w przedmiocie uznawania dyplomów uzyskanych w wyniku szkoleń prowadzonych na podstawie „umów uznających szkolenie”.

Przedmiot sprawy C-274/05 *Komisja przeciwko Grecji*, w której wyrok został wydany w dniu 23 października 2008 r., stanowiły sformułowane przez Komisję wobec Republiki Grecji zarzuty w sprawie braku uznania dyplomów wydanych przez właściwe władze innego państwa członkowskiego w wyniku szkolenia odbytego w ramach umowy, na mocy której szkolenie prowadzone przez instytucję prywatną w Grecji jest uznawane przez rzeszone władze oraz w sprawie przyznania radzie odpowiedzialnej za uznawanie równoważności tytułów zawodowych uzyskanych po ukończeniu studiów wyższych kompetencji w zakresie oceny warunków wymaganych dla ich wydania oraz charakteru instytucji, w której wnioskodawca posiadający „dyplom” odbywał szkolenie. W świetle przepisów dyrektywy 89/48²², zmienionej dyrektywą 2001/19²³, Trybunał orzekł, po pierwsze, że z art. 1 lit. a) akapit pierwszy tej dyrektywy wynika, że wyrażenie „głównie na terenie Wspólnoty” obejmuje zarówno szkolenie odbyte całkowicie w państwie członkowskim, które wydało dokument poświadczający dane szkolenie, jak i szkolenie odbyte częściowo lub całkowicie w innym państwie członkowskim. Po drugie, mimo że metoda uznawania dyplomów szkolnictwa wyższego ustanowiona w tej dyrektywie nie prowadzi do automatycznego i bezwarunkowego uznawania danych dyplomów i kwalifikacji zawodowych, w szczególności w odniesieniu do przewidzianej w art. 4 omawianej dyrektywy możliwości ustanowienia przez państwa członkowskie środków wyrównawczych, Trybunał uznał, iż wybór rodzaju środków wyrównawczych należy do osoby wnioskującej o uznanie dyplomu, nie tylko w odniesieniu do zawodów wymagających znajomości prawa krajowego, ale również w zakresie wszelkich innych zawodów będących przedmiotem przepisów szczególnych. Po trzecie, Trybunał zauważył, że na mocy art. 8 ust. 1 dyrektywy 89/48 wyłącznie do właściwych władz wydających dyplomy należy sprawdzenie, w świetle przepisów znajdujących zastosowanie w ramach ich systemu szkolenia zawodowego, warunków wymaganych dla wydania i charakteru instytucji, w której wnioskodawca posiadający „dyplom” odbywał szkolenie. Przyjmujące państwo członkowskie nie może natomiast badać podstawy, na której takie dyplomy zostały wystawione. Wreszcie Trybunał rozstrzygnął, że zgodnie z art. 3 omawianej dyrektywy przyjmujące państwo członkowskie musi umożliwić w sek-

²² Dyrektywa Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata (Dz.U. L 19, s. 16).

²³ Dyrektywa 2001/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 maja 2001 r. zmieniająca dyrektywy Rady 89/48/EWG i 92/51/EWG w sprawie ogólnego systemu uznawania kwalifikacji zawodowych oraz dyrektywy Rady 77/452/EWG, 77/453/EWG, 78/686/EWG, 78/687/EWG, 78/1026/EWG, 78/1027/EWG, 80/154/EWG, 80/155/EWG, 85/384/EWG, 85/432/EWG, 85/433/EWG i 93/16/EWG dotyczące zawodów pielęgniarstwa ogólnej, lekarza dentystry, lekarza weterynarii, położnej, architekta, farmaceuty i lekarza (Dz.U. L 206, s. 1).

torze publicznym zmiany zaszerzowania na wyższy stopień osobom, które zostały zatrudnione na szczeblu niższym niż szczebel, którego mogły oczekiwać, gdyby ich dyplomy zostały uznane przez właściwe władze.

Ponadto Trybunał kontynuował proces budowy swojego orzecznictwa w dziedzinie zabezpieczenia społecznego pracowników migrujących przy okazji dwóch spraw dotyczących wykładni przepisów rozporządzenia nr 1408/71²⁴. Sprawa C-212/06 *Gouvernement de la Communauté française i Gouvernement wallon*, w której wyrok został wydany w dniu 1 kwietnia 2008 r., dotyczyła systemu ubezpieczenia opiekuńczego ustanowionego przez rząd flamandzki Królestwa Belgii w regionie niderlandzkojęzycznym oraz w dwujęzycznym regionie stołecznym Brukseli. System ten przewidywał, pod pewnymi warunkami i do pewnej maksymalnej kwoty, przejęcie przez ubezpieczyciela kosztów spowodowanych koniecznością sprawowania opieki z powodu stanu zdrowia. Systemem tym objęte mogły zostać wyłącznie osoby mające miejsce zamieszkania w dwóch wskazanych regionach oraz osoby pracujące na terytorium tych regionów i mające miejsce zamieszkania w państwie członkowskim innym niż Belgia. Osoby, które – mimo iż pracowały w regionie niderlandzkojęzycznym lub w dwujęzycznym regionie stołecznym Brukseli – miały miejsce zamieszkania w innej części terytorium krajowego, były zatem wyłączone z tego systemu. Potwierdziwszy, że świadczenia z systemu takiego jak sporny system ubezpieczenia opiekuńczego objęte są zakresem stosowania rozporządzenia nr 1408/71, Trybunał przypomniał, że art. 39 WE i 43 WE stoją na przeszkodzie jakiegokolwiek przepisowi krajowemu, który – nawet jeżeli jest stosowany bez dyskryminacji ze względu na obywatelstwo – może zakłócać lub czynić mniej atrakcyjnym korzystanie przez obywateli wspólnotowych z podstawowych swobód zagwarantowanych traktatem. Co za tym idzie, wykładni art. 39 WE i 43 WE należy dokonać w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu podmiotu wchodzącego w skład federacji tworzącej państwo członkowskie, takiemu jak uregulowanie dotyczące ubezpieczenia opiekuńczego ograniczające objęcie systemem zabezpieczenia społecznego i skorzystanie ze świadczeń przez niego przewidzianych do osób, które bądź mają miejsce zamieszkania na terytorium podlegającym kompetencji tego podmiotu, bądź prowadzą działalność zawodową na tymże terytorium, zamieszkując jednocześnie w innym państwie członkowskim, w zakresie, w jakim ograniczenie to dotyczy obywateli innych państw członkowskich lub obywateli tego państwa, którzy skorzystali z prawa do swobodnego przemieszczania się w obrębie Wspólnoty Europejskiej.

Artykuł 13 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71, zmienionego przez rozporządzenie nr 647/2005²⁵, przewiduje, że pracownik najemny zatrudniony na terytorium jednego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa, nawet jeżeli zamieszkuje na terytorium innego państwa członkowskiego. W wyroku z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie C-352/06 *Bosmann* Trybunał dokonał analizy sytuacji pracownika, który został pozba-

²⁴ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U. L 149, s. 2).

²⁵ Rozporządzenie (WE) nr 647/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 kwietnia 2005 r. zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie oraz rozporządzenie Rady (EWG) nr 574/72 w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 (Dz.U. L 117, s. 1).

wiony świadczeń rodzinnych przez państwo członkowskie jego miejsca zamieszkania, ze względu na podjęcie zatrudnienia w innym państwie członkowskim. Trybunał podkreślił, że art. 13 ust. 2 lit. a) należy interpretować w świetle art. 42 WE, który ma na celu ułatwienie swobodnego przepływu pracowników, co oznacza mianowicie, że pracownicy migrujący nie mogą stracić uprawnień do świadczeń z zabezpieczenia społecznego ani otrzymywać świadczeń w niższej wysokości, tylko dlatego że korzystają z prawa do swobodnego przepływu, które przyznaje im traktat. Trybunał wywiódł z powyższego, iż państwo członkowskie miejsca zamieszkania nie może być pozbawione możliwości przyznania świadczeń rodzinnych osobom zamieszkującym na jego terytorium oraz że wspomniany przepis rozporządzenia nie stoi na przeszkodzie temu, aby pracownik migrujący, który podlega systemowi zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego miejsca zatrudnienia, otrzymywał na podstawie ustawodawstwa krajowego państwa członkowskiego miejsca zamieszkania świadczenia rodzinne w tym państwie. Do sądu krajowego należy ustalenie, czy okoliczności danego przypadku mają znaczenie dla oceny, czy pracownik spełnia warunki przyznania takiego świadczenia rodzinnego na podstawie ustawodawstwa takiego państwa członkowskiego.

Transport

W dziedzinie transportu na szczególną uwagę zasługują cztery sprawy.

W odniesieniu do transportu drogowego, a konkretnie sytuacji kierowców, którzy spotkali się z odmową uznania ich praw jazdy uzyskanych w Republice Czeskiej po cofnięciu w trybie administracyjnym ich niemieckich praw jazdy z powodu zażywania narkotyków i spożywania alkoholu, Trybunał wskazał, w wyroku z dnia 28 maja 2008 r. w sprawach połączonych C-329/06 i C-343/06 *Wiedemann i Funk*, że dyrektywę 91/439 w sprawie praw jazdy²⁶ należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się ona temu, aby państwo członkowskie odmówiło uznania na swoim terytorium ważności prawa jazdy wydanego później przez inne państwo członkowskie, dopóki jego posiadacz nie spełni warunków wymaganych w tym pierwszym państwie członkowskim do wydania nowego prawa jazdy w następstwie cofnięcia wcześniejszego prawa jazdy, w tym badania zdolności do kierowania potwierdzającego, że nie istnieją już powody uzasadniające to cofnięcie. Niemniej dyrektywa ta nie stoi na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie odmówiło uznania na swoim terytorium uprawnienia do kierowania wynikającego z prawa jazdy wydanego później przez inne państwo członkowskie, jeżeli zostanie wykazane, na podstawie zapisów w nim zamieszczonych lub innych niepodważalnych informacji pochodzących z państwa członkowskiego wydającego, że gdy to prawo jazdy zostało wydane, jego posiadacz, wobec którego na terytorium pierwszego państwa członkowskiego zastosowano środek polegający na cofnięciu poprzedniego prawa jazdy, nie miał normalnego miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego wydającego. Wskazana dyrektywa stoi ponadto na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie tymczasowo zawiesiło uprawnienie do kierowania wynikające z prawa jazdy wydanego przez

²⁶ Dyrektywa Rady 91/439/EWG z dnia 29 lipca 1991 r. w sprawie praw jazdy (Dz.U. L 237, s. 1), zmieniona rozporządzeniem (WE) nr 1882/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 września 2003 r. (Dz.U. L 284, s. 1).

inne państwo członkowskie, podczas gdy to ostatnie państwo członkowskie bada zasady jego wydania.

Co się tyczy transportu lotniczego, w ramach sporu między pasażerem a przewoźnikiem lotniczym, który odmówił wypłacenia na jego rzecz odszkodowania z tytułu odwołania lotu z Manili (Filipiny), Trybunał rozstrzygnął w wyroku z dnia 10 lipca 2008 r. w sprawie C-173/07 *Emirates Airlines*, że podróż do miejsca przeznaczenia i z powrotem nie może być uważana za jeden i ten sam lot w rozumieniu rozporządzenia nr 261/2004 ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów²⁷. W konsekwencji art. 3 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia, który przewiduje jego zastosowanie do pasażerów odlatających z lotniska znajdującego się na terytorium państwa członkowskiego, do którego ma zastosowanie traktat, należy interpretować w ten sposób, że nie znajduje on zastosowania do podróży do miejsca przeznaczenia i z powrotem, w ramach której pasażerowie, których pierwszym miejscem odlotu było lotnisko znajdujące się na terytorium państwa członkowskiego, do którego mają zastosowanie postanowienia traktatu, wracają na to lotnisko w ramach lotu z lotniska znajdującego się w państwie trzecim. Okoliczność, że lot do miejsca przeznaczenia oraz lot powrotny stanowią przedmiot jednej rezerwacji, pozostaje bez znaczenia dla wykładni tego przepisu.

Również w zakresie transportu lotniczego, w sprawie C-549/07 *Wallentin-Hermann*, w której wyrok został wydany w dniu 22 grudnia 2008 r., Trybunał stanął wobec problemu wykładni art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 261/2004, który reguluje zasady przyznawania pasażerom odszkodowania w przypadku odwołania lotu i zawiera pojęcie „nadzwyczajnych okoliczności”. Trybunał orzekł, że problem techniczny, który wystąpił w statku powietrznym, skutkujący odwołaniem lotu, nie jest objęty pojęciem „nadzwyczajnych okoliczności” w rozumieniu tego przepisu, chyba że źródłem problemu są zdarzenia, które ze względu na swój charakter lub pochodzenie nie wpisują się w ramy normalnego wykonywania działalności danego przewoźnika lotniczego i nie pozwalają mu na skuteczne nad nimi panowanie. Mimo że problem techniczny statku powietrznego można zaliczyć do nieoczekiwanych wad mogących wpłynąć na bezpieczeństwo lotu, okoliczności te nie mogą jednakże zostać zakwalifikowane jako nadzwyczajne, przy czym problem techniczny będący wynikiem braku przeglądu maszyny musi więc zostać uznany za immanentny element normalnego wykonywania działalności przewoźnika lotniczego. Trybunał uściślił, że dla wykładni tego pojęcia konwencja montrealaska nie ma rozstrzygającego znaczenia. Dodał przy tym, że częstotliwość występowania problemów technicznych u przewoźnika lotniczego sama w sobie nie stanowi czynnika przesądzającego o istnieniu lub braku „nadzwyczajnych okoliczności” w rozumieniu art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 261/2004. Wreszcie stwierdził, że okoliczność, iż przewoźnik lotniczy przestrzegał minimalnych wymogów w zakresie przeglądów statku powietrznego, nie może sama w sobie wystarczyć dla wykazania, że ten przewoźnik przedsięwziął „wszelkie racjonalne środki” w rozumieniu tego artykułu, a w konsekwencji dla zwolnienia go z ciążącego na nim obowiązku wypłacenia odszkodowania przewidzianego w art. 5 ust. 1 lit. c) i art. 7 ust. 1 tego rozporządzenia. Ponieważ więc nie wszystkie nadzwyczajne okoliczności skutkują zwolnieniem z obowiązku wypłacenia pasażerom odszkodowania, ale wyłącznie takie, których nie można by było uniknąć

²⁷ Rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.U. L 46, s. 1).

pomimo przedsięwzięcia wszelkich racjonalnych środków, na tym, kto zamierza się na nie powołać, spoczywa obowiązek wykazania, że okoliczności tych nie można by było uniknąć za pomocą dostosowanych do sytuacji środków, bez poświęceń niemożliwych do przyjęcia z punktu widzenia możliwości jego przedsiębiorstwa.

Jeśli chodzi o transport morski, Trybunał wskazał, w wyroku z dnia 3 czerwca 2008 r. w sprawie C-308/06 *The International Association of Independent Tanker Owners i in.*, że art. 4 dyrektywy 2005/35 w sprawie zanieczyszczenia pochodzącego ze statków²⁸ w związku z art. 8 tej dyrektywy, zobowiązując państwa członkowskie do karania zrzutów substancji zanieczyszczających ze statków, jeżeli dokonano ich „umyślnie, [lekkomyślnie lub na skutek rażącego niedbalstwa]”, nie definiując jednak tych pojęć, nie narusza zasady pewności prawa, nakładając na państwa członkowskie obowiązek karania za zrzuty substancji zanieczyszczających ze statków dokonane „na skutek rażącego niedbalstwa”. Te różne pojęcia, w szczególności pojęcie rażącego niedbalstwa, odpowiadają bowiem kryteriom odpowiedzialności, które mają być stosowane do nieokreślonej liczby sytuacji, których nie można przewidzieć z góry, a nie do precyzyjnie określonych zachowań, które mogą być wyszczególnione w akcie normatywnym prawa wspólnotowego lub prawa krajowego. Pojęcia te są ponadto w pełni zintegrowane i stosowane w systemach prawnych państw członkowskich. W tym względzie „rażące niedbalstwo” w rozumieniu omawianego art. 4 należy rozumieć jako nieumyślne działanie lub zaniechanie, którym osoba odpowiedzialna narusza w sposób kwalifikowany obowiązek staranności, którego powinna była i mogła dochować, biorąc pod uwagę jej cechy, wiedzę, umiejętności i sytuację indywidualną. Wreszcie zgodnie z art. 249 WE państwa członkowskie powinny transponować dyrektywę 2005/35 do swojego porządku prawnego. Stąd definicja naruszeń, o których mowa w art. 4 tej dyrektywy, i stosowane kary wynikają z przepisów wydanych przez państwa członkowskie.

Reguły konkurencji

W odniesieniu do reguł konkurencji mających zastosowanie do przedsiębiorstw szczególnego podkreślenia wymagają cztery wyroki.

Co się tyczy pojęć przedsiębiorstwa i działalności gospodarczej, Trybunał orzekł w wyroku z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawie C-49/07 *MOTOE*, że osoba prawna, której działalność polega na organizowaniu zawodów sportowych i zawieraniu umów o sponsorowanie, reklamę i ubezpieczenie, mających na celu komercyjne wykorzystanie tych zawodów i stanowiących dla niej źródło przychodów, powinna zostać uznana za przedsiębiorstwo w świetle wspólnotowego prawa konkurencji. Kwalifikacji takiej nie podważa fakt, iż podmiot ten nie ma celu zarobkowego, ani fakt, iż jest on uprawniony do wydawania pozytywnych opinii w przedmiocie przedstawionych władzom publicznym wniosków o zezwolenie na organizację tych zawodów, jako że jego udział w procesie decyzyjnym władz należy oddzielić od działalności gospodarczej, jaką wykonuje, takiej jak organizacja i komercyjne wykorzystanie zawodów. Trybunał przypomniał również, że okoliczność, iż działalność gospodarcza jest związana ze sportem, nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu postanowień

²⁸ Dyrektywa 2005/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie zanieczyszczenia pochodzącego ze statków oraz wprowadzenia sankcji w przypadku naruszenia prawa (Dz.U. L 255, s. 11).

traktatu. Wreszcie w przywołanym wyroku Trybunał orzekł, że art. 82 WE i 86 WE stoją na przeszkodzie uregulowaniom krajowym przyznającym osobie prawnej, która organizuje zawody sportowe i zawiera w ich ramach umowy o sponsorowanie, reklamę i ubezpieczenie, uprawnienia do wydawania pozytywnych opinii w przedmiocie wniosków o zezwolenia na organizację takich zawodów, bez poddania tych uprawnień ograniczeniom, wymogom i kontroli.

W sprawie C-279/06 *CEPSA*, w której wyrok został wydany w dniu 11 września 2008 r., Trybunał przeprowadził analizę przesłanek wyłączenia umów o wyłączną dostawę produktów ropopochodnych (zob. wyrok z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie C-217/05 *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, Zb. Orz. s. I-11987). Umowa taka może wchodzić w zakres stosowania art. 81 ust. 1 WE, jeśli podmiot prowadzący stację paliw przyjmuje na siebie w znacznej części ryzyko finansowe i handlowe związane ze sprzedażą produktów ropopochodnych osobom trzecim, a umowa ta zawiera klauzule mogące naruszyć konkurencję. W przypadku gdy podmiot prowadzący stację paliw nie przyjmuje na siebie takiego ryzyka, w zakres stosowania art. 81 ust. 1 WE mogą wchodzić jedynie zobowiązania nałożone na ten podmiot w ramach oferowanych przezeń zleceńodawcy usług pośrednika, takie jak klauzula w przedmiocie wyłączności i zakazu konkurencji. Jeśli chodzi o przesłanki wyłączenia, Trybunał orzekł, że taka umowa może zostać objęta wyłączeniem grupowym na mocy rozporządzenia nr 1984/83²⁹, jeśli spełnia ona przesłankę maksymalnego okresu obowiązywania wynoszącego 10 lat oraz jeśli w zamian za wyłączność dostawca przyznaje podmiotowi prowadzącemu stację benzynową znaczne korzyści gospodarcze, które przyczyniają się do polepszenia dystrybucji, ułatwiają rozpoczęcie lub modernizację prowadzenia stacji paliw oraz obniżają koszty dystrybucji. Trybunał wyjaśnił również reguły mające zastosowanie do porozumień zawartych pod egidą rozporządzenia nr 1984/83, których wykonanie rozciąga się na okres późniejszy względem utraty mocy obowiązującej przez to rozporządzenie. Ponadto w odniesieniu do umów objętych rozporządzeniem nr 2790/1999³⁰, wyłączenie ustanowione w jego art. 2 niemające zastosowania do porozumień wertykalnych, których przedmiotem jest ograniczenie uprawnień kupującego do ustalania jego cen sprzedaży, Trybunał stwierdził, że do sądu krajowego należy sprawdzenie, czy odsprzedażca ma rzeczywistą możliwość obniżania tej ceny. Wreszcie Trybunał uściślił, że przewidziana w art. 81 ust. 2 WE nieważność z mocy prawa dotyczy całości umowy tylko wtedy, gdy niezgodnych z ust. 1 tego artykułu klauzul nie da się oddzielić od umowy. W przeciwnym razie skutki tej nieważności dla pozostałych elementów umowy nie podlegają prawu wspólnotowemu.

W dziedzinie nadużywania pozycji dominującej wyróżnić należy wyrok z dnia 16 września 2008 r. w sprawach połączonych od C-468/06 do C-478/06 *Sot. Léllos kai Sia*, stanowiący kontynuację orzecznictwa w sprawie C-53/03 *Syfait i in.* (wyrok z dnia 31 maja 2005 r.). Trybunał zauważył w nim, że odmowa realizacji „normalnych” zamówień złożonych przez hurtowników przez przedsiębiorstwo farmaceutyczne zajmujące pozycję dominującą na rynku określonych produktów leczniczych w celu uniemożliwienia tym hurtownikom do-

²⁹ Rozporządzenie Komisji (EWG) nr 1984/83 z dnia 22 czerwca 1983 r. w sprawie zastosowania art. 85 ust. 3 traktatu do kategorii umów w sprawie wyłącznego zakupu (Dz.U. L 173, s. 5), zmienione rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1582/97 z dnia 30 lipca 1997 r. (Dz.U. L 214, s. 27).

³⁰ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2790/1999 z dnia 22 grudnia 1999 r. w sprawie stosowania art. 81 ust. 3 traktatu do kategorii porozumień wertykalnych i praktyk uzgodnionych (Dz.U. L 336, s. 21).

konywania wywozu tych produktów leczniczych z państwa członkowskiego do innych państw członkowskich, stanowi nadużycie zajmowanej pozycji dominującej. Aby dojść do takiego wniosku, Trybunał zbadał, czy w sektorze produktów leczniczych istniały szczególne okoliczności, które mogły wykluczyć tezę, że odmowa stanowi nadużycie. Uznał przede wszystkim, że przedsiębiorstwo farmaceutyczne zajmujące pozycję dominującą nie może powoływać się na okoliczność, iż wywóz równoległy leków z danego państwa członkowskiego, w którym ceny leków są niskie, do innych państw członkowskich, w których ceny te są wyższe, ma jedynie minimalne korzyści dla końcowego konsumenta. Wywóz taki stanowi bowiem alternatywne źródło zaopatrzenia, co z konieczności prowadzi do pewnych korzyści dla końcowego konsumenta. Następnie Trybunał orzekł, że istnienie państwowej reglamentacji w zakresie cen produktów leczniczych nie wyklucza też znamion nadużycia w odniesieniu do odmowy. Przypomniawszy jednakże, iż przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą może przedsięwziąć rozsądne i proporcjonalne do konieczności ochrony jego własnych interesów handlowych środki. W konsekwencji, w celu ustalenia, czy odmowa przez przedsiębiorstwo farmaceutyczne zajmujące pozycję dominującą dostawy na rzecz hurtowników dokonujących wywozu równoległego jest rozsądnym i proporcjonalnym środkiem w odniesieniu do zagrożenia, jakim jest taki wywóz dla uzasadnionych interesów handlowych tego przedsiębiorstwa, należy określić, czy zamówienia złożone przez tych hurtowników mają anormalny charakter w świetle dotychczasowych relacji handlowych utrzymywanych przez przedsiębiorstwo z zainteresowanymi hurtownikami, jak również wielkości zamówień w porównaniu z zapotrzebowaniem rynku danego państwa członkowskiego. Trybunał wyjaśnił, że do krajowego sądu odsyłającego należy ustalenie „normalnego” charakteru zamówień przy uwzględnieniu tych dwóch kryteriów.

Na koniec należy zwrócić uwagę na wyrok z dnia 10 lipca 2008 r. w sprawie C-413/06 P *Bertelsmann i Sony Corporation of America przeciwko Impala*, którym Trybunał uchylił wyrok Sądu Pierwszej Instancji z dnia 13 lipca 2006 r. w sprawie T-464/04 *Impala przeciwko Komisji* (Zb.Orz. s. II-2289) i udzielił licznych wyjaśnień co do wymogów dowodowych i zakresu kontroli sądowej w dziedzinie koncentracji. Po pierwsze, Trybunał orzekł, że nie istnieje ogólne domniemanie zgodności ze wspólnym rynkiem zgłoszonej koncentracji oraz że decyzje zezwalające na koncentrację nie podlegają innym wymogom dowodowym niż mające zastosowanie do decyzji zakazujących takich operacji. Po drugie, Trybunał przypomniał, że Komisja może w swej decyzji odstąpić od wstępnych wniosków zawartych w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów. Choć więc Sąd może dokonać weryfikacji dokładności, kompletności i wiarygodności okoliczności faktycznych stanowiących podstawę decyzji w świetle pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, nie może przypisać wnioskowi zawartemu w tym piśmie waloru potwierdzonych. Po trzecie, Trybunał wyjaśnił, że nie można zarzucać stronom zgłaszającym koncentrację, że przedstawiły określone informacje dopiero w ramach argumentacji w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów oraz że te informacje nie zostały poddane wyższym wymogom dowodowym niż stawiane w stosunku do argumentacji osób trzecich lub do innych informacji przekazanych przez przedsiębiorstwa zgłaszające. Poza tym Trybunał orzekł, że jeżeli Komisja w decyzji bada argumentację przedstawioną w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, może odstąpić od wstępnych wniosków zawartych w tym piśmie, bez formułowania żądania udzielenia informacji ani przeprowadzania dodatkowych badań rynku. Po czwarte, Trybunał sprecyzował kryteria prawne stosowane do zbiorowej pozycji dominującej powstałej w wyniku milczącej koordynacji i wskazał, iż ocena tych kryteriów, w tym przejrzystości danego rynku, nie powinna być przeprowadzana w sposób wyizolowany i abstrakcyjny, lecz

w kontekście mechanizmu hipotetycznej, milczącej koordynacji. Wreszcie Trybunał orzekł, że istnieje możliwość stwierdzenia nieważności decyzji Komisji zezwalającej na koncentrację ze względu na niedostateczne uzasadnienie.

W dziedzinie pomocy państwa na szczególną uwagę zasługują dwa wyroki. Pierwszy z nich dotyczy pojęcia pomocy państwa, a konkretnie przesłanek selektywności działania, drugi natomiast problematyki pomocy przyznanej bezprawnie, lecz zgodnej ze wspólnym rynkiem.

Tak więc w wyroku z dnia 11 września 2008 r. w sprawach połączonych od C-428/06 do C-434/06 *Unión General de Trabajadores de La Rioja* Trybunał przeprowadził analizę kwestii, czy przepisy podatkowe wydane przez jednostki niższego niż państwo rządu ustanawiające stopy podatkowe niższe od stopy ogólnej określonej w ustawodawstwie państwa hiszpańskiego oraz wprowadzające odliczenia od podatku nieistniejące w państwowym porządku prawnym dotyczącym podatków należy uznać za pomoc państwa niezgodną ze wspólnym rynkiem z tego tylko powodu, że mają one zastosowanie jedynie na terytorium tych jednostek. Trybunał orzekł, że do sądu krajowego, który jako jedyny jest właściwy do ustalania mającego zastosowanie prawa krajowego i do dokonywania jego wykładni, jak również stosowania prawa wspólnotowego w zawisłych przed nim sporach, należy zbadać, zgodnie z wyrokiem Trybunału z dnia 6 września 2006 r. w sprawie C-88/03 *Portugalia przeciwko Komisji* (Zb.Orz. s. I-7115), czy dane jednostki niższego niż państwo rządu, a konkretnie Territorios Históricos oraz region autonomiczny Kraju Basków posiadają tego rodzaju autonomię instytucjonalną, proceduralną i gospodarczą, co skutkowałoby tym, że uregulowania przyjęte w granicach kompetencji przyznanych tym jednostkom niższego niż państwo rządu na mocy konstytucji hiszpańskiej z 1978 r. i innych przepisów prawa hiszpańskiego nie mają charakteru selektywnego w rozumieniu pojęcia pomocy państwa, o którym mowa w art. 87 ust. 1 WE. Trybunał miał przy tym okazję sprecyzować, w odniesieniu do wymienionego wyroku, że ta autonomia wymaga, by jednostki niższego niż państwo rządu ponosiły konsekwencje polityczne i finansowe obniżenia stawki opodatkowania. Nie ma to miejsca, w przypadku gdy jednostki te nie są odpowiedzialne za zarządzanie budżetem, czyli gdy nie sprawują kontroli ani nad przychodami, ani nad wydatkami. Ponadto konsekwencje finansowe obniżenia krajowej stawki opodatkowania nie mogą być wyrównywane przy udziale lub za pomocą subwencji jawnych lub wynikających tylko z konkretnej analizy przepływów finansowych, pochodzących z innych regionów lub rządu centralnego.

W wyroku z dnia 12 lutego 2008 r. w sprawie C-199/06 *Centre d'exploitation du livre français* (Zb.Orz. s. I-469) Trybunał orzekł, że mimo iż prawo wspólnotowe nakazuje sądowi krajowemu zarządzenie właściwych środków w celu rzeczywistego usunięcia skutków bezprawności, nie nakłada na niego, nawet w braku nadzwyczajnych okoliczności, obowiązku całkowitego odzyskania bezprawnie przyznanej pomocy. Zdaniem Trybunału art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE jest bowiem oparty na celu zachowawczym polegającym na zapewnieniu, by jedynie pomoc zgodna ze wspólnym rynkiem była wprowadzana w życie. Aby go zrealizować, wprowadzenie w życie zgłoszonego planu pomocy jest odroczone do czasu rozwiania wątpliwości co do jego zgodności ze wspólnym rynkiem w drodze końcowej decyzji Komisji. Jest więc oczywiste, że jeżeli Komisja wydaje decyzję pozytywną, wcześniejsza wypłata pomocy nie stoi w sprzeczności z tym celem. Niemniej w takim przypadku, z punktu widzenia podmiotów innych niż beneficjent takiej pomocy, jej bezprawność

w chwili dokonywania wypłaty powoduje z jednej strony postawienie ich przed możliwością – ostatecznie niezrealizowaną – wprowadzenia w życie pomocy niezgodnej ze wspólnym rynkiem, a z drugiej strony – przed koniecznością, w danym przypadku, znoszenia konkurencyjnych skutków pomocy zgodnej ze wspólnym rynkiem wcześniej, aniżeli było to konieczne. Z punktu widzenia beneficjenta pomocy nienależna korzyść polegać może, po pierwsze, na braku konieczności zapłaty odsetek, jakie beneficjent musiałby uiścić od danej kwoty pomocy zgodnej ze wspólnym rynkiem, gdyby musiał pożyczyć tę kwotę na rynku w oczekiwaniu na decyzję Komisji, a po drugie, na polepszeniu jego sytuacji konkurencyjnej względem innych podmiotów na rynku w czasie utrzymywania się tej sytuacji bezprawności. Z tego względu sąd krajowy ma obowiązek, na podstawie prawa wspólnotowego, nakazać beneficjentowi pomocy zapłatę odsetek za okres, w jakim utrzymywała się ta sytuacja bezprawności. Trybunał wskazał również, iż na mocy prawa krajowego sąd krajowy może w danym przypadku nakazać ponadto zwrot bezprawnie przyznanej pomocy bez uszczerbku dla prawa państwa członkowskiego do późniejszego ponownego wprowadzenia jej w życie. Sąd krajowy może również stanąć przed koniecznością rozstrzygnięcia w przedmiocie odszkodowania za szkodę poniesioną wskutek bezprawnego charakteru pomocy.

W omawianym wyroku Trybunał zauważył także, iż jeżeli sąd wspólnotowy orzeka nieważność decyzji Komisji stwierdzającej zgodność ze wspólnym rynkiem pomocy, która z naruszeniem zakazu przewidzianego w art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE została wprowadzona w życie bez oczekiwania na końcową decyzję Komisji, domniemanie legalności aktów instytucji wspólnotowych i reguła przewidująca stwierdzenie nieważności ze skutkiem wstecznym znajdują kolejno zastosowanie. Istnieje domniemanie, że pomoc wprowadzona w życie po wydaniu pozytywnej decyzji przez Komisję jest zgodna z prawem aż do stwierdzenia jej nieważności przez sąd wspólnotowy i że następnie, w chwili wydania orzeczenia sądu, zgodnie z art. 231 akapit pierwszy WE, przyjmuje się, że sporna pomoc nie została uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem w decyzji, której nieważność stwierdzono, tak więc wprowadzenie w życie tej pomocy należy uznać za bezprawne. W tym przypadku zasada wynikająca z art. 231 akapit pierwszy WE obala ze skutkiem wstecznym domniemanie legalności. Zatem wynikający z art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE obowiązek usunięcia skutków bezprawności obejmuje również, w celu obliczenia kwot należnych od beneficjenta i z wyjątkiem nadzwyczajnych okoliczności, okres między wydaniem pozytywnej decyzji przez Komisję a stwierdzeniem jej nieważności przez sąd wspólnotowy.

System podatkowy

W dziedzinie podatku od wartości dodanej na uwagę zasługuje wyrok z dnia 16 września 2008 r. w sprawie C-288/07 *Isle of Wight Council i in.*, w którym Trybunał wyjaśnił zakres szeregu pojęć występujących w art. 4 ust. 5 akapit drugi dyrektywy 77/388 w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych³¹. Orzekł on, że znaczące zakłócenia konkurencji, do których prowadziłoby nieopodatkowanie podmiotów prawa publicznego działających w charakterze organów władzy publicz-

³¹ Dyrektywa Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednolicona podstawa wymiaru podatku (Dz.U. L 145, s. 1).

nej powinny być oceniane w odniesieniu do danej działalności jako takiej, przy czym ocena ta nie musi dotyczyć w szczególności danego rynku lokalnego. Trybunał uściślił też, że wyrażenie „prowadziłoby do” w rozumieniu tego artykułu należy interpretować w ten sposób, że uwzględnia nie tylko aktualną konkurencję, ale również konkurencję potencjalną, o ile możliwość wejścia prywatnego przedsiębiorcy na właściwy rynek jest realna, a nie czysto hipotetyczna. Co się tyczy wyrażenia „znaczące” w rozumieniu wspomnianego artykułu, należy je rozumieć w ten sposób, że zakłócenia konkurencji aktualne lub potencjalne powinny być więcej niż tylko nieznaczne.

Zbliżenie ustawodawstw i jednolite ustawodawstwo

Kolejny raz orzecznictwo w tej dziedzinie rozwoju intensywnej działalności Unii okazało się szczególnie bogate. W pierwszej kolejności omówione zostaną wyroki, które przyczyniły się do uzupełnienia już obfitego orzecznictwa w dziedzinie zamówień publicznych.

W wyroku z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-213/07 *Michaniki* Trybunał rozstrzygnął kwestię tego, czy państwa członkowskie są uprawnione do dodania w ich przepisach krajowych innych przypadków wykluczenia oferenta niż przewidziane we właściwych dyrektywach wspólnotowych. Trybunał stwierdził, że art. 24 akapit pierwszy dyrektywy 93/37³² należy interpretować w ten sposób, iż wymienia on w sposób wyczerpujący przypadki oparte na obiektywnych względach dotyczących cech zawodowych mogące uzasadniać wykluczenie przedsiębiorcy z udziału w zamówieniu publicznym na roboty budowlane, ale nie stoi na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie wprowadziło inne środki umożliwiające wykluczenie z udziału w zamówieniu, mające na celu zapewnienie poszanowania zasad równego traktowania oferentów i przejrzystości, o ile środki te nie wykraczają poza to, co jest niezbędne dla osiągnięcia tego celu. Jako że państwa członkowskie dysponują pewnym zakresem uznania, z powyższego wynika, że prawo wspólnotowe nie stoi na przeszkodzie wprowadzaniu przepisów krajowych, które mając na względzie zapobieganie oszustwom i korupcji lub ich zwalczanie, służą wyeliminowaniu ryzyka występowania praktyk mogących zagrażać przejrzystości lub zakłócać konkurencję, które mogą być skutkiem obecności pośród oferentów przedsiębiorcy prowadzącego działalność w sektorze środków masowego przekazu lub utrzymującego związki z osobą działającą w tym sektorze. Niemniej przepis krajowy, który wprowadza ogólny zakaz łączenia funkcji pomiędzy sektorem robót publicznych a sektorem środków masowego przekazu, powoduje w konsekwencji wykluczenie możliwości udzielania zamówień publicznych wykonawcom robót publicznych powiązanych jednocześnie z sektorem środków masowego przekazu ze względu na stosunki własnościowe, akcjonariatu większościowego, uczestnictwa w spółce lub zarządu, nie dając im możliwości udowodnienia, że nie występuje tego rodzaju realne niebezpieczeństwo. Tym samym, wykluczając całą kategorię przedsiębiorców zajmujących się wykonawstwem robót publicznych na podstawie takiego niewzruszalnego domniemania, tego typu przepis wykracza poza to, co jest niezbędne do realizacji przywoływanych celów.

³² Dyrektywa Rady 93/37/EWG z dnia 14 czerwca 1993 r. dotycząca koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane (Dz.U. L 199, s. 54).

W wyroku z dnia 13 listopada 2008 r. w sprawie C-324/07 *Coditel Brabant* Trybunał orzekł, że art. 43 WE i 49 WE, zasady równości i niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową oraz wynikający z nich obowiązek przejrzystości nie sprzeciwiają się temu, by organ publiczny udzielił, bez przeprowadzenia przetargu, koncesji na świadczenie usług publicznych międzygminnej spółdzielni, której wszystkimi członkami są organy publiczne, jeśli te organy publiczne sprawują nad tą spółdzielnią kontrolę analogiczną do sprawowanej nad ich własnymi służbami i o ile spółdzielnia ta wykonuje zasadniczą część swej działalności wraz z tymi organami publicznymi. Musi tu chodzić o możliwość wywierania decydującego wpływu zarówno na cele strategiczne, jak i na ważne decyzje koncesjonariusza. Wynika z tego, że w okolicznościach, gdy decyzje dotyczące działalności takiej spółdzielni międzygminnej będącej wyłączną własnością organów publicznych są podejmowane przez organy statutowe tej spółdzielni składające się z przedstawicieli organów publicznych będących jej członkami, sprawowana kontrola może być uznana za pozwalającą na sprawowanie nad tą spółdzielnią kontroli analogicznej do kontroli nad jej własnymi służbami.

W przypadku gdy w celu przekazania zarządzania świadczeniem usług publicznych organ publiczny zostaje członkiem spółdzielni międzygminnej, której wszyscy członkowie są organami publicznymi, aby kontrola została uznana za analogiczną do kontroli sprawowanej przez podmiot publiczny nad jego własnymi służbami, może ona być sprawowana łącznie przez te organy, podejmujące decyzje, w danym przypadku, większością głosów. Kontrola sprawowana nad koncesjonariuszem przez publiczną instytucję zamawiającą musi być bowiem analogiczna do kontroli sprawowanej przez tę instytucję nad jej własnymi służbami, ale nie może być identyczna z nią we wszystkich aspektach. Istotne jest, by kontrola nad koncesjonariuszem była skuteczna, lecz nie jest niezbędne, by była indywidualna. Należy zatem przyznać, że w przypadku gdy liczne organy publiczne są właścicielami koncesjonariusza, któremu powierzają realizację ich misji świadczenia usług publicznych, kontrola sprawowana przez te organy publiczne nad koncesjonariuszem może być sprawowana przez nie łącznie. Jako że chodzi o organ kolegialny, procedura stosowana przy podejmowaniu decyzji, w szczególności podejmowanie decyzji większością głosów, nie ma znaczenia.

W wyroku z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie C-412/04 *Komisja przeciwko Włochom* Trybunał orzekł, że państwo członkowskie, które poddaje uregulowaniom krajowym dotyczącym zamówień publicznych na roboty budowlane zamówienia mieszane na roboty budowlane, dostawy i usługi, jak również zamówienia na dostawy lub usługi zawierające dodatkowe roboty budowlane, jeżeli te roboty budowlane stanowią ponad 50% całkowitej wartości danego zamówienia, uchybia zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy dyrektyw 92/50³³, 93/36³⁴ i 93/37³⁵. W przypadku bowiem gdy zamówienie zawiera zarówno elementy związane z zamówieniem publicznym na roboty budowlane, jak i elementy związane z innym rodzajem zamówienia, to główny przedmiot zamówienia jest decydujący dla usta-

³³ Dyrektywa Rady 92/50/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. odnosząca się do koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na usługi (Dz.U. L 209, s. 1).

³⁴ Dyrektywa Rady 93/36/EWG z dnia 14 czerwca 1993 r. koordynująca procedury udzielania zamówień publicznych na dostawy (Dz.U. L 199, s. 1).

³⁵ Dyrektywa Rady 93/37/EWG z dnia 14 czerwca 1993 r. dotycząca koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane (Dz.U. L 199, s. 54).

lenia, która z dyrektyw wspólnotowych z dziedziny zamówień publicznych znajduje zastosowanie. Ustalenie to należy przeprowadzić w świetle zasadniczych zobowiązań, przeważających w tych zamówieniach, a jako takie cechujących to zamówienie, przeciwstawiając je zobowiązaniom, które mają jedynie dodatkowy lub uzupełniający charakter, a wymaga ich sam przedmiot zamówienia, przy czym wartość poszczególnych występujących w nim świadczeń jest w tym względzie jedynie jednym z szeregu kryteriów, które należy brać pod uwagę do celów tego ustalenia. Trybunał orzekł również, że jeżeli porozumienie zawarte między podmiotem prywatnym, będącym właścicielem gruntów pod zabudowę, a organem administracji lokalnej spełnia kryteria definicji pojęcia „zamówienie publiczne na roboty budowlane”, w rozumieniu art. 1 lit. a) dyrektywy 93/37, szacunkowa wartość, którą zasadniczo należy brać pod uwagę w celu stwierdzenia, czy osiągnięto ustalony w dyrektywie próg i czy w związku z tym przy udzielaniu zamówienia należy przestrzegać ustanowionych w niej zasad ogłaszania, może zostać obliczona jedynie względem całkowitej wartości poszczególnych robót i obiektów budowlanych, poprzez zsumowanie wartości poszczególnych części. Jedynymi dopuszczalnymi wyjątkami od stosowania dyrektyw 92/50 i 93/38³⁶ są te, które zostały w niej wyraźnie i w sposób wyczerpujący wskazane.

Przedmiotem sprawy C-337/05 *Komisja przeciwko Włochom*, w której wyrok został wydany w dniu 8 kwietnia 2008 r., była kwestia tego, czy państwo członkowskie mogło przyznawać przedsiębiorstwu z wolnej ręki, nie przestrzegając procedur przewidzianych w dyrektywie 93/36³⁷, zamówienia na dostawę helikopterów zgodnie z zapotrzebowaniem szeregu wojskowych i cywilnych służb. Trybunał orzekł przede wszystkim, że taka praktyka nie może zostać uzasadniona wystąpieniem stosunku „in house”, jeżeli przedsiębiorstwo prywatne posiada w kapitale zakładowym spółki produkującej te helikoptery i w której udziały ma także zainteresowana instytucja zamawiająca, udział, choćby mniejszościowy, który stoi na przeszkodzie temu, by instytucja ta mogła sprawować nad tą spółką kontrolę analogiczną do kontroli sprawowanej nad własnymi służbami.

Ponadto, jeśli chodzi o odwołanie do słusznych względów interesu narodowego, o których mowa w art. 296 WE oraz w art. 2 ust. 1 lit. b) dyrektywy 93/36 ze względu na to, że wskazane helikoptery są towarami podwójnego zastosowania, Trybunał przypomniał, że każde państwo członkowskie może przedsięwziąć środki, jakie uważa za konieczne w celu ochrony podstawowych interesów swojego bezpieczeństwa, a które odnoszą się do produkcji lub handlu bronią, amunicją lub materiałami wojennymi, jednak pod warunkiem że te środki nie będą negatywnie wpływać na warunki konkurencji na wspólnym rynku w odniesieniu do produktów, które nie są przeznaczone wyłącznie do celów wojskowych. W związku z tym zakup sprzętu, którego użycie w celach wojskowych nie jest pewne, koniecznie powinien spełniać zasady udzielania zamówień publicznych. Powyższe odnosi się do dostawy helikopterów na rzecz służb wojskowych w celu użycia cywilnego i nawet obowiązek zachowania poufności nie może naruszyć przestrzegania tych reguł. Co za tym idzie, procedura negocjacyjna ma charakter wyjątkowy i może być stosowana jedynie w wymienionych w sposób wyczerpujący przypadkach. Jako że dyrektywa 93/36 powinna być interpretowana w sposób ścisły, gdyż w przeciwnym wypadku zostałaby pozbawiona

³⁶ Dyrektywa Rady 93/38/EWG z dnia 14 czerwca 1993 r. koordynująca procedury udzielania zamówień publicznych przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i telekomunikacji (Dz.U. L 199, s. 84).

³⁷ Zobacz przypis 34.

skuteczności, państwom członkowskim nie wolno dopuszczać stosowania procedury negocjacyjnej w przypadkach nieprzewidzianych w tej dyrektywie ani dodawać nowych warunków w przypadkach wyraźnie przewidzianych, w sposób, który powodowałby ułatwienie stosowania takiej procedury. Co więcej, to na osobie, która zamierza powołać się na wyjątek, spoczywa ciężar dowodu, że rzeczywiście zaistniały wyjątkowe okoliczności uzasadniające zastosowanie tego wyjątku.

W dalszej kolejności przedstawione zostaną, w sposób nieustrukturyzowany według określonych kryteriów, inne wyroki wymagające szczególnej uwagi.

W wyroku z dnia 16 października 2008 r. w sprawie C-452/06 *Synthon* Trybunał dokonał wykładni art. 28 dyrektywy 2001/83³⁸ i orzekł, że stoi on na przeszkodzie temu, aby państwo członkowskie, które otrzymało wniosek o wzajemne uznanie pozwolenia na dopuszczenie do obrotu produktu leczniczego stosowanego u ludzi wydanego przez inne państwo członkowskie w ramach procedury skróconej, przewidzianej w art. 10 ust. 1 lit. a) ppkt iii) tej dyrektywy, mogło odrzucić ten wniosek z tego powodu, że wspomniany produkt leczniczy nie jest zasadniczo podobny do referencyjnego produktu leczniczego. Istnienie bowiem zagrożenia dla zdrowia publicznego stanowi jedyny powód, który państwo członkowskie może przywołać w celu sprzeciwienia się uznaniu pozwolenia na dopuszczenie do obrotu wydanego przez inne państwo członkowskie. Ponadto państwo członkowskie, które zamierza powołać się na ten powód, ma obowiązek zastosować się do specjalnie w tym celu ustanowionych procedur informacyjnych, uzgodnieniowych i arbitrażowych.

Trybunał dodał, że przy założeniu, że dane państwo członkowskie nie musiało dokonywać wyborów legislacyjnych i korzystało ze znacznie ograniczonego, wręcz nieistniejącego zakresu uznania, jakiegokolwiek naruszenie prawa wspólnotowego może wystarczyć do stwierdzenia istnienia wystarczająco istotnego naruszenia prawa wspólnotowego. W konsekwencji, jako że art. 28 omawianej dyrektywy przyznaje państwu członkowskiemu, które otrzymało wniosek o wzajemne uznanie, jedynie bardzo ograniczony zakres uznania w odniesieniu do powodów, dla których państwo to jest uprawnione do odmowy uznania danego pozwolenia na dopuszczenie do obrotu, brak uznania przez państwo członkowskie tego pozwolenia, z tego powodu, że wspomniany produkt leczniczy nie jest zasadniczo podobny do referencyjnego produktu leczniczego lub że należy do kategorii produktów leczniczych, których uznanie za zasadniczo podobne do referencyjnego produktu leczniczego jest, zgodnie z ogólną praktyką zainteresowanego państwa członkowskiego, niemożliwe, stanowi wystarczająco istotne naruszenie prawa wspólnotowego, mogące skutkować uznaniem odpowiedzialności tego państwa członkowskiego.

W wyroku z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawach połączonych od C-152/07 do C-154/07 *Arcor* dotyczących telekomunikacji Trybunał orzekł, że wykładni art. 12 ust. 7 dyrektywy 97/33³⁹

³⁸ Dyrektywa 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi (Dz.U. L 311, s. 67).

³⁹ Dyrektywa 97/33/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 czerwca 1997 r. w sprawie wzajemnych połączeń w telekomunikacji ze względu na zapewnienie usług powszechnych oraz interoperacyjności poprzez zastosowanie zasady otwartej sieci (ONP) (Dz.U. L 199, s. 32), zmieniona dyrektywą 98/61/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 września 1998 r. (Dz.U. L 268, s. 37).

oraz art. 4c dyrektywy 90/388⁴⁰ należy dokonywać w ten sposób, iż krajowy organ regulacyjny nie może zobowiązać operatora sieci mającej wzajemne połączenie z siecią publiczną do zapłaty na rzecz dominującego na rynku operatora sieci lokalnej opłaty za podłączenie, dodatkowej względem opłaty za połączenie wzajemne, celem wyrównania deficytu, który powstał po stronie tego operatora w związku z udzieleniem dostępu do pętli lokalnej. Artykuł 12 ust. 7 dyrektywy 97/33 nie umożliwia bowiem krajowemu organowi regulacyjnemu wydania zezwolenia na pobieranie opłaty za podłączenie, której wysokość nie jest określona w zależności od kosztów, jeżeli posiada ona te same cechy co opłata za połączenie wzajemne i jest pobierana oprócz tej opłaty. Ponadto skutkiem wprowadzenia takiej opłaty jest tylko ochrona dominującego na rynku operatora sieci, który finansuje swój własny deficyt przez abonentów innych operatorów sieci wzajemnie połączonych, przy czym takie finansowanie wykracza poza finansowanie obowiązków w zakresie usługi powszechnej i jest sprzeczne z zasadą wolnej konkurencji. Przywołane artykuły są bezpośrednio skuteczne i jednostki mogą powoływać się na nie bezpośrednio przed sądem krajowym w celu zakwestionowania decyzji krajowego organu regulacyjnego.

W wyroku z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie C-426/05 *Tele2 Telecommunication* (Zb.Orz. s. I-685) dotyczącej sieci i usług łączności elektronicznej, o których mowa w dyrektywie 2002/21/WE⁴¹, Trybunał wypowiedział się w przedmiocie pojęcia użytkownika lub przedsiębiorstwa, „którego dotyczy [decyzja]” w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej dyrektywy⁴², oraz pojęcia strony, „której dotyczy [uchylenie]” w rozumieniu art. 16 ust. 3 tej dyrektywy⁴³. Pojęcia te należy interpretować w ten sposób, że mogą obejmować nie tylko „przedsiębiorstwo posiadające (uprzednio) znaczącą pozycję na właściwym rynku”, będące zarówno przedmiotem decyzji krajowego organu regulacyjnego w ramach procedury analizy rynku, jak i jej adresatem, ale również użytkowników i przedsiębiorstwa konkurencyjne wobec tego przedsiębiorstwa, niebędące adresatami tej decyzji, ale których ta decyzja dotyczy, oddziałując niekorzystnie na ich prawa. W ramach takiego postępowania przepis prawa krajowego, który przyznaje status strony wyłącznie „przedsiębiorstwom posiadającym (uprzednio) znaczącą pozycję na właściwym rynku”, w stosunku do których nałożono, zmieniono lub uchylono specyficzne wymogi, nie jest co do zasady sprzeczny ze wspomnianym art. 4. Jednakże to sąd krajowy powinien zbadać, czy wewnętrzne prawo proceduralne zapewnia ochronę praw tych użytkowników i przedsiębiorstw konkurencyjnych wynikających ze wspólnotowego porządku prawnego, w sposób nie mniej korzystny niż ochronę porównywalnych praw o charakterze wewnętrznym i w sposób, który nie wpływa niekorzystnie na skuteczność ochrony prawnej zainteresowanych, zagwarantowanej w art. 4 tej dyrektywy.

⁴⁰ Dyrektywa Komisji 90/388/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. w sprawie konkurencji na rynkach usług telekomunikacyjnych (Dz.U. L 192, s. 10), zmieniona dyrektywą Komisji 96/19/WE z dnia 13 marca 1996 r. (Dz.U. L 74, s. 13).

⁴¹ Dyrektywa 2002/21/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie wspólnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej (dyrektywa ramowa) (Dz.U. L 108, s. 33).

⁴² Przyznającego użytkownikom oraz przedsiębiorstwom udostępniającym sieci lub usługi łączności elektronicznej prawo do odwołania się od wydanej przez krajowy organ regulacyjny decyzji, która go dotyczy.

⁴³ Przyznającego jej prawo do bycia powiadomioną w odpowiednim terminie o decyzji w sprawie cofnięcia wymogów regulacji sektorowych.

W wyroku z dnia 9 października 2008 r. w sprawie C-239/07 *Sabatauskas i in.* dotyczącej rynku wewnętrznego energii elektrycznej Trybunał orzekł, że art. 20 dyrektywy 2003/54⁴⁴ należy interpretować w ten sposób, że określa on zobowiązania państw członkowskich jedynie w odniesieniu do dostępu, a nie przyłączenia stron trzecich do systemów przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej oraz że nie stanowi on, iż system dostępu do systemów, który państwa członkowskie zobowiązane są wdrożyć, ma umożliwić uprawnionemu odbiorcy możliwość wyboru, według własnego uznania, rodzaju systemu, do którego pragnie zostać przyłączony. Artykuł ten nie sprzeciwia się obowiązywaniu uregulowań krajowych, które stanowią, iż urządzenia uprawnionego odbiorcy mogą zostać przyłączone do systemu przesyłowego wyłącznie, jeżeli operator systemu dystrybucyjnego odmówi, ze względu na nałożone wymagania techniczne i eksploatacyjne, przyłączenia do systemu dystrybucyjnego urządzeń uprawnionego odbiorcy znajdujących się na obszarze określonym w koncesji operatora systemu dystrybucyjnego. Do sądu krajowego należy jednak zbadanie, czy wdrożenie i stosowanie tego systemu odbywa się na obiektywnych i niedyskryminacyjnych w odniesieniu do użytkowników systemu kryteriach.

W dziedzinie ochrony danych osobowych uwagę przyciąga sprawa C-524/06 *Huber*, w której wyrok został wydany w dniu 16 grudnia 2008 r., odnosząca się do niemieckiego systemu przetwarzania danych osobowych dotyczących obywateli Unii niebędących zarazem obywatelami Niemiec, który obejmował przetwarzanie i przechowywanie danych dotyczących tych cudzoziemców w szczególnym rejestrze zawierającym bardziej liczne informacje niż dotyczące obywateli niemieckich, zebrane w rejestrach gminnych. W odpowiedzi na pytanie o zgodność takiego systemu z art. 7 lit. e) dyrektywy 95/46 w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych⁴⁵ Trybunał orzekł, iż taki system mający na celu wspomaganie organów krajowych właściwych do stosowania przepisów dotyczących prawa pobytu spełnia przewidziany w tym artykule wymóg konieczności, interpretowany w świetle zakazu wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, jedynie wówczas, gdy zawiera wyłącznie dane konieczne do stosowania tych przepisów przez wspomniane organy oraz jego scentralizowany charakter pozwala na bardziej skuteczne stosowanie tych przepisów w zakresie prawa pobytu obywateli Unii niebędących obywatelami tego państwa członkowskiego, przy czym do sądu krajowego należy zbadanie, czy przesłanki te zostały spełnione. W każdym razie nie może zostać uznane za konieczne w rozumieniu art. 7 lit. e) przywołanej dyrektywy 95/46 przechowywanie i przetwarzanie w ramach takiego rejestru w celach statystycznych. Poza tym Trybunał uznał, że art. 12 ust. 1 WE stoi na przeszkodzie ustanowieniu przez państwo członkowskie w celu zwalczania przestępczości takiego szczególnego systemu przetwarzania danych osobowych dla obywateli Unii niebędących obywatelami tego państwa członkowskiego, ponieważ w świetle celu zwalczania przestępczości sytuacja obywateli państwa członkowskiego nie różni się od sytuacji obywateli Unii niebędących obywatelami tego państwa członkowskiego, którzy zamieszkują na jego terytorium.

⁴⁴ Dyrektywa 2003/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 96/92/WE (Dz.U. L 176, s. 37).

⁴⁵ Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. L 281, s. 31).

W wyroku z dnia 29 stycznia 2008 r. w sprawie C-275/06 *Promusicae* (Zb.Orz. s. I-271) Trybunał orzekł, iż prawo wspólnotowe nie nakłada na państwa członkowskie obowiązku udostępniania danych osobowych w celu zapewnienia skutecznej ochrony praw autorskich w ramach postępowania cywilnego. W sytuacji bowiem, gdy stowarzyszenie niemające celu zarobkowego zrzeszające producentów i wydawców nagrań muzycznych i audio-wizualnych wystąpi z wnioskiem mającym na celu nakazanie dostawcy usług w zakresie dostępu do Internetu wskazania mu tożsamości i adresów abonentów, w celu umożliwienia wytoczenia powództw cywilnych za naruszenie praw autorskich, ani dyrektywy dotyczące społeczeństwa informacyjnego i ochrony własności intelektualnej, w szczególności praw autorskich⁴⁶, ani te dotyczące ochrony danych osobowych⁴⁷ nie zobowiązują państw członkowskich do ustanowienia obowiązku przekazania danych osobowych w celu zapewnienia skutecznej ochrony praw autorskich w ramach postępowania cywilnego. Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS) nie zawiera przepisów, które nakazywałyby wykładnię wspomnianych dyrektyw jako zobowiązujących państwa członkowskie do ustanowienia takiego obowiązku. Niemniej Trybunał podkreślił, że prawo wspólnotowe wymaga, by przy transpozycji tych dyrektyw oparły się one na takiej wykładni tych dyrektyw, która pozwoli na zapewnienie odpowiedniej równowagi między poszczególnymi prawami podstawowymi chronionymi przez wspólnotowy porządek prawny. Przy przyjmowaniu środków mających na celu transpozycję tych dyrektyw, władze i sądy państw członkowskich są zobowiązane nie tylko dokonywać wykładni swojego prawa krajowego w sposób zgodny ze wspomnianymi dyrektywami, lecz również nie opierać się na takiej wykładni tych dyrektyw która pozostawałaby w konflikcie z prawami podstawowymi lub z innymi ogólnymi zasadami prawa wspólnotowego, takimi jak zasada proporcjonalności.

W dwóch sprawach Trybunał stanął przed potrzebą dokonania wykładni przepisów dyrektywy 2000/35 w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych⁴⁸.

W wyroku z dnia 3 kwietnia 2008 r. w sprawie C-306/06 *01051 Telecom* dotyczącej sporu w przedmiocie odsetek za opóźnienie żądanych z tytułu rzekomo spóźnionej zapłaty faktur Trybunał wskazał, że art. 3 ust. 1 lit. c) ppkt ii) tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że zawiera on wymaganie, by w celu wykluczenia lub zaprzestania naliczania odsetek za opóźnienie, na skutek zapłaty za pomocą przelewu bankowego, należna kwota była zapisana na rachunku wierzyciela w terminie wymagalności.

⁴⁶ Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (Dz.U. L 178, s. 1). Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, s. 10) i dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. L 157, s. 45).

⁴⁷ Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. L 281, s. 31) i dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej) (Dz.U. L 201, s. 37).

⁴⁸ Dyrektywa 2000/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych (Dz.U. L 200, s. 35).

W wyroku z dnia 11 września 2008 r. w sprawie C-265/07 *Caffaro* Trybunał zastrzegł, że wskazaną dyrektywę należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwia się ona stosowaniu przepisu krajowego, na mocy którego wierzyciel posiadający tytuł wykonawczy obejmujący niesporną wierzytelność wobec organu administracji publicznej o zapłatę wynagrodzenia z tytułu transakcji handlowej nie może wszcząć egzekucji przymusowej przeciwko temu organowi administracji przed upływem terminu 120 dni od doręczenia owemu organowi tytułu wykonawczego. Dyrektywa ta bowiem, w odniesieniu do postępowań w sprawie odzyskiwania wierzytelności niespornych, harmonizuje jedynie termin uzyskania tytułu wykonawczego, nie regulując postępowania egzekucyjnego, które pozostaje objęte zakresem prawa krajowego państw członkowskich.

W dziedzinie ochrony konsumentów również dwie sprawy zasługują na przywołanie.

W wyroku z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie C-412/06 *Hamilton* Trybunał wskazał, że wykładni dyrektywy 85/577 w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa⁴⁹ należy dokonywać w ten sposób, że ustawodawca krajowy może przewidzieć, że skorzystanie z prawa do odstąpienia, ustanowionego w art. 5 ust. 1 tej dyrektywy, przewidującego możliwość odstąpienia przez konsumenta od umowy przez wysłanie zawiadomienia w terminie nie krótszym niż siedem dni od otrzymania od przedsiębiorcy zawiadomienia o przysługującym mu prawie, jest możliwe najpóźniej po upływie miesiąca od całkowitego wykonania przez strony zobowiązań wynikających z umowy długoterminowego kredytu, jeżeli konsument otrzymał błędną informację dotyczącą zasad korzystania z tego prawa.

W sprawie C-404/06 *Quelle*, w której wyrok został wydany w dniu 17 kwietnia 2008 r., do Trybunału wpłynął wniosek Bundesgerichtshof o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie sporu między stowarzyszeniem konsumentów i przedsiębiorstwem Quelle, które zażądało i uzyskało od konsumentki zapłatę za używanie dotkniętego wadą urządzenia, wymienionego na nowe, zgodnie z niemieckimi przepisami. Trybunał doszedł do wniosku, że dyrektywa 1999/44 w sprawie towarów konsumpcyjnych⁵⁰ stoi na przeszkodzie stosowaniu przepisów krajowych pozwalających sprzedawcy, który sprzedał towar konsumpcyjny dotknięty wadą w postaci niezgodności z umową, na żądanie od konsumenta wynagrodzenia za używanie towaru niezgodnego z umową do czasu jego wymiany na nowy. Nieodpłatność doprowadzenia przez sprzedawcę towaru do stanu zgodnego z umową służy bowiem ochronie konsumenta przed ryzykiem obciążeń finansowych, które to ryzyko, w braku tego rodzaju ochrony mogłoby zniechęcić go do korzystania z przysługujących mu praw. Nieodpłatność doprowadzenia towaru do stanu zgodnego z umową odpowiada również celowi tej dyrektywy, którym jest zagwarantowanie wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Sprzedawca, który w przeciwieństwie do konsumenta, który zapłacił już cenę sprzedaży, nie wykonuje prawidłowo zobowiązania, które na siebie przyjął na mocy umowy, dostarczając towar niezgodny z umową, musi ponieść tego konsekwencje. Jego interesy finansowe są jednakże chronione, po pierwsze, dzięki dwuletniemu terminowi przedawnienia, a po drugie, dzięki danej mu możliwości odmowy wymiany

⁴⁹ Dyrektywa Rady 85/577/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa (Dz.U. L 372, s. 31).

⁵⁰ Dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz.U. L 171, s. 12).

towaru, jeśli ten sposób naprawienia szkody okazuje się nieproporcjonalny, jako wiążący się z nałożeniem na niego nadmiernie wysokich kosztów.

Znaki towarowe

Co się tyczy orzecznictwa w zakresie znaków towarowych, na szczególną uwagę zasługują dwie sprawy, dotyczące przewidzianej w art. 5 ust. 1 lit. b) i art. 6 ust. 1 lit. b) dyrektywy 89/104⁵¹ możliwości zakazania przez uprawnionego do znaku towarowego używania oznaczenia podobnego do jego znaku.

W sprawie C-533/06 *O2 Holdings i O2 (UK)*, w której wyrok został wydany w dniu 12 czerwca 2008 r., spółka O2, uprawniona do dwóch brytyjskich znaków towarowych, składających się ze statycznych wyobrażeń bąbelków, korzystała w celu promocji swych usług zarówno ze statycznych wyobrażeń bąbelków, jak i wyobrażeń bąbelków w ruchu. W reklamie porównującej świadczone przez siebie usługi z usługami O2, Hutchison 3G użyła wyobrażeń bąbelków w ruchu w kolorach czarnym i białym. W ramach wniesionego przez O2 i oddalonego w pierwszej instancji przez High Court powództwa o naruszenie znaków towarowych z bąbelkami Court of Appeal zmierzał zasadniczo do ustalenia, czy uprawniony do znaku towarowego ma możliwość zakazania używania w reklamie porównawczej oznaczenia identycznego z jego znakiem towarowym lub do niego podobnego. Przypomniawszy na wstępie wymogi dopuszczalności wymienione w art. 3a dyrektywy 84/450⁵², zmienionej dyrektywą 97/55⁵³, pozwalające uprawnionemu do znaku towarowego zakazać jego używania, Trybunał orzekł, że art. 5 ust. 1 lit. b) dyrektywy 89/104 należy interpretować w ten sposób, że uprawniony do zarejestrowanego znaku towarowego nie ma prawa domagać się zakazania osobie trzeciej używania w reklamie porównawczej oznaczenia podobnego do tego znaku towarowego w odniesieniu do towarów lub usług identycznych z tymi, dla których znak ten został zarejestrowany, lub do nich podobnych w sytuacji, gdy używanie to nie wprowadza odbiorców w błąd, i to niezależnie od tego, czy ta reklama porównawcza spełnia wszystkie przesłanki dopuszczalności.

W sprawie C-102/07 *adidas i adidas Benelux*, w której wyrok został wydany w dniu 10 kwietnia 2008 r., spółka adidas AG, uprawniona do graficznych znaków towarowych składających się z trzech poprzecznych i równoległych pasków o równej szerokości, umieszczanych bocznie na odzieży sportowej i rekreacyjnej, których barwa kontrastuje z podstawową barwą tej odzieży, przeciwstawiła się temu, by spółki Marca Mode, C&A, H&M i Vendex używały oznaczenia podobnego składającego się z dwóch pasków. Spółki te powołały się na wymóg dostępności oznaczeń w postaci tych pasków, który ma im umożliwić używanie ich bez zgody spółki adidas. Na podstawie odesłania skierowanego przez Hoge Raad der Nederlanden, Trybunał orzekł, że wymóg dostępności oznaczeń nie może w żadnym razie

⁵¹ Pierwsza dyrektywa Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.U. 1989, L 40, s. 1).

⁵² Dyrektywa Rady 84/450/EWG z dnia 10 września 1984 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (Dz.U. L 250, s. 17).

⁵³ Dyrektywa 97/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 października 1997 r. zmieniająca dyrektywę 84/450/EWG dotyczącą reklamy wprowadzającej w błąd w celu włączenia do niej reklamy porównawczej (Dz.U. L 290, s. 18).

stanowiąc samoistnego ograniczenia skutków znaku towarowego, będącego dodatkowym w stosunku do ograniczeń przewidzianych wyraźnie w art. 6 ust. 1 lit. b) dyrektywy 89/104. Uprawniony do znaku towarowego nie może jednakże zabronić osobom trzecim zgodnego z uczciwymi praktykami używania oznaczeń opisowych. Aby osoba trzecia mogła powoływać się na ograniczenia skutków znaku, o których mowa w tej dyrektywie dotyczącej znaków towarowych, opierając się na wymogu dostępności, konieczne jest, by używana przezeń wskazówka odnosiła się do jednej z cech towaru.

Polityka społeczna

Pośród wyroków Trybunału wydanych w dziedzinie polityki społecznej należy wskazać szereg spraw odnoszących się do realizacji zasady równego traktowania, przepisów służących zagwarantowaniu ochrony pracowników oraz wyjątkowo interesującą sprawę ze względu na jej aspekty instytucjonalne.

Z jednej strony, w ramach dwóch pytań prejudycjalnych, Trybunał rozwinął swe orzecznictwo w przedmiocie wykładni dyrektywy 2000/78/WE⁵⁴ dotyczącej równości traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy. W wyroku z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie C-303/06 *Coleman* Trybunał zauważył, że zasada równego traktowania ustanowiona w tej dyrektywie stosuje się nie do jednej kategorii określonych osób, lecz w zależności od przyczyn dyskryminacji, o których mowa w jej art. 1 oraz że zakaz dyskryminacji bezpośredniej nie ogranicza się więc tylko do osób, które same są niepełnosprawne. Tym samym, jeśli pracodawca traktuje pracownika, który sam nie jest niepełnosprawny, mniej przychylnie niż innego pracownika w porównywalnej sytuacji i gdy wykazano, że mniej korzystne traktowanie tego pracownika związane jest z niepełnosprawnością jego dziecka, któremu zapewnia on zasadniczą opiekę stosowną do potrzeb, to takie traktowanie jest sprzeczne z zakazem dyskryminacji bezpośredniej, o której mowa w art. 2 tej dyrektywy. Jakakolwiek inna wykładnia mogłaby pozbawić tę dyrektywę dużej części jej skuteczności oraz ograniczyć ochronę, którą ma gwarantować. Takie samo rozumowanie znajduje zastosowanie do molestowania, uważanego za formę dyskryminacji wspomnianej dyrektywy. Zakaz molestowania nie może więc być ograniczony tylko do osób, które same są niepełnosprawne, lecz obejmuje osoby, wobec których ma miejsce zachowanie stanowiące molestowanie mające związek z niepełnosprawnością ich dziecka.

W wyroku z dnia 1 kwietnia 2008 r. w sprawie C-267/06 *Maruko* Trybunał orzekł, że renta rodzinna przyznawana w ramach pracowniczego systemu emerytalnego zarządzanego przez kasę emerytalną określonej kategorii pracowników wchodzi w zakres stosowania dyrektywy Rady 2000/78/WE. Świadczenie takie należy bowiem zakwalifikować jako wynagrodzenie w rozumieniu art. 141 WE, w szczególności ze względu na fakt, że wywodzi się ono ze stosunku pracy zmarłego. Artykuły 1 i 2 tej dyrektywy stoją na przeszkodzie przepisom, zgodnie z którymi zarejestrowany partner po śmierci swego partnera nie otrzymuje renty rodzinnej odpowiadającej rencie rodzinnej przysługującej pozostałemu przy życiu małżonkowi, podczas gdy w prawie krajowym zarejestrowany związek partnerski skutku-

⁵⁴ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303, s. 16).

je tym, że sytuacja osób tej samej płci jest porównywalna z sytuacją małżonków w odniesieniu do tej renty rodzinnej. Odmowa przyznania zarejestrowanemu partnerowi renty rodzinnej stanowi zdaniem Trybunału bezpośrednią dyskryminację ze względu na orientację seksualną. Do sądu krajowego należy ustalenie, czy pozostały przy życiu zarejestrowany partner znajduje się w sytuacji porównywalnej z sytuacją małżonka korzystającego z renty rodzinnej przewidzianej w pracowniczym systemie emerytalnym zarządzanym przez omawianą kasę emerytalną.

Wyrok Trybunału z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie C-506/06 *Mayr* (Zb.Orz. s. I-1017) dotyczącej kobiety, która poddała się zabiegowi zapłodnienia in vitro, wzbogacił również jego orzecznictwo w dziedzinie ochrony kobiet w ciąży oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn. W wyroku tym Trybunał stwierdza, że wykładni dyrektywy 92/85/EWG⁵⁵, która ustanawia między innymi ochronę pracownic w ciąży przed zwolnieniem, należy dokonać w ten sposób, iż nie obejmuje ona pracownicy, która poddała się zabiegowi zapłodnienia in vitro, wówczas gdy w dacie wypowiedzenia jej stosunku pracy doszło już do zapłodnienia komórek jajowych tej pracownicy nasieniem jej partnera, tak że istnieją komórki jajowe zapłodnione in vitro, niemniej jednak nie zostały one jeszcze transferowane do jej macicy. Z uwagi bowiem na przestrzeganie zasady pewności prawa nie można dopuścić, aby ochrona ustanowiona przez art. 10 dyrektywy 92/85 była rozciągnięta na taką pracownicę, zważywszy na potencjalny okres przechowywania zapłodnionych komórek jajowych. Trybunał wyjaśnił natomiast, że przepisy dyrektywy 76/207⁵⁶ w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn stoją na przeszkodzie zwolnieniu pracownicy, która znajduje się w zaawansowanym stadium zabiegu zapłodnienia in vitro, to znaczy pomiędzy punkcją w celu pobrania komórek jajowych a bezpośrednim transferem zapłodnionych in vitro komórek jajowych do macicy tej pracownicy, o ile zostanie wykazane, iż zwolnienie to spowodowane jest w istocie tym, iż zainteresowana poddała się takiemu zabiegowi. Ponieważ tego typu zabiegi medyczne dotyczą jedynie bezpośrednio kobiet, zwolnienie kobiety w istocie na tej podstawie, iż znajduje się ona w zaawansowanym stadium zabiegu zapłodnienia in vitro, stanowi dyskryminację bezpośrednią ze względu na płeć.

Sprawa C-396/07 *Juuri*, w której wyrok został wydany w dniu 27 listopada 2008 r., pozwoliła Trybunałowi sprecyzować zakres art. 3 i 4 dyrektywy 2001/23 dotyczącej praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw⁵⁷. Artykuł 4 ust. 2 tej dyrektywy przewiduje, że jeżeli umowa o pracę ulega rozwiązaniu ze względu na istotną zmianę warunków pracy będącą konsekwencją przejęcia zakładu pracy, za odpowiedzialnego za rozwiązanie stosunku pracy uważa się pracodawcę. Trybunał orzekł, że w braku uchybienia zobo-

⁵⁵ Dyrektywa Rady 92/85/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią (dziesiąta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.U. L 348, s. 1).

⁵⁶ Dyrektywa Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz.U. L 39, s. 40).

⁵⁷ Dyrektywa Rady 2001/23/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów (Dz.U. L 82, s. 16).

wiązaniom wynikającym z tej dyrektywy przez przejmującego przepis ten nie nakłada na państwa członkowskie obowiązku zapewnienia pracownikowi prawa do odszkodowania pieniężnego od przejmującego na takich samych zasadach, jakie mają zastosowanie do prawa, na które pracownik może się powołać, w przypadku gdy pracodawca niezgodnie z prawem rozwiązał umowę o pracę lub stosunek pracy. Jednakże, w takiej sytuacji, sąd krajowy zobowiązany jest w ramach swoich uprawnień do zapewnienia, by przejmujący poniósł przynajmniej te konsekwencje, które wynikają na podstawie mającego zastosowanie prawa krajowego z rozwiązania umowy o pracę lub stosunku pracy, za które odpowiedzialność ponosi pracodawca, w tym zapewnił wypłatę wynagrodzenia i innych świadczeń przysługujących za okres wypowiedzenia. Ponadto Trybunał zauważył, że art. 3 ust. 3 dyrektywy 2001/23, zgodnie z którym przejmujący zobowiązany jest do utrzymania – po przejęciu przedsiębiorstwa – warunków pracy ustanowionych w układzie zbiorowym do momentu rozwiązania lub wygaśnięcia tego układu, nie nakłada na przejmującego obowiązku utrzymania warunków pracy po upływie tej daty, nawet jeżeli data ta pokrywa się z datą przejęcia przedsiębiorstwa.

W sprawie C-268/06 *Impact*, w której wyrok został wydany w dniu 15 kwietnia 2008 r., Trybunał stanął przed problemem autonomii proceduralnej państw oraz bezpośredniej skuteczności ustawodawstwa wspólnotowego w dziedzinie zatrudnienia na czas określony w organach administracji publicznej.

Trybunał wskazał, że prawo wspólnotowe, w szczególności zasada skuteczności wymaga, aby wyspecjalizowany sąd, który rozstrzyga w ramach kompetencji przyznanej mu, choćby fakultatywnie, przez uregulowanie dokonujące transpozycji dyrektywy 1999/70 dotyczącej Porozumienia ramowego w sprawie pracy na czas określony, zawartego przez Europejską Unię Konfederacji Przemysłowych i Pracodawców (UNICE), Europejskie Centrum Przedsiębiorstw Publicznych (CEEP) oraz Europejską Konfederację Związków Zawodowych (ETUC), w przedmiocie skargi dotyczącej naruszenia tego uregulowania, uznał swoją właściwość również w przedmiocie rozpoznania żądań skarżącego opartych bezpośrednio na samej dyrektywie w odniesieniu do okresu pomiędzy dniem, w którym upłynął termin na dokonanie jej transpozycji, a dniem wejścia w życie tego uregulowania, jeżeli okaże się, że zobowiązanie skarżącego do wniesienia równoległe skargi opartej bezpośrednio na dyrektywie do sądu powszechnego ma doprowadzić do utrudnień proceduralnych tego rodzaju, że korzystanie z uprawnień przyznanych mu przez prawo wspólnotowe stałoby się nadmiernie utrudnione. W tym względzie klauzula 4 pkt 1 tego porozumienia ramowego zakazująca wszelkiej pozbawionej obiektywnego uzasadnienia różnicy w traktowaniu pracowników zatrudnionych na czas określony w odniesieniu do warunków pracy jest bezwzględna i wystarczająco precyzyjna, aby jednostki mogły się na nią powoływać przed sądem krajowym, odmiennie niż klauzula 5 pkt 1, która wyznacza państwom członkowskim ogólny cel polegający na zapobieganiu nadużywaniu kolejnych umów o pracę lub stosunków pracy na czas określony, pozostawiając im wybór środków do jego osiągnięcia.

Tak więc organ państwa członkowskiego, działający w charakterze pracodawcy w sektorze publicznym nie jest upoważniony do przyjmowania środków polegających na ponownym zawieraniu umów o pracę na czas określony na nadzwyczajnie długi czas w okresie pomiędzy dniem, w którym upłynął termin na dokonanie transpozycji tej dyrektywy, a dniem wejścia w życie ustawy dokonującej jej transpozycji. Wobec powyższego, jeżeli podlegające zastosowaniu prawo krajowe zawiera zasadę wykluczającą stosowanie ustawy z mocą wsteczną, w przypadku braku wyraźnego i jednoznacznego postanowienia przeciwnej treści, na sądzie krajowym, do którego wniesiona została skarga oparta na naruszeniu jedne-

go z przepisów ustawy krajowej dokonującej transpozycji dyrektywy 1999/70, spoczywa w świetle prawa wspólnotowego obowiązek nadania temu przepisowi mocy wstecznej od dnia, w którym upłynął termin na dokonanie transpozycji tej dyrektywy tylko wtedy, gdy w tym prawie krajowym istnieje postanowienie tego rodzaju, które może umożliwić nadanie temu przepisowi mocy wstecznej.

Ochrona środowiska naturalnego

W sprawie C-188/07 *Commune de Mesquer*, w następstwie zatonięcia przy francuskim wybrzeżu atlantyckim tankowca Erika wyczarterowanego przez Total International Ltd, gmina Mesquer, opierając się na dyrektywie o odpadach⁵⁸, pozwała przedsiębiorstwa należące do grupy Total o zwrot wydatków poniesionych na oczyszczanie i odkażanie przynależnego do niej obszaru przybrzeżnego. W wyroku wydanym w odpowiedzi na wniosek o dokonanie wykładni przepisów tej dyrektywy skierowany przez francuski Cour de cassation Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że olej ciężki przewożony przez tankowiec nie stanowi odpadu, jeżeli jest wykorzystywany lub sprzedawany na gospodarczo korzystnych warunkach oraz może rzeczywiście być używany jako środek opałowy bez konieczności wcześniejszego przetwarzania. Niemniej tego rodzaju oleje rozlane do morza w wyniku katastrofy statku, które po przemieszaniu się z wodą i osadem dryfują wzdłuż wybrzeża państwa członkowskiego do czasu osadzenia się na nim, należy uznać za substancje, których ich posiadacz nie zamierzał wyprodukować i które usuwa, jakkolwiek nieumyślnie, podczas ich transportu, i stąd należy je zakwalifikować jako odpady w rozumieniu tej dyrektywy. Następnie, jeśli chodzi o wskazanie podmiotu, który powinien pokryć koszty związane z unieszkodliwianiem odpadów poniesione przez gminę Mesquer, Trybunał uznał, po pierwsze, że właściciela statku transportującego ten olej, który znajduje się w jego posiadaniu bezpośrednio przed tym, zanim stał się on odpadem, można uznać za wytwórcę tych odpadów i zakwalifikować go na tej podstawie jako „posiadacza” w rozumieniu tej dyrektywy, a po drugie – że sprzedawca oleju i czarterujący transportujący go statek „wytworzył odpady”, jeżeli zostanie ustalone przez sąd krajowy, iż ów sprzedawca czarterujący przyczynił się do niebezpieczeństwa wystąpienia zanieczyszczenia spowodowanego tą katastrofą, w szczególności jeżeli powstrzymał się on od przedsięwzięcia środków zmierzających do zapobieżenia takiemu zjawisku, takich jak środki dotyczące wyboru statku. Wreszcie Trybunał orzekł, że wydatki związane z unieszkodliwianiem odpadów nie są lub nie mogą być pokryte z Międzynarodowego Funduszu Odszkodowań za Szkody Spowodowane Zanieczyszczeniami Olejami (IOPC) oraz że przy zastosowaniu przewidzianych ograniczeń lub wyłączeń odpowiedzialności prawo krajowe państwa członkowskiego, włączywszy w to prawo wynikające z konwencji międzynarodowych, uniemożliwia obciążenie tymi wydatkami właściciela statku lub czarterującego ten statek nawet wówczas, gdy należy ich uznać za „posiadaczy”; to odnośne prawo krajowe powinno więc umożliwić obciążenie kosztami unieszkodliwiania odpadów „wytwórcy produktu, z którego pochodzą odpady” rozlane w ten sposób. Niemniej, zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci” tylko wtedy będzie można obciążyć takiego wytwórcę tymi kosztami, gdy poprzez swoje działanie przyczynił się on do niebezpieczeństwa wystąpienia zanieczyszczenia spowodowanego katastrofą statku.

⁵⁸ Dyrektywa Rady 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów (Dz.U. L 194, s. 39), zmieniona decyzją Komisji z dnia 24 maja 1996 r. dostosowującą załączniki IIA i IIB do dyrektywy Rady 75/442/EWG w sprawie odpadów (Dz.U. L 135, s. 32).

W dwóch sprawach dotyczących wykładni dyrektywy 85/337⁵⁹, zmienionej dyrektywą 97/11⁶⁰, wyjaśniony został jej zakres stosowania.

Podczas gdy w sprawie C-142/07 *Ecologistas en Acción-CODA*, w której wyrok został wydany w dniu 25 lipca 2008 r., stowarzyszenie *Ecologistas en Acción-CODA* kwestionowało przeprowadzoną przez radę miejską Madrytu – z naruszeniem przepisów dyrektywy 85/337 w zmienionym brzmieniu – ocenę wpływu na środowisko projektu przebudowy i ulepszenia szybkiej obwodnicy miejskiej Madrytu, w sprawie C-2/07 *Abraham i in.*, w której wyrok został wydany w dniu 28 lutego 2008 r., w ramach powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności, osoby zamieszkałe w sąsiedztwie portu lotniczego Liège-Bierset skarżyły się przed belgijskim Cour de cassation na hałas, wynikający z restrukturyzacji tego dawnego lotniska wojskowego. W obydwu sprawach zrodziło się pytanie, czy pojęcie przedsięwzięć występujące w tej dyrektywie może obejmować przedsięwzięcia polegające na modyfikacji, przebudowie, ulepszaniu lub rozbudowie konkretnych infrastruktur. W ww. wyroku w sprawie *Ecologistas en Acción-CODA* Trybunał orzekł, że dyrektywę w zmienionym brzmieniu należy interpretować w ten sposób, że przewiduje ona ocenę wpływu na środowisko przedsięwzięć przebudowy i ulepszenia dróg miejskich, niezależnie od tego, czy chodzi o przedsięwzięcia określone w pkt 7 lit. b) lub c) załącznika I do tej dyrektywy, czyli między innymi „[b]udow[y] autostrad i dróg szybkiego ruchu”, czy o przedsięwzięcia określone w pkt 10 lit. e) lub pkt 13) tiret pierwsze załącznika II do tej dyrektywy, które z powodu ich charakteru, rozmiarów lub lokalizacji i w danym przypadku z uwzględnieniem ich współoddziaływania z innymi przedsięwzięciami mogą znacząco oddziaływać na środowisko naturalne. Trybunał wyjaśnił, po pierwsze, że przedsięwzięcie dotyczące przebudowy drogi, które z racji zakresu i warunków byłoby równoważne budowie, można uznać za dotyczące budowy w rozumieniu tego załącznika, oraz, po drugie, że sprzeczne z celem zmienionej dyrektywy byłoby wyłączenie z zakresu jej stosowania wszelkich przedsięwzięć dotyczących dróg miejskich tylko na tej podstawie, że wśród przedsięwzięć wymienionych w jej załącznikach I i II dyrektywa ta nie wymienia wyraźnie przedsięwzięć dotyczących dróg tego rodzaju. W ww. wyroku w sprawie *Abraham i in.* Trybunał orzekł, że przepisy pkt 12 załącznika II w związku z pkt 7 załącznika I do dyrektywy 85/337, w ich pierwotnym brzmieniu, dotyczą również robót związanych ze zmianą infrastruktury istniejącego portu lotniczego bez przedłużenia pasa startowego, o ile mogą one zostać uznane za zmianę samego portu lotniczego ze względu w szczególności na ich rodzaj, zakres i charakterystykę. Dodał, że sprzeczne z celem tej dyrektywy byłoby wyłączenie z zakresu stosowania jej załącznika II robót związanych z ulepszeniem lub rozbudową infrastruktury istniejącego już portu lotniczego na tej podstawie, iż załącznik I do wspomnianej dyrektywy dotyczy „budowy portów lotniczych”, a nie „portów lotniczych” jako takich.

W wyroku z dnia 25 lipca 2008 r. w sprawie C-237/07 *Janecek* Trybunał orzekł, że art. 7 ust. 3 dyrektywy 96/62⁶¹ w sprawie oceny i zarządzania jakością otaczającego powietrza,

⁵⁹ Dyrektywa Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz.U. L 175, s. 40).

⁶⁰ Dyrektywa Rady 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r. zmieniająca dyrektywę 85/337/EWG w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre publiczne i prywatne przedsięwzięcia na środowisko (Dz.U. L 73, s. 5).

⁶¹ Dyrektywa Rady 96/62/WE z dnia 27 września 1996 r. w sprawie oceny i zarządzania jakością otaczającego powietrza (Dz.U. L 296, s. 55).

zmienionej rozporządzeniem nr 1882/2003⁶² powinien być interpretowany w ten sposób, że w przypadku niebezpieczeństwa przekroczenia dopuszczalnych wartości lub progów alarmowych bezpośrednio dotknięte tym jednostki mogą domagać się od właściwych organów krajowych sporządzenia planu działań, także wówczas gdy na podstawie prawa krajowego przysługują im inne środki umożliwiające wystąpienie do tych organów o przedsięwzięcie środków w celu zwalczania zanieczyszczenia atmosferycznego. Państwa członkowskie w ramach planu działań i w perspektywie krótkoterminowej są zobowiązane, pod kontrolą sądów krajowych, do przyjęcia środków, które umożliwią ograniczenie do minimum niebezpieczeństwa przekroczenia dopuszczalnych wartości lub progów alarmowych i stopniowe osiągnięcie poziomów znajdujących się poniżej tych wartości lub progów, z uwzględnieniem okoliczności faktycznych i ogółu wchodzących w grę interesów.

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych

Wśród spraw wniesionych do Trybunału w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych wyróżnić należy sprawę C-195/08 PPU *Rinau*, w której wyrok – pierwszy wyrok wydany przez Trybunał w ramach pilnego trybu prejudycjalnego obowiązującego od dnia 1 marca 2008 r. – został ogłoszony w dniu 11 lipca 2008 r. Litewski sąd najwyższy, do którego złożony został wniosek o nieuznanie na Litwie wyroku wydanego przez sąd niemiecki, który powierzył opiekę nad dzieckiem ojcu zamieszkałemu w Niemczech i zobowiązywał matkę zamieszkałą na Litwie do przekazania dziecka ojcu, stanął wobec problemu tego, w jakim stopniu klauzula wykonalności orzeczenia o powrocie wydanego przez sądy niemieckie, nadana dzięki świadectwu wydanemu na podstawie rozporządzenia dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej⁶³, może zostać podważona z tego względu, że sądy litewskie ostatecznie nakazały powrót dziecka do Niemiec. Trybunał orzekł, że z chwilą gdy orzeczenie o odmowie powrotu dziecka zostało wydane i przekazane do wiadomości sądu państwa pochodzenia, dla celów wydania świadectwa przewidzianego w art. 42 rozporządzenia nr 2201/2003 bez znaczenia jest, czy orzeczenie to zostało zawieszone, zmienione, uchylone lub w każdym razie nie uprawomocniło się albo zostało zastąpione orzeczeniem o powrocie, o ile powrót dziecka w rzeczywistości nie nastąpił. Jeżeli nie wyrażono żadnej wątpliwości co do autentyczności tego świadectwa, a samo świadectwo zostało sporządzone przy użyciu formularza, którego wzór znajduje się w załączniku IV do rozporządzenia, to sprzeciwienie się uznaniu orzeczenia o powrocie jest zabronione, a do sądu wezwanego należy wyłącznie nadanie klauzuli wykonalności orzeczeniu zaopatrzonemu w świadectwo i zezwolenie na niezwłoczny powrót dziecka. Zdaniem Trybunału, gdyby było inaczej, rozporządzenie nr 2201/2003 mogłoby zostać pozbawione jego skuteczności (*effet utile*), ponieważ cel polegający na powrocie dziecka byłby

⁶² Rozporządzenie (WE) nr 1882/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 września 2003 r. dostosowujące do decyzji Rady 1999/468/WE przepisy odnoszące się do komitetów, które wspomagają Komisję w wykonywaniu jej uprawnień wykonawczych ustanowionych w instrumentach podlegających procedurze określonej w art. 251 traktatu WE (Dz.U. L 284, s. 1).

⁶³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, zmienione rozporządzeniem Rady nr 2116/2004 z dnia 2 grudnia 2004 r. (Dz.U. L 367, s. 1).

uzależniony od wyczerpania procedur istniejących w prawie krajowym państwa członkowskiego, w którym dziecko zostało bezprawnie zatrzymane.

Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych i zwalczanie terroryzmu

W wyroku z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie C-66/08 *Kozłowski* dotyczącej wykonania europejskiego nakazu aresztowania Trybunał dokonał wykładni art. 4 pkt 6 decyzji ramowej 2002/584⁶⁴ pozwalającego organowi sądowemu wykonującemu nakaz odmówić wykonania takiego nakazu, gdy osoba, której wniosek dotyczy, „przebywa w państwie członkowskim wykonania nakazu, jest jego obywatelem lub ma w nim miejsce zamieszkania”, a to państwo członkowskie zobowiązuje się doprowadzić do wykonania tej kary zgodnie ze swoim prawem krajowym. Trybunał orzekł, że osoba, której nakaz dotyczy, „ma miejsce zamieszkania” w państwie członkowskim wykonania nakazu, jeżeli ustanowiła rzeczywiste miejsce zamieszkania w tym państwie, a „przebywa” w nim, jeżeli w następstwie odpowiednio długiego trwałego pobytu w państwie członkowskim wykonania nakazu, stworzyła z nim więzi porównywalne z tymi, które są wynikiem posiadania miejsca zamieszkania, czego wykazanie, poprzez dokonanie całościowej oceny kilku obiektywnych elementów charakteryzujących sytuację, w której znajduje się ta osoba, wśród których znajdują się w szczególności długość, charakter i warunki pobytu osoby ściganej, a także więzi rodzinne i ekonomiczne, należy do organu sądowego wykonującego nakaz. Zważywszy na to, że omawiana decyzja ramowa ma na celu wdrożenie systemu przekazywania osób skazanych bądź podejrzanych między organami sądowymi w celu wykonania wyroków lub ścigania zgodnie z zasadą wzajemnego uznawania, któremu to przekazaniu organ sądowy wykonujący nakaz może się sprzeciwić jedynie na podstawie jednej z przyczyn odmowy przewidzianej w decyzji ramowej – pojęcia „przebywa” i „ma miejsce zamieszkania”, które decydują o zakresie jej stosowania, powinny być zdefiniowane w sposób jednolity, jako że odnoszą się do autonomicznych pojęć prawa Unii. W związku z tym państwa członkowskie transponujące decyzję ramową do prawa krajowego nie mogą przypisać tym pojęciom szerszego zasięgu od zasięgu wynikającego z jednolitej wykładni.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

W wyroku z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie C-91/05 *Komisja przeciwko Radzie* Trybunał stwierdził nieważność decyzji 2004/833⁶⁵ w sprawie wykonania wspólnego działania 2002/589⁶⁶ w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej do Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej w ramach moratorium dotyczącego ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej. Wymieniona decyzja Rady została przyjęta na podstawie traktatu UE, w ra-

⁶⁴ Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. L 190, s. 1).

⁶⁵ Decyzja Rady 2004/833/WPZiB z dnia 2 grudnia 2004 r. dotycząca wykonania wspólnego działania 2002/589/WPZiB w celu wniesienia wkładu Unii Europejskiej do CEDEAO w ramach moratorium dotyczącego ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej (Dz.U. L 359, s. 65).

⁶⁶ Wspólne działanie Rady 2002/589/WPZiB z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie wkładu Unii Europejskiej w zwalczanie destabilizującego gromadzenia i rozpowszechniania ręcznej broni strzeleckiej i broni lekkiej (Dz.U. L 191, s. 1).

mach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB), a nie na podstawie traktatu WE, w ramach polityki współpracy na rzecz rozwoju. Zdaniem Trybunału, o ile nie należy ograniczać celów tej ostatniej polityki do środków mających bezpośrednio na celu walkę z ubóstwem, to jednak aby móc stwierdzić, że dany środek wchodzi w zakres tej polityki, konieczne jest, by środek ten przyczyniał się do osiągnięcia celów tej polityki, to jest rozwoju gospodarczego i społecznego. Niektóre środki mające na celu zapobieżenie brakowi stabilności w krajach rozwijających się, w tym środki przyjęte w ramach tego moratorium, mogą przyczyniać się do osiągnięcia tych celów. Aby konkretny środek mający na celu zwalczanie rozpowszechniania broni strzeleckiej i lekkiej mógł zostać przyjęty przez Wspólnotę w ramach jej polityki współpracy na rzecz rozwoju, środek ten – zarówno z uwagi na jego cele, jak i treść – powinien mieścić się w zakresie kompetencji, które traktat WE przyznaje w tej dziedzinie Wspólnocie. Trybunał przytoczył orzecznictwo, zgodnie z którym środek zmierzający do osiągnięcia kilku celów lub mający kilka części składowych, a żaden z celów lub żadna z tych części nie ma charakteru pomocniczego w stosunku do pozostałych – środek taki, jeżeli znajdują do niego zastosowanie różne podstawy prawne z traktatu WE, należy wyjątkowo wydać na różnych, odpowiednich podstawach prawnych. Jednakże na mocy art. 47 traktatu UE Trybunał wskazał, że takie rozwiązanie jest wykluczone w przypadku środka realizującego, jak decyzja 2004/833, kilka celów lub składającego się z kilku części wchodzących w zakres, odpowiednio, polityki współpracy na rzecz rozwoju oraz WPZiB, a żaden z tych aspektów nie jest pomocniczy w stosunku do drugiego. Skoro bowiem art. 47 traktatu UE stoi na przeszkodzie przyjęciu przez Unię na podstawie traktatu UE środka, który mógłby zostać skutecznie wydany na podstawie traktatu WE, to Unia nie może korzystać z podstawy prawnej odpowiadającej WPZiB w celu wydania przepisów, które mieszczą się również w kompetencji Wspólnoty przyznanej jej traktatem WE. Trybunał wywiódł z tego, że przyjmując decyzję 2004/833 na podstawie WPZiB w sytuacji, gdy wchodzi ona również w zakres polityki współpracy na rzecz rozwoju, Rada naruszyła art. 47 traktatu UE.

B – Skład Trybunału Sprawiedliwości

(Precedencja na dzień 6 października 2008 r.)

Pierwszy rząd, od lewej:

Prezesi izb L. Bay Larsen i G. Arestis; pierwszy rzecznik generalny M. Poiares Maduro; prezesi izb A. Rosas i P. Jann; prezes Trybunału V. Skouris; prezesi izb C.W.A. Timmermans i K. Lenaerts; prezesi izb A. Tizzano i U. Löhms

Drugi rząd, od lewej:

Sędziowie E. Juhász i J. Makarczyk; rzecznik generalna J. Kokott; sędzia J.N. Cunha Rodrigues; rzecznik generalny D. Ruiz-Jarabo Colomer; sędzia R. Silva de Lapuerta; sędziowie K. Schiemann, P. Küris i A. Borg Barthet

Trzeci rząd, od lewej:

Sędzia P. Lindh; rzecznik generalna E. Sharpston; sędziowie E. Levits i J. Malenovský; sędziowie M. Ilešič, J. Klučka i A. Ó Caoimh; rzecznik generalny P. Mengozzi

Czwarty rząd, od lewej:

Sędziowie J.J. Kasel, A. Arabadjiev i T. von Danwitz; rzecznicy generalni J. Mazák i Y. Bot; sędzia J.C. Bonichot; rzecznik generalna V. Trstenjak; sędzia C. Toader; sekretarz R. Grass

1. Członkowie Trybunału Sprawiedliwości

(w kolejności objęcia funkcji)

Vassilios Skouris

urodzony w 1948 r., absolwent prawa wolnego uniwersytetu w Berlinie (1970), doktor prawa konstytucyjnego i administracyjnego na uniwersytecie w Hamburgu (1973), profesor nadzwyczajny na uniwersytecie w Hamburgu (1972–1977), profesor prawa publicznego na uniwersytecie w Bielefeld (1978), profesor prawa publicznego na uniwersytecie w Salonikach (1982), minister spraw wewnętrznych (1989 i 1996), członek komitetu administracyjnego uniwersytetu na Krecie (1983–1987), dyrektor centrum międzynarodowego i europejskiego prawa gospodarczego w Salonikach (1997–2005), przewodniczący hellenistycznego stowarzyszenia prawa europejskiego (1992–1994), członek greckiego narodowego komitetu badawczego (1993–1995), członek najwyższego komitetu ds. selekcji greckich urzędników państwowych (1994–1996), członek rady naukowej akademii prawa europejskiego w Trewirze (od 1995), członek komitetu administracyjnego greckiej narodowej szkoły sądownictwa (1995–1996), członek komitetu naukowego ministerstwa spraw zagranicznych (1997–1999), przewodniczący greckiej rady ekonomiczno-społecznej w 1998 r., sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 czerwca 1999 r., prezes Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Peter Jann

urodzony w 1935 r., doktor prawa Uniwersytetu Wiedeńskiego (1957), nominacja na sędziego i przydział do federalnego ministerstwa sprawiedliwości (1961), sędzia w sprawach prawa prasowego w Straf-Bezirksgericht, Wiedeń (1963–1966), rzecznik federalnego ministerstwa sprawiedliwości (1966–70), następnie przydzielony do wydziału spraw międzynarodowych tegoż ministerstwa, doradca komisji sprawiedliwości i rzecznik w parlamencie (1973–1978), nominacja na sędziego trybunału konstytucyjnego (1978), stały sędzia sprawozdawca w tymże trybunale do końca 1994 r., sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 19 stycznia 1995 r.

Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer

urodzony w 1949 r., sędzia, członek Consejo General del Poder Judicial (w naczelnej radzie sędziowskiej), profesor, szef gabinetu prezesa Consejo General del Poder Judicial, sędzia ad hoc Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, sędzia w Tribunal Supremo od 1996 r., rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 19 stycznia 1995 r.

Romain Schintgen

urodzony w 1939 r.; studiował na wydziałach prawa i nauk ekonomicznych na uniwersytetach w Montpellier i w Paryżu; doktor prawa (1964); adwokat (1964); avocat avoué (1967); dyrektor generalny w ministerstwie pracy i zabezpieczeń społecznych; członek (1978–1989), a następnie przewodniczący (1988–1989) rady ekonomiczno-społecznej; dyrektor Société nationale de crédit et d'investissement i Société européenne des satellites (do 1989); członek (1993–1995), a następnie przewodniczący rady Institut universitaire international du Luxembourg (1995–2004); wykładowca na uniwersytecie w Luksemburgu; przedstawiciel rządu w Komitecie Europejskiego Funduszu Społecznego, w Komitecie Doradczym ds. Swobodnego Przepływu Pracowników i w zarządzie Europejskiej Fundacji na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy (do 1989); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 25 września 1989 r. do dnia 11 lipca 1996 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 lipca 1996 r. do dnia 14 stycznia 2008 r.

Antonio Tizzano

urodzony w 1940 r.; profesor prawa Unii Europejskiej na uniwersytecie La Sapienza w Rzymie; profesor uniwersytetów „Istituto Orientale” (1969–1979) i „Federico II” w Neapolu (1979–1992), w Katanii (1969–1977) i w Mogadiszu (1967–1972); adwokat przy włoskim sądzie kasacyjnym; radca prawny stałego przedstawicielstwa Republiki Włoskiej przy Wspólnotach Europejskich (1984–1992); członek włoskiej delegacji podczas negocjacji w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej do Wspólnot Europejskich, w sprawie Jednolitego aktu europejskiego i Traktatu o Unii Europejskiej; autor licznych publikacji, w tym komentarzy do traktatów europejskich i Codice dell'Unione Europea [kodeksu Unii Europejskiej]; założyciel i dyrektor, od 1996 r., czasopisma „Il Diritto dell'Unione Europea”; członek komitetów kierowniczych i redakcyjnych szeregu czasopism prawnych; sprawozdawca licznych kongresów międzynarodowych; wykładowca w licznych instytucjach międzynarodowych, w tym w Akademii Prawa Międzynarodowego w Hadze (1987); członek grupy niezależnych ekspertów do spraw zbadania finansów Komisji Wspólnot Europejskich (1999); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r. do dnia 3 maja 2006 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 4 maja 2006 r.

José Narciso da Cunha Rodrigues

urodzony w 1940 r.; pełnił różne funkcje w sądownictwie (1964–1977); odpowiedzialny za różne przedsięwzięcia rządowe zmierzające do realizacji i koordynacji studiów nad reformą systemu sądowego; przedstawiciel rządu przy Europejskiej Komisji Praw Człowieka i Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1980–1984); ekspert Komitetu Kierowniczego Praw Człowieka w Radzie Europy (1980–1985); członek komisji nowelizacyjnej kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego; Procurador-General da República (1984–2000); członek komitetu nadzorczego przy Urzędzie Unii Europejskiej ds. Zwalczania Korupcji (OLAF) (1999–2000); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r.

Christiaan Willem Anton Timmermans

urodzony w 1941 r.; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1966–1969); urzędnik Komisji Wspólnot Europejskich (1969–1977); doktor prawa (uniwersytet w Lejdzie); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Groningen (1977–1989); zastępca sędziego w sądzie apelacyjnym w Arnhem; odpowiedzialny za różne publikacje; zastępca naczelnego dyrektora działu prawnego Komisji Wspólnot Europejskich (1989–2000); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Amsterdamie; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r.

Allan Rosas

urodzony w 1948 r.; doktor prawa uniwersytetu w Turku (Finlandia); profesor prawa na uniwersytecie w Turku (1978–1981) i akademii w Åbo (Turku/Åbo) (1981–1996); dyrektor tamtejszego instytutu praw człowieka (1985–1995); pełnił różne odpowiedzialne stanowiska uniwersyteckie o charakterze krajowym i międzynarodowym; członek towarzystw naukowych; koordynacja wielu krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych, w szczególności w następujących dziedzinach: prawo wspólnotowe, prawo międzynarodowe, prawa człowieka i prawa podstawowe, prawo konstytucyjne, prawo porównawcze administracji publicznej; przedstawiciel rządu fińskiego w charakterze członka lub doradcy delegacji fińskich na różnych konferencjach i spotkaniach międzynarodowych; funkcja eksperta fińskiego środowiska prawniczego, w tym w rządowych i parlamentarnych komisjach prawnych w Finlandii, jak również na łonie ONZ, UNESCO, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) i Rady Europy; od 1995 r. główny doradca prawny w dziale prawnym Komisji Europejskiej, odpowiedzialny za stosunki zewnętrzne; od marca 2001 r. zastępca dyrektora generalnego działu prawnego Komisji Europejskiej; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 17 stycznia 2002 r.

Rosario Silva de Lapuerta

urodzona w 1954 r.; absolwent prawa (uniwersytet Complutense w Madrycie); abogado del Estado w Madrycie; abogado del Estado w dziale prawnym ministerstwa transportu, turystyki i komunikacji, następnie w dziale prawnym ministerstwa spraw zagranicznych; abogado del Estado-Jefe – szef państwowej służby prawnej odpowiedzialny za postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości i zastępca naczelnego dyrektora działu wspólnotowej i międzynarodowej pomocy prawnej w Abogacía General del Estado (ministerstwo sprawiedliwości); członek grupy refleksyjnej ds. przyszłości wspólnotowego systemu sądowego działającej przy Komisji; szef delegacji hiszpańskiej grupy „Amis de la Présidence” ds. reformy wspólnotowego systemu sądowego w traktacie nicejskim i działającej przy Radzie grupy ad hoc dotyczącej Trybunału Sprawiedliwości; profesor prawa wspólnotowego w École Diplomatique (szkole dyplomatycznej) w Madrycie; współredaktor przeglądu „Noticias de la Unión Europea”; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Koen Lenaerts

urodzony w 1954 r.; absolwent i doktor prawa (Katholieke Universiteit Leuven); Master of Laws, Master in Public Administration (uniwersytet Harvarda); asystent (1979–1983), a następnie profesor prawa europejskiego na Katholieke Universiteit Leuven (od 1983); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1984–1985); profesor w kolegium europejskim w Brugii 1984–1989); członek palestry (avocat au barreaux) w Brukseli 1986–1989); profesor zaproszony w Harvard Law School (1989); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 25 września 1989 r. do dnia 6 października 2003 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Juliane Kokott

urodzona w 1957 r.; studia prawnicze (uniwersytety w Bonn i w Genewie); LL.M. (American University/Washington DC); doktor prawa (uniwersytet w Heidelbergu, 1985; uniwersytet Harvarda, 1990); profesor zaproszony na uniwersytecie w Berkeley (1991); profesor niemieckiego i obcego prawa publicznego, prawa międzynarodowego i prawa europejskiego na uniwersytetach w Augsburgu (1992), w Heidelbergu (1993) i Düsseldorfie (1994); sędzia dodatkowy rządu niemieckiego w Międzynarodowym Trybunale Pojednawczym i Arbitrażowym Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE); wiceprzewodniczący federalnej rady konsultacyjnej ds. zmiany globalnej (WBGU, 1996); profesor prawa międzynarodowego, międzynarodowego prawa obrotu gospodarczego i prawa europejskiego na uniwersytecie w St. Gallen (1999); dyrektor instytutu europejskiego i międzynarodowego prawa obrotu gospodarczego na uniwersytecie w St. Gallen (2000); zastępca dyrektora programu studiów podyplomowych w dziedzinie prawa obrotu gospodarczego na uniwersytecie w St. Gallen (2001); rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro

urodzony w 1967 r.; studia prawnicze (uniwersytet w Lizbonie, 1990); asystent (europejski instytut uniwersytecki, 1991); doktor prawa (europejski instytut uniwersytecki we Florencji, 1996); profesor zaproszony (London School of Economics; Kolegium Europejskie w Natolinie; Instytut Ortega y Gasset w Madrycie; portugalski uniwersytet katolicki; instytut studiów europejskich w Makao); profesor (niezależny uniwersytet w Lizbonie, 1997); Fulbright Visiting Research Fellow (uniwersytet Harvarda, 1998); współdyrektor akademii międzynarodowego prawa handlowego; współredaktor (Hart Series on European Law and Integration, European Law Journal) i członek komitetu redakcyjnego kilku czasopism prawniczych; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

urodzony w 1937 r.; studia prawnicze w Cambridge; barrister (1964–1980); Queen's Counsel (1980–1986); sędzia w High Court of England and Wales (1986–1995); Lord Justice of Appeal (1995–2003); od 1985 r. starszy rangą członek, a w 2003 r. skarbnik Honourable Society of the Inner Temple; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 stycznia 2004 r.

Jerzy Makarczyk

urodzony w 1938 r.; doktor prawa (1966); profesor prawa międzynarodowego publicznego (1974); Senior visiting fellow na uniwersytecie w Oksfordzie (1985), profesor na chrześcijańskim uniwersytecie międzynarodowym w Tokio (1988), autor licznych opracowań z zakresu prawa międzynarodowego publicznego, prawa wspólnotowego i praw człowieka; członek licznych towarzystw naukowych zajmujących się prawem międzynarodowym, prawem europejskim i prawami człowieka; negocjator rządu polskiego w związku z wycofaniem wojsk radzieckich z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; podsekretarz stanu, a następnie sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (1989–1992); przewodniczący delegacji polskiej przy Zgromadzeniu Ogólnym Narodów Zjednoczonych; sędzia w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1992–2002); przewodniczący Instytutu Prawa Międzynarodowego (2003); doradca Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ds. polityki zagranicznej i praw człowieka (2002–2004); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Pranas Kūris

urodzony w 1938 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Wilnie (1961); doktor (kandydat w zakresie nauk prawnych) na Uniwersytecie Moskiewskim (1965), doktor habilitowany, Uniwersytet Moskiewski (1973), stażysta w instytucie wyższych studiów międzynarodowych (dyr. prof. Ch. Rousseau), uniwersytet w Paryżu (1967–1968); członek czynny litewskiej akademii nauk (1996), doktor honoris causa litewskiego uniwersytetu prawa (2001); szereg funkcji dydaktycznych i administracyjnych na uniwersytecie w Wilnie (1961–1990); docent, professeur agrégé, profesor prawa międzynarodowego publicznego, dziekan wydziału prawa; szereg stanowisk rządowych w ramach litewskiej służby dyplomatycznej i prawnej; minister sprawiedliwości (1990–1991), członek rady stanu (1991), ambasador Republiki Litewskiej dla Belgii, Luksemburga i Niderlandów (1992–1994); sędzia (dawnego) Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (czerwiec 1994 – listopad 1998); sędzia i prezes sądu najwyższego Litwy (grudzień 1994 – październik 1998); sędzia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (od listopada 1998); udział w wielu konferencjach międzynarodowych; członek delegacji Republiki Litewskiej w negocjacjach z ZSRR (1990–1992); autor licznych publikacji (ok. 200); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Endre Juhász

urodzony w 1944 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Szeged, Węgry (1967); egzamin adwokacki (1970); studia trzeciego cyklu w zakresie prawa porównawczego na uniwersytecie w Strasburgu, Francja (1969, 1970, 1971, 1972); urzędnik w departamencie prawnym ministerstwa handlu zagranicznego (1966–1974), dyrektor ds. legislacyjnych (1973–1974); pierwszy attaché handlowy w ambasadzie węgierskiej w Brukseli, odpowiedzialny za kwestie wspólnotowe (1974–1979); dyrektor generalny ministerstwa handlu zagranicznego (1979–1983); pierwszy attaché handlowy, a następnie doradca handlowy w ambasadzie węgierskiej w Waszyngtonie, Stany Zjednoczone (1983–1989); dyrektor generalny w ministerstwie handlu i w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych (1989–1991); główny negocjator Układu stowarzyszeniowego między Węgrami a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi (1990–1991); sekretarz generalny w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych; dyrektor urzędu spraw europejskich (1992); sekretarz stanu w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych (1993–1994); sekretarz stanu, prezes urzędu spraw europejskich, ministerstwo przemysłu i handlu (1994); ambasador nadzwyczajny i pełnomocny, szef misji dyplomatycznej Republiki Węgierskiej przy Unii Europejskiej (styczeń 1995 – maj 2003); główny negocjator przystąpienia Republiki Węgierskiej do Unii Europejskiej (lipiec 1998 – kwiecień 2003); minister bez teki ds. koordynacji zagadnień integracji europejskiej (od maja 2003 r.); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

George Arestis

urodzony w 1945 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Atenach (1968); M.A. Comparative Politics and Government, uniwersytet Kentu w Canterbury (1970); wykonuje zawód adwokata (avocat) na Cyprze (1972–1982); nominacja na stanowisko District Court Judge (1982); awansowany na stanowisko prezesa District Court (1995); Administrative President District Court w Nikozji (1997–2003); sędzia sądu najwyższego Cypru (2003); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

urodzony w 1947 r.; doktor prawa na Maltańskim Uniwersytecie Królewskim (1973), wstępuje w szeregi maltańskiej służby publicznej jako Notary to Government w 1975 r.; doradca republiki w 1978 r., pierwszy doradca republiki w 1979 r., zastępca Attorney General (1988), mianowany Attorney General przez prezydenta Malty w 1989 r.; wykładowca prawa cywilnego w niepełnym wymiarze czasu pracy na Maltańskim Uniwersytecie Królewskim (1985–1989); członek rady Maltańskiego Uniwersytetu Królewskiego (1998–2004); członek komisji ds. wymiaru sprawiedliwości (1994–2004); członek komitetu dyrektorów centrum arbitrażu na Malcie (1998–2004); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Marko Ilešič

urodzony w 1947 r.; doktor prawa (uniwersytet w Lublanie); specjalizacja w prawie porównawczym (uniwersytety w Strasburgu i w Coimbrze); członek palestry (avocat au barreau); sędzia sądu pracy w Lublanie (1975–1986); prezes sądu sportowego (1978–1986); arbiter w sądzie arbitrażowym towarzystwa ubezpieczeń Triglav (1990–1998); prezes izby arbitrażowej giełdy (od 1995); arbiter w trybunale arbitrażowym giełdy (od 1998); arbiter w izbie handlowej Jugosławii (do 1991) i Słowenii (od 1991); arbiter w międzynarodowej izbie handlowej w Paryżu; sędzia sądu apelacyjnego UEFA (od 1988) i FIFA (od 2000); prezes unii zrzeszeń prawników Słowenii; członek Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawniczego, Międzynarodowego Komitetu Morskiego i szeregu innych międzynarodowych stowarzyszeń prawniczych; profesor prawa cywilnego, handlowego i prywatnego międzynarodowego; dziekan wydziału prawa uniwersytetu w Lublanie; autor bardzo wielu publikacji z zakresu prawa; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Jiří Malenovský

urodzony w 1950 r.; doktor prawa na Uniwersytecie Karola w Pradze (1975), asystent (1974–1990), prodziekan (1989–1991), kierownik wydziału prawa międzynarodowego i prawa europejskiego (1990–1992) na Uniwersytecie Masaryka w Brnie; sędzia trybunału konstytucyjnego Czechosłowacji (1992); ambasador przy Radzie Europy (1993–1998); prezes Komitetu Delegatów Ministrów Rady Europy (1995); dyrektor generalny ministerstwa spraw zagranicznych (1998–2000); prezes czeskiego i słowackiego oddziału Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (1999–2001); sędzia trybunału konstytucyjnego (2000–2004); członek rady legislacyjnej (1998–2000); członek Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (od 2000); profesor prawa międzynarodowego publicznego na Uniwersytecie Masaryka w Brnie (2001); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Ján Klučka

urodzony w 1951 r.; doktor prawa na uniwersytecie w Bratysławie (1974); profesor prawa międzynarodowego na uniwersytecie w Koszycach (od 1975); sędzia trybunału konstytucyjnego (1993); członek Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (1994); członek komisji weneckiej (1994); prezes słowackiego oddziału Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (2002); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Uno Lõhmus

urodzony w 1952 r.; doktor prawa (1986); członek palestry (1977–1998); profesor zaproszony prawa karnego na uniwersytecie w Tartu; sędzia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (1994–1998); prezes sądu najwyższego Estonii (1998–2004); członek komisji konstytucyjnej; konsultant w komisji kodyfikacyjnej ds. reformy kodeksu karnego; członek grupy roboczej ds. reformy kodeksu postępowania karnego; autor licznych publikacji na temat praw człowieka i prawa konstytucyjnego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Egils Levits

urodzony w 1955 r.; absolwent prawa i nauk politycznych uniwersytetu w Hamburgu; współpracownik naukowy Wydziału Prawa Uniwersytetu w Kilonii; doradca ds. prawa międzynarodowego, prawa konstytucyjnego i reformy legislacyjnej w parlamencie łotewskim; ambasador Republiki Łotewskiej w Niemczech i Szwajcarii (1992–1993), w Austrii, w Szwajcarii i na Węgrzech (1994–1995), wicepremier i minister sprawiedliwości, pełniący obowiązki ministra spraw zagranicznych (1993–1994), arbiter w Sądzie Polubownym i Arbitrażowym OBWE (od 1997); członek stałego trybunału arbitrażowego (od 2001); nominacja sędziowska w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1995) i ponowne nominacje (1998 i 2001); liczne publikacje z zakresu prawa konstytucyjnego, prawa administracyjnego, reformy legislacyjnej i prawa wspólnotowego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Aindrias Ó Caoimh

urodzony w 1950 r.; bachelor prawa cywilnego (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); barrister (King's Inns, 1972); dyplom studiów wyższych z prawa europejskiego (University College Dublin, 1977); barrister w palestrze irlandzkiej (1972–1999); wykładowca prawa europejskiego (King's Inns, Dublin); Senior Counsel (1994–1999); przedstawiciel rządu irlandzkiego w licznych sprawach przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia High Court w Irlandii (od 1999); bencher (dziekan) w Honorable Society of King's Inns (od 1999); wiceprezes irlandzkiego stowarzyszenia prawa europejskiego; członek Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (oddział irlandzki); syn Andreasa O'Keeffe'a (Aindrias Ó Caoimh), sędziego Trybunału Sprawiedliwości (1974–1985); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 13 października 2004 r.

Lars Bay Larsen

urodzony w 1953 r.; dyplom z nauk politycznych (1976), absolwent prawa (1983), uniwersytet w Kopenhadze; urzędnik w ministerstwie sprawiedliwości (1983–1985); wykładowca (1984–1991), następnie profesor stowarzyszony (1991–1996) prawa rodzinnego na uniwersytecie w Kopenhadze; szef działu w Advokatsamfund (1985–1986); szef służby (1986–1991) w ministerstwie sprawiedliwości; dopuszczony do adwokatury (1991); szef wydziału (1991–1995), szef departamentu policji (1995–1999), szef departamentu prawnego (2000–2003) w ministerstwie sprawiedliwości; przedstawiciel Królestwa Danii w Komitecie K-4 (1995–2000) przy Grupie Centralnej Schengen (1996–1998) oraz w Europol Management Board (1998–2000); sędzia w Højesteret (2003–2006); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 stycznia 2006 r.

Eleanor Sharpston

urodzona w 1955 r.; studia ekonomiczne, językowe i prawnicze w King's College, Cambridge (1973–1977); asystent i pracownik naukowy w Corpus Christi College, Oksford (1977–1980); dopuszczona do adwokatury (Middle Temple, 1980); barrister (1980–1987 i 1990–2005); referendarz przy rzeczniku generalnym, następnie sędzi sir Gordonie Slynnie (1987–1990); profesor prawa europejskiego i prawa porównawczego (Director of European Legal Studies) w University College London (1990–1992); profesor (Lecturer) na wydziale prawa (1992–1998), następnie profesor stowarzyszony (Affiliated Lecturer) (1998–2005) na uniwersytecie w Cambridge; Fellow of King's College, Cambridge (od 1992); profesor stowarzyszony i pracownik naukowy (Senior Research Fellow) w Centre for European Legal Studies na uniwersytecie w Cambridge (1998–2005); Queen's Counsel (1999); bencher of Middle Temple (2005); rzecznik generalna w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 11 stycznia 2006 r.

Paolo Mengozzi

urodzony w 1938 r.; profesor prawa międzynarodowego i kierownik katedry prawa Wspólnot Europejskich im. Jeana Monneta na uniwersytecie w Bolonii; doktor honoris causa Uniwersytetu Carlosa III w Madrycie; profesor zaproszony na uniwersytetach: Johns Hopkins (Bologna Center), St. Johns (Nowy Jork), Georgetown, Paris-II, Georgia (Ateny) oraz w międzynarodowym instytucie uniwersyteckim (Luksemburg); koordynator European Business Law Pallas Program, zorganizowanego przy uniwersytecie w Nijmegen; członek komitetu doradczego Komisji Europejskiej ds. zamówień publicznych; podsekretarz stanu ds. przemysłu i handlu w okresie prezydentury włoskiej w Radzie; członek grupy roboczej Wspólnoty Europejskiej ds. Światowej Organizacji Handlu (WTO) i dyrektor sesji 1997 centrum badań naukowych akademii prawa międzynarodowego w Hadze poświęconej WTO; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 4 marca 1998 r. do dnia 3 maja 2006 r.; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 4 maja 2006 r.

Pernilla Lindh

urodzona w 1945 r.; absolwentka prawa uniwersytetu w Lund; referendarz i sędzia w sądzie pierwszej instancji w Trollhättan (1971–1974); referendarz w sądzie apelacyjnym w Sztokholmie (1974–1975); sędzia w sądzie pierwszej instancji w Sztokholmie (1975); doradca ds. prawnych i administracyjnych przy prezesie sądu apelacyjnego w Sztokholmie (1975–1978); pełnomocnik do zadań specjalnych w Domstolverket (krajowej radzie sądownictwa) (1977); doradca w Justitiekanslern (urzędzie kanclerza ds. sprawiedliwości) (1979–1980); asesor w sądzie apelacyjnym w Sztokholmie (1980–1981); doradca prawny w ministerstwie handlu (1981–1982); doradca prawny, następnie dyrektor i dyrektor generalny ds. prawnych w ministerstwie spraw zagranicznych (1982–1995); tytuł ambasadora w 1992 r.; wiceprezes Marknadsdomstolen (sądu handlowego); odpowiedzialna za kwestie prawne i instytucjonalne w trakcie negocjacji dotyczących EOG (wiceprzewodnicząca, następnie przewodnicząca grupy EFTA) oraz w trakcie negocjacji w sprawie przystąpienia Królestwa Szwecji do Unii Europejskiej; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 18 stycznia 1995 r. do dnia 6 października 2006 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Yves Bot

urodzony w 1947 r.; absolwent wydziału prawa w Rouen; doktor nauk prawnych (uniwersytet Paris-II Panthéon-Assas); profesor nadzwyczajny na wydziale prawa w Mans; zastępca, a następnie pierwszy zastępca w prokuraturze w Mans (1974–1982); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Dieppe (1982–1984); zastępca prokuratora republiki w tribunal de grande instance w Strasburgu (1984–1986); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Bastia (1986–1988); rzecznik generalny w sądzie apelacyjnym w Caen (1988–1991); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Mans (1991–1993); szef misji przy ministrze stanu, garde des Sceaux (1993–1995); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Nanterre (1995–2002); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Paryżu (2002–2004); prokurator generalny w sądzie apelacyjnym w Paryżu (2004–2006); rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Ján Mazák

urodzony w 1954 r.; doktor nauk prawnych (uniwersytet Pavol Jozef Safarik, Koszyce, 1978); profesor prawa cywilnego (1994) i prawa wspólnotowego (2004); dyrektor instytutu prawa wspólnotowego na wydziale prawa w Koszycach (2004); sędzia w Krajský súd (sądzie rejonowym) w Koszycach (1980); zastępca prezesa (1982) i prezes (1990) Mestský súd (sądu miejskiego) w Koszycach; członek słowackiej adwokatury (1991); radca prawny trybunału konstytucyjnego (1993–1998); wiceminister sprawiedliwości (1998–2000); prezes trybunału konstytucyjnego (2000–2006); członek komisji weneckiej (2004); rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Jean-Claude Bonichot

urodzony w 1955 r.; absolwent prawa uniwersytetu w Metz, absolwent instytutu nauk politycznych w Paryżu, były student École nationale d'administration (krajowej szkoły administracji); sprawozdawca (1982–1985), commissaire du gouvernement (1985–1987 i 1992–1999); asesor (1999–2000); prezes szóstego podwydziału w wydziale spraw spornych (2000–2006) Conseil d'État; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1987–1991); dyrektor gabinetu ministra pracy, zatrudnienia i kształcenia zawodowego, następnie minister stanu, minister służby publicznej i modernizacji administracji (1991–1992); szef delegacji prawnej Conseil d'État przy Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs salariés (krajowym zakładzie ubezpieczeń chorobowych pracowników najemnych) (2001–2006); profesor nadzwyczajny na uniwersytecie w Metz (1988–2000), następnie na uniwersytecie Paris-I Panthéon-Sorbonne (od 2000); autor licznych publikacji z zakresu prawa administracyjnego, prawa wspólnotowego oraz europejskiego prawa praw człowieka; założyciel i przewodniczący rady redakcyjnej „Biuletynu Orzecznictwa Prawa Urbanistycznego”, współzałożyciel i członek rady redakcyjnej „Biuletynu Prawnego Zbiorowości Lokalnych”, prezes rady naukowej grupy badawczej ds. instytucji oraz prawa urbanistycznego i mieszkaniowego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Thomas von Danwitz

urodzony w 1962 r.; studia w Bonn, Genewie i Paryżu; państwowy egzamin prawniczy (1986 i 1992); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Bonn, 1988); międzynarodowy dyplom administracji publicznej (École nationale d'administration, 1990); habilitacja (uniwersytet w Bonn, 1996); profesor niemieckiego prawa publicznego i prawa europejskiego (1996–2003), dziekan wydziału prawa uniwersytetu Ruhr, Bochum (2000–2001); profesor niemieckiego prawa publicznego i prawa europejskiego (uniwersytet w Kolonii, 2003–2006); dyrektor instytutu prawa publicznego i nauki administracji (2006); profesor zaproszony w Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), na uniwersytecie François Rabelais (Tours, 2001–2006) oraz na uniwersytecie Paris-I Panthéon-Sorbonne (2005–2006); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Verica Trstenjak

urodzona w 1962 r.; egzamin prawniczy (1987); doktor nauk prawnych na uniwersytecie w Lublanie (1995); profesor (od 1996) teorii państwa i prawa (doktryna) i prawa prywatnego; pracownik naukowy; studia doktoranckie na uniwersytecie w Zurychu, w instytucie prawa porównawczego na Uniwersytecie Wiedeńskim, w instytucie międzynarodowego prawa prywatnego im. Maxa Plancka w Hamburgu, na wolnym uniwersytecie w Amsterdamie; profesor zaproszony na Uniwersytecie Wiedeńskim, na uniwersytecie we Fryburgu (Niemcy) oraz w szkole prawa Bucerius w Hamburgu; dyrektor służby prawnej (1994–1996) i sekretarz stanu w ministerstwie nauki i technologii (1996–2000); sekretarz generalny rządu (2000); członek grupy roboczej ds. europejskiego kodeksu cywilnego (Study Group on European Civil Code) od 2003 r.; obowiązki w zakresie projektu badawczego Humboldt (Humboldt Stiftung); publikacje naukowe: ponad sto artykułów prawniczych oraz liczne książki dotyczące tematyki prawa europejskiego i prywatnego; nagroda stowarzyszenia prawników słoweńskich „prawnik roku 2003”; członek rady redakcyjnej wielu przeglądów prawniczych; sekretarz generalny stowarzyszenia prawników słoweńskich, członek wielu stowarzyszeń prawników, w tym Gesellschaft für Rechtsvergleichung; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 7 lipca 2004 r. do dnia 6 października 2006 r.; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Alexander Arabadjiev

urodzony w 1949 r.; studia prawnicze (uniwersytet St Kliment Ohridski, Sofia); sędzia w sądzie pierwszej instancji w Blagoevgradzie (1975–1983); sędzia w sądzie okręgowym w Blagoevgradzie (1983–1986); sędzia sądu najwyższego (1986–1991); sędzia trybunału konstytucyjnego (1991–2000); członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (1997–1999); członek konwentu europejskiego w sprawie przyszłości Europy (2002–2003); poseł (2001–2006); obserwator w Parlamencie Europejskim; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 stycznia 2007 r.

Camelia Toader

urodzona w 1963 r.; absolwentka prawa (1986), doktor nauk prawnych (1997) (uniwersytet w Bukareszcie); asesor sądowy w sądzie pierwszej instancji, Buftea (1986–1988); sędzia w V wydziale sądu pierwszej instancji w Bukareszcie (1988–1992); wykładowca (1992–2005), następnie profesor (2005–2006) prawa cywilnego i europejskiego prawa zobowiązań na uniwersytecie w Bukareszcie; studia doktoranckie i badania naukowe w instytucie prawa prywatnego międzynarodowego Maxa Plancka w Hamburgu (1992–2004); dyrektor departamentu integracji europejskiej w ministerstwie sprawiedliwości (1997–1999); sędzia w wysokim sądzie kasacyjnym i sprawiedliwości (1999–2006); profesor wizytujący na uniwersytecie w Wiedniu (2000); wykładowca prawa wspólnotowego w krajowym instytucie sądownictwa (2003 i 2005–2006); członek komitetu redakcyjnego wielu przeglądów prawniczych; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 stycznia 2007 r.

Jean-Jacques Kasel

urodzony w 1946 r.; doktor prawa, dyplom specjalny z prawa administracyjnego (ULB, 1970); dyplom IEP w Paryżu (Ecofin, 1972); aplikacja adwokacka; doradca prawny Banque de Paris et des Pays-Bas (1972–1973); attaché, następnie secrétaire de légation w ministerstwie spraw zagranicznych (1973–1976); przewodniczący grup roboczych rady ministrów (1976); pierwszy sekretarz ambasady, zastępca stałego przedstawiciela przy OECD (Paryż, 1976–1979); szef gabinetu wicepremiera (1979–1980); przewodniczący Europejskiej Współpracy Politycznej (1980); radca, następnie zastępca szefa gabinetu przewodniczącego Komisji Wspólnot Europejskich (1981); dyrektor ds. budżetu i regulaminu pracowniczego w sekretariacie generalnym rady ministrów (1981–1984); chargé de mission w stałym przedstawicielstwie przy Wspólnotach Europejskich (1984–1985); przewodniczący komisji budżetowej; minister pełnomocny, dyrektor ds. politycznych i kulturalnych (1986–1991); doradca dyplomatyczny premiera (1986–1991); ambasador w Grecji (1989–1991, nierezydujący), przewodniczący komitetu politycznego (1991); ambasador, stały przedstawiciel przy Wspólnotach Europejskich (1991–1998); przewodniczący Coreper (pierwsza połowa 1997); ambasador (Bruksela, 1998–2002); stały przedstawiciel przy NATO (1998–2002); marszałek dworu i szef gabinetu wielkiego księcia (2002–2007); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 15 stycznia 2008 r.

Roger Grass

urodzony w 1948 r.; absolwent paryskiego instytutu nauk politycznych i studiów podyplomowych prawa publicznego; zastępca procureur de la République przy tribunal de grande instance w Wersalu; naczelny administrator w Trybunale Sprawiedliwości; sekretarz generalny w parquet général przy sądzie apelacyjnym w Paryżu; gabinet garde des Sceaux przy ministrze sprawiedliwości; referendarz prezesa Trybunału Sprawiedliwości; sekretarz Trybunału Sprawiedliwości od dnia 10 lutego 1994 r.

2. Zmiany w składzie Trybunału Sprawiedliwości w 2008 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 14 stycznia 2008 r.

Na mocy decyzji przedstawicieli rządów państw członkowskich Wspólnot Europejskich z dnia 3 grudnia 2007 r. Jean-Jacques Kasel został mianowany sędzią Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich do dnia 6 października 2009 r.

Jean-Jacques Kasel został następcą Romaina Schintgena, który pełnił funkcję sędziego w Sądzie Pierwszej Instancji od dnia 25 września 1989 r. do dnia 11 lipca 1996 r., a w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 12 lipca 1996 r.

3. Precedencja

od dnia 1 stycznia do dnia 14 stycznia 2008 r.

V. SKOURIS, prezes Trybunału
P. JANN, prezes pierwszej izby
C.W.A. TIMMERMANS, prezes drugiej izby
A. ROSAS, prezes trzeciej izby
K. LENAERTS, prezes czwartej izby
M. POIARES MADURO,
pierwszy rzecznik generalny
A. TIZZANO, prezes piątej izby
G. ARESTIS, prezes ósmej izby
U. LÖHMUS, prezes siódmej izby
L. BAY LARSEN, prezes szóstej izby
D. RUIZ-JARABO COLOMER, rzecznik generalny
R. SCHINTGEN, sędzia
J.N. CUNHA RODRIGUES, sędzia
R. SILVA de LAPUERTA, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
K. SCHIEMANN, sędzia
J. MAKARCZYK, sędzia
M. P. KÜRIS, sędzia
E. JUHÁSZ, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
M. ILEŠIČ, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
J. KLUČKA, sędzia
E. LEVITS, sędzia
A. Ó CAOIMH, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
P. MENGZZI, rzecznik generalny
P. LINDH, sędzia
Y. BOT, rzecznik generalny
J. MAZÁK, rzecznik generalny
J.C. BONICHOT, sędzia
T. von DANWITZ, sędzia
V. TRSTENJAK, rzecznik generalna
A. ARABADJIEV, sędzia
C. TOADER, sędzia

R. GRASS, sekretarz

od dnia 15 stycznia do dnia 6 października 2008 r.

V. SKOURIS, prezes Trybunału
P. JANN, prezes pierwszej izby
C.W.A. TIMMERMANS, prezes drugiej izby
A. ROSAS, prezes trzeciej izby
K. LENAERTS, prezes czwartej izby
M. POIARES MADURO,
pierwszy rzecznik generalny
A. TIZZANO, prezes piątej izby
G. ARESTIS, prezes ósmej izby
U. LÖHMUS, prezes siódmej izby
L. BAY LARSEN, prezes szóstej izby
D. RUIZ-JARABO COLOMER, rzecznik generalny
J.N. CUNHA RODRIGUES, sędzia
R. SILVA de LAPUERTA, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
K. SCHIEMANN, sędzia
J. MAKARCZYK, sędzia
P. KÜRIS, sędzia
E. JUHÁSZ, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
M. ILEŠIČ, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
J. KLUČKA, sędzia
E. LEVITS, sędzia
A. Ó CAOIMH, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
P. MENGZZI, rzecznik generalny
P. LINDH, sędzia
Y. BOT, rzecznik generalny
J. MAZÁK, rzecznik generalny
J.C. BONICHOT, sędzia
T. von DANWITZ, sędzia
V. TRSTENJAK, rzecznik generalna
A. ARABADJIEV, sędzia
C. TOADER, sędzia
J.J. KASEL, sędzia

R. GRASS, sekretarz

**od dnia 7 października
do dnia 31 grudnia 2008 r.**

V. SKOURIS, prezes Trybunału
P. JANN, prezes pierwszej izby
C.W.A. TIMMERMANS, prezes drugiej izby
A. ROSAS, prezes trzeciej izby
K. LENAERTS, prezes czwartej izby
E. SHARPSTON, pierwsza rzecznik generalna
M. ILEŠIČ, prezes piątej izby
A. Ó CAOIMH, prezes siódmej izby
J.C. BONICHOT, prezes szóstej izby
T. von DANWITZ, prezes ósmej izby
D. RUIZ-JARABO COLOMER, rzecznik generalny
A. TIZZANO, sędzia
J.N. CUNHA RODRIGUES, sędzia
R. SILVA de LAPUERTA, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
M. POIARES MADURO, rzecznik generalny
K. SCHIEMANN, sędzia
J. MAKARCZYK, sędzia
P. KÜRIS, sędzia
E. JUHÁSZ, sędzia
G. ARESTIS, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
J. KLUČKA, sędzia
U. LÖHMUS, sędzia
E. LEVITS, sędzia
L. BAY LARSEN, sędzia
P. MENGGOZZI, rzecznik generalny
P. LINDH, sędzia
Y. BOT, rzecznik generalny
J. MAZÁK, rzecznik generalny
V. TRSTENJAK, rzecznik generalna
A. ARABADJIEV, sędzia
C. TOADER, sędzia
J.J. KASEL, sędzia

R. GRASS, sekretarz

4. Dawni członkowie Trybunału Sprawiedliwości

Pilotti Massimo, sędzia (1952–1958), prezes w latach 1952–1958
Serrarens Petrus, Josephus, Servatius, sędzia (1952–1958)
Riese Otto, sędzia (1952–1963)
Delvaux Louis, sędzia (1952–1967)
Rueff Jacques, sędzia (1952–1959 i 1960–1962)
Hammes Charles Léon, sędzia (1952–1967), prezes w latach 1964–1967
van Kleffens Adrianus, sędzia (1952–1958)
Lagrange Maurice, rzecznik generalny (1952–1964)
Roemer Karl, rzecznik generalny (1953–1973)
Rossi Rino, sędzia (1958–1964)
Donner Andreas Matthias, sędzia (1958–1979), prezes w latach 1958–1964
Catalano Nicola, sędzia (1958–1962)
Trabucchi Alberto, sędzia (1962–1972), następnie rzecznik generalny (1973–1976)
Lecourt Robert, sędzia (1962–1976), prezes w latach 1967–1976
Strauss Walter, sędzia (1963–1970)
Monaco Riccardo, sędzia (1964–1976)
Gand Joseph, rzecznik generalny (1964–1970)
Mertens de Wilmars Josse J., sędzia (1967–1984), prezes w latach 1980–1984
Pescatore Pierre, sędzia (1967–1985)
Kutscher Hans, sędzia (1970–1980), prezes w latach 1976–1980
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, rzecznik generalny (1970–1972)
Mayras Henri, rzecznik generalny (1972–1981)
O'Dalaigh Cearbhall, sędzia (1973–1974)
Sørensen Max, sędzia (1973–1979)
Mackenzie Stuart Alexander J., sędzia (1973–1988), prezes w latach 1984–1988
Warner Jean-Pierre, rzecznik generalny (1973–1981)
Reischl Gerhard, rzecznik generalny (1973–1981)
O'Keefe Aindrias, sędzia (1975–1985)
Capotorti Francesco, sędzia (1976), następnie rzecznik generalny (1976–1982)
Bosco Giacinto, sędzia (1976–1988)
Touffait Adolphe, sędzia (1976–1982)
Koopmans Thymen, sędzia (1979–1990)
Due Ole, sędzia (1979–1994), prezes w latach 1988–1994
Everling Ulrich, sędzia (1980–1988)
Chloros Alexandros, sędzia (1981–1982)
Slynn sir Gordon, rzecznik generalny (1981–1988), następnie sędzia (1988–1992)
Rozès Simone, rzecznik generalny (1981–1984)
VerLoren van Themaat Pieter, rzecznik generalny (1981–1986)
Grévisse Fernand, sędzia (1981–1982 i 1988–1994)
Bahlmann Kai, sędzia (1982–1988)
Mancini G. Federico, rzecznik generalny (1982–1988), następnie sędzia (1988–1999)
Galmot Yves, sędzia (1982–1988)
Kakouris Constantinos, sędzia (1983–1997)
Lenz Carl Otto, rzecznik generalny (1984–1997)
Darmon Marco, rzecznik generalny (1984–1994)
Joliet René, sędzia (1984–1995)
O'Higgins Thomas Francis, sędzia (1985–1991)

Schockweiler Fernand, sędzia (1985–1996)
Mischo Jean, rzecznik generalny (1986–1991 i 1997–2003)
de Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, sędzia (1986–2000)
da Cruz Vilaça José Luis, rzecznik generalny (1986–1988)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, sędzia (1986–2003), prezes w latach 1994–2003
Diez de Velasco Manuel, sędzia (1988–1994)
Zuleeg Manfred, sędzia (1988–1994)
van Gerven Walter, rzecznik generalny (1988–1994)
Jacobs Francis Geoffrey, rzecznik generalny (1988–2006)
Tesauro Giuseppe, rzecznik generalny (1988–1998)
Kapteyn Paul Joan George, sędzia (1990–2000)
Gulmann Claus Christian, rzecznik generalny (1991–1994), następnie sędzia (1994–2006)
Murray John L., sędzia (1991–1999)
Edward David Alexander Ogilvy, sędzia (1992–2004)
La Pergola Antonio Mario, sędzia (1994 i 1999–2006), rzecznik generalny (1995–1999)
Cosmas Georges, rzecznik generalny (1994–2000)
Puissochet Jean Pierre, sędzia (1994–2006)
Léger Philippe, rzecznik generalny (1994–2006)
Hirsch Günter, sędzia (1994–2000)
Elmer Michael Bendik, rzecznik generalny (1994–1997)
Ragnemalm Hans, sędzia (1995–2000)
Sevón Leif, sędzia (1995–2002)
Fennelly Nial, rzecznik generalny (1995–2000)
Wathelet Melchior, sędzia (1995–2003)
Ioannou Krateros, sędzia (1997–1999)
Alber Siegbert, rzecznik generalny (1997–2003)
Saggio Antonio, rzecznik generalny (1998–2000)
O’Kelly Macken Fidelma, sędzia (1999–2004)
Colneric Ninon, sędzia (2000–2006)
von Bahr Stig, sędzia (2000–2006)
Geelhoed Leendert A., rzecznik generalny (2000–2006)
Stix-Hackl Christine, rzecznik generalna (2000–2006)

– Prezesi

Pilotti Massimo (1952–1958)
Donner Andreas Matthias (1958–1964)
Hammes Charles Léon (1964–1967)
Lecourt Robert (1967–1976)
Kutscher Hans (1976–1980)
Mertens de Wilmars Josse J. (1980–1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984–1988)
Due Ole (1988–1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994–2003)

– Sekretarze

van Houtte Albert (1953–1982)

Heim Paul (1982–1988)

Giraud Jean-Guy (1988–1994)

C – Statystyki sądowe Trybunału Sprawiedliwości

Ogólne zestawienie informacji o działalności Trybunału Sprawiedliwości

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2004–2008)

Nowe sprawy

2. Rodzaje postępowań (2004–2008)
3. Skargi bezpośrednie – rodzaje skarg (2008)
4. Przedmiot skargi (2008)
5. Skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (2004–2008)

Sprawy zakończone

6. Rodzaje postępowań (2004–2008)
7. Wyroki, postanowienia, opinie (2008)
8. Skład orzekający (2004–2008)
9. Przedmiot skargi (2004–2008)
10. Przedmiot skargi (2008)
11. Wyroki w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego – rozstrzygnięcie (2008)
12. Czas trwania postępowania (2004–2008)
(wyroki i postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie)

Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

13. Rodzaje postępowań (2004–2008)
14. Skład orzekający (2008)

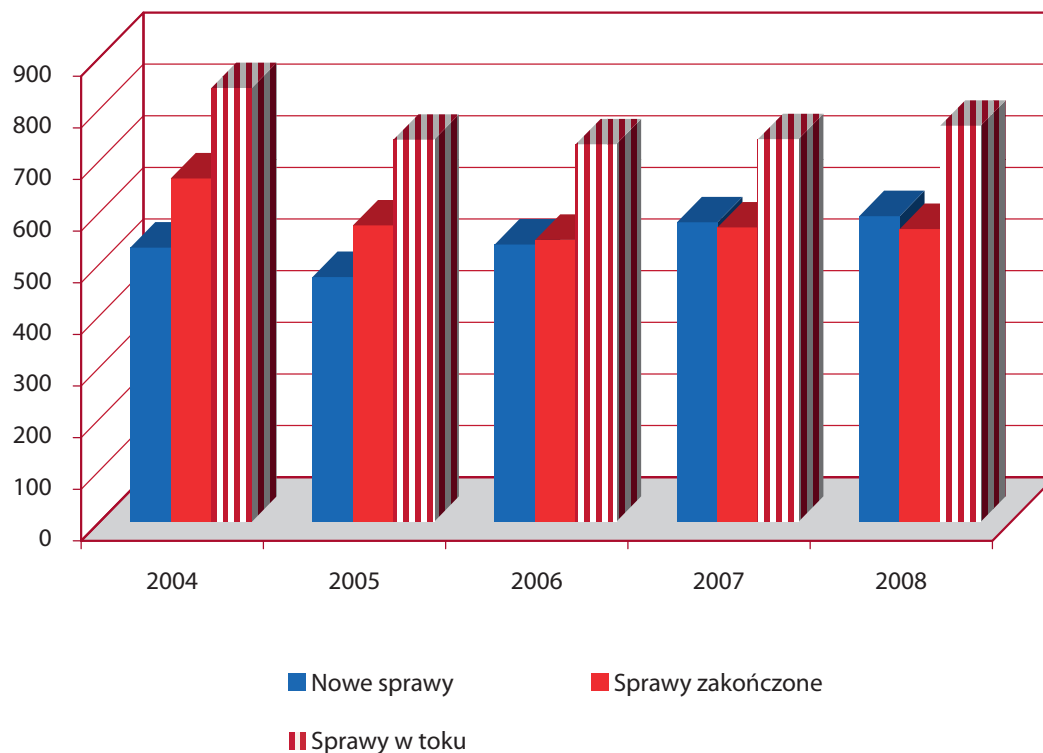
Różne

15. Tryb przyspieszony (2004–2008)
16. Pilny tryb prejudycjalny (2008)
17. Postępowania w przedmiocie środków tymczasowych (2008)

Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2008)

18. Nowe sprawy i wyroki
19. Nowe odesłania prejudycjalne (przypadające na państwo członkowskie w danym roku)
20. Nowe odesłania prejudycjalne (według państw członkowskich i sądów)
21. Nowe skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

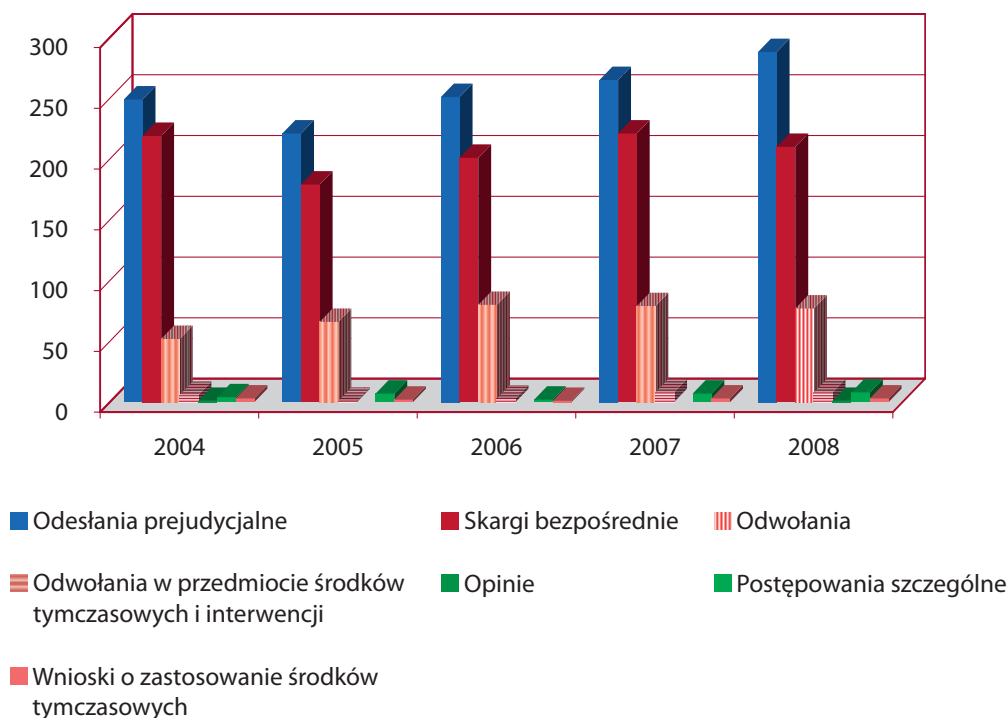
1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Trybunału Sprawiedliwości – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2004–2008)*¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Nowe sprawy	531	474	537	580	592
Sprawy zakończone	665	574	546	570	567
Sprawy w toku	840	740	731	741	767

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

2. Nowe sprawy – rodzaje postępowań (2004–2008)^{1 2}

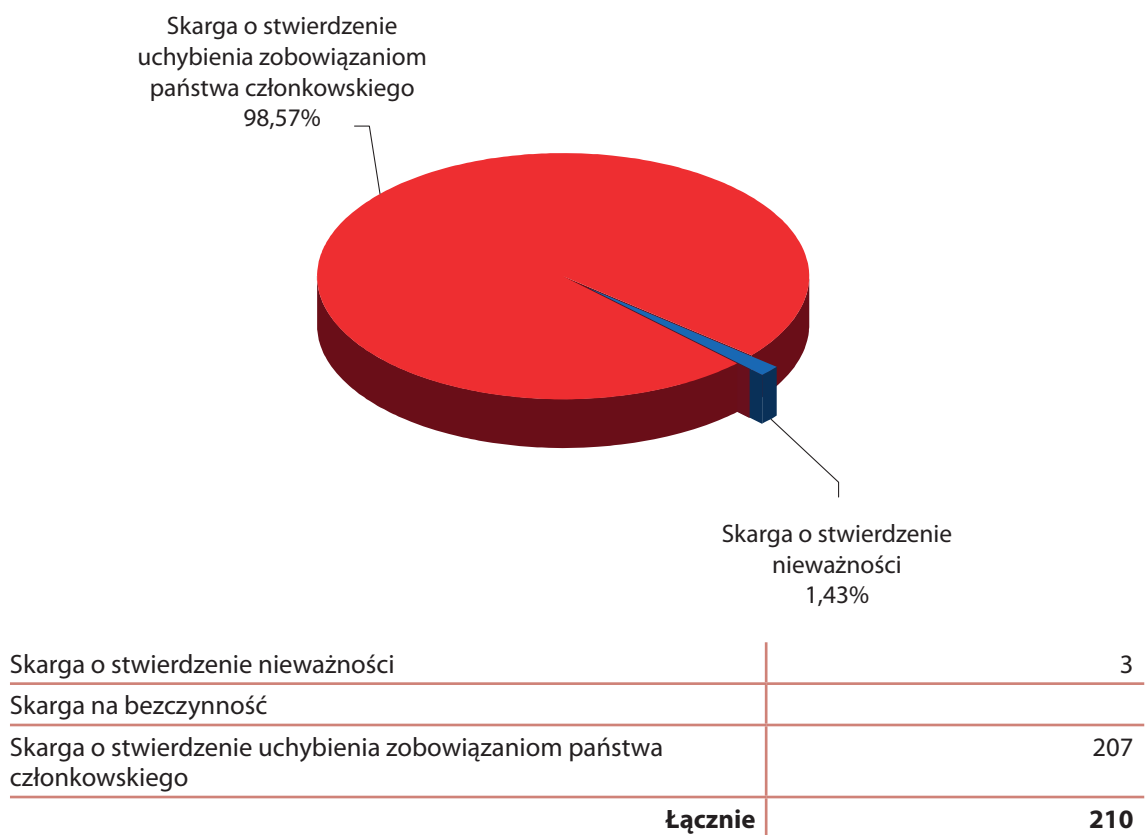

	2004	2005	2006	2007	2008
Odesłania prejudycjalne	249	221	251	265	288
Skargi bezpośrednie	219	179	201	221	210
Odwołania	52	66	80	79	77
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji	6	1	3	8	8
Opinie	1				1
Postępowania szczególne	4	7	2	7	8
Łącznie	531	474	537	580	592
Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	3	2	1	3	3

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Za postępowania szczególne przyjmuje się: ustalenie wysokości kosztów (art. 74 regulaminu), pomoc w zakresie kosztów postępowania (art. 76 regulaminu), sprzeciw od wyroku zaocznego (art. 94 regulaminu), powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu (art. 97 regulaminu), wykładnię wyroku (art. 102 regulaminu), wznowienie postępowania (art. 98 regulaminu), sprostowanie wyroku (art. 66 regulaminu), rozpoznanie wniosku pierwszego rzecznika generalnego o poddanie orzeczenia Sądu Pierwszej Instancji wyjątkowej procedurze ponownego rozpoznania (art. 62 statutu Trybunału), postępowania w przedmiocie zajęcia (protokół o przywilejach i immunitetach), sprawy dotyczące immunitetu (protokół o przywilejach i immunitetach).

3. *Nowe sprawy – skargi bezpośrednie – rodzaje skarg (2008)*¹

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

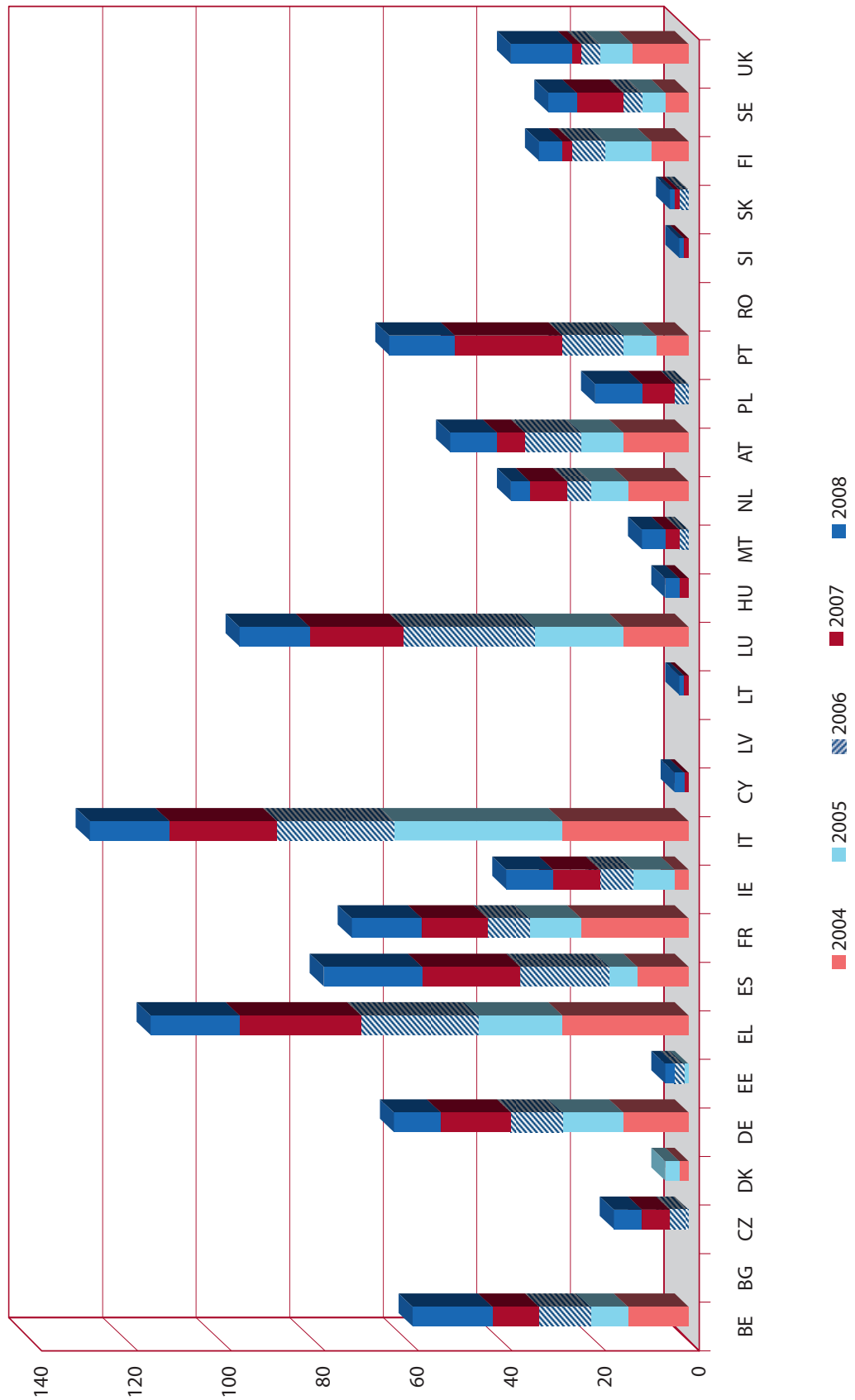
4. Nowe sprawy¹ – przedmiot skarg (2008)²

	Skargi bezpośrednie	Odesłania prejudycjalne	Odwołania	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji	Łącznie	Postępowania szczególne
Energia	4				4	
Konkurencja		3	7		10	
Konwencja rzymska		1			1	
Obywatelstwo europejskie		6			6	
Podatki	14	35			49	
Polityka gospodarcza i pieniężna	1				1	
Polityka handlowa		3	2		5	
Polityka przemysłowa	3	5			8	
Polityka regionalna			2		2	
Polityka rybołówstwa	2	1			3	
Polityka społeczna	5	26			31	
Pomoc państwa	1	6	4		11	
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	9	9	1		19	
Prawo instytucjonalne	3	1	21	2	27	1
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	12	26			38	
Rolnictwo	4	11			15	
Stosunki zewnętrzne	2	7			9	1
Swoboda przedsiębiorczości	26	7			33	
Swoboda świadczenia usług	12	20			32	
Swobodny przepływ kapitału	3	9			12	
Swobodny przepływ osób	28	14			42	
Swobodny przepływ towarów	2	8			10	
Środowisko i ochrona konsumentów	49	34	5	6	94	
Transport	12	4			16	
Unia celna		8	1		9	
Własność intelektualna	1	12	23		36	
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa		1	1		2	
Wspólna taryfa celna		12			12	
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących		2			2	
Zasady prawa wspólnotowego		3	1		4	
Zasoby własne Wspólnot	3				3	
Zbliżanie ustawodawstw	15	10			25	
Traktat WE	209	284	68	8	569	2
Traktat UE	1	4			5	
Postępowanie						7
Regulamin pracowniczy			9		9	
Różne			9		9	7
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	210	288	77	8	583	9

¹ Po wyłączeniu wniosków o zastosowanie środków tymczasowych.

² Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

5. Nowe sprawy – skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (2004–2008)^{1 2}

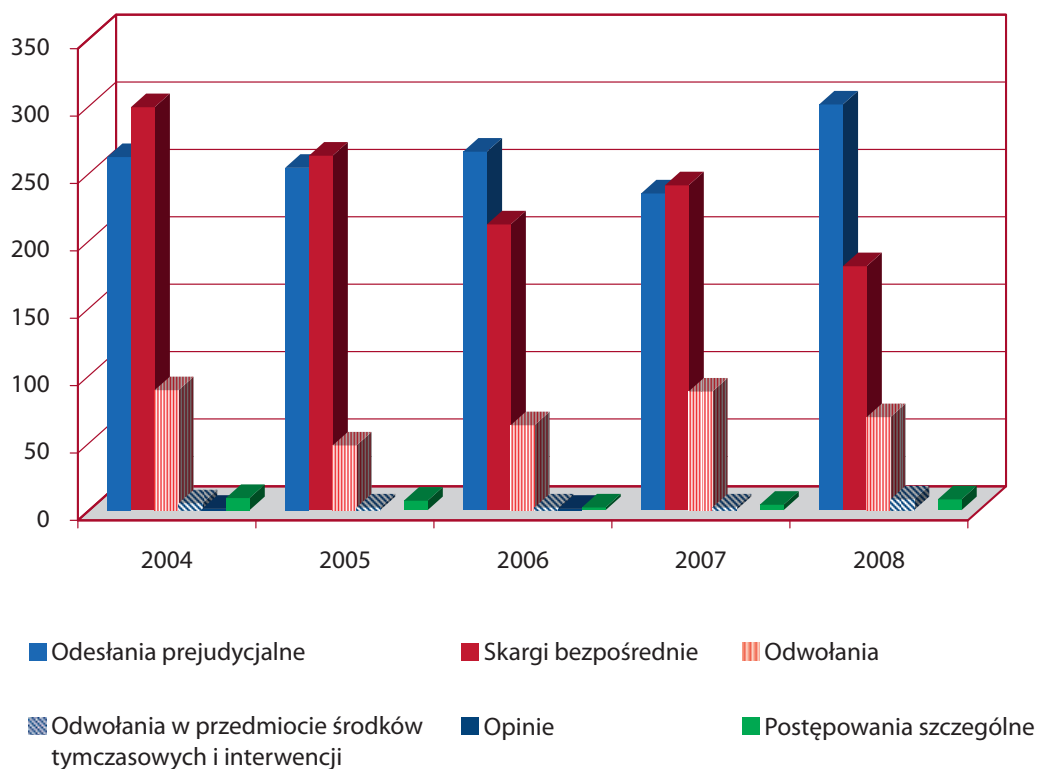

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Łącznie
2004	13			2	14		27	11	23	3	27				14			13	14		7				8	5	12	193 ²
2005	8			3	13	1	18	6	11	9	36				19			8	9		7				10	5	7	170
2006	11		4		11	2	25	19	9	7	25				28		2	5	12	3	13			2	7	4	4	193
2007	10		6		15		26	21	14	10	23	1		1	20	2	3	8	6	7	23		1	1	2	10	2	212
2008	17		6		10	2	19	21	15	10	17	2		1	15	3	5	4	10	10	14		1	1	5	6	13	207

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa). Artykuły 93, 169, 170, 171, 225 traktatu WE (obecnie art. 88 WE, 226 WE, 227 WE, 228 WE i 298 WE), art. 141 EWEA, 142 EWEA, 143 EWEA i art. 88 EWWiS.

² W tym jedna skarga wniesiona na podstawie art. 170 traktatu WE (obecnie art. 227 WE).

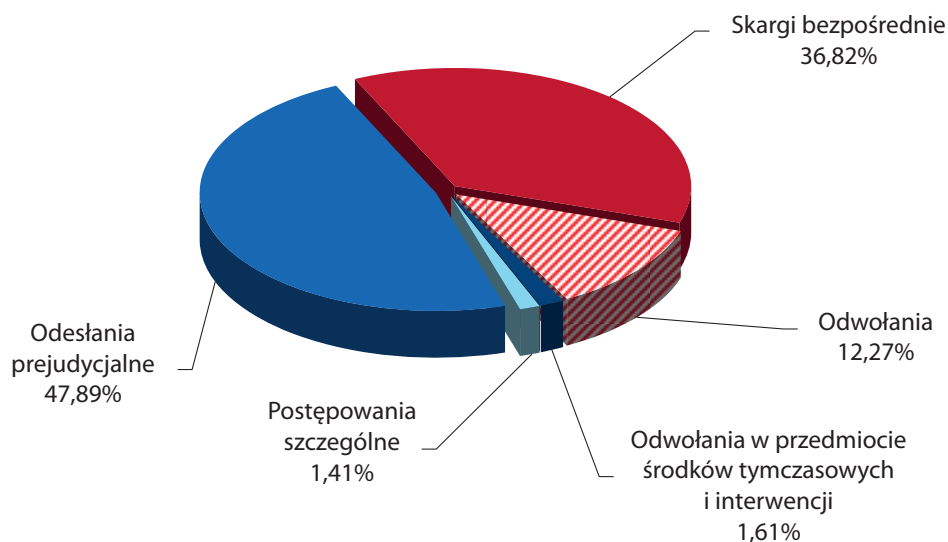
6. Sprawy zakończone – rodzaje postępowań (2004–2008)¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Odesłania prejudycjalne	262	254	266	235	301
Skargi bezpośrednie	299	263	212	241	181
Odwołania	89	48	63	88	69
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji	5	2	2	2	8
Opinie	1		1		
Postępowania szczególne	9	7	2	4	8
Łącznie	665	574	546	570	567

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

7. Sprawy zakończone – wyroki, postanowienia, opinie (2008)¹

	Wyroki	Postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie ²	Postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych ³	Inne postanowienia ⁴	Opinie	Łącznie
Odesłania prejudycjalne	186	30		22		238
Skargi bezpośrednie	108	2		70		180
Odwołania	39	20		2		61
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji			7	1		8
Postępowania szczególne		5		2		7
Łącznie	333	57	7	97		494

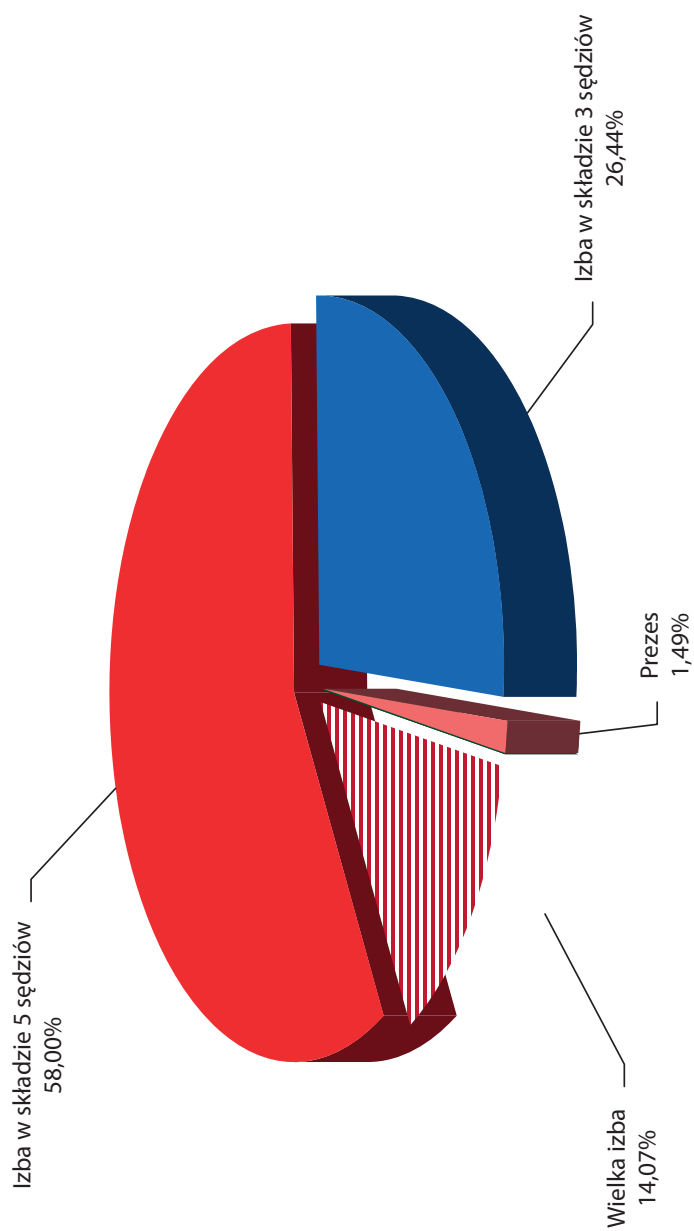
¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

² Postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie, kończące postępowanie w sprawie (niedopuszczalność, oczywista niedopuszczalność...).

³ Postanowienia wydane w następstwie wniosku na podstawie art. 185 lub 186 traktatu WE (obecnie art. 242 WE i 243 WE) lub na podstawie art. 187 traktatu WE (obecnie art. 244 WE), lub też na podstawie analogicznych postanowień traktatów EWEA i EWWiS lub w następstwie odwołania od postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji.

⁴ Postanowienia kończące postępowanie w sprawie przez jej wykreślenie, umorzenie postępowania lub przekazanie sprawy do Sądu Pierwszej Instancji.

8. Sprawy zakończone – skład orzekający (2004–2008)¹

	2004			2005			2006			2007			2008		
	Wyroki / Opinie	Postanowienia ²	łącznie	Wyroki / Opinie	Postanowienia ²	łącznie	Wyroki / Opinie	Postanowienia ²	łącznie	Wyroki / Opinie	Postanowienia ²	łącznie	Wyroki / Opinie	Postanowienia ²	łącznie
Pełny skład	21		21	1		1	2		2						
Małe plenum ³	1		1												
Wielka Izba	31	1	32	59		59	55		55	51		51	66		66
Izba w składzie 5 sędziów	257	18	275	245	5	250	265	13	278	242	10	252	259	13	272
Izba w składzie 3 sędziów	113	61	174	103	51	154	67	41	108	104	48	152	65	59	124
Prezes		6	6		2	2		1	1		2	2		7	7
Łącznie	423	86	509	408	58	466	389	55	444	397	60	457	390	79	469

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Zawierające rozstrzygnięcie w sprawie, kończące postępowanie (z wyjątkiem postanowień kończących postępowanie w sprawie przez jej wykreślenie, umorzenie postępowania lub przekazanie sprawy do Sądu Pierwszej Instancji).

³ Skład istniejący przed wejściem w życie traktatu z Nicei.

9. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2004–2008)¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Badania, informacja, edukacja, statystyka					
Energia	1	3	6	4	4
Konkurencja	29	17	30	17	23
Konwencja brukselska	7	8	4	2	1
Obywatelstwo europejskie	1	2	4	2	6
Podatki	28	34	55	44	38
Polityka gospodarcza i pieniężna	2			1	1
Polityka handlowa		4	1	1	1
Polityka przemysłowa	11	11		11	12
Polityka regionalna		5		7	1
Polityka rybołówstwa	6	11	7	6	6
Polityka społeczna	44	29	29	26	25
Pomoc państwa	21	23	23	9	26
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	16	24	10	16	17
Prawo instytucjonalne	13	16	15	6	16
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	2	5	9	17	5
Przystąpienie nowych państw członkowskich	2	1		1	
Przywileje i immunitety		1	1	1	2
Rolnictwo	60	63	30	23	54
Stosunki zewnętrzne	9	8	11	9	8
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi	1	2			
Swoboda przedsiębiorczości	14	5	21	19	29
Swoboda świadczenia usług	23	11	17	23	8
Swobodny przepływ kapitału	4	5	4	13	9
Swobodny przepływ osób	17	17	20	19	27
Swobodny przepływ towarów	17	11	8	14	12
Środowisko i ochrona konsumentów	67	44	40	50	43
Transport	11	16	9	6	4
Unia celna	12	9	9	12	8
Własność intelektualna	20	5	19	21	22
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa				4	2
Wspólna taryfa celna	4	7	7	10	5
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne			2		1
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	6	10	7	7	5
Zasady prawa wspólnotowego	4	2	1	4	4
Zasoby własne Wspólnot		2	6	3	
Zbliżanie ustawodawstw	33	41	19	22	21
Traktat WE	485	452	424	430	446
Traktat UE		3	3	4	6
Traktat EWWiS	1	3		1	2
Traktat EWEA	2	1	4	1	
Postępowanie	8	1	2	3	5
Przywileje i immunitety	1				
Regulamin pracowniczy	12	6	9	17	11
Różne	21	7	11	20	16
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	509	466	442	456	470

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

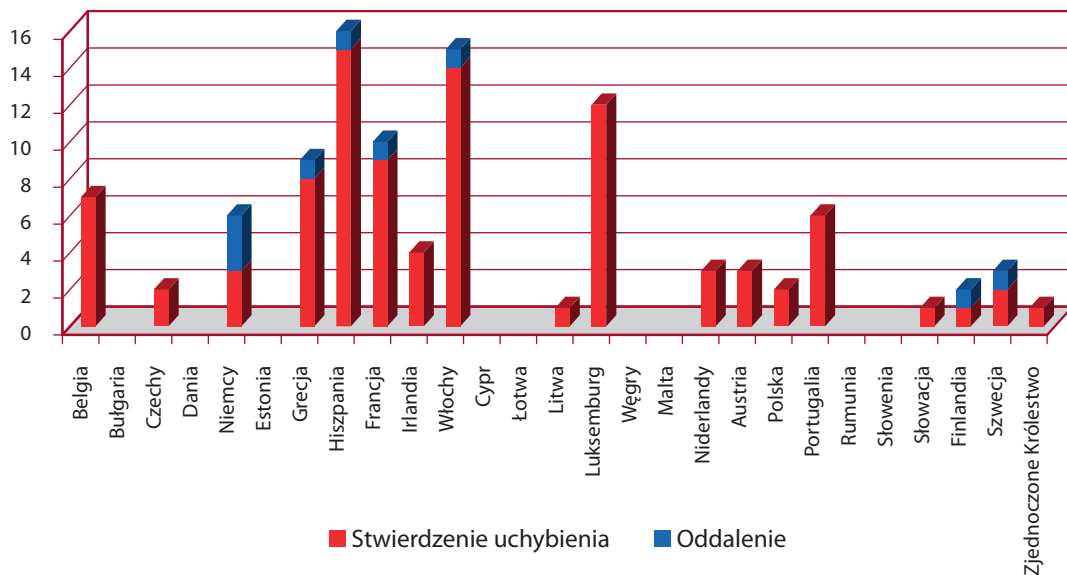
10. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2008)¹

	Wyroki / Opinie	Postanowienia ²	Łącznie
Energia	4		4
Konkurencja	21	2	23
Konwencja brukselska	1		1
Obywatelstwo europejskie	6		6
Podatki	32	6	38
Polityka gospodarcza i pieniężna		1	1
Polityka handlowa	1		1
Polityka przemysłowa	12		12
Polityka regionalna		1	1
Polityka rybołówstwa	5	1	6
Polityka społeczna	18	7	25
Pomoc państwa	23	3	26
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	16	1	17
Prawo instytucjonalne	7	9	16
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	5		5
Przywileje i immunitety	2		2
Rolnictwo	40	14	54
Stosunki zewnętrzne	7	1	8
Swoboda przedsiębiorczości	24	5	29
Swoboda świadczenia usług	7	1	8
Swobodny przepływ kapitału	9		9
Swobodny przepływ osób	23	4	27
Swobodny przepływ towarów	11	1	12
Środowisko i ochrona konsumentów	38	5	43
Transport	4		4
Unia celna	7	1	8
Własność intelektualna	14	8	22
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	2		2
Wspólna taryfa celna	4	1	5
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne	1		1
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	5		5
Zasady prawa wspólnotowego	4		4
Zbliżanie ustawodawstw	21		21
Traktat WE	374	72	446
Traktat UE	6		6
Traktat EWWiS	2		2
Postępowanie		5	5
Regulamin pracowniczy	9	2	11
Różne	9	7	16
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	391	79	470

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Zawierające rozstrzygnięcie w sprawie, kończące postępowanie (z wyjątkiem postanowień kończących postępowanie w sprawie przez jej wykreślenie, umorzenie postępowania lub przekazanie sprawy do Sądu Pierwszej Instancji).

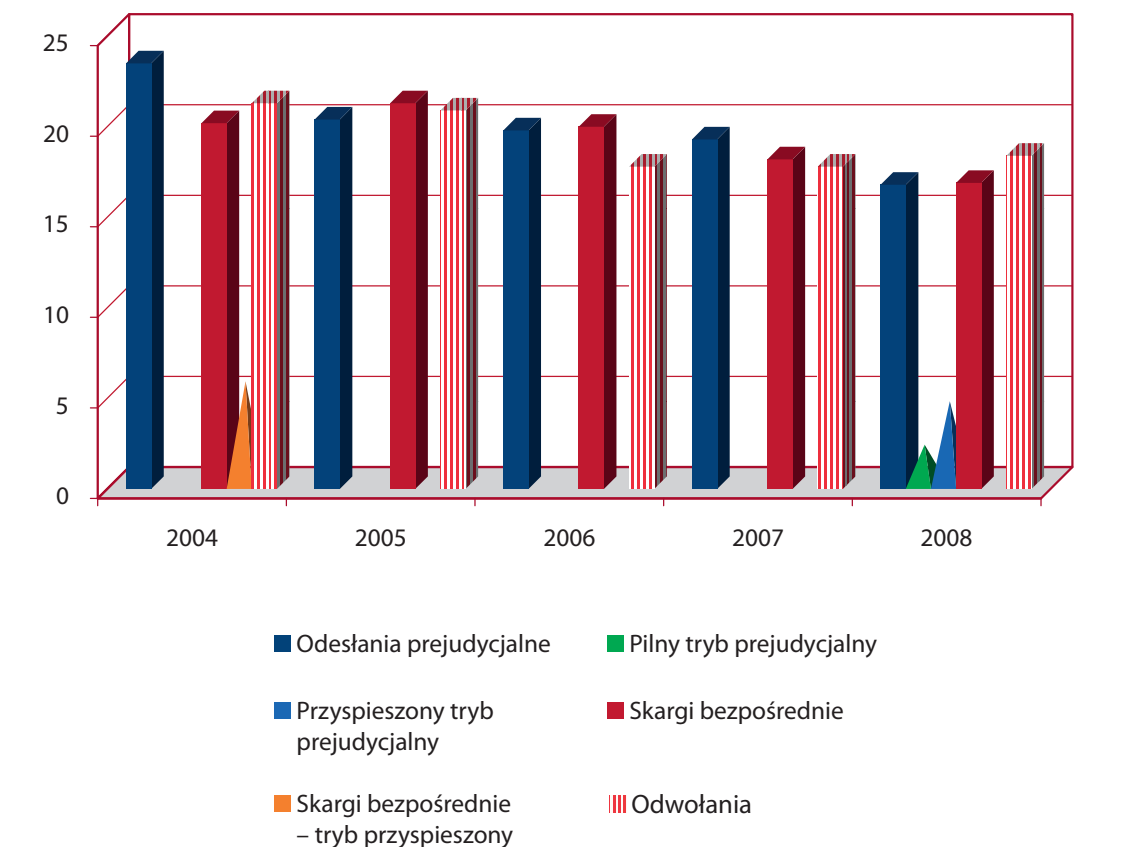
11. Sprawy zakończone – wyroki w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego – rozstrzygnięcie (2008)¹

	Stwierdzenie uchybienia	Oddalenie	Łącznie
Belgia	7		7
Bułgaria			
Czechy	2		2
Dania			
Niemcy	3	3	6
Estonia			
Grecja	8	1	9
Hiszpania	15	1	16
Francja	9	1	10
Irlandia	4		4
Włochy	14	1	15
Cypr			
Łotwa			
Litwa	1		1
Luksemburg	12		12
Węgry			
Malta			
Niderlandy	3		3
Austria	3		3
Polska	2		2
Portugalia	6		6
Rumunia			
Słowenia			
Słowacja	1		1
Finlandia	1	1	2
Szwecja	2	1	3
Zjednoczone Królestwo	1		1
Łącznie	94	9	103

¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

12. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania (2004–2008)¹ (wyroki i postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie)²

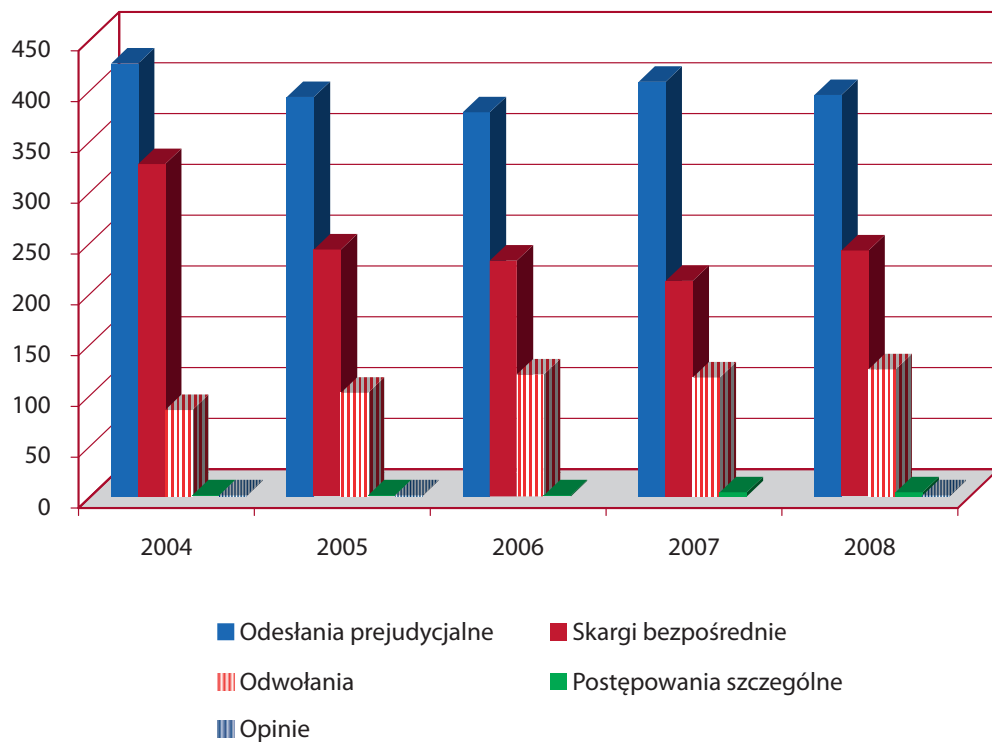

	2004	2005	2006	2007	2008
Odesłania prejudycjalne	23,50	20,40	19,80	19,30	16,80
Pilny tryb prejudycjalny					2,10
Przyspieszony tryb prejudycjalny					4,50
Skargi bezpośrednie	20,20	21,30		18,20	16,90
Skargi bezpośrednie – tryb przyspieszony	5,60				
Odwołania	21,30	20,90	17,80	17,80	18,40

¹ Przy obliczaniu czasu trwania postępowania nie zostały uwzględnione: sprawy, w których wydane zostały wyroki wstępne lub w których zastosowano środki dowodowe, opinie, postępowania szczególne (ustalenie wysokości kosztów, pomoc w zakresie kosztów postępowania, sprzeciw od wyroku zaocznego, powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu, wykładnia wyroku, wznowienie postępowania, sprostowanie wyroku, postępowania w przedmiocie zajęcia i sprawy dotyczące immunitetu), sprawy, w których zostały wydane kończące postępowanie w sprawie postanowienia o wykreśleniu, umorzeniu lub przekazaniu sprawy do Sądu Pierwszej Instancji, postępowania w przedmiocie środków tymczasowych i odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji.
Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

² Z wyjątkiem postanowień kończących postępowanie w sprawie przez jej wykreślenie, umorzenie postępowania lub przekazanie sprawy do Sądu Pierwszej Instancji.

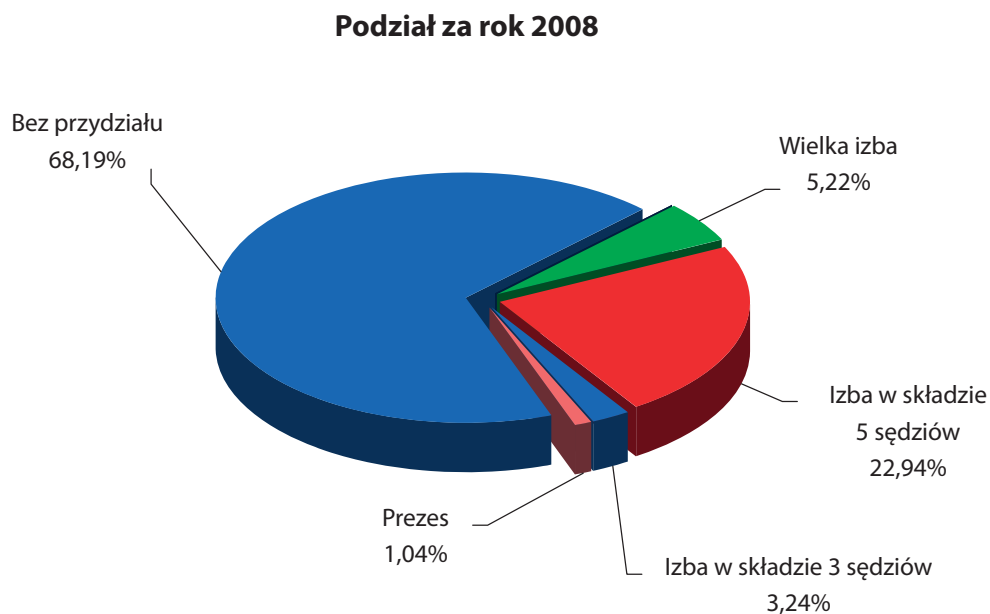
13. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – rodzaje postępowań (2004–2008)¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Odesłania prejudycjalne	426	393	378	408	395
Skargi bezpośrednie	327	243	232	212	242
Odwołania	85	102	120	117	125
Postępowania szczególne	1	1	1	4	4
Opinie	1	1			1
Łącznie	840	740	731	741	767

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

14. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2008)¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Bez przydziału	547	437	490	481	523
Pełny skład	2	2			
Małe plenum ²					
Wielka izba	56	60	44	59	40
Izba w składzie 5 sędziów	177	212	171	170	177
Izba w składzie 3 sędziów	57	29	26	24	19
Prezes	1			7	8
łącznie	840	740	731	741	767

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Skład istniejący przed wejściem w życie traktatu z Nicei.

15. Różne – tryb przyspieszony (2004–2008)¹

	2004		2005		2006		2007		2008		Łącznie
	Uwzględnione	Nierozpatrzone	Uwzględnione	Nierozpatrzone	Uwzględnione	Nierozpatrzone	Uwzględnione	Nierozpatrzone	Uwzględnione	Nierozpatrzone	
Skargi bezpośrednie	1	2						1			4
Odesłania prejudycjalne		10		5		5		6	2	6	34
Odwołania								1			1
Opinie		1									1
Łącznie	1	13		5		5		8	2	6	40

¹ Rozpoznanie przez Trybunał Sprawiedliwości sprawy w trybie przyspieszonym jest możliwe na podstawie art. 62a, 104a, które weszły w życie w dniu 1 lipca 2000 r.

16. Różne – pilny tryb prejudycjalny (2008)

	2008		Łącznie
	Uwzględnione	Nierozpatrzone	
Pilny tryb prejudycjalny	3	3	6

17. *Różne* – orzeczenia w przedmiocie środków tymczasowych (2008)¹

	Nowe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	Nowe odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji	Rozstrzygnięcie		
			Oddalenie	Uwzględnienie	Wykreślenie lub umorzenie
Prawo instytucjonalne			2		
Środowisko i ochrona konsumentów	1	6		1	1
Łącznie traktat WE	3	8	2	1	1
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	3	8	2	1	1

¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

18. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2008) – nowe sprawy i wyroki

Lata	Nowe sprawy ¹						Wyroki ²
	Skargi bezpośrednie ³	Odesłania prejudycjalne	Odwołania	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji	Łącznie	Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	
1953	4				4		
1954	10				10		2
1955	9				9	2	4
1956	11				11	2	6
1957	19				19	2	4
1958	43				43		10
1959	47				47	5	13
1960	23				23	2	18
1961	25	1			26	1	11
1962	30	5			35	2	20
1963	99	6			105	7	17
1964	49	6			55	4	31
1965	55	7			62	4	52
1966	30	1			31	2	24
1967	14	23			37		24
1968	24	9			33	1	27
1969	60	17			77	2	30
1970	47	32			79		64
1971	59	37			96	1	60
1972	42	40			82	2	61
1973	131	61			192	6	80
1974	63	39			102	8	63
1975	62	69			131	5	78
1976	52	75			127	6	88
1977	74	84			158	6	100
1978	147	123			270	7	97
1979	1.218	106			1.324	6	138
1980	180	99			279	14	132
1981	214	108			322	17	128
1982	217	129			346	16	185
1983	199	98			297	11	151
							>>>

Lata	Nowe sprawy ¹						Wyroki ²
	Skargi bezpośrednie ³	Odesłania prejudycjalne	Odwołania	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji	Łącznie	Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	
1984	183	129			312	17	165
1985	294	139			433	23	211
1986	238	91			329	23	174
1987	251	144			395	21	208
1988	193	179			372	17	238
1989	244	139			383	19	188
1990 ⁴	221	141	15	1	378	12	193
1991	142	186	13	1	342	9	204
1992	253	162	24	1	440	5	210
1993	265	204	17		486	13	203
1994	128	203	12	1	344	4	188
1995	109	251	46	2	408	3	172
1996	132	256	25	3	416	4	193
1997	169	239	30	5	443	1	242
1998	147	264	66	4	481	2	254
1999	214	255	68	4	541	4	235
2000	199	224	66	13	502	4	273
2001	187	237	72	7	503	6	244
2002	204	216	46	4	470	1	269
2003	278	210	63	5	556	7	308
2004	220	249	52	6	527	3	375
2005	179	221	66	1	467	2	362
2006	201	251	80	3	535	1	351
2007	221	265	79	8	573	3	379
2008	211	288	77	8	584	3	333
Łącznie	8340	6318	917	77	15652	348	7890

¹ Liczby brutto (po wyłączeniu postępowań szczególnych).

² Liczby netto.

³ Łącznie z opiniami.

⁴ Od roku 1990 skargi urzędników są wnoszone do Sądu Pierwszej Instancji.

19. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2008) – nowe odesłania prejudycjalne (przypadające na państwo członkowskie w danym roku)¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Benelux ²	Łącznie
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964											2							4											6
1965					4				2									1											7
1966																		1											1
1967	5				11				3						1			3											23
1968	1				4				1		1							2											9
1969	4				11				1						1														17
1970	4				21				2		2							3											32
1971	1				18				6		5				1			6											37
1972	5				20				1		4							10											40
1973	8				37				4		5				1			6											61
1974	5				15				6		5							7								1			39
1975	7			1	26				15		14				1			4								1			69
1976	11				28				8	1	12							14								1			75
1977	16			1	30				14	2	7							9								5			84
1978	7			3	46				12	1	11							38								5			123
1979	13			1	33				18	2	19				1			11								8			106
1980	14			2	24				14	3	19							17								6			99
1981	12			1	41				17		11				4			17								5			108
1982	10			1	36				39		18							21								4			129
1983	9			4	36				15	2	7							19								6			98
																													>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Benelux ²	Łącznie
1984	13			2	38				34	1	10							22									9		129
1985	13				40				45	2	11				6			14									8		139
1986	13			4	18		2	1	19	4	5				1			16									8		91
1987	15			5	32		17	1	36	2	5				3			19									9		144
1988	30			4	34			1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47		2	2	28	1	10				1			18			1						14		139
1990	17			5	34		2	6	21	4	25				4			9			2						12		141
1991	19			2	54		3	5	29	2	36				2			17			3						14		186
1992	16			3	62		1	5	15		22				1			18			1						18		162
1993	22			7	57		5	7	22	1	24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44				13	36	2	46			1			13			1						24		203
1995	14			8	51		10	10	43	3	58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66		4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		2	9	10	1	50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998	12			7	49		5	55	16	3	39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999	13			3	49		3	4	17	2	43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000	15			3	47		3	5	12	2	50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001	10			5	53		4	4	15	1	40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002	18			8	59		7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003	18			3	43		4	8	9	2	45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004	24			4	50		18	8	21	1	48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005	21		1	4	51		11	10	17	2	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		14	17	24	1	34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	8	14	26	2	43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	9	17	12	1	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
Łącznie	579	1	7	122	1672	4	134	211	755	51	978	1	3	5	64	17		719	333	14	64	1		2	56	76	448	1	6318

¹ Artykuł 177 traktatu WE (obecnie art. 234 WE), art. 35 ust. 1 UE, art. 41 EWWiS, art. 150 EWEA, protokół z roku 1971.

² Sprawa C-265/00 Campina Melkunie.

20. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2008) – nowe odesłania prejudycjalne (według państw członkowskich i sądów)

			Łącznie
Belgia	Cour constitutionnelle	71	
	Cour de cassation	12	
	Conseil d'État	43	
	Inne sądy	453	579
Bułgaria	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Inne sądy		1
Czechy	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	1	
	Ústavní soud		
	Inne sądy	6	7
Dania	Højesteret	22	
	Inne sądy	100	122
Niemcy	Bundesgerichtshof	120	
	Bundesverwaltungsgericht	88	
	Bundesfinanzhof	250	
	Bundesarbeitsgericht	17	
	Bundessozialgericht	73	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Inne sądy	1123	1672
Estonia	Riigikohus	1	
	Inne sądy	3	4
Grecja	Άρειος Πάγος	9	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	31	
	Inne sądy	94	134
Hiszpania	Tribunal Supremo	22	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Inne sądy	181	211
Francja	Cour de cassation	83	
	Conseil d'État	42	
	Inne sądy	630	755
Irlandia	Supreme Court	17	
	High Court	15	
	Inne sądy	19	51

>>>

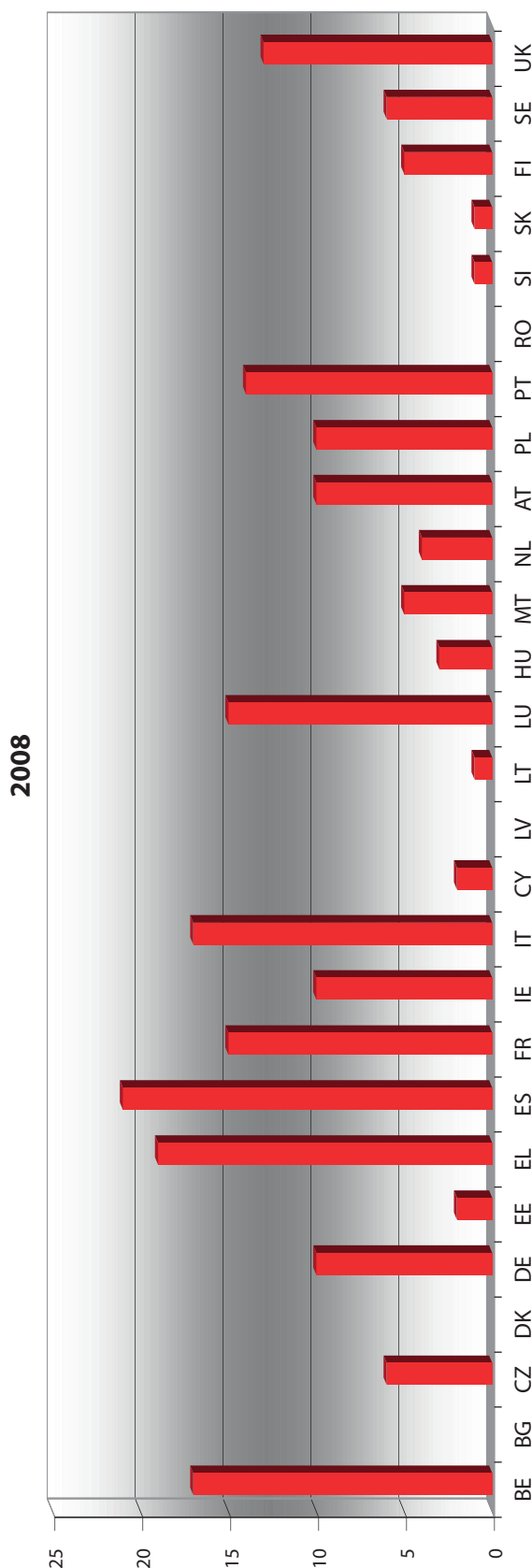
			Łącznie
Włochy	Corte suprema di Cassazione	101	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	62	
	Inne sądy	814	978
Cypr	Ανώτατο Δικαστήριο		
	Inne sądy	1	1
Łotwa	Augstākā tiesa		
	Satversmes tiesa		
	Inne sądy	3	3
Litwa	Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	1	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	2	
	Inne sądy	1	5
Luksemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	2	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	7	
	Inne sądy	32	64
Węgry	Legfelsőbb Bíróság	1	
	Fővárosi Ítéltábla	1	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Inne sądy	14	17
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Inne sądy		
Niderlandy	Raad van State	59	
	Hoge Raad der Nederlanden	177	
	Centrale Raad van Beroep	46	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	137	
	Tariefcommissie	34	
	Inne sądy	266	719
Austria	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	71	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabebamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	57	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Inne sądy	170	333

>>>

			Łącznie
Polska	Sąd Najwyższy		
	Naczelny Sąd Administracyjny	3	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Inne sądy	11	14
Portugalia	Supremo Tribunal de Justiça	1	
	Supremo Tribunal Administrativo	36	
	Inne sądy	27	64
Rumunia	Tribunal Dâmbovița	1	
	Inne sądy		1
Słowenia	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Inne sądy		
Słowacja	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	1	
	Inne sądy	1	2
Finlandia	Korkein hallinto-oikeus	23	
	Korkein oikeus	10	
	Inne sądy	23	56
Szwecja	Högsta Domstolen	12	
	Marknadsdomstolen	4	
	Regeringsrätten	21	
	Inne sądy	39	76
Zjednoczone Królestwo	House of Lords	38	
	Court of Appeal	45	
	Inne sądy	365	448
Beneluks	Cour de justice/Gerechtshof ¹	1	1
Łącznie			6318

¹ Sprawa C-265/00 Campina Melkunie.

21. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2008) – nowe skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Łącznie
2008	17		6		10	2	19	21	15	10	17	2		1	15	3	5	4	10	10	14		1	1	5	6	13	207
1952–2008	340		16	34	253	5	353	208	381	186	599	3		2	245	5	10	129	114	20	155		2	4	47	45	122	3278

Spośród skarg przeciwko Hiszpanii wyróżnić można jedną skargę wniesioną przez Belgię na podstawie art. 170 traktatu WE (obecnie art. 227 WE).

Spośród skarg przeciwko Francji wyróżnić można jedną skargę wniesioną przez Irlandię na podstawie art. 170 traktatu WE (obecnie art. 227 WE).

Spośród skarg przeciwko Zjednoczonemu Królestwu wyróżnić można trzy skargi wniesione na podstawie art. 170 traktatu WE (obecnie art. 227 WE), z czego jedna przez Francję, a dwie przez Hiszpanię.

¹ Artykuły 93, 169, 170, 171, 225 traktatu WE (obecnie art. 88 WE, 226 WE, 227 WE, 228 WE i 298 WE), art. 141 EWEA, 142 EWEA, 143 EWEA i art. 88 EWWiS.

Rozdział II

Sąd Pierwszej Instancji
Wspólnot Europejskich

A – Działalność Sądu Pierwszej Instancji w 2008 roku

Prezes Marc Jaeger

Po licznych zmianach, które miały miejsce w 2007 r. z powodu częściowego odnowienia składu członków Sądu oraz przystąpienia nowych państw członkowskich do Unii Europejskiej, skład ten był bardziej stabilny w 2008 r. Niemniej w tym roku odszedł John D. Cooke, który był sędzią w Sądzie od niemal trzynastu lat, a zastąpił go Kevin O'Higgins.

Istotne zmiany nastąpiły natomiast w metodach pracy i wynikach Sądu.

Wobec stałego wzrostu liczby sporów i w związku z tym zaległości sądowych Sąd odnowił swoje metody pracy, organizację i funkcjonowanie. Poszczególne etapy zarządzania aktami spraw oraz proces przygotowywania i wypracowywania orzeczeń były również przedmiotem pogłębionej analizy w trosce o poprawę wydajności Sądu oraz dbałość o to, by nie wpłynęło to negatywnie na jakość wydawanych orzeczeń. Opracowano również szereg narzędzi statystycznych lub do zarządzania. Ponadto wprowadzono zmiany do regulaminu, aby umożliwić Sądowi orzekanie w przedmiocie skarg z zakresu własności intelektualnej bez przeprowadzenia ustnej części postępowania, chyba że jedna ze stron przedłoży wniosek wskazujący powody, dla których wnosi o jej wysłuchanie.

Wszystkie przedsięwzięte środki oraz, mówiąc ogólnie, nieustanne poszukiwanie wydajności pozwoliły na zebranie w pełnym zakresie owoców znakomitej pracy wykonanej przez członków i personel Sądu. I tak w trakcie ubiegłego roku rozstrzygniętych zostało 605 spraw, co stanowi wzrost o 52% w stosunku do poprzedniego roku, podczas gdy liczba rozpraw odbytych w 2008 r. podwoiła się (341 w porównaniu z 172 w 2007 r.). Średni czas trwania postępowania w danej instancji zmniejszył się zdecydowanie (24,5 miesiąca w porównaniu z 27,7 miesiąca w 2007 r.), nawet jeśli nadal pożądanym jest postęp w tym zakresie.

Sąd ma kontynuować swe starania w tym kierunku w trakcie roku 2009 i liczy na to, że będzie mógł czerpać większe korzyści z pełnego przeprowadzenia wprowadzonych reform. Rok 2008 był bowiem wyjątkowy zarówno pod względem rozstrzygniętych spraw, jak i pod względem liczby nowo wniesionych spraw (432 w 2006 r., 522 w 2007 r. i 629 w 2008 r.). Liczba spraw w toku nieco zwiększyła się (1178 w porównaniu z 1154 w 2007 r.). Niesie to ze sobą ryzyko wydłużenia czasu trwania postępowań. Z uwagi na ciągłą ewolucję sporów trzeba będzie pogłębić rozważania na temat sposobów i środków, zwłaszcza strukturalnych, które umożliwią Sądowi w dalszym ciągu zagwarantowanie w interesie podmiotów prawa wysokiej jakości przy rozpatrywaniu spraw przy jednoczesnym skróceniu czasu trwania postępowania.

Spory przedkładane Sądowi do rozstrzygnięcia świadczą również w tym roku o nieustannie rosnącej różnorodności, zarówno podnoszonych kwestii prawnych, jak i rozpatrywanych dziedzin (konkurencja, pomoc państwa, środowisko, polityka regionalna, polityka handlowa, wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa, prawo instytucjonalne, własność intelektualna, zamówienia publiczne itp.). Okazuje się również, że tendencja, stwierdzona już w minionym roku, do wzrostu liczby postępowań w przedmiocie środków tymczasowych potwierdziła się, zważywszy na 58 wniosków o zastosowanie środków tymczasowych zło-

zonych w 2008 r. i 57 zamkniętych postępowań w przedmiocie środków tymczasowych. Na dalszych stronach przedstawione zostaną pokrótce główne kierunki orzecznictwa. Kolejno poruszone zostaną spory dotyczące legalności (I), spory dotyczące odszkodowania (II), odwołania (III) i wnioski o zastosowanie środków tymczasowych (IV).

I. Spory dotyczące legalności

Dopuszczalność skarg wniesionych na podstawie art. 230 WE

1. Autor aktu

Artykuł 230 WE przewiduje, że sądy wspólnotowe kontrolują legalność aktów uchwalonych wspólnie przez Parlament Europejski i Radę, aktów Rady, Komisji i Europejskiego Banku Centralnego (EBC) oraz aktów Parlamentu Europejskiego zmierzających do wywarcia skutków prawnych wobec podmiotów trzecich. Agencje wspólnotowe nie figurują zatem formalnie wśród autorów, których akty mogą być przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności przed sądem wspólnotowym.

Ważna kwestia biernej legitymacji procesowej tych organów została poruszona przez Sąd w sprawie T-411/06 *Sogelma przeciwko EAR* (wyrok z dnia 8 października 2008 r., dotychczas nieopublikowany), której przedmiot stanowiło żądanie stwierdzenia nieważności decyzji Europejskiej Agencji Odbudowy (zwanej dalej „EAR”) w sprawie zamówień publicznych, wydanych na podstawie programu działania wspólnotowego. Sąd uznał, iż fakt, że EAR nie należy do instytucji wyliczonych w art. 230 WE oraz że rozporządzenie ustanawiające tę agencję nie przewiduje, aby sąd wspólnotowy był właściwy w zakresie rozpoznawania skarg o stwierdzenie nieważności innych decyzji niż decyzje dotyczące dostępu do dokumentów, nie stoi na przeszkodzie temu, by na podstawie art. 230 WE dokonał on kontroli legalności aktów tej agencji.

Opierając się bowiem na wyroku Trybunału z dnia 23 kwietnia 1986 r. w sprawie *Les Verts przeciwko Parlamentowi*¹, w którym potwierdzona została bierna legitymacja procesowa Parlamentu, Sąd ustanowił zasadę generalną, zgodnie z którą wszelkie wydane przez organy wspólnotowe akty mające na celu wywołanie skutków prawnych wobec osób trzecich powinny móc być przedmiotem kontroli sądowej. Wobec tego sama okoliczność, że Komisja przekazuje kompetencje decyzyjne EAR, nie może prowadzić do utraty charakteru aktu zaskarżalnego przez decyzje wydane na tej podstawie, jako że w przeciwnym razie groziłoby to powstaniem luki prawnej. Sąd podkreślił wreszcie, że EAR jest wyposażona w osobowość prawną i ma kompetencję do samodzielnej realizacji programów pomocy Wspólnoty oraz że Komisja nie uczestniczyła w procesie podejmowania decyzji. Jako autor zaskarżonej decyzji EAR może zatem zostać osobiście pozwana przed Sąd, by bronić tej decyzji.

¹ 294/83, Rec. s. 1339.

2. Akty mogące stanowić przedmiot skargi

Aktami mogącymi stanowić przedmiot skargi o stwierdzenie nieważności w rozumieniu art. 230 WE są akty wywołujące wiążące skutki prawne, które mogą naruszać interesy skarżącego poprzez istotną zmianę jego sytuacji prawnej².

W sprawie T-185/05 *Włochy przeciwko Komisji* (wyrok Sądu z dnia 20 listopada 2008 r., do tychczas nieopublikowany) Republika Włochy żądała stwierdzenia nieważności decyzji Komisji, zgodnie z którą skierowane do kandydatów zewnętrznych ogłoszenia w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* o wakatach na stanowiskach wyższego szczebla są dokonywane do dnia 1 stycznia 2007 r. w języku niemieckim, francuskim i angielskim.

Sąd przypomniał, iż zaskarżalnego aktu w rozumieniu art. 230 WE nie stanowi przyjęty przez instytucję środek wyrażający jedynie intencję tej instytucji co do stosowania w określonej dziedzinie pewnego sposobu. Niemniej z uwagi na to, że instytucja nie może odstępować od wewnętrznych przepisów regulujących przeprowadzanie naboru, które sama określiła i które stanowią część ram prawnych, których musi ona rygorystycznie przestrzegać przy korzystaniu z przysługującego jej uznania, przepisy te muszą być uznawane za wywołujące wiążące skutki prawne. Uprzywilejowany skarżący, taki jak państwo członkowskie, może zatem natychmiast zakwestionować legalność tych przepisów, wnosząc skargę o stwierdzenie nieważności, bez konieczności oczekiwania na wprowadzenie ich w życie w konkretnym przypadku. Stwierdzając, iż decyzja dotycząca języków publikacji jest zredagowana w sposób jasny i niedwuznaczny oraz określa w definitywny i wiążący sposób aspekt procedury naboru, Sąd doszedł do wniosku, że skarga jest dopuszczalna.

W wyroku z dnia 5 czerwca 2008 r. w sprawie T-141/05 *Internationaler Hilfsfonds przeciwko Komisji*, niepublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, Sąd orzekł – w ramach skargi o stwierdzenie nieważności pisma informującego skarżącą o tym, że Komisja nie ma zamiaru oddać do jej dyspozycji innych dokumentów niż dokumenty już przekazane przy okazji wcześniejszej decyzji – że zgodnie z orzecznictwem³ wnioski Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich odnoszące się do skargi złożonej przez skarżącą do Komisji na tę decyzję nie stanowią nowych elementów mogących odróżnić zaskarżony akt od tej decyzji. Okoliczność, iż rzecznik stwierdził, że dana instytucja dopuściła się niewłaściwego administrowania, nie umożliwia podważenia tego wniosku. Taki sposób rozumowania prowadziłby bowiem do uznania, że skarżącemu, który nie wniósł skargi o stwierdzenie nieważności pierwotnej decyzji w wyznaczonych terminach, może – poprzez samo zwrócenie się z daną sprawą do rzecznika – udać się obejść te terminy, o ile rzecznik stwierdzi przypadek niewłaściwego administrowania.

² Wyrok Trybunału z dnia 11 listopada 1981 r. w sprawie 60/81 *IBM przeciwko Komisji*, Rec. s. 2639, pkt 9.

³ Postanowienie Sądu z dnia 15 października 2003 r. w sprawie T-372/02 *Internationaler Hilfsfonds przeciwko Komisji*, Rec. s. II-4389, pkt 40.

3. Legitymacja czynna

a) Indywidualne oddziaływanie

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem osoby fizyczne lub prawne inne niż adresaci decyzji mogą utrzymywać, iż decyzja ta dotyczy ich indywidualnie tylko wtedy, gdy ma ona wpływ na ich sytuację ze względu na szczególne dla nich cechy charakterystyczne lub na sytuację faktyczną, która odróżnia je od wszelkich innych osób i w związku z tym indywidualizuje w sposób podobny jak adresata decyzji⁴.

Sąd udzielił w tym względzie precyzyjnych wyjaśnień w wyroku z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawie T-37/04 *Região autónoma dos Açores przeciwko Radzie*, niepublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, na temat locus standi jednostek wewnętrzpaństwowych. Skarżąca twierdziła, iż rozporządzenie (WE) nr 1954/2003⁵ dotyczy jej indywidualnie z tego powodu, że po pierwsze, jako jednostka położona na dalekich peryferiach Unii korzysta ze szczególnej ochrony, między innymi środowiskowej i gospodarczej, na podstawie art. 299 ust. 2 WE, który zostaje naruszony przez zaskarżone rozporządzenie i po drugie, że rozporządzenie to narusza jej kompetencje legislacyjne i wykonawcze w dziedzinie rybołówstwa.

Sąd podkreślił w pierwszej kolejności, że interes ogólny, jaki region może mieć w osiągnięciu skutku korzystnego dla jego pomyślnego rozwoju, nie może sam w sobie wystarczyć do uznania, że akt dotyczy go indywidualnie w rozumieniu art. 230 akapit czwarty WE. Z orzecznictwa wynika bowiem, że system ustanowiony w traktatach zastrzega na rzecz państw członkowskich, a nie na rzecz władz regionalnych prawo do obrony interesu ogólnego na ich terytoriach. Następnie Sąd uznał, iż nawet przy założeniu, że art. 299 ust. 2 WE może być interpretowany nie tylko jako postanowienie umożliwiające Radzie przyjmowanie środków przewidujących odstępstwa, specyficznych dla regionów położonych na dalekich peryferiach, lecz także jako postanowienie zakazujące jej przyjmowania środków, które pogorszyłyby niekorzystną sytuację, w jakiej znajdują się te regiony, ochrona, jaką przewiduje ten artykuł, nie wystarcza do przyznania jej legitymacji czynnej zgodnie z wyrokiem Trybunału z dnia 22 listopada 2001 r. w sprawie C-452/98 *Nederlandse Antillen przeciwko Radzie*, Rec. s. I-8973. Sąd podkreślił ponadto, że w każdym razie skarżąca nie przedstawiła argumentów umożliwiających uznanie, że zaskarżone przepisy pociągają za sobą szkodliwe skutki dla zasobów połowowych i środowiska morskiego na Azorach, i tym samym dla przetrwania sektora rybołówstwa w regionie.

Zresztą w odpowiedzi na argument skarżącej oparty na zachowaniu jej kompetencji Sąd zwrócił uwagę na to, że sąd wspólnotowy uznał wprawdzie prawo władz regionalnych do zaskarżania aktów wspólnotowych, które bądź uniemożliwiają im wydanie aktów, które mogłyby one wydać zgodnie z prawem, gdyby nie miała miejsca interwencja Wspólnoty, bądź zobowiązują je do wycofania z obrotu prawnego tych aktów i podjęcia określonych

⁴ Wyrok Trybunału z dnia 15 lipca 1963 r. w sprawie 25/62 *Plaumann przeciwko Komisji*, Rec. s. 197, 223.

⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1954/2003 z dnia 4 listopada 2003 r. w sprawie zarządzania nakładem połowowym, odnoszącego się do niektórych obszarów i zasobów połowowych Wspólnoty i zmieniające rozporządzenie (EWG) nr 2847/93 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 685/95 i (WE) nr 2027/95 (Dz.U. L 289, s. 1).

działań⁶, w niniejszym przypadku przedmiotem zaskarżonych przepisów spornego rozporządzenia nie są jednak akty legislacyjne lub wykonawcze wydane przez skarżącą i ich zgodność z prawem nie jest w żaden sposób podważana bądź naruszona.

Wreszcie badając argument oparty na tym, że konwencja z Aarhus przewiduje, iż strony konwencji zapewnią, że członkowie społeczeństwa będą mieli dostęp do procedur umożliwiających kwestionowanie działań władz publicznych sprzecznych z prawem krajowym w dziedzinie środowiska, Sąd podkreślił, iż w celu ułatwienia dostępu do sądu wspólnotowego w sprawach dotyczących środowiska prawodawca wspólnotowy wydał rozporządzenie (WE) nr 1367/2006⁷. To rozporządzenie przewiduje w tytule IV procedurę, po której zakończeniu niektóre organizacje pozarządowe mogą wnieść do sądu wspólnotowego skargę o stwierdzenie nieważności zgodnie z art. 230 WE. Niemniej z uwagi na to, że warunki określone we wspomnianym tytule IV ewidentnie nie zostały spełnione w niniejszym przypadku, do Sądu nie należy wstąpienie w miejsce ustawodawcy i zaakceptowanie, na podstawie konwencji z Aarhus, dopuszczalności skargi niespełniającej przesłanek przewidzianych w art. 230 WE.

W sprawie T-30/07 *Denka International przeciwko Komisji* (postanowienie Sądu z dnia 27 czerwca 2008 r., niepublikowane) Sąd przypomniał, iż fakt, że jakaś osoba uczestniczy w procesie prowadzącym do przyjęcia aktu wspólnotowego, może ją indywidualizować w stosunku do danego aktu jedynie wtedy, gdy uregulowanie wspólnotowe przyznaje jej pewne gwarancje procesowe. Jako że ani proces przygotowywania aktów o charakterze generalnym, ani ich charakter nie wymagają udziału zainteresowanych osób, gdyż przyjmuje się, że ich interesy reprezentują organy polityczne właściwe do przyjmowania tych aktów, sprzeczne z literą i duchem art. 230 WE byłoby zezwolenie na to, aby każda jednostka, która uczestniczyła w przygotowaniu aktu prawnego, mogła następnie zaskarżyć ten akt. Tymczasem ani zaskarżona dyrektywa, ani dyrektywa, na której się ona opiera, nie przewidują gwarancji proceduralnych na rzecz przedsiębiorstw zajmujących się produkcją lub dystrybucją substancji aktywnych. Wreszcie skarżąca twierdziła ponadto, że była właścicielem znaku towarowego zarejestrowanego dla spornej substancji aktywnej, na którego używanie miała wpływ zaskarżona dyrektywa, co – jej zdaniem – indywidualizowało ją w stosunku do wszystkich innych osób na podstawie wyroku Trybunału z dnia 18 maja 1994 r. w sprawie *Codorníu przeciwko Radzie*⁸. Sąd podkreślił jednak, że ta ochrona prawna związana ze znakiem towarowym nie stanowi kryterium zdatnego do odróżnienia skarżącej od wszelkich innych producentów i dystrybutorów, którzy przecież również mogą się powoływać na istnienie znaku towarowego na swoją rzecz. Celem dyrektywy nie jest zastrzeżenie określonego prawa intelektualnego na rzecz pewnych podmiotów, tak że ewentualny wpływ na prawa własności intelektualnej skarżącej wynika jedynie z nieodnoszącej się wyłącznie do niej okoliczności, iż wytwarza ona substancje aktywne.

⁶ Wyrok Sądu z dnia 5 października 2005 r. w sprawach połączonych T-366/03 i T-235/04 *Land Oberösterreich i Austria przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. II-4005, pkt 28.

⁷ Rozporządzenie (WE) nr 1367/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 września 2006 r. w sprawie zastosowania postanowień Konwencji z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska do instytucji i organów Wspólnoty (Dz.U. L 264, s. 13).

⁸ C-309/89, Rec. s. I-1853, pkt 21, 22.

Sprawa T-82/06 *Apple Computer International przeciwko Komisji* (postanowienie Sądu z dnia 19 lutego 2008 r., dotychczas nieopublikowane) stworzyła okazję do udzielenia precyzyjnych wyjaśnień w kwestii dopuszczalności skarg wnoszonych na rozporządzenia w sprawie klasyfikacji taryfowej. Zgodnie z orzecznictwem akty te mają, bez względu na konkretną formę zawartych w nich opisów, charakter generalny, dotyczą one bowiem wszystkich produktów odpowiadających opisanemu rodzajowi oraz wywołują one skutki dla wszystkich organów celnych Wspólnoty i wobec wszystkich importerów⁹.

Sąd zajął stanowisko, iż okoliczności, że określona klasyfikacja w ramach Nomenklatury Scalonej została przyjęta w następstwie wniosku o wiążącą informację taryfową pochodzącego od strony skarżącej, że żaden inny podobny produkt nie był przedmiotem prezentacji przed komitetem ds. nomenklatury oraz że na podstawie prezentacji działania omawianego produktu projekt rozporządzenia w sprawie klasyfikacji taryfowej odnoszący się do omawianych monitorów został rozpowszechniony w państwach członkowskich, nie mogą indywidualizować skarżącej w taki sposób, by skarga mogła zostać uznana za dopuszczalną. Udział podmiotu w procesie prowadzącym do przyjęcia aktu pozwala na oznaczenie go indywidualnie w odniesieniu do tego aktu wyłącznie, jeżeli mająca zastosowanie regulacja wspólnotowa przyznaje mu określone gwarancje proceduralne.

Choć podobne okoliczności zostały uwzględnione w wyroku Sądu z dnia 30 września 2003 r. w sprawie *Sony Computer Entertainment Europe przeciwko Komisji*¹⁰ (zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Sony”) w celu uznania skargi za dopuszczalną, nie stanowiły one decydującego czynnika w tym zakresie. W tej sprawie jedynie ze względu na nadzwyczajne okoliczności rozpatrywanego przypadku uznano, iż dany akt dotyczył skarżącej indywidualnie. Podobnie Sąd zwrócił uwagę na to, że choć z tego wyroku wynika również, iż fakt, że skarżąca jest jedynym dopuszczonym importerem omawianego produktu, stanowi istotny element, nie wystarcza on jednak sam w sobie dla wykazania, że sporny akt dotyczy skarżącej indywidualnie. Wreszcie z uwagi na to, że stosunkowo ogólny opis danych towarów w zaskarżonym rozporządzeniu, jak też brak jakichkolwiek elementów wizualnych lub słownych odwołujących się jasno do konkretnego podmiotu gospodarczego wykluczają, aby akt w jakikolwiek sposób dotyczył skarżącej indywidualnie, Sąd doszedł do wniosku, iż nie należy uznać, że w tym przypadku występują nadzwyczajne okoliczności w rozumieniu wyroku w sprawie Sony przyznające legitymację czynną skarżącej¹¹.

⁹ Wyrok Trybunału z dnia 14 lutego 1985 r. w sprawie 40/84 *Casteels przeciwko Komisji*, Rec. s. 667, pkt 11.

¹⁰ T-243/01, Rec. s. II-4189.

¹¹ W tym względzie należy również wymienić postanowienie z dnia 3 grudnia 2008 r. w sprawie T-227/06 *RSA Security Ireland przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowane, pkt 87, w którym Sąd orzekł, iż skarżąca nie wykazała istnienia nadzwyczajnych okoliczności w rozumieniu wyroku w sprawie Sony, wskazując na to, że istnienie zdjęcia produktu, na którym logo konsoli do gier Sony było wyraźnie widoczne, odegrało znaczącą rolę przy dokonywaniu oceny dopuszczalności skargi.

b) Bezpośrednie oddziaływanie

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem akt wspólnotowy dotyczy jednostki bezpośrednio, w rozumieniu art. 230 akapit czwarty WE, jeżeli bezpośrednio wpływa na sytuację prawną zainteresowanego, a jego stosowanie ma charakter czysto automatyczny i wynika wyłącznie z ustawodawstwa wspólnotowego, bez potrzeby stosowania przepisów pośrednich¹².

Sąd orzekł w postanowieniu z dnia 14 maja 2008 r. w sprawach połączonych T-383/06 i T-71/07 *Icuna.com przeciwko Parlamentowi*, dotychczas nieopublikowanym, że decyzja Parlamentu dotycząca unieważnienia postępowania przetargowego w sprawie udzielenia zamówienia publicznego wpływa bezpośrednio na sytuację prawną przedsiębiorstwa będącego oferentem, gdyż jeśli chodzi o unieważnienie całego postępowania przetargowego, decyzja ta skutkuje uchynieniem wcześniejszej decyzji o odrzuceniu jego oferty, a także decyzji, w której uchylono decyzję o udzieleniu zamówienia temu przedsiębiorstwu oraz decyzji o udzieleniu mu zamówienia.

Reguły konkurencji obowiązujące w stosunku do przedsiębiorstw

1. Kwestie ogólne

a) Powaga rzeczy osądzonej

W wyroku Sądu z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawie T-276/04 *Compagnie maritime belge przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, w przypadku gdy z powodu wady formalnej sąd wspólnotowy stwierdził nieważność w części decyzji Komisji stwierdzającej naruszenie reguł konkurencji i nakładającej grzywnę, Komisja może słusznie wydać nową decyzję mającą na celu skorygowanie wad formalnych stwierdzonych przez sąd i nałożenie nowej grzywny na podstawie tych części pierwszej decyzji, których nieważności nie stwierdzono. Ponadto po wyczerpaniu środków odwoławczych lub po upływie przewidzianych dla tych środków terminów te części pierwszej decyzji Komisji, których nieważności nie stwierdzono, mają powagę rzeczy osądzonej, tak że w ramach skargi o stwierdzenie nieważności nowej decyzji ukarane przedsiębiorstwo nie może podważać prawdziwości naruszenia, jako że zostało ono stwierdzone w sposób ostateczny w pierwszej decyzji.

b) Rozsądny termin

W tym samym wyroku, przypominawszy, iż rozporządzenie (EWG) nr 2988/74¹³ wprowadziło całościową regulację określającą szczegółowo terminy, w jakich Komisja ma prawo, nie naruszając podstawowego wymogu pewności prawa, nakładać grzywny, Sąd orzekł,

¹² Wyrok Trybunału z dnia 5 maja 1998 r. w sprawie C-386/96 P *Dreyfus przeciwko Komisji*, Rec. s. I-2309, pkt 43.

¹³ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2988/74 z dnia 26 listopada 1974 r. dotyczące okresów przedawnień w postępowaniach i wykonywaniu sankcji zgodnie z regułami Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej dotyczącymi transportu i konkurencji (Dz.U. L 319, s. 1).

że należy odrzucić wszelkie rozważania związane z obowiązkiem wykonywania przez Komisję uprawnień do nakładania grzywien w rozsądnym terminie. Wniosku tego nie może podważyć powołanie się na rzekome naruszenie prawa do obrony, gdyż dopóki nie upływie termin przedawnienia przewidziany w tym rozporządzeniu, każde przedsiębiorstwo, którego dotyczy dochodzenie prowadzone na podstawie rozporządzenia nr 17¹⁴, pozostaje w niepewności co do wyniku tego postępowania i ewentualnego nałożenia sankcji lub grzywien. A zatem przedłużenie tej niepewności jest nierozłącznie związane z postępowaniami prowadzonymi na podstawie rozporządzenia nr 17 i nie stanowi samo w sobie naruszenia prawa do obrony. Jeśli chodzi o zastosowanie reguł konkurencji, przekroczenie rozsądnego terminu może stanowić przyczynę stwierdzenia nieważności tylko w przypadku decyzji stwierdzającej naruszenia, o ile zostało ustalone, że brak poszanowania tej zasady naruszył prawo do obrony zainteresowanych przedsiębiorstw.

2. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 81 WE

a) Stosowanie art. 81 ust. 1 WE

W wyroku z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-99/04 *AC-Treuhand przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd orzekł, iż okoliczność, że przedsiębiorstwo nie prowadzi działalności na rynku, na którym materializuje się ograniczenie konkurencji, nie wyklucza jego odpowiedzialności z tytułu udziału we wprowadzeniu w życie kartelu. W niniejszym przypadku skarżąca będąca przedsiębiorstwem doradczym świadczyła różne usługi trzem producentom nadtlenków organicznych i odgrywała istotną rolę w kartelu między tymi producentami poprzez organizowanie spotkań i ukrywanie dowodów naruszenia.

b) Prawo do obrony i prawo do sprawiedliwego procesu

W tym samym wyroku Sąd orzekł, że w chwili podjęcia pierwszego działania w ramach dochodzenia wszczętego w stosunku do przedsiębiorstwa, takiego jak żądanie udzielenia informacji, Komisja ma obowiązek poinformować to przedsiębiorstwo o podejrzeniach popełnienia naruszenia będącego przedmiotem prowadzonego dochodzenia oraz o fakcie, że może to doprowadzić do postawienia przez nią zarzutów temu przedsiębiorstwu. W tej sprawie Sąd uznał jednak, że zaniechanie Komisji w tym względzie nie może prowadzić do stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji, gdyż ta nieprawidłowość nie naruszyła skuteczności obrony skarżącej.

c) Grzywny

W wyroku z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie T-410/03 *Hoechst przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd skorzystał z przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania w dwóch aspektach. Po pierwsze, uznał, że Komisja naruszyła zasady do-

¹⁴ Rozporządzenie Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r. pierwsze rozporządzenie wprowadzające w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. s. 204).

brej administracji oraz równego traktowania. Choć wyraziła ona bowiem jasno swój zamiar nieujawniania współpracującym przedsiębiorstwom, a w szczególności Hoechst, faktu, iż pozostałe przedsiębiorstwa podjęły kroki zmierzające do uzyskania zwolnienia z grzywny, jednocześnie zapewniła ona inne przedsiębiorstwo, że zostanie mu udzielone „lojalne ostrzeżenie”, gdyby inne przedsiębiorstwo próbowało je ubiec w ramach współpracy. Mając na uwadze doniosłość poszanowania przez Komisję zasad dobrej administracji oraz równego traktowania, Sąd obniżył w tej sprawie kwotę grzywny nałożonej na Hoechst o 10%.

Po drugie, Sąd uznał, że Komisja popełniła błąd, przyjmując wobec Hoechst okoliczność obciążającą w postaci bycia przywódcą kartelu, jednakże nie kwalifikując w sposób wystarczająco jasny i precyzyjny w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów zarzucanych jej czynów. Ponadto niektóre okoliczności faktyczne przyjęte przez Komisję nie pozwalają na wystarczająco precyzyjne wyciągnięcie wniosku, że zarzut bycia przywódcą zostanie uwzględniony wobec Hoechst. Sąd wywnioskował stąd, iż Hoechst nie była w stanie podjąć skutecznej obrony.

W wyroku z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-53/03 *BPB przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd uznał, że przyznane BPB przez Komisję obniżenie grzywny z tytułu współpracy nie jest wystarczające, gdyż BPB była pierwszą osobą uczestniczącą w praktyce antykonkurencyjnej, która przekazała – na skutek żądania udzielenia informacji, jednak w sposób wykraczający poza to, czego żądała Komisja – uzupełniające informacje potwierdzające istnienie kartelu. W konsekwencji okoliczności te wzmocniły w istotny sposób argumentację Komisji w zakresie istnienia całościowego planu i tym samym pozwoliły znacznie podwyższyć wysokość grzywien z uwagi na wagę naruszenia. Sąd przyznał zatem BPB dodatkowe, wynoszące 10%, obniżenie kwoty grzywny.

W wyrokach z dnia 8 października 2008 r. w sprawie T-69/04 *Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym i w sprawie T-73/04 *Carbone Lorraine przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, Sąd przypomniał, że jeśli chodzi o kartele cenowe, Komisja może zasadnie uznać, że naruszenie miało wpływ na rynek, opierając się na fakcie, że członkowie kartelu podjęli działania mające na celu zastosowanie ustalonych cen. Do stwierdzenia istnienia wpływu na rynek wystarczy bowiem, że ustalone ceny posłużyły jako podstawa do ustalenia cen pojedynczych transakcji i ograniczyły możliwość negocjacji ze strony klientów. Natomiast Sąd orzekł, iż jeżeli Komisja udowodni wprowadzenie kartelu w życie, nie można od niej wymagać, by systematycznie wykazywała, że porozumienia rzeczywiście pozwoliły określonym przedsiębiorstwom uzyskać poziom cen transakcji wyższy od poziomu, który byłby osiągnięty przy braku kartelu. Przeprowadzenie tego dowodu wiązałoby się ze znacznymi kosztami, biorąc pod uwagę, że wymagałoby ono zastosowania teoretycznych obliczeń opartych na wzorach ekonomicznych, których dokładność byłoby trudno skontrolować sądowni i których niezawodność nie jest pewna. Przy ocenie wagi naruszenia decydujące znaczenie ma bowiem ustalenie, że członkowie kartelu zrobili wszystko, co było w ich mocy, aby ich zamiary przyniosły rzeczywisty skutek. To, co stało się później w zakresie rzeczywistego poziomu cen na rynku, mogło być uzależnione od innych czynników, niepodlegających kontroli ze strony członków kartelu. Członkowie kartelu nie mogą powoływać na swoją korzyść czynników zewnętrznych, które pokrzyżowały ich zamiary, i wskazywać je jako okoliczności uzasadniające obniżenie grzywny.

Ponadto Sąd stanął na stanowisku, że nawet jeśli w skardze Schunk po raz pierwszy zakwestionował przed nim okoliczności faktyczne, które zarzucono mu w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i na których opiera się stwierdzenie naruszenia art. 81 WE, brak jest podstaw, by anulować minimalną obniżkę w wysokości 10% przyznaną Schunk na podstawie komunikatu w sprawie współpracy¹⁵, jak żądała tego Komisja. Sąd zwrócił bowiem uwagę na to, że omawiane zastrzeżenia zostały oddalone na podstawie orzecznictwa, zgodnie z którym za udowodnione uważa się okoliczności faktyczne, które przedsiębiorstwo wyraźnie przyznało w ramach postępowania administracyjnego, przy czym owo przedsiębiorstwo nie może już przedstawić zarzutów zmierzających do podważenia tych ustaleń w ramach postępowania sądowego.

d) Pojęcie grupy i ustalenie pułapu grzywny w wysokości 10%

W wyroku z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-52/03 *Knauf Gips przeciwko Komisji*, niepublikowanym, Sąd podkreślił, że do celów obliczenia pułapu grzywny w wysokości 10%, o którym mowa w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, Komisja może uwzględnić obroty wszystkich podmiotów, które stanowią jednostkę gospodarczą w rozumieniu przepisów prawa konkurencji. W szczególności Sąd stwierdził, iż choć sama tylko okoliczność, że kapitał zakładowy odrębnych spółek handlowych należy do tej samej osoby lub do tej samej rodziny, nie wystarcza do ustalenia, że te spółki tworzą razem jedną jednostkę gospodarczą, co prowadzi do przypisania działań jednej spółki drugiej spółce i do zobowiązania jednej spółki do zapłaty grzywny za drugą, to do wniosku o istnieniu jednej jednostki gospodarczej można dojść w świetle całokształtu okoliczności. Ponadto Sąd przypomniał między innymi, że pojęcie przedsiębiorstwa winno być rozumiane jako odnoszące się do jednostki gospodarczej z punktu widzenia przedmiotu danego porozumienia, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia owa jednostka gospodarcza składa się z wielu osób fizycznych lub prawnych.

e) Możliwość przypisania odpowiedzialności za zachowanie noszące znamiona naruszenia

W 2008 r. Sąd zastosował między innymi swoje orzecznictwo w kwestii możliwości przypisania odpowiedzialności za zachowanie noszące znamiona naruszenia w ww. wyroku w sprawie *Knauf Gips przeciwko Komisji*. Przypomniał on w tym względzie, że możliwe jest przypisanie jednej spółce całości działań grupy, jeżeli zostanie ustalone, że ta spółka jest osobą prawną, która stojąc na czele grupy, jest odpowiedzialna za koordynację jej działalności.

¹⁵ Komunikat Komisji dotyczący nienakładania grzywien lub obniżania ich kwoty w sprawach kartelowych (Dz.U. 1996, C 207, s. 4).

3. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 82 WE

W wyroku z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie T-271/03 *Deutsche Telekom przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, Sąd orzekł w przedmiocie zgodności z prawem decyzji Komisji sankcjonującej nadużycie przez Deutsche Telekom zajmowanej przez nią pozycji dominującej, polegające na naliczaniu jej konkurentom cen za dostęp do sieci („usługi pośrednie”), wyższych od cen detalicznych, jakie nalicza ona abonentom Deutsche Telekom. Ta taryfikacja w formie „efektu nożyc cenowych” zobowiązywała konkurentów do fakturowania ich abonentom cen wyższych od tych, jakie Deutsche Telekom fakturowała swoim własnym abonentom. Komisja nałożyła zatem na Deutsche Telekom grzywnę w wysokości 12,6 mln EUR.

Sąd uznał, iż Komisja mogła słusznie stwierdzić, że Deutsche Telekom, respektując wprowadzie pułapy cen narzucone przez niemiecki organ regulacyjny w zakresie telekomunikacji i poczty (zwany dalej „RegTP”), dysponowała jednak, od początku 1998 r. do końca 2001 r. oraz od 2002 r. aż do daty wydania decyzji, wystarczającą swobodą działania, aby móc wyeliminować lub zmniejszyć efekt nożyc cenowych. Sąd podkreślił ponadto, że fakt, iż ceny stosowane przez Deutsche Telekom musiały być zatwierdzone przez RegTP, nie wyklucza jej odpowiedzialności z tytułu prawa konkurencji. Jako przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą Deutsche Telekom była zobowiązana do złożenia wniosków o wydanie zezwolenia na zmianę stosowanych przez nią cen, w przypadku gdy prowadziły one do naruszenia skutecznej i niezakłóconej konkurencji na wspólnym rynku.

Jeśli chodzi o metodę użytą przez Komisję w celu stwierdzenia efektu nożyc cenowych, Sąd wskazał na to, iż bezprawny charakter zachowania Deutsche Telekom jest związany z różnicą pomiędzy stosowanymi przez nią cenami usług pośrednich a cenami detalicznymi. Komisja nie była zatem zobowiązana do wykazania, że ceny detaliczne były bezprawne same w sobie.

Komisja słusznie też oparła swą analizę bezprawnego charakteru praktyk cenowych wyłącznie na odniesieniu do cen i kosztów Deutsche Telekom, abstrahując od szczególnej pozycji konkurentów na rynku. W tym względzie Sąd zwrócił uwagę na to, że gdyby zgodność z prawem praktyk cenowych przedsiębiorstwa dominującego zależała od szczególnej sytuacji przedsiębiorstw konkurencyjnych, a w szczególności od struktury ich kosztów, które są danymi co do zasady nieznanymi przedsiębiorstwu dominującemu, przedsiębiorstwo to nie byłoby w stanie ocenić zgodności z prawem swych własnych działań.

Wreszcie Sąd przypomniał, że uprawnienia władz krajowych przysługujące im na podstawie wspólnotowego prawa telekomunikacyjnego nie mają żadnego wpływu na kompetencje Komisji do stwierdzania naruszeń prawa konkurencji. Nie można zatem czynić zarzutu Komisji, że w swej decyzji doprowadziła do podwójnej regulacji cen stosowanych przez Deutsche Telekom, karząc ją za to, że nie skorzystała z przysługującej jej swobody działania, aby wyeliminować efekt nożyc cenowych.

Pomoc państwa

1. Dopuszczalność

W orzecnictwie z tego roku można znaleźć uściślenia pojęć, po pierwsze, osoby, której dotyczy indywidualnie decyzja Komisji w sprawie pomocy państwa, po drugie, aktu wywołującego wiążące skutki prawne i po trzecie, interesu prawnego.

W wyroku z dnia 28 listopada 2008 r. w sprawach połączonych T-254/00, T-270/00 i T-277/00 *Hotel Cipriani i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd uznał za dopuszczalne skargi wniesione przez niektórych beneficjentów obniżek wysokości składek na zabezpieczenia społeczne lub zwolnień z tych składek przyznanych przedsiębiorstwom z obszaru wysp Wenecji i Chioggii na decyzję Komisji, w której te środki zostały uznane za pomoc państwa niezgodną ze wspólnym rynkiem i w której nakazano, by Republika Włoska odzyskała od beneficjentów wypłaconą pomoc. Choć bowiem decyzja w sprawie systemu pomocy ma charakter generalny, fakt należenia do zamkniętego kręgu rzeczywistych beneficjentów tego systemu pomocy, których można bez żadnych przeszkód zidentyfikować i których obowiązek zwrotu pomocy państwa dotyczy w sposób szczególny, wystarczy do odróżnienia każdego z nich od wszelkich innych podmiotów. Jeśli – jak utrzymywała Komisja – zbadanie, w decyzji Komisji stwierdzającej niezgodność danego systemu pomocy ze wspólnym rynkiem, indywidualnej sytuacji rzeczywistego beneficjenta systemu pomocy warunkowałoby jego legitymację procesową, istnienie tej legitymacji byłoby uzależnione od tego, czy instytucja ta zdecyduje się przeprowadzić to badanie indywidualnej sytuacji na podstawie informacji, jakie zostały jej przekazane w trakcie postępowania administracyjnego. Przyjęcie takiego rozwiązania prowadziłoby do braku pewności prawa ze względu na to, że wiedza Komisji o konkretnych indywidualnych sytuacjach jest często kwestią przypadku.

W odniesieniu do pojęcia aktu wywołującego wiążące skutki prawne w wyroku z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie T-233/04 *Niderlandy przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, dotyczącym decyzji Komisji, w której za pomoc państwa zgodną ze wspólnym rynkiem uznany został system handlu uprawnieniami do emisji tlenków azotu zgłoszony przez Królestwo Niderlandów, Sąd orzekł, iż to państwo członkowskie, które zwróciło się do Komisji o oświadczenie, że dany system nie stanowi pomocy, jest uprawnione do zaskarżenia spornej decyzji. Jako uprzywilejowany skarżący musi ono wykazać nie istnienie interesu prawnego, lecz jedynie to, że zaskarżona decyzja wywołuje skutki prawne. Ma to miejsce w owym przypadku, jako że zakwalifikowanie badanego systemu jako pomocy państwa z jednej strony umożliwiło Komisji zbadanie zgodności ze wspólnym rynkiem rozpatrywanego środka i spowodowało zresztą zastosowanie procedury przewidzianej dla istniejących systemów pomocy, z drugiej zaś strony może mieć wpływ na przyznanie nowej pomocy na podstawie reguł dotyczących kumulacji pomocy z różnych źródeł, przewidzianych między innymi we wspólnotowych wytycznych dotyczących pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego¹⁶.

¹⁶ Dz.U. 2001, C 37, s. 3.

Jeśli chodzi o interes prawny, Sąd sprecyzował w wyroku z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie T-301/01 *Alitalia przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, że Alitalia, przedsiębiorstwo będące beneficjentem dotacji kapitałowej, która została zakwalifikowana przez Komisję jako pomoc państwa zgodna ze wspólnym rynkiem z zastrzeżeniem, że przestrzegane będą pewne warunki, zachowuje osobisty interes w stwierdzeniu nieważności tej decyzji, i to nawet po otrzymaniu – po wydaniu innej decyzji przez Komisję – wypłaty tej pomocy w całości. Z uwagi na to, że zaskarżona decyzja służy za podstawę prawną decyzji zezwalającej na wypłatę ostatniej transzy pomocy, druga decyzja zostałaby pozbawiona podstawy prawnej, gdyby Sąd stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji w części, w jakiej uznaje ona sporny środek za pomoc państwa. Ponadto w tym samym wyroku Sąd orzekł, że choć zaskarżona decyzja została wydana z zastrzeżeniem pewnych warunków, do których przestrzegania zobowiązały się władze włoskie, Alitalia jest uprawniona do podniesienia zarzutu wobec tych warunków, ponieważ warunki te można przypisać Komisji, która ma wyłączną kompetencję do stwierdzenia ewentualnej niezgodności pomocy ze wspólnym rynkiem.

W odniesieniu do interesu prawnego beneficjenta pomocy uznanej przez Komisję za częściowo zgodną ze wspólnym rynkiem w wyroku z dnia 22 października 2008 r. w sprawach połączonych T-309/04, T-317/04, T-329/04 i T-336/04 *TV 2/Danmark i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd orzekł, że okoliczności, w jakich Komisja badała zgodność spornej pomocy, wykluczają zbadanie dopuszczalności skargi poprzez podział zaskarżonej decyzji na dwie części: jedną uznającą sporne środki za pomoc państwa częściowo niezgodną ze wspólnym rynkiem, a drugą uznającą je za pomoc państwa częściowo zgodną ze wspólnym rynkiem. Komisja sprawdziła bowiem, czy całość rozpatrywanych środków dofinansowania przez państwo stanowiła kwotę przekraczającą koszty netto świadczenia usług w ogólnym interesie gospodarczym.

Ponadto Sąd zwrócił uwagę na to, że interes prawny można wywieść z istnienia udowodnionego „ryzyka”, iż na sytuację prawną skarżących może wpłynąć wszczęcie postępowań sądowych bądź z tego, że „ryzyko” postępowań sądowych jest rzeczywiste i aktualne w chwili wniesienia skargi do Sądu. Otóż TV 2 jest podmiotem postępowania sądowego na płaszczyźnie krajowej wszczętego przez jej konkurenta i mającego na celu naprawienie szkody, jaką konkurent ten poniósł ze względu na to, że pomoc państwa otrzymana przez TV 2 umożliwiła jej stosowanie przy sprzedaży jej przestrzeni reklamowych strategii niskich cen. Sąd, stwierdzając, iż TV 2 wniosła do niego skargę przed wszczęciem owego postępowania przez konkurenta, uznał, że rzeczywisty i aktualny charakter ryzyka postępowania sądowego w chwili wniesienia skargi przez TV 2 jawi się jako udowodniony poprzez jego materializację w postaci postępowania sądowego zawisłego przed sądem krajowym.

2. Przepisy materialnoprawne

a) Przyznanie korzyści gospodarczej

W sprawie T-442/03 *SIC przeciwko Komisji* (wyrok Sądu z dnia 26 czerwca 2008 r., dotychczas nieopublikowany), mającej za przedmiot skargę na decyzję Komisji, w której uznała ona między innymi, że niektóre środki zastosowane przez Republikę Portugalską wobec Radiotelevisão Portuguesa (zwanej dalej „RTP”), spółki, której powierzono świadczenie publicznej usługi telewizji portugalskiej, nie stanowią pomocy państwa i że pozostałe środki są zgodne ze wspólnym rynkiem, skarżąca twierdziła między innymi, że w momencie emisji obligacji RTP skorzystała z dorozumianej gwarancji państwa, która wyjaśnia to, że pomimo trudnej sytuacji finansowej mogła ona wprowadzić swe obligacje na rynek. Stwierdziwszy po pierwsze, iż RTP była spółką akcyjną, zaś na Republice Portugalskiej będącej akcjonariuszem w 100% nie ciążył nieograniczony obowiązek zwrotu długów tej spółki oraz po drugie, że w prospekcie emisji obligacji, o której mowa, nie ustanowiono gwarancji ze strony państwa, Sąd orzekł, iż okoliczność, że rynek zaakceptował subskrypcję obligacji w 1994 r. ze względu na to, że uznał on, iż państwo de facto gwarantuje ich spłatę, nie pozwala na wyciągnięcie wniosku o istnieniu pomocy państwa. Stwierdzenie istnienia gwarancji skarbu państwa mogłyby uzasadnić jedynie obiektywne ustalenia prowadzące do wniosku, że państwo było prawnie zobowiązane do spłaty tych obligacji w przypadku niewykonania zobowiązania przez RTP.

W ww. wyroku w sprawach połączonych *Hotel Cipriani i in. przeciwko Komisji* przedsiębiorstwa będące beneficjentami zwolnień ze składek na zabezpieczenia społeczne utrzymywały, że te zwolnienia nie zapewniają im żadnej gospodarczej przewagi nad konkurencją z tego względu, że wyrównują koszty wynikające ze strukturalnie niekorzystnej sytuacji na obszarze laguny, na którym się one znajdują. Sąd stwierdził, że przedsiębiorstwa nie wykazały istnienia bezpośredniego związku między rzeczywiście ponoszonymi kosztami dodatkowymi a kwotą otrzymanej pomocy. Sama okoliczność, że przedsiębiorstwa prowadzące działalność na obszarze laguny są narażone na wyższe koszty niż na lądzie stałym, nie pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż dany system nie zapewnia im żadnej korzyści i nie wprowadza dyskryminacji w stosunku do ich konkurentów z Włoch i z innych państw członkowskich.

b) Selektywny charakter pomocy

W ww. wyroku w sprawie *Niderlandy przeciwko Komisji* Sąd ustalił, że system handlu uprawnieniami do emisji tlenków azotu (NO_x) ustanowiony przez Królestwo Niderlandów nie stanowi pomocy państwa. Po pierwsze, wszystkie instalacje przemysłowe Niderlandów, których łączna zainstalowana moc cieplna przewyższa dany próg – przy czym względy geograficzne czy sektorowe nie mają znaczenia – objęte są bowiem poziomem emisji NO_x ustalonym w spornym środku i mają prawa do korzyści, jakie daje zbywalność uprawnień do emisji przewidziana w tym środku. Ponieważ badany system dotyczy przedsiębiorstw najbardziej zanieczyszczających, stosuje on obiektywne kryterium, które jest też zgodne z realizowanym celem, to jest ochroną środowiska. Po drugie, jedynie na przedsiębiorstwa objęte tym systemem nakłada się pod groźbą grzywny ścisłą normę emisji lub standar-

dową wartość emisji (Performance Standard Rate). Wobec tego sytuacja faktyczna i prawna przedsiębiorstw objętych tym poziomem emisji NO_x nie może być uznana za podobną do sytuacji przedsiębiorstw, których poziom ten nie obowiązuje. W każdym razie nawet przy założeniu, że sporny środek wprowadza zróżnicowanie między przedsiębiorstwami i w związku z tym jest a priori selektywny, to zróżnicowanie wynika z charakteru lub struktury systemu, w który się on wpisuje i nie spełnia zatem warunku selektywności. Względem ekologiczne uzasadniają bowiem odróżnienie przedsiębiorstw emitujących duże ilości NO_x od innych przedsiębiorstw.

Natomiast w ww. wyroku w sprawie *SIC przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że Komisja nie wykazała w sposób wymagany prawem, iż niektóre korzyści, które przypadły w udziale RTP (zwolnienie z opłat notarialnych, opłat rejestracyjnych oraz kosztów publikacji związanych z przekształceniem tego przedsiębiorstwa w spółkę akcyjną w drodze ustawy), nie spełniają warunku selektywności z tego względu, że są one uzasadnione naturą lub ogólną strukturą systemu, w który się wpisują. Po pierwsze, Komisja nie zbadała bowiem kwestii, czy zastosowanie instrumentu ustawowego, który pociągnął za sobą to zwolnienie z opłat notarialnych, nie miało na celu uniknięcia przez przedsiębiorstwa publiczne obciążeń, lecz wpisuje się jedynie w logikę portugalskiego systemu prawnego. Po drugie, Komisja powinna była ustalić, czy w logikę portugalskiego systemu prawnego wpisuje się to, iż przekształcenie RTP w spółkę akcyjną jest dokonywane nie w sposób, który został przewidziany w odniesieniu do spółek prywatnych, czyli w drodze aktu notarialnego (wraz ze wszystkimi wynikającymi z tego zgodnie z prawem powszechnym konsekwencjami w zakresie formalności związanych z rejestracją i publikacją), lecz w drodze ustawy.

Sprawy połączone T-211/04 i T-215/04 *Government of Gibraltar i Zjednoczone Królestwo przeciwko Komisji* (wyrok z dnia 18 grudnia 2008 r., dotychczas nieopublikowany) umożliwiły Sądowi dalsze doprecyzowanie warunku selektywności.

W sierpniu 2002 r. Zjednoczone Królestwo zgłosiło Komisji reformę planowaną przez rząd Gibraltaru dotyczącą podatku dochodowego od osób prawnych, która obejmowała ustanowienie trzech podatków: opłaty rejestracyjnej, podatku od wynagrodzenia (payroll tax) i podatku od zajmowania nieruchomości wykorzystywanych do celów prowadzenia działalności gospodarczej (business property occupation tax, zwanego dalej „BPOT”), przy czym zobowiązanie w zakresie tych dwóch ostatnich podatków ma być ograniczone do 15% zysków. Komisja uznała, że ta reforma jest selektywna pod względem regionalnym, ponieważ przewiduje, iż spółki z siedzibą na Gibraltarze są opodatkowane według stawki niższej niż spółki z siedzibą w Zjednoczonym Królestwie. Ponadto uznała ona, że trzy aspekty reformy podatkowej są selektywne pod względem przedmiotowym: po pierwsze, warunek, iż spółka musi wypracować zysk, zanim będzie zobowiązana do zapłaty podatku od wynagrodzenia oraz BPOT, ponieważ warunek ten faworyzuje przedsiębiorstwa, które nie wypracowują zysków; po drugie, ograniczenie opodatkowania do 15% zysków zastosowane do zobowiązania z tytułu podatku od wynagrodzenia oraz BPOT, ponieważ ograniczenie to faworyzuje przedsiębiorstwa, które w danym roku podatkowym mają niskie zyski w stosunku do liczby pracowników i zajmowania nieruchomości wykorzystywanych do celów prowadzenia działalności gospodarczej; po trzecie, podatek od wynagrodzenia i BPOT, ponieważ te dwa podatki faworyzują z racji swej natury przedsiębiorstwa, które w rzeczywistości nie są fizycznie obecne na Gibraltarze.

Stosując ustalone w orzecznictwie warunki dotyczące pomocy przyznawanej przez jednostki regionalne i lokalne¹⁷, Sąd orzekł, że ramy odniesienia dla celów dokonania oceny selektywności regionalnej spornej reformy podatkowej obejmują wyłącznie obszar Gibraltaru oraz że w związku z tym nie można robić żadnych porównań z systemem obowiązującym w Zjednoczonym Królestwie.

W odniesieniu do selektywności przedmiotowej Sąd zauważył, że uznanie instrumentu podatkowego za selektywny zakłada przeprowadzenie analizy składającej się z trzech etapów. Najpierw Komisja powinna zidentyfikować i zbadać „normalny” reżim systemu podatkowego obowiązujący na obszarze geograficznym stanowiącym właściwe ramy odniesienia. Właśnie w stosunku do tego „normalnego” reżimu podatkowego Komisja jest następnie zobowiązana ustalić ewentualny, selektywny charakter korzyści przyznanych przez sporny instrument podatkowy. Jeżeli Komisja wykaże istnienie odstępstw od „normalnego” reżimu podatkowego powodujących w konsekwencji zróżnicowanie przedsiębiorstw, zainteresowane państwo członkowskie może przedstawić dowód na to, że to zróżnicowanie jest uzasadnione charakterem lub strukturą jego systemu podatkowego. W takiej sytuacji Komisja powinna w trzeciej kolejności zbadać, że ma to rzeczywiście miejsce. W tym względzie Sąd dodał, iż w przypadku gdy Komisja nie przeprowadziła wspomnianych powyżej pierwszego i drugiego etapu kontroli, nie może ona rozpocząć trzeciego etapu pod groźbą przekroczenia granic swej kontroli. Taki sposób działania mógłby, po pierwsze, umożliwić Komisji wstąpienie w prawa państwa członkowskiego w zakresie określenia jego systemu podatkowego oraz jego „normalnego” reżimu, a po drugie, mógłby sprawić, że państwo członkowskie straciłoby możliwość uzasadnienia spornych zróżnicowań charakterem i strukturą zgłoszonego systemu podatkowego.

Stwierdziwszy, iż Komisja ani uprzednio nie zidentyfikowała „normalnego” reżimu zgłoszonego systemu podatkowego, ani nie zakwestionowała kwalifikacji dokonanej w tym względzie przez władze Gibraltaru, Sąd uznał, że ta instytucja nie mogła ustalić, że niektóre elementy zgłoszonego systemu podatkowego stanowią odstępstwa i są w związku z tym a priori selektywne w stosunku do „normalnego” reżimu tego systemu. Podobnie Sąd stwierdził, że Komisja nie miała również możliwości, by prawidłowo ocenić, czy ewentualne zróżnicowanie przedsiębiorstw mogło być uzasadnione charakterem lub strukturą zgłoszonego systemu podatkowego.

c) Inwestor prywatny działający w warunkach gospodarki rynkowej

W wyroku z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie T-196/04 *Ryanair przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd stwierdził nieważność decyzji, w której Komisja zbadała osobno dwa porozumienia zawarte przez przewoźnika lotniczego Ryanair z, odpowiednio, Regionem Walonii, właścicielem portu lotniczego Charleroi, oraz Brussels South Charleroi Airport (zwanym dalej „BSCA”), kontrolowanym przez Region Walonii przedsiębiorstwem publicznym, które zarządza tym portem lotniczym i prowadzi w nim działalność. Zgodnie z zaskarżoną decyzją te dwa porozumienia obejmowały pomoc państwa niezgodną ze

¹⁷ Wyrok Trybunału z dnia 6 września 2006 r. w sprawie C-88/03 *Portugalia przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. I-7115, pkt 67.

wspólnym rynkiem. Komisja stwierdziła między innymi, że Region Walonii zawarł pierwsze porozumienie z Ryanair jako władza publiczna i że w związku z tym jego rola w tym porozumieniu nie może być badana na podstawie zasady inwestora prywatnego działającego w warunkach gospodarki rynkowej. Sąd wskazał przede wszystkim, iż z uwagi na to, że BSCA jest podmiotem zależnym od Regionu Walonii pod względem gospodarczym, Komisja powinna była traktować je jako jeden i ten sam podmiot. Następnie stwierdził on, że zawierając porozumienie z Ryanair, Region Walonii wykonywał działalność o charakterze gospodarczym. Sama bowiem okoliczność, że ta działalność jest wykonywana w ramach sektora publicznego, nie oznacza, że wchodzi ona w zakres wykonywania prerogatyw władzy publicznej. Ponadto sama tylko okoliczność, że Regionowi Walonii przysługują w dziedzinie ustalania wysokości opłat lotniskowych uprawnienia o charakterze regulacyjnym, nie wyklucza, iż badanie systemu rabatów tych opłat winno być dokonywane w świetle zasady prywatnego inwestora działającego w warunkach gospodarki rynkowej.

d) **Stosowanie *ratione temporis* odstępstw od zakazu przyznawania pomocy państwa**

W sprawie T-348/04 *SIDE przeciwko Komisji* (wyrok Sądu z dnia 15 kwietnia 2008 r., dotychczas nieopublikowany) Komisja zastosowała odstępstwo dotyczące środków przeznaczonych na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, przewidziane w art. 87 ust. 3 lit. d) WE, postanowieniu, które weszło w życie w dniu 1 listopada 1993 r., do pomocy przyznanej przez Francję przed tą datą. Przypomniawszy, że materialnoprawne przepisy wspólnotowe nie dotyczą co do zasady sytuacji zaistniałych przed ich wejściem w życie, oraz stwierdziwszy, że ten wniosek nasuwa się bez względu na to, czy przepisy te będą wywierać pozytywne, czy też negatywne skutki dla zainteresowanych osób, Sąd orzekł po pierwsze, iż każda nowa pomoc państwa jest bezwzględnie niezgodna ze wspólnym rynkiem, jeśli mogła ona zakłócić konkurencję w okresie, w którym była wypłacana, i jeśli nie była ona objęta żadnym odstępstwem, oraz po drugie, że dana pomoc staje się ostatecznie zgodna lub niezgodna ze wspólnym rynkiem, skoro tylko wywarłe zostaną jej skutki. Wobec tego analiza zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem wymaga nie tylko dokonania oceny, czy w chwili wydawania odpowiedniej decyzji zwrócenie pomocy leżało w interesie Wspólnoty, lecz Komisja winna również sprawdzić, czy w okresie, w którym dana pomoc była wypłacana, mogła ona zakłócać konkurencję. W świetle tych rozważań Sąd doszedł do wniosku, że Komisja naruszyła prawo, stosując wspomniane wyżej odstępstwo do okresu przed dniem 1 listopada 1993 r.

e) **Usługi w ogólnym interesie gospodarczym**

Sprawa T-289/03 *BUPA i in. przeciwko Komisji* (wyrok Sądu z dnia 12 lutego 2008 r., dotychczas nieopublikowany) umożliwiła Sądowi rozwinięcie orzecznictwa w kwestii tego, czy rekompensaty, które przedsiębiorstwo otrzymuje w zamian za świadczenie usług w ogólnym interesie gospodarczym (zwanych dalej „UOIG”), stanowią czy też nie pomoc państwa. Spór dotyczył organizacji systemu prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych (zwanych dalej „PUZ”) w Irlandii, który między 1994 r. i 1996 r. był przedmiotem liberalizacji, w ramach której Voluntary Health Insurance Board (VHI) stanęła w obliczu konkurencji ze strony in-

nych podmiotów, w tym skarżącej. W ramach tej liberalizacji przewidziano utworzenie systemu wyrównywania ryzyka (zwanego dalej „RES”) zarządzanego przez Health Insurance Authority (zwany dalej „HIA”). Co do zasady RES stanowi mechanizm ustanawiający, z jednej strony, płatność na rzecz HIA pewnej należności przez tych ubezpieczycieli oferujących PUZ, których profil ryzyka jest korzystniejszy niż przeciętny profil na rynku, a z drugiej strony – płatność przez HIA odpowiedniej należności na rzecz tych ubezpieczycieli oferujących PUZ, których profil ryzyka jest mniej korzystny niż przeciętny profil. Mechanizm ten określa poszczególne progi, które powodują uruchomienie płatności RES. Komisja, do której wpłynęły skarga złożona przez BUPA oraz zgłoszenie RES dokonane przez Irlandię, uznała, że płatności wynikające z RES stanowiły odszkodowanie mające na celu rekompensatę za wykonanie zobowiązań z tytułu UOIG, to jest zobowiązań mających na celu zapewnienie wszystkim mieszkańcom Irlandii minimalnego poziomu usług PUZ, po tej samej cenie, niezależnie od ich stanu zdrowia, wieku czy płci (zwanymi dalej „zobowiązaniami PUZ”)¹⁸.

Sąd orzekł, że nawet jeśli w momencie gdy miała miejsce analiza Komisji, nie zapadł jeszcze wyrok Trybunału z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg*¹⁹ (zwany dalej „wyrokiem w sprawie Altmark”), zgodność z prawem zaskarżonej decyzji należało ocenić w świetle czterech kryteriów, które Trybunał tam ustalił (zwanymi dalej „kryteriami określonymi w sprawie Altmark”). Z jednej strony bowiem Trybunał nie ograniczył w czasie zakresu swoich sformułowań zawartych w wyroku w sprawie Altmark, z drugiej zaś strony dokonana przez Trybunał wykładnia przepisu prawa wspólnotowego ogranicza się jedynie do wyjaśnienia oraz sprecyzowania znaczenia i zakresu tego przepisu w takiej formie, w jakiej powinien być on być pojmowany i stosowany – również przez instytucje wspólnotowe – od momentu jego wejścia w życie. Sąd sprecyzował, że w owym przypadku kryteria określone w sprawie Altmark, których zakres pokrywa się zresztą w znacznym stopniu z zakresem kryteriów ustanowionych w art. 86 ust. 2 WE, powinny być stosowane zgodnie z przyświecającymi ich ustanowieniu duchem i celem, lecz w sposób dostosowany do szczególnych okoliczności rozpatrywanej sprawy.

W ramach pierwszego kryterium określonego w sprawie Altmark, zgodnie z którym na przedsiębiorstwie będącym beneficjentem rekompensaty muszą faktycznie ciążyć jasno określone zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych, Sąd stwierdził, że prawo wspólnotowe nie zawiera jasnej i dokładnej definicji prawnej pojęcia zadania świadczenia UOIG ani utrwalonej koncepcji prawnej określającej w ostateczny sposób przesłanki, jakie powinny zostać spełnione, aby państwo członkowskie mogło ważnie powoływać się na istnienie i ochronę zadania świadczenia UOIG. W związku z tym państwa członkowskie dysponują szerokim zakresem uznania w odniesieniu do definicji tego, co uważają za UOIG, a definicja ta może być podana przez Komisję w wątpliwość jedynie w przypadku oczywistego błędu. Ten szeroki zakres uznania nie oznacza jednak, że państwo członkowskie jest zwolnione z obowiązku czuwania nad tym, by zadanie świadczenia UOIG, na które się ono powołuje, spełniało pewne minimalne kryteria (w szczególności chodzi o istnienie aktu władzy publicznej powierzającego danym podmiotom gospodarczym to zadanie oraz o powszechny i obowiązkowy charakter tego zadania) wspólne wszystkim zadaniom świadczenia UOIG w rozumieniu traktatu WE oraz z wykazania, że te kryteria zostały speł-

¹⁸ Decyzja C(2003) 1322 wersja ostateczna z dnia 13 maja 2003 r. (pomoc państwa N 46/2003-Irlandia).

¹⁹ C-280/00, Rec. s. I-7747.

nione w konkretnym przypadku. Brak udowodnienia przez państwo członkowskie poszanowania tych kryteriów może stanowić oczywisty błąd w ocenie, który Komisja jest zobowiązana ukarać. Ponadto państwo członkowskie powinno wskazać przyczyny, dla których uważa, iż dana usługa zasługuje, ze względu na swój szczególny charakter, na uznanie za UOIG. W braku bowiem takiego uzasadnienia nie jest możliwe przeprowadzenie przez instytucje wspólnotowe choćby ograniczonej kontroli. Sąd sprecyzował również, że powierzenie zadania świadczenia UOIG nie wymaga koniecznie przyznania podmiotowi gospodarczemu, któremu to zadanie zostało powierzone, prawa wyłącznego lub specjalnego w celu jego wykonania oraz że powierzenie takiego zadania może także polegać na nałożeniu zobowiązania na wiele podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na tym samym rynku, a nawet na wszystkie te podmioty. Natomiast niezbędnymi przesłankami, które charakteryzują istnienie zadania świadczenia UOIG, są jego obowiązkowy i powszechny charakter: choć pierwsza z nich oznacza, że usługodawca jest zobowiązany do zawarcia umowy na niezmiennych warunkach, bez możliwości odrzucenia oferty drugiej strony, druga z nich nie oznacza jednak, że dana usługa powinna być koniecznie świadczona na rzecz wszystkich mieszkańców państwa członkowskiego, o ile jest ona oferowana wszystkim klientom po jednakowych i niedyskryminacyjnych cenach oraz na podobnych warunkach jakościowych. Stosując te kryteria do rozpatrywanego przypadku, Sąd orzekł, iż RES spełnia pierwsze kryterium określone w sprawie Altmark.

Jeśli chodzi o drugie kryterium określone w sprawie Altmark przewidujące, że parametry, na podstawie których obliczana jest rekompensata za wykonywanie zadania świadczenia UOIG, muszą być wcześniej ustalone w obiektywny i przejrzysty sposób, Sąd stwierdził, że zostało ono również spełnione w owym przypadku. Ewentualne uprawnienia przysługujące władzom irlandzkim w zakresie obliczania płatności RES nie są bowiem same w sobie niezgodne z istnieniem obiektywnych i przejrzystych parametrów. Ponadto sama złożoność wzorów matematycznych i ekonomicznych służących do dokonywania obliczeń pozostaje bez wpływu na dokładny i jasno określony charakter właściwych parametrów.

W ramach badania trzeciego kryterium określonego w sprawie Altmark, zgodnie z którym rekompensata musi być konieczna i proporcjonalna do kosztów ponoszonych przy wykonywaniu zadania świadczenia UOIG, Sąd zauważył, iż celem płatności RES nie jest rekompensata ewentualnych kosztów czy kosztów dodatkowych związanych z konkretnym świadczeniem niektórych usług PUZ, lecz jedynie wyrównanie dodatkowych obciążeń, które mają wynikać z negatywnej różnicy między profilem ryzyka danego ubezpieczyciela PUZ a przeciętnym profilem na rynku. Nie oznacza to jednakże naruszenia omawianego kryterium. Ze względu na to bowiem, że system rekompensat, o którym mowa w tym przypadku, różni się radykalnie między innymi od systemu badanego w wyroku w sprawie Altmark, nie może on ściśle spełniać trzeciego kryterium określonego w sprawie Altmark, które stawia wymóg określenia kosztów poniesionych w związku z wykonywaniem zobowiązania UOIG. W każdym razie liczbowe określenie kosztów dodatkowych za pomocą porównania dokonanego pomiędzy rzeczywistym profilem ryzyka danego ubezpieczyciela oferującego PUZ a przeciętnym profilem na rynku z punktu widzenia kwot zwróconych przez wszystkich podlegających RES ubezpieczycieli PUZ jest zgodne z celem i duchem tego kryterium, o ile obliczanie rekompensaty jest oparte na konkretnych i obiektywnych danych, które można w jasny sposób zidentyfikować i skontrolować.

W odniesieniu do czwartego kryterium określonego w sprawie *Altmark*, które stawia wymóg, by koszty ponoszone w związku z wykonywaniem zadania świadczenia UOIG odpowiadały kosztom efektywnego przedsiębiorstwa, Sąd orzekł, iż Komisja mogła ważnie uznać, że w tym przypadku porównanie potencjalnych beneficjentów płatności RES z efektywnym podmiotem gospodarczym nie było konieczne. Należy uwzględnić okoliczność, iż to kryterium nie może być stosowane w ścisły sposób do systemu RES z powodu dwóch specyficznych cech: neutralności systemu rekompensat ustanowionego przez RES w stosunku do przychodów i zysków osiąganych przez ubezpieczycieli oferujących PUZ oraz szczególnego charakteru kosztów dodatkowych związanych z negatywnym profilem ryzyka tych ubezpieczycieli²⁰.

Inne wyroki umożliwiły Sądowi uzupełnienie w 2008 r. schematu analizy mającego zastosowanie do rekompensat związanych z wykonywaniem UOIG.

W wyroku z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawie T-266/02 *Deutsche Post przeciwko Komisji*, do tychczas nieopublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, Sąd podkreślił najpierw, iż w przypadku gdy zasoby państwowe zostały przyznane jako rekompensata dodatkowych kosztów związanych z wykonywaniem UOIG w poszanowaniu kryteriów określonych w sprawie *Altmark*, Komisja nie może – pod rygorem pozbawienia skuteczności art. 86 ust. 2 WE – zakwalifikować jako pomocy państwa przyznanych zasobów publicznych, jeżeli ich łączna kwota jest niższa od dodatkowych kosztów wywołanych wykonywaniem wspomnianego zadania UOIG. W związku z tym jeżeli Komisja zaniecha sprawdzenia, czy kwota rekompensat przewyższa dodatkowe koszty związane z UOIG, nie wykazuje ona w sposób wymagany prawem, że ta rekompensata przysparza korzyści w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE i tym samym może stanowić pomoc państwa. Co więcej, w przypadku gdy Komisja nie przeprowadziła żadnego badania ani nie dokonała żadnej oceny w tym względzie, do sądu wspólnotowego nie należy zastąpienie tej instytucji w przeprowadzeniu badania, do którego ona sama nigdy nie przystąpiła, i snucie przypuszczeń co do wniosków, do których doszłaby ona w wyniku tego badania.

W ww. wyroku w sprawie *SIC przeciwko Komisji* Sąd stwierdził, że Republika Portugalska nie była zobowiązana do zorganizowania postępowania przetargowego przed powierzeniem RTP świadczenia UOIG telewizyjnej. Specyfika systemu publicznego nadawania, w szczególności jego związek z demokratycznymi, społecznymi i kulturalnymi potrzebami każdego społeczeństwa, wyjaśnia bowiem i uzasadnia to, że państwo członkowskie nie jest zobowiązane do przeprowadzenia postępowania przetargowego w celu powierzenia UOIG nadawczej, w każdym razie, w przypadku gdy zdecyduje się ono samo zapewniać świadczenie tej usługi przy pomocy, jak ma to miejsce w tym przypadku, przedsiębiorstwa publicznego.

Sąd zwrócił uwagę na to, że państwa członkowskie są uprawnione do zdefiniowania UOIG nadawczej w taki sposób, aby objąć nią nadawanie szerokiego wachlarza programów, zezwalając jednocześnie podmiotowi, któremu powierzono świadczenie tej UOIG, na prowa-

²⁰ W ww. wyroku w sprawach połączonych *Hotel Cipriani i in. przeciwko Komisji* Sąd potwierdził, iż w przypadku decyzji wydanych przez Komisję przed wydaniem wyroku w sprawie *Altmark* należy zbadać, czy całościowe podejście, jakim kierowała się ta instytucja, jest zgodne z istotą kryteriów ustanowionych w wyroku w sprawie *Altmark*.

dzenie działalności gospodarczej, takiej jak sprzedaż powierzchni reklamowych. Gdyby tak nie było, to sama definicja UOIG nadawczej zależałaby od sposobu jej finansowania, choć UOIG określana jest *ex hypothesi* w świetle interesu ogólnego, któremu służy, a nie w świetle środków, które zapewniają jej świadczenie.

Jeśli chodzi o kontrolę, czy RTP spełniła ciężące na niej zadanie obejmujące świadczenie usługi publicznej, Sąd uściślił, iż jedynie państwo członkowskie jest w stanie dokonać oceny przestrzegania przez nadawcę publicznego norm jakościowych, które zostały określone przy powierzaniu mu usługi publicznej. Komisja powinna ograniczyć się do stwierdzenia istnienia na szczeblu krajowym niezależnego mechanizmu kontrolnego, co miało miejsce w tym przypadku. Jeśli chodzi o kwestię tego, czy finansowanie było proporcjonalne do kosztów usługi publicznej, Sąd doszedł do wniosku, iż ze względu na to, że Komisja nie zażądała od Republiki Portugalskiej przekazania sprawozdań z przeprowadzonego w RTP audytu, instytucja ta naruszyła ciężący na niej obowiązek przeprowadzenia badania. Komisja nie może bowiem nie zwrócić się o przekazanie informacji, w stosunku do których wydaje się, że mogą one potwierdzać lub kwestionować inne informacje mające znaczenie dla badania spornego środka, lecz których wiarygodności nie można uznać za dostatecznie wykazaną.

Sąd uściślił ponadto w ww. wyroku w sprawie *TV 2/Danmark i in. przeciwko Komisji*, że UOIG nadawcze nie muszą konieczne ograniczać się do emitowania audycji nierentownych. Twierdzenie, że przedsiębiorstwo TV 2 odpowiedzialne za świadczenie UOIG (TV 2) z pewnością będzie subsydiowało swą działalność handlową ze środków państwowych przeznaczonych na świadczenie usług użyteczności publicznej, w opinii Sądu wskazuje na ryzyko tego rodzaju zachowania, przy czym zadaniem państw członkowskich jest zapobieganie takim zachowaniom, zaś zadaniem Komisji jest w razie potrzeby ich sankcjonowanie. Ponadto w kwestii swobody pozostawionej TV 2 przez władze duńskie w przedmiocie konkretnego ustalania oferowanych przez niego programów Sąd stwierdził, że nie ma nic nienormalnego w tym, że w zakresie wyboru programów nadawca świadczący usługi publiczne korzysta z niezależności redaktorskiej w stosunku do władz politycznych, z zastrzeżeniem obowiązku przestrzegania wymogów jakościowych.

f) Pomoc mająca na celu naprawienie szkód spowodowanych nadzwyczajnymi zdarzeniami

Zgodnie z art. 87 ust. 2 lit. b) WE za zgodną ze wspólnym rynkiem należy uznać pomoc przyznaną w celu naprawienia szkód spowodowanych nadzwyczajnymi zdarzeniami.

Po zamachach w dniu 11 września 2001 r. Komisja wydała w dniu 10 października 2001 r. komunikat²¹, w którym uznała, że to postanowienie może stanowić podstawę do zezwolenia na wypłacenie odszkodowania między innymi za koszty spowodowane zamknięciem amerykańskiej przestrzeni powietrznej od dnia 11 do dnia 14 września 2001 r. W wyroku z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie T-268/06 *Olympiaki Aeroporia Ypiresies przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd stwierdził nieważność w części decyzji Komisji

²¹ COM(2001) 574 wersja ostateczna.

uznającej za niezgodną ze wspólnym rynkiem część pomocy przyznanej przez Republikę Grecką w celu naprawienia strat poniesionych na skutek odwołania lotów przewidzianych poza okresem, o którym mowa we wspomnianym komunikacie. Sąd orzekł, że art. 87 ust. 2 lit. b) WE pozwala jedynie na naprawienie szkód ekonomicznych bezpośrednio spowodowanych nadzwyczajnymi zdarzeniami, zaś istnienie bezpośredniego związku może zostać uznane, nawet jeśli szkoda powstała – tak jak w tym przypadku – krótko po wspomnianym powyżej okresie.

3. Przepisy proceduralne

Wreszcie orzecznictwo z 2008 r. umożliwiło wyjaśnienie zobowiązań ciążących na Komisji, w przypadku gdy wydaje ona drugą decyzję w sprawie pomocy państwa będącej przedmiotem decyzji, której nieważność została stwierdzona przez Sąd. W ww. wyroku w sprawie *Alitalia przeciwko Komisji* Sąd orzekł, iż Komisja nie ma obowiązku wszczęcia w takim przypadku na nowo formalnego postępowania wyjaśniającego, gdyż stwierdzona przez Sąd niezgodność z prawem nie sięgała momentu wszczęcia postępowania. Ponadto Komisja nie była zobowiązana do ponownego zaoferowania zainteresowanym osobom trzecim, których prawo do przedstawienia uwag zostało zagwarantowane w ramach pierwszej decyzji przez publikację w Dzienniku Urzędowym komunikatu w sprawie jej decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, takiej samej możliwości w ramach wydawania drugiej decyzji.

Wspólnotowy znak towarowy

Orzeczenia dotyczące stosowania rozporządzenia (WE) nr 40/94²² również w roku 2008 stanowiły istotną liczbę (171) spraw zakończonych przez Sąd, choć ich odsetek jest mniejszy w porównaniu z odsetkiem odnotowanym w roku 2007.

1. Bezwzględne podstawy odmowy rejestracji

Po raz pierwszy w wyroku z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie T-270/06 *Lego Juris przeciwko OHIM – Mega Brands (Klocek Lego)*, dotychczas nieopublikowanym, dotyczącym postępowania w sprawie unieważnienia Sąd wypowiedział się w kwestii zakresu bezwzględnej podstawy odmowy rejestracji przewidzianej w art. 7 ust. 1 lit. e) pkt ii) rozporządzenia nr 40/94, zgodnie z którym nie są rejestrowane oznaczenia, które składają się wyłącznie z kształtu towaru niezbędnego do uzyskania efektu technicznego. Sąd orzekł, iż ten przepis stoi na przeszkodzie rejestracji jakiegokolwiek kształtu składającego się wyłącznie, jeśli chodzi o jego zasadnicze właściwości, z kształtu towaru mającego powodować skutki na płaszczyźnie technicznej, wystarczającego do uzyskania zamierzonego efektu technicznego, choćby nawet efekt ten można było osiągnąć za pomocą innych kształtów z zastosowaniem tego samego lub innego rozwiązania technicznego. Te właściwości należy ustalać

²² Rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 1994, L 11, s. 1).

w sposób obiektywny, wychodząc od wyobrażenia graficznego danego kształtu i ewentualnych opisów przedłożonych przy zgłoszeniu znaku towarowego, a nie na podstawie sposobu postrzegania przez docelowego konsumenta.

Przy okazji innego postępowania w sprawie unieważnienia Sąd, w wyroku z dnia 15 października 2008 r. w sprawie T-405/05 *Powerserv Personalservice przeciwko OHIM – Manpower (MANPOWER)*, dotychczas nieopublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, sprecyzował geograficzny zasięg terytorium, na którym właściwy krąg odbiorców może uważać za opisowe oznaczenie składające się z angielskiego słowa „manpower”. W tym względzie orzekł on, iż może to mieć nawet miejsce w państwach członkowskich, w których angielski nie jest językiem urzędowym, pod warunkiem że po pierwsze, to angielskie słowo weszło do języka danego kraju i może być używane zamiennie z pojęciem występującym w tym języku i oznaczającym „siłę roboczą” lub „pracowników” lub po drugie, w kontekście, w jakim występują towary i usługi chronione rejestracją znaku MANPOWER, przy zwracaniu się do członków właściwego kręgu odbiorców używany jest język angielski, choćby alternatywnie w stosunku do języka krajowego. Na podstawie tych kryteriów Sąd doszedł do wniosku, iż Izba Odwoławcza słusznie uznała, że sporne oznaczenie ma charakter opisowy w Niemczech i w Austrii, zaś niesłusznie uznała, iż tak samo jest w Niderlandach, w Szwecji i w Danii. Dalsze rozważania odnoszące się do roli znajomości języków przez właściwy krąg odbiorców zostały przedstawione w wyroku z dnia 26 listopada 2008 r. w sprawie T-435/07 *New Look przeciwko OHIM (NEW LOOK)*, nieopublikowanym, w którym Sąd orzekł, iż z uwagi na to, że podstawowe rozumienie języka angielskiego przez ogół społeczeństwa państw skandynawskich, Niderlandów i Finlandii jest faktem powszechnie znanym, Izba Odwoławcza mogła słusznie uznać, że oznaczenie NEW LOOK, banalne wyrażenie, które wchodzi w zakres potocznego języka angielskiego i nie przedstawia żadnej trudności lingwistycznej, jest pozbawione wszelkiego charakteru odróżniającego w tych krajach.

Inny istotny wkład tegorocznego orzecznictwa w tej dziedzinie dotyczy zakresu odesłania, które art. 7 ust. 1 lit. h) rozporządzenia nr 40/94 czyni do bezwzględnych podstaw odmowy rejestracji wskazanych w art. 6 ter konwencji paryskiej²³. W sprawie T-215/06 *American Clothing Associates przeciwko OHIM (Wyobrażenie liścia klonu)*, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 28 lutego 2008 r., dotychczas nieopublikowanego, będącego przedmiotem odwołania, zainicjowanej skargą wniesioną przez przedsiębiorstwo, któremu Urząd Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (zwany dalej „OHIM”) odmówił rejestracji oznaczenia składającego się głównie z liścia klonu, uzasadniając to tym, że widnieje on na fladze kanadyjskiej, Sąd orzekł, iż z powodu rozróżnienia, jakiego dokonuje ta konwencja między „znakami towarowymi [znakami fabrycznymi lub handlowymi]” i „znakami usługowymi”, jej art. 6 ter lit. a), w którym nakazuje się odmówić rejestracji między innymi flag i innych godeł państwowych, nie ma zastosowania do „znaków usługowych”. Gdyby bowiem prawodawca wspólnotowy miał zamiar rozciągnąć ten zakaz na znaki dotyczące usług, nie ograniczyłby się do zwykłego odesłania do art. 6 ter konwencji paryskiej, ale wymieniłby ten zakaz w samym tekście art. 7 rozporządzenia nr 40/94. Ponadto Sąd stwierdził, że w odróżnieniu od tego, co jest przewidziane w odniesieniu do oceny charakteru odróżniającego złożonego znaku towarowego, przy stosowaniu art. 6 ter konwencji paryskiej należy mieć na uwadze każdy z elementów tego

²³ Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r., zrewidowana i zmieniona (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 828, nr 11847, s. 108).

znaku i wystarczy, że jeden z nich stanowi godło państwowe lub jego naśladownictwo, by uniemożliwić rejestrację danego znaku towarowego, niezależnie od całościowego sposobu postrzegania tego znaku. Wreszcie stosowanie art. 6 ter ust. 1 lit. a) konwencji paryskiej nie zależy od warunku istnienia możliwości wprowadzenia w błąd zainteresowanych odbiorców co do pochodzenia towarów oznaczonych zgłoszonym znakiem lub co do istnienia związku między właścicielem tego znaku a państwem, którego godło zostało wykorzystane we wspomnianym znaku.

W wyroku z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie T-302/06 *Hartmann przeciwko OHIM (E)*, niepublikowanym, Sąd dokonał ważnego uściślenia orzecznictwa, zgodnie z którym OHIM może oprzeć swoją analizę na faktach wynikających z ogólnego doświadczenia praktycznego zdobytego przy okazji obrotu towarami masowej konsumpcji i nie jest zobowiązany do przedstawienia przykładów takiego doświadczenia. Sąd orzekł, iż z uwagi na to, że towary objęte zgłoszonym znakiem towarowym zostały zdefiniowane przez instancje OHIM jako towary nieprzeznaczone do masowej konsumpcji, lecz dla wyspecjalizowanego kręgu odbiorców, nie można uznać, iż te instancje opierają swoją analizę na konkretnych faktach, które mogą być wszystkim znane.

Szereg wyroków umożliwił Sądowi sprecyzowanie związku, jaki musi istnieć między znakiem towarowym i towarami lub usługami objętymi tym znakiem, aby mógł być on uznawany za opisowy, między innymi wyroki: z dnia 2 kwietnia 2008 r. w sprawie T-181/07 *Eurocopter przeciwko OHIM (STEADYCONTROL)*, niepublikowany; z dnia 24 września 2008 r. w sprawie T-248/05 *HUP Usługi Polska przeciwko OHIM – Manpower (I.T.@MANPOWER)*, niepublikowany, będący przedmiotem odwołania; z dnia 15 października 2008 r. w sprawie T-230/06 *REWE-Zentral przeciwko OHIM (Port Louis)*, niepublikowany; z dnia 25 listopada 2008 r. w sprawie T-325/07 *CFCMCEE przeciwko OHIM (SURFCARD)*, niepublikowany; z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie T-67/07 *Ford Motor przeciwko OHIM (FUN)*, dotychczas nieopublikowany. W szczególności w tym ostatnim wyroku Sąd stwierdził – w przeciwieństwie do tego, co postanowiła Izba Odwoławcza – że związek między słowem „fun” z jednej strony a lądowymi pojazdami silnikowymi oraz częściami i wyposażeniem tych pojazdów z drugiej strony nie jest dostatecznie bezpośredni i rzeczywisty, aby można odmówić rejestracji zgłoszonego znaku towarowego.

Wreszcie w wyroku z dnia 12 marca 2008 r. w sprawie T-341/06 *Compagnie générale de diététique przeciwko OHIM (GARUM)*, niepublikowanym, Sąd sprecyzował, że analiza charakteru odróżniającego oznaczenia musi odnosić się do konkretnego i aktualnego bądź przynajmniej bardzo prawdopodobnego i wystarczająco zbliżonego w czasie doświadczenia rynkowego. Natomiast przypuszczalny, a wręcz hipotetyczny rozwój niemający żadnego związku z konkretnymi i dającymi się sprawdzić elementami nie może być co do zasady wystarczający.

2. Względne podstawy odmowy rejestracji

Spór między czeską spółką Budějovický Budvar i amerykańską spółką Anheuser-Busch doprowadził – tak jak w 2007 r. – do dokonania przez Sąd w wyroku z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawach połączonych T-225/06, T-255/06, T-257/06 i T-309/06 *Budějovický Budvar przeciwko OHIM – Anheuser-Busch (BUD)*, dotychczas nieopublikowanym, interpretacji art. 8 ust. 4 rozporządzenia nr 40/94, która umożliwia zgłoszenie sprzeciwu wobec rejestracji wspólnotowego znaku towarowego poprzez powołanie się na wcześniejsze oznaczenie inne niż znak towarowy. Przede wszystkim Sąd zwrócił uwagę na to, że OHIM musi uwzględnić wcześniejsze prawa chronione w państwach członkowskich i nie może podważyć ich kwalifikacji. W związku z tym w zakresie, w jakim ochrona przyznana w Austrii i we Francji nazwie pochodzenia „bud” jest ważna na podstawie prawa krajowego obowiązującego w tych państwach, OHIM musi uwzględnić skutki tej ochrony. Następnie Sąd stwierdził, że OHIM, zamiast stosować przez analogię art. 43 rozporządzenia nr 40/94 i żądać od Budějovický Budvar wykazania „rzeczywistego” używania nazwy „bud”, powinien był sprawdzić, czy rozpatrywane oznaczenia były używane w kontekście działalności handlowej mającej na celu uzyskanie korzyści gospodarczej, a nie w sferze prywatnej, i to bez względu na terytorium, na którym oznaczenia były używane. Sąd uznał, iż czeskiej spółce udało się udowodnić, że rozpatrywane nazwy były używane w obrocie handlowym. Ponadto Sąd stwierdził, że OHIM popełnił błąd, nie uwzględniając wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i prawnych, aby ustalić, czy prawo danego państwa umożliwia Budějovický Budvar zakazanie używania późniejszego znaku towarowego.

Inny ważny wkład orzecznictwa z 2008 r. w tej dziedzinie dotyczy kwestii podobieństwa towarów lub usług objętych wcześniejszym znakiem towarowym i zgłoszonym znakiem towarowym dla celów oceny istnienia prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd. W wyroku z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie T-175/06 *Coca-Cola przeciwko OHIM – San Polo (MEZZOPANE)*, dotychczas nieopublikowanym, w pierwszej kolejności Sąd stwierdził, że między winem i piwem istnieje jedynie niewielkie podobieństwo. Choć wino i piwo mogą częściowo zaspokajać te same potrzeby, czyli popijanie napoju podczas posiłku lub jako aperitif, należący do właściwego kręgu odbiorców konsument postrzega je jako produkty różniące się od siebie. Poza tym nie istnieje żaden element, który pozwoliłby stwierdzić, że nabywca jednego z tych towarów będzie skłonny nabyć drugi i że w związku z tym są one komplementarne. Natomiast, mając na uwadze różnice w cenach, wino i piwo są w pewnym stopniu towarami konkurencyjnymi.

W wyroku z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie T-161/07 *Group Lottuss przeciwko OHIM – Ugly (COYOTE UGLY)*, nieopublikowanym, Sąd stwierdził istnienie dużej komplementarności między „piwem” z jednej strony a „usługami barów koktajlowych” oraz „usługami rozrywkowymi, usługami dyskotek, klubów nocnych” z drugiej strony. Piwo jest spożywane w celu ugaszenia pragnienia lub dla przyjemności, podczas gdy usługi te obejmują działalność polegającą na przygotowywaniu i podawaniu napojów alkoholowych w miejscu, do którego udajemy się, by się zabawić. Sąd uznał, że OHIM mógł zatem słusznie stwierdzić istnienie niewielkiego stopnia podobieństwa między tymi towarami i tymi usługami. Inaczej jest, jeśli chodzi o podobieństwo między piwem i „działalnością kulturalną”, gdyż ta ostatnia ma zdecydowanie mniejszy związek komplementarności z piwem aniżeli usługi, o których mowa powyżej.

Komplementarność między towarami i usługami jest również przedmiotem dwóch innych wyroków wydanych w odniesieniu do postępowania w sprawie unieważnienia. W wyroku z dnia 24 września 2008 r. w sprawie T-116/06 *Oakley przeciwko OHIM – Venticinque (O STORE)*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd ustalił, że stosunek między usługami świadczonymi w ramach handlu detalicznego niektórymi artykułami odzieżowymi i samymi artykułami odzieżowymi charakteryzuje się ścisłym związkiem w tym sensie, że towary te są istotne, a wręcz nieodzowne do świadczenia tych usług. Usługi te są bowiem oferowane przy sprzedaży tych towarów i handel detaliczny obejmuje wszelkie działania podejmowane przez przedsiębiorcę w celu skłonienia do zawarcia umowy kupna-sprzedaży. Natomiast taki związek nie występuje, w przypadku gdy usługi sprzedaży objęte znakiem towarowym dotyczą akcesoriów oraz gdy inny znak towarowy odnosi się do artykułów odzieżowych i wyrobów ze skóry.

W wyroku z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie T-242/07 *Weiler przeciwko OHIM – IQNet Association – The International Certification Network (Q2WEB)*, niepublikowanym, aby uzasadnić swoje stwierdzenie, iż wszystkie rozpatrywane towary i usługi objęte znakiem towarowym Q2WEB mogą być używane lub świadczone łącznie lub kolejno po sobie w celu świadczenia konsumentom spornych usług objętych znakiem towarowym QWEB Certified Site, Sąd wskazał na to, że podmioty świadczące usługi telekomunikacyjne, w szczególności usługi telekomunikacyjne za pośrednictwem Internetu, takie jak usługi objęte znakiem towarowym QWEB Certified Site, dostarczają zazwyczaj swoim klientom program komputerowy oraz usługi konserwacji i aktualizacji tego programu, który jest zatem z założenia istotny do korzystania ze świadczonej usługi telekomunikacyjnej oraz że tego rodzaju programy i usługi zaliczają się do towarów i usług objętych znakiem towarowym Q2WEB.

Tegoroczne orzecznictwo zawiera ponadto rozważania na temat porównania koncepcyjnego kolidujących oznaczeń w ramach postępowań inter partes. Mając do rozstrzygnięcia kwestię podobieństwa znaków słownych EL TIEMPO i TELETIEMPO, Sąd orzekł w wyroku z dnia 22 kwietnia 2008 r. w sprawie T-233/06 *Casa Editorial el Tiempo przeciwko OHIM – Instituto Nacional de Meteorología (EL TIEMPO)*, niepublikowanym, że nic w treści opisu spornych towarów i usług nie pozwala na uznanie, iż słowo „tiempo” będzie niechybnie interpretowane w swoim znaczeniu czasowym w przypadku zgłoszonego znaku towarowego, zaś w swoim znaczeniu klimatologicznym w przypadku wcześniejszych znaków towarowych.

Ponadto w wyroku z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie T-212/07 *Harman International Industries przeciwko OHIM – Becker (Barbara Becker)*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd orzekł, że w przypadku gdy słowny znak towarowy składa się z dwóch elementów, z których jeden jest identyczny z jedynym elementem tworzącym inny słowny znak towarowy, to dla stwierdzenia prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd nie jest wymagane, aby element wspólny tym znakom stanowił element dominujący w ramach całościowego wrażenia wywieranego przez złożony znak towarowy. Gdyby ustanowić bowiem taki warunek, właściciel wcześniejszego znaku towarowego zostałby – mimo że ten wspólny element miałby w znaku złożonym niezależną pozycję odróżniającą – pozbawiony wyłącznego prawa przysługującego mu z tytułu tego znaku.

Wreszcie Sąd określił, jaki jest poziom uwagi przeciętnego konsumenta przy dokonywaniu zakupu mało kosztownego elementu umeblowania. Mając na uwadze to, iż taki konsument działa na podstawie szeregu względów funkcjonalnych i estetycznych, aby stworzyć harmonię z innymi elementami umeblowania, które już ma, Sąd w wyroku z dnia 16 stycz-

nia 2008 r. w sprawie T-112/06 *Inter-IKEA przeciwko OHIM – Waibel (Idea)*, niepublikowanym, orzekł, że choć czynność zakupu w ścisłym znaczeniu tego słowa może być szybko dokonana w przypadku niektórych mebli, to proces porównywania i refleksji, który poprzedza wybór, wymaga z definicji wysokiego poziomu uwagi.

3. Zagadnienia formalne i proceduralne

a) Dowód rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego

W wyroku z dnia 10 września 2008 r. w sprawie T-325/06 *Boston Scientific przeciwko OHIM – Terumo (CAPIO)*, niepublikowanym, Sąd orzekł, że wartość dowodowa liczb zawartych na liście sprzedaży towarów objętych wcześniejszym znakiem towarowym, przedstawionej przed OHIM przez właściciela tego znaku, może zostać ustalona za pomocą innych środków niż akt notarialny lub oświadczenie, o których mowa w art. 76 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94 i w zasadzie 22 rozporządzenia (WE) nr 2868/95²⁴. Okoliczność, że niektóre elementy faktur odpowiadających tym czynnościom sprzedaży figurują na liście, świadczy o jej spójności i o jej prawdziwości. Ponadto sporządzenie faktury wskazuje na to, że wcześniejszy znak towarowy był używany publicznie i na zewnątrz, a nie jedynie w obrębie przedsiębiorstwa będącego właścicielem tego znaku lub w ramach sieci dystrybucyjnej posiadanej lub kontrolowanej przez to przedsiębiorstwo.

W wyroku z dnia 26 listopada 2008 r. w sprawie T-100/06 *Rajani przeciwko OHIM – Artoz-Papier (ATOZ)*, niepublikowanym, Sąd zbadał kwestię daty, jaką należy uwzględnić tytułem dies a quo w celu obliczenia pięcioletniego okresu, w czasie którego nie można wymagać przedstawienia dowodu rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego, w przypadku gdy ten znak był przedmiotem wniosku o międzynarodową rejestrację skierowanego do Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (ŚOWI), złożonego w określonej dacie, ale został objęty ochroną w państwie członkowskim w późniejszej dacie. Stwierdziwszy, że dana kwestia podlega określonemu prawu krajowemu, Sąd orzekł, iż jeżeli na podstawie tego prawa odmówiono tymczasowo ochrony zarejestrowanemu międzynarodowo znakowi towarowemu, lecz przyznano ją później, to należy uznać, iż rejestracja została dokonana w dacie otrzymania przez ŚOWI ostatecznego zgłoszenia dotyczącego przyznania ochrony.

b) Ciągłość funkcjonalna

Sąd zastosował zasady ustalone w wyroku Trybunału z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie *OHIM przeciwko Kaul*²⁵, precyzując w wyroku z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie T-420/03 *El Corte Inglés przeciwko OHIM – Abril Sánchez i Ricote Saugar (BOOMERANGTV)*, dotychczas nieopublikowanym, że choć Izba Odwoławcza nie miała obowiązku uwzględnienia okoliczności faktycznych i dowodów przedstawionych po raz pierwszy w postępowaniu przed nią,

²⁴ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2868/95 z dnia 13 grudnia 1995 r. wykonujące rozporządzenie nr 40/94 (Dz.U. L 303, s. 1).

²⁵ C-29/05 P, Zb.Orz. s. I-2213.

to należy jednak zbadać, czy poprzez swoją odmowę nie naruszyła ona art. 74 ust. 2 rozporządzenia nr 40/94, uważając, iż nie przysługuje jej pod tym względem uznanie. Sąd uznał, iż rodzaj danych okoliczności faktycznych i dowodów jest tylko jednym z elementów, który może być wzięty pod uwagę w ramach korzystania przez OHIM z uznania, z którego powinien on skorzystać. Jako że Izba Odwoławcza oparła się na tym, że skarżąca miała możliwość przedstawienia odnośnych dokumentów w postępowaniu przed Wydziałem Sprzeciwów, milcząco uznała ona, że okoliczności tej sprawy sprzeciwiały się wzięciu ich pod uwagę. Wobec tego Izba Odwoławcza nie uznała, iż co do zasady nie można dopuścić dowodu z dokumentów przedstawionych przez skarżącą po raz pierwszy w postępowaniu przed nią, lecz uzasadniła swoją decyzję w tej kwestii.

c) Interes prawny i postępowania w sprawie unieważnienia

W wyroku z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-160/07 *Lancôme przeciwko OHIM – CMS Hasche Sigle (COLOR EDITION)*, dotychczas nieopublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, Sąd orzekł, iż z systematyki art. 55 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94 wynika, że prawodawca zamierzał umożliwić składanie wniosków o unieważnienie opartych na bezwzględnych podstawach unieważnienia każdej osobie fizycznej i prawnej oraz każdej grupie posiadającej zdolność pozywania lub bycia pozywaną we własnym imieniu, bez konieczności wykazania istnienia interesu prawnego, natomiast w przypadku wniosków o unieważnienie opartych na względnych podstawach unieważnienia jednoznacznie ograniczył on krąg wnioskodawców do właścicieli znaków towarowych lub wcześniejszych praw, jak również do licencjobiorców.

d) Obowiązki izb odwoławczych

Opierając się na utrwalonym orzecznictwie w zakresie obowiązku uzasadnienia²⁶, Sąd stwierdził w swoim wyroku z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie T-304/06 *Reber przeciwko OHIM – Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli (Mozart)*, dotychczas nieopublikowanym, że Izba Odwoławcza nie jest co do zasady zobowiązana do przedstawienia w swej decyzji odrębnej odpowiedzi na każdy argument oparty na istnieniu wydanych w innych podobnych sprawach decyzji swych własnych instancji lub instancji i sądów krajowych zawierających rozstrzygnięcie idące w określonym kierunku, jeżeli uzasadnienie decyzji, którą wydaje ona w konkretnej sprawie, ukazuje – co najmniej domyślnie, aczkolwiek w sposób jasny i jednoznaczny – przyczyny, dla których te inne decyzje pozbawione są znaczenia lub nie mogą zostać wzięte pod uwagę w ramach dokonywanej przez nią oceny.

W ww. wyroku w sprawie *COYOTE UGLY* Sąd orzekł, że izba odwoławcza jest wprawdzie uprawniona, w przypadku gdy wykryje – choćby częściowe – podobieństwo między rozpatrywanymi towarami i usługami w ramach postępowania w sprawie sprzeciwu, do wyodrębnienia z urzędu usług objętych zgłoszonym znakiem towarowym poprzez dokładne wskazanie podjednostek zgodnych z wcześniejszym znakiem towarowym, lecz nie jest do tego zobowiązana.

²⁶ Wyroki Trybunału: z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P *Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji*, Rec. s. I-123; z dnia 8 lutego 2007 r. w sprawie C-3/06 P *Groupe Danone przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. I-1331.

Ochrona odmian roślin

W rozporządzeniu (WE) nr 2100/94²⁷ został ustanowiony wspólnotowy system ochrony odmian roślin umożliwiający przyznanie praw własności przemysłowej dla odmian roślin, ważnych na całym obszarze Wspólnoty. Wdrażanie i stosowanie tego systemu wspólnotowego są zapewnione przez Wspólnotowy Urząd Ochrony Odmian Roślin (zwany dalej „CPVO”), zdecentralizowaną agencję Wspólnoty, która ma siedzibę w Angers (Francja) i która działa od dnia 27 kwietnia 1995 r. W ramach CPVO ustanowiono izbę odwoławczą właściwą do rozstrzygania odwołań wniesionych od niektórych rodzajów decyzji wydanych przez ten urząd. Zgodnie z art. 73 powyższego rozporządzenia na decyzje izby odwoławczej CPVO przysługuje skarga do sądu wspólnotowego.

W trakcie roku 2008 Sąd wydał dwa pierwsze wyroki dotyczące decyzji wydanych przez izbę odwoławczą CPVO. Po tym jak Sąd miał możliwość rozstrzygnięcia głównie kwestii dopuszczalności w wyroku z dnia 31 stycznia 2008 r. w sprawie T-95/06 *Federación de Cooperativas Agrarias de la Comunidad Valenciana/CPVO – Nador Cott Protection (Nadorcott)*, dotychczas nieopublikowanym, w wyroku z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie T-187/06 *Schröder przeciwko CPVO (SUMCOL 01)*, dotychczas nieopublikowanym, określił on zakres kontroli sądowej, jaką sprawuje w tej dziedzinie. W tym względzie przypomniał on, że w przypadku gdy sąd wspólnotowy orzeka w przedmiocie decyzji wydanych przez wspólnotowy organ administracyjny na podstawie kompleksowej oceny technicznej, sprawuje on co do zasady ograniczoną kontrolę i nie zastępuje swoją oceną okoliczności faktycznych oceny dokonanej przez ten organ, niemniej jednak nie powstrzymuje się on od skontrolowania interpretacji danych technicznych dokonanej przez organ administracyjny. To podejście można zastosować do przypadków, w których decyzja administracyjna jest wynikiem złożonej oceny należącej do innych dziedzin naukowych, takich jak botanika lub genetyka. W tej sprawie ocena odrębnego charakteru odmiany rośliny pod względem kryteriów sformułowanych w art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 2100/94 przedstawia taki stopień złożoności naukowo-technicznej, który może uzasadniać ograniczenie zakresu kontroli sądowej. Kryteria te wymagają bowiem weryfikacji, czy zgłoszona odmiana odróżnia się wyraźnie przejawianymi właściwościami wynikającymi ze szczególnego genotypu lub kombinacji genotypów od każdej innej odmiany. Natomiast ocena istnienia innej odmiany powszechnie znanej w rozumieniu kryteriów z art. 7 ust. 2 powyższego rozporządzenia nie wymaga bycia ekspertem lub posiadania szczególnej wiedzy technicznej i nie przedstawia trudności mogących uzasadnić ograniczenie zakresu kontroli sądowej. Kryteria te polegają bowiem jedynie na wymaganiu weryfikacji, czy na przykład w dniu złożenia wniosku o ochronę zgłoszonej odmiany inna odmiana była przedmiotem ochrony lub wpisano ją do urzędowego rejestru odmian roślin.

²⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2100/94 z dnia 27 lipca 1994 r. w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin (Dz.U. L 227, s. 1).

Dostęp do dokumentów

W wyroku z dnia 9 września 2008 r. w sprawie T-403/05 *MyTravel przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, będącym przedmiotem odwołania, Sąd sprecyzował zakres prawa dostępu przewidzianego w rozporządzeniu (WE) nr 1049/2001²⁸ do niektórych dokumentów znajdujących się w aktach sprawy Komisji w ramach oceny zgodności koncentracji ze wspólnym rynkiem, jak również do dokumentów sporządzonych przez służby Komisji w następstwie stwierdzenia nieważności jednej z jej decyzji przez Sąd.

Ten wyrok wpisuje się w kontekst koncentracji przedsiębiorstw Airtours i First Choice, która została uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem przez Komisję. Z uwagi na to, że Sąd stwierdził nieważność tej decyzji w wyroku z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie T-342/99 *Airtours przeciwko Komisji*, Rec. s. II-2585, Komisja utworzyła grupę roboczą skupiającą urzędników jej Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji i jej służby prawnej w celu zbadania celowości wniesienia odwołania od wyroku Sądu oraz w celu dokonania oceny wpływu tego wyroku na procedury stosowane do kontroli koncentracji lub w innych dziedzinach. MyTravel, następca prawny Airtours, zwróciła się do Komisji w celu uzyskania dostępu do dwóch rodzajów dokumentów: dokumentów przygotowawczych i sprawozdania sporządzonego przez grupę roboczą z jednej strony oraz dokumentów znajdujących się w aktach sprawy Airtours/First Choice, na których opierało się sprawozdanie, z drugiej strony. Komisja odmówiła dostępu do większości tych dokumentów na podstawie trzech wyjątków przewidzianych w rozporządzeniu nr 1049/2001.

W pierwszej kolejności, jeśli chodzi o wyjątek dotyczący ochrony procesu decyzyjnego, Sąd stwierdził, że sprawozdanie sporządzone przez grupę roboczą wpisuje się w ramy czysto administracyjnych, a nie prawodawczych funkcji Komisji. Otóż interes publiczny w udostępnieniu danego dokumentu ze względu na zasadę przejrzystości nie ma takiej samej wagi w przypadku dokumentu sporządzonego w postępowaniu administracyjnym zmierzającym do zastosowania przepisów prawa konkurencji, co w przypadku dokumentu dotyczącego postępowania prawodawczego. Zwracając uwagę na to, że publiczne ujawnienie sprawozdania wiąże się z ryzykiem wyjawienia ewentualnie krytycznej opinii urzędników Komisji oraz umożliwienia porównania treści sprawozdania z decyzją ostatecznie podjętą przez Komisję, Sąd doszedł do wniosku, iż Komisja słusznie odmówiła dostępu do niego, uznając, iż podanie sprawozdania do publicznej wiadomości stanowiłoby poważne naruszenie możliwości zajęcia przez jednego z jej członków swobodnego i pełnego stanowiska na temat jego własnych służb. Ponadto Sąd stwierdził, że jeśli chodzi o wewnętrzne dokumenty dotyczące koncentracji Airtours/First Choice, to Komisja słusznie uznała, iż ujawnienie tych dokumentów umniejszyłoby zdolność jej służb do wyrażania swojego stanowiska i stanowiłoby poważne naruszenie procesu podejmowania przez nią decyzji w ramach kontroli koncentracji, gdyż mogą one wskazywać opinie służb Komisji, które nie będą się już być może znajdować w ostatecznej wersji decyzji. Takie ujawnienie skłaniałoby do autocenzury i szkodziłoby swobodnej i pełnej komunikacji między służbami. Poza tym, patrząc rozsądnie, to ryzyko jest przewidywalne, gdyż prawdopodobne jest, iż takie dokumenty mogą być wykorzystane do wywierania wpływu na stanowisko służb Komisji, które powinno być swobodne i niezależne od jakiegokolwiek nacisku zewnętrznego.

²⁸ Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

W drugiej kolejności jeśli chodzi o wyjątek dotyczący ochrony postępowań sądowych oraz porad prawnych, który zdaniem skarżącej nie miał zastosowania do sporządzonych przez służbę prawną tytułem odpowiedzi uwag adresowanych do Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji w ramach opracowywania decyzji w sprawie Airtours, Sąd wskazał, iż ujawnienie tych uwag mogłoby w przyszłości skłonić służbę prawną do powściągliwości i ostrożności, aby nie wywierać wpływu na zdolność decyzyjną Komisji w dziedzinach, w których działa ona jako organ administracyjny. Dodał on, że ujawnienie takiej opinii mogłoby postawić Komisję w delikatnej sytuacji, w której jej służba prawna musiałaby bronić przed Sądem stanowiska, którego nie prezentowała ona w trakcie postępowania wewnętrznego. Taka rozbieżność może znacznie wpłynąć na swobodę wypowiedzi służby prawnej i jej możliwość skutecznej obrony ostatecznego stanowiska Komisji przed sądami wspólnotowymi na równej stopie z innymi przedstawicielami stron.

W trzeciej kolejności natomiast, jeśli chodzi o wyjątek dotyczący ochrony czynności kontrolnych, śledztwa czy audytu, Sąd, stwierdziwszy, iż w odniesieniu do jednego z wnioskowanych dokumentów decyzja Komisji zawierała jedynie mgliste i ogólne rozważania, które nie pozwalały zrozumieć w jaki sposób czynności kontrolne, śledztwa i audytu mogłyby zostać zagrożone, stwierdził nieważność wspomnianej powyżej decyzji, jako że odmawia się w niej dostępu do tego dokumentu.

W wyroku z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie T-144/05 *Muñiz przeciwko Komisji*, niepublikowanym, Sąd poruszył również kwestię stosowania wyjątku dotyczącego ochrony procesu decyzyjnego w ramach wniosku o dostęp do dokumentów przygotowawczych przedłożonych przez grupę roboczą komitetowi ds. nomenklatury, który bierze udział w postępowaniu prawodawczym w celu wydania środków w sprawie klasyfikacji towarów przyjętych przez Komisję, w przypadku gdy klasyfikacja określonego produktu może powodować trudności. Sąd uznał, że choć ochrona procesu decyzyjnego przed naciskiem zewnętrznym może stanowić uzasadniony powód do ograniczenia dostępu do dokumentów, to należy jednak ustalić w pewny sposób rzeczywisty charakter takiego nacisku oraz wykazać przewidywalny charakter ryzyka, że może on wpłynąć w istotny sposób na decyzję w sprawie klasyfikacji. Ponadto, jakkolwiek należy wziąć pod uwagę troskę Komisji o zachowanie zdolności pracowników i ekspertów do swobodnego wyrażania ich opinii, niemniej należy ocenić, czy te obawy są obiektywnie uzasadnione. Sąd uznał, że nie miało to miejsca w tej sprawie, jako że Komisja nie poparła swoich twierdzeń żadnym dowodem, oraz stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji.

Wyjątek dotyczący ochrony interesów handlowych jest przedmiotem rozważań w wyroku z dnia 30 stycznia 2008 r. w sprawie T-380/04 *Terezakis przeciwko Komisji*, niepublikowanym. Komisja między innymi odmówiła skarżącej udzielenia dostępu do umowy zawartej między Athens International Airport i konsorcjum Hochtief dotyczącej realizacji nowego portu lotniczego Aten w Spata, uzasadniając to tym, że jej ujawnienie naruszyłoby poważnie interesy handlowe stron umowy. Sąd wskazał, że z racji swej natury tego rodzaju dokument może zawierać informacje poufne dotyczące zarówno danych spółek, jak i ich stosunków biznesowych oraz że co do zasady dokładne elementy odnoszące się do struktury kosztów przedsiębiorstwa stanowią tajemnice handlowe, których ujawnienie osobom trzecim może naruszyć interesy handlowe tego przedsiębiorstwa. Wprawdzie niektóre fragmenty umowy zawierają informacje dotyczące stron umowy i ich stosunków handlowych, ale badanie dokonane przez Komisję nie pozwala konkretnie ocenić, czy powołany wyjątek ma rzeczywiście zastosowanie do wszyst-

kich informacji zawartych w umowie. Z uwagi na to, że nie wydawało się, iż Komisja nie miała możliwości wskazania powodów uzasadniających poufność w odniesieniu do całości głównej umowy bez ujawnienia jej treści i tym samym nie pozbawiając wyjątku jego podstawowego celu, oraz ze względu na to, że Sąd nie jest władny zastąpić własną oceną oceny dokonanej przez Komisję, stwierdził on nieważność zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim odmawia się w niej przynajmniej częściowego dostępu do umowy.

W wyroku Sądu z dnia 10 września 2008 r. w sprawie T-42/05 *Williams przeciwko Komisji*, niepublikowanym, pojawiła się kwestia, czy decyzja w sprawie częściowej odmowy udzielenia dostępu do pewnych wskazanych w niej dokumentów może być interpretowana jako oznaczająca dorozumianą odmowę dostępu do pewnych rodzajów innych dokumentów, takich jak memoranda i wiadomości elektroniczne wymienione przy okazji prac przygotowawczych związanych z dyrektywą 2001/18/WE²⁹ w sprawie GMO, które nie są w niej wskazane, lecz które są również przedmiotem wniosku o dostęp. W tym celu Sąd przeprowadził analizę w trzech etapach. Najpierw stwierdził, że Komisja posiadała dużą liczbę dokumentów przygotowawczych innych niż te wymienione w zaskarżonej decyzji oraz że w braku oświadczenia Komisji idącego w tym kierunku nie należy domniemywać, że sporne dokumenty nie istniały. Następnie Sąd sprawdził, czy wniosek o dostęp był wystarczająco dokładny, aby umożliwić Komisji zrozumienie, że odnosił się on do tego rodzaju dokumentów. Badając okoliczności tej sprawy, Sąd uznał, że tak właśnie było, i wyciągnął stąd wniosek, iż fakt, że Komisja nie wskazała w zaskarżonej decyzji wszystkich dokumentów wewnętrznych dotyczących okoliczności wydania dyrektywy 2001/18, jest równoznaczne – zgodnie z art. 8 rozporządzenia nr 1049/2001 – z dorozumianą odmową dostępu, która może zostać zaskarżona do Sądu. Wreszcie Sąd zbadał, czy fakt, iż w zaskarżonej decyzji nie przewidziano ujawnienia powyższych dokumentów, może zostać uzasadniony szczególnymi okolicznościami sprawy, zwłaszcza tym, że wniosek o dostęp był ewentualnie obszerny i niedokładny. Przypomniawszy, iż możliwość wyważenia przez instytucję interesu publicznego dostępu do dokumentów i wynikającego stąd nakładu pracy pozostaje zarezerwowana dla szczególnych przypadków, w których konkretna i indywidualna analiza dokumentów pociągałaby za sobą nieproporcjonalny nakład pracy administracyjnej tej instytucji oraz stwierdziwszy, iż Komisja nie powołała się formalnie na taki wyjątek, Sąd uznał, że Komisja nie uzasadniła dorozumianej odmowy dostępu do dokumentów niewskazanych w zaskarżonej decyzji. Z definicji odmowa ta stanowi bezwzględny brak uzasadnienia, którego Komisja nie może naprawić za pomocą rozważań przedstawionych przed sądem wspólnotowym, oraz uzasadnił stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w tej kwestii.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa – walka z terroryzmem

W roku 2008 Sąd ponownie wypowiedział się w kwestii walki z terroryzmem w dwóch wyrokach: wyroku z dnia 23 października 2008 r. w sprawie T-256/07 *People's Mojahedin Organization of Iran przeciwko Radzie*, dotychczas nieopublikowanym, będącym przedmiotem odwołania i wyroku z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie T-284/08 *People's Mojahedin Organization of Iran przeciwko Radzie*, dotychczas nieopublikowanym, przy czym ta sama skarżąca

²⁹ Dyrektywa 2001/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i uchylająca dyrektywę Rady 90/220/EWG (Dz.U. L 106, s. 1).

wygrała już częściowo sprawę w 2006 r.³⁰. W pierwszym wyroku Sąd sprecyzował, że Rada, w przypadku gdy ma ona dokonać oceny, czy zamrożenie funduszy danej osoby, grupy lub podmiotu jest lub pozostaje uzasadnione, musi przede wszystkim ocenić ryzyko, czy w braku zastosowania takiego środka przedmiotowe fundusze zostaną wykorzystane w celu finansowania lub przygotowania aktów terrorystycznych. Jeśli chodzi o rolę Sądu, to szeroki zakres uznania, jaki należy przyznać Radzie, nie oznacza, że powinien się on powstrzymać od kontroli wykładni istotnych danych dokonanej przez tę instytucję. Sąd wspólnotowy powinien bowiem nie tylko zweryfikować materialną prawidłowość przytoczonych dowodów, ich wiarygodność i spójność, ale także skontrolować to, czy te dowody stanowią zbiór istotnych danych, które należy wziąć pod uwagę w celu oceny sytuacji, i czy mogą one stanowić poparcie dla wniosków wyciągniętych na ich podstawie. Jednakże w ramach tej kontroli Sąd nie może zastąpić własną oceną celowości oceny dokonanej przez Radę. Ponadto Sąd podkreślił, że w przypadku gdy instytucji wspólnotowej przysługuje szeroki zakres uznania, podstawowego znaczenia nabiera kontrola przestrzegania pewnych gwarancji proceduralnych. Sąd orzekł, iż kontrola odnosząca się do kwestii, czy Rada dysponowała racjonalnymi powodami, by utrzymać w mocy zamrożenie funduszy skarżącej, leży niezaprzeczalnie w granicach kontroli sądowej, jakiej sąd wspólnotowy może dokonać, jako że odpowiada ona co do zasady kontroli oczywistego błędu w ocenie.

Po przeprowadzeniu tej kontroli Sąd stwierdził nieważność jednej z zaskarżonych decyzji, uzasadniając to tym, że Rada nie uzasadniła wystarczająco powodów, z jakich nie wzięła pod uwagę decyzji wydanej przez organ wymiaru sprawiedliwości Zjednoczonego Królestwa, Proscribed Organisations Appeals Commission (zwaną dalej „POAC”), nakazującej skreślenie skarżącej z listy organizacji terrorystycznych w tym państwie. Sąd przypomniał, iż w celu wydania wspólnotowych środków w przedmiocie zamrożenia funduszy bezwzględnie konieczne jest, by Rada upewniła się co do istnienia decyzji właściwego krajowego organu wymiaru sprawiedliwości oraz działań, jakie należy podjąć na szczeblu krajowym w związku z tą decyzją. W swojej decyzji POAC między innymi uznała za nierozsądną ocenę Home Secretary (ministra spraw wewnętrznych) Zjednoczonego Królestwa, zgodnie z którą skarżąca w dalszym ciągu uczestniczyła w działalności terrorystycznej.

W drugim z wymienionych powyżej wyroków wydanym w ramach postępowania w trybie przyśpieszonym nazajutrz po rozprawie Sąd, podkreśliwszy konieczność zapewnienia właściwej równowagi między wymogami walki z terroryzmem a ochroną praw podstawowych, orzekł, iż z uwagi na to, że ograniczenia prawa do obrony zainteresowanych zastosowane przez Radę należy wyrównać w drodze dokładnej, niezawisłej i bezstronnej kontroli sądowej, sąd wspólnotowy powinien mieć możliwość kontrolowania legalności i zasadności środków w postaci zamrożenia funduszy i nie mogą mu stać na przeszkodzie tajność lub poufność dowodów i informacji wykorzystanych przez Radę. Sąd stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji, uzasadniając to między innymi tym, że Rada nie może opierać swojej decyzji o zamrożeniu funduszy na informacjach lub materiałach należących do akt sprawy, przekazanych przez jedno z państw członkowskich, jeżeli państwo to nie jest skłonne zezwolić na ich przekazanie sądowi wspólnotowemu.

³⁰ Wyrok Sądu z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie T-228/02 *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran przeciwko Radzie*, Zb.Orz. s. II-4665 (zob. sprawozdanie roczne za rok 2006).

Przywileje i immunitety

W wyroku z dnia 15 października 2008 r. w sprawie T-345/05 *Mote przeciwko Parlamentowi*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd orzekł w przedmiocie decyzji Parlamentu w sprawie uchylenia immunitetu jednemu z jego posłów. W tej sprawie przeciwko A.N. Mote'owi, obywatelowi Zjednoczonego Królestwa, prowadzone było postępowanie karne z tego względu, że otrzymał pomoc publiczną na podstawie nieprawdziwych oświadczeń. Po tym, jak został on wybrany do Parlamentu Europejskiego, A.N. Mote wniósł o zawieszenie toczącego się postępowania karnego, powołując się na przywileje i immunitety, które mu przysługują jako posłowi europejskiemu. Właściwy sąd krajowy wydał postanowienie o zawieszeniu postępowania, uznając, że status osoby przebywającej na wolności za kaucją, którym był objęty A.N. Mote, stanowi przeszkodę w swobodzie przemieszczania się członków Parlamentu i narusza w związku z tym art. 8 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich³¹. Na wniosek Zjednoczonego Królestwa na posiedzeniu plenarnym Parlament zdecydował o uchyleniu immunitetu A.N. Mote'a, który wniósł wówczas do Sądu o stwierdzenie nieważności tej decyzji.

W swoim wyroku Sąd orzekł, iż z art. 10 akapit ostatni Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich, zgodnie z którym immunitet nie może stanowić przeszkody w wykonywaniu przez Parlament prawa uchylenia immunitetu w odniesieniu do któregośkolwiek ze swoich członków, wynika, że Parlament jest właściwy, by orzec w przedmiocie wniosku o uchylenie immunitetu posła europejskiego. Nie istnieje natomiast żaden przepis stanowiący, że Parlament jest organem właściwym do stwierdzenia istnienia przywileju określonego w art. 8 protokołu. Artykuły 8 i 10 protokołu nie mają zresztą tego samego zakresu przedmiotowego, jako że art. 10 ma na celu zapewnienie niezależności posłów do Parlamentu poprzez zapobieżenie temu, by w trakcie trwania sesji parlamentarnych wywierano na nich naciski w postaci gróźb aresztowania lub wszczęcia postępowania karnego, zaś art. 8 ma za zadanie ochronę posłów do Parlamentu przed ograniczeniami ich swobody przemieszczania się innego rodzaju niż ograniczenia sądowe. Zwróciwszy uwagę na to, że A.N. Mote powołuje się wyłącznie na ograniczenia o charakterze sądowym, Sąd doszedł do wniosku, że Parlament nie naruszył prawa w związku z podjęciem decyzji o uchyleniu immunitetu A.N. Mote'a, nie orzekając przy tym w przedmiocie przywileju przysługującego mu jako posłowi do Parlamentu.

II. Spory dotyczące odszkodowania

Główny wkład tegorocznego orzecznictwa w tej dziedzinie dotyczy warunków, w jakich Wspólnota może zostać pociągnięta do odpowiedzialności z powodu, z jednej strony, rozpowszechnienia przez instytucję lub organ wspólnotowy informacji dotyczących jednostek i, z drugiej strony, błędów popełnionych przez Komisję w ramach analizy gospodarczej leżącej u podstaw decyzji uznającej koncentrację za niezgodną ze wspólnym rynkiem.

³¹ Protokół w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich z dnia 8 kwietnia 1965 r., załączony do Traktatu ustanawiającego jedną Radę i jedną Komisję Wspólnot Europejskich (Dz.U. 1967, 152, s. 13).

Stosunek do postępowań krajowych

W wyroku z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-48/05 *Franchet i Byk przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym, Sąd dokonał wykładni rozporządzenia (WE) nr 1073/1999³², które dotyczy inspekcji, kontroli i działań podejmowanych przez pracowników Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF), organu odpowiedzialnego, między innymi, za prowadzenie dochodzeń administracyjnych wewnątrz instytucji mających na celu badanie poważnych zdarzeń mających związek z wykonywaniem działalności zawodowej, które mogą stanowić naruszenie obowiązków urzędników i innych pracowników Wspólnot prowadzące do postępowania dyscyplinarnego i – w uzasadnionych przypadkach – karnego. To rozporządzenie przewiduje, że te dochodzenia muszą być prowadzone zgodnie z traktatem, w szczególności z pełnym poszanowaniem praw człowieka i podstawowych wolności, jak również z poszanowaniem prawa zainteresowanych osób do wyrażenia opinii w kwestii dotyczących ich okoliczności faktycznych. W tym przypadku z uwagi na to, że wielokrotne audyty wewnętrzne Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich (Eurostatu) ujawniły możliwe nieprawidłowości w zakresie zarządzania finansowego, OLAF wszczął dochodzenia w sprawie między innymi umów zawartych przez Eurostat z różnymi spółkami. W latach 2002 i 2003 OLAF przekazał luksemburskim i francuskim organom wymiaru sprawiedliwości akta sprawy dotyczące dochodzeń w sprawie tych nieprawidłowości, w które zamieszani byli Y. Franchet i D. Byk, odpowiednio, były dyrektor generalny i były dyrektor Eurostatu. Obie te osoby wniosły do Sądu skargę o odszkodowanie, powołując się na istnienie błędów popełnionych zarówno przez OLAF, jak i przez Komisję w trakcie tych dochodzeń.

Sąd odrzucił argument Komisji, jakoby skarga o odszkodowanie była częściowo przedwczesna z tego powodu, że postępowania krajowe były nadal w toku. W ramach postępowania przed Sądem nie chodzi o rozstrzygnięcie kwestii, czy zarzucane okoliczności faktyczne zostały ustalone, czy też nie, ale o dokonanie oceny sposobu, w jaki OLAF prowadził i zakończył dochodzenie, w którym wskazał on imiennie Y. Francheta i D. Byka oraz przypisał im odpowiedzialność za nieprawidłowości stwierdzone publicznie na długo przed wydaniem ostatecznej decyzji, a także sposobu, w jaki Komisja zachowywała się w kontekście tego dochodzenia. Gdyby skarżący mieli zostać uznani za niewinnych przez krajowe organy wymiaru sprawiedliwości, nie prowadziłyby to bowiem koniecznie do naprawienia ewentualnej szkody, którą ponieśli. Biorąc zatem pod uwagę, że szkoda, na którą skarżący powołują się przed Sądem, różni się od szkody, jaką mogłoby wykazać stwierdzenie braku winy skarżących przez krajowe organy wymiaru sprawiedliwości, żądania skarżących o odszkodowanie nie mogą zostać oddalone jako przedwczesne.

Wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom

Co do istoty w ww. wyroku w sprawie *Franchet i Byk przeciwko Komisji*, po pierwsze, Sąd stwierdził, że OLAF powinien był uprzednio poinformować Y. Francheta i D. Byka o przekazaniu dotyczących ich akt sprawy luksemburskim i francuskim organom wymiaru sprawie-

³² Rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez OLAF (Dz.U. L 136, s. 1).

dliwości oraz że norma prawna przewidująca tego rodzaju obowiązek przyznaje uprawnienia jednostkom. Choć OLAF dysponuje pewnym zakresem uznania w przypadkach wymagających zachowania bezwzględnej tajemnicy dla celów dochodzenia, inaczej jest, jeśli chodzi o zasady wydawania decyzji o odroczeniu powiadomienia zainteresowanych urzędników. Wobec tego niedochowanie tego obowiązku uprzedniego powiadomienia stanowi wystarczająco istotne naruszenie.

Po drugie, Sąd stwierdził, że z naruszeniem rozporządzenia nr 1073/1999 nie przeprowadzono również konsultacji z Komitetem Nadzoru OLAF przed przekazaniem informacji organom krajowym. Ze względu na to, że komitet ten ma chronić prawa osób, wobec których OLAF prowadzi dochodzenie, i że przeprowadzenie z nim konsultacji stanowi bezwarunkowy obowiązek, OLAF dopuścił się wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom.

Po trzecie, Sąd orzekł, iż fakt, że OLAF wskazał publicznie skarżących jako winnych przestępstw – w tym zezwalając na przedostanie się informacji do prasy – stanowi naruszenie zasad domniemania niewinności, poufności dochodzeń i dobrej administracji. W odniesieniu do przecieków uznał on, że w braku jakiegokolwiek dowodu ze strony Komisji zmierzającego do wykazania, że mogły mieć ono inne źródło, odpowiedzialność za to musi zostać przypisana OLAF-owi. Wspomniane wyżej zasady przyznają uprawnienia jednostkom i ich naruszenie przez OLAF było wystarczająco istotne, zważywszy, że obowiązkiem OLAF jest dbanie o to, aby takie przecieki nie miały miejsca, jako że nie dysponuje on żadnym zakresem uznania w odniesieniu do przestrzegania tego obowiązku.

Wreszcie Sąd zbadał, czy Komisja zachowywała się w sposób niezgodny z prawem, gdy ujawniała poszczególne informacje w ramach rozpatrywanych dochodzeń, w szczególności w komunikacie prasowym, w którym nazwiska skarżących zostały jasno powiązane z zarzutami dotyczącymi sprawy Eurostat. Przypomniawszy, że instytucjom nie można unie możliwiać informowania społeczeństwa o prowadzonych dochodzeniach, Sąd uznał, iż w tym przypadku nie można stwierdzić, aby Komisja uczyniła to z wszelką wymaganą dyskrecją i ostrożnością oraz zachowując właściwą równowagę pomiędzy interesami Y. Francheta i D. Byka a interesami instytucji. Z uwagi na to, że Komisja nie dysponuje żadnym zakresem uznania w ramach obowiązku poszanowania zasady domniemania niewinności, dopuściła się ona wystarczająco istotnego naruszenia tej zasady.

Kwestia imiennego wskazania urzędnika w dokumentach dotyczących przypadków niewłaściwego administrowania, rozpowszechnionych przez instytucję lub organ wspólnotowy, była również badana przez Sąd w wyroku z dnia 24 września 2008 r. w sprawie T-412/05 *M przeciwko Rzecznikowi Praw Obywatelskich*, niepublikowanemu. Skarżący, urzędnik Komisji, wniósł o naprawienie szkody, którą – jak twierdził – poniósł z powodu imiennego wskazania w decyzji Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie skargi donoszącej o domniemanym przypadku niewłaściwego administrowania ze strony służby Komisji, do której on przynależał i dotyczącej między innymi budowy oczyszczalni mającej negatywne skutki dla środowiska.

Sąd orzekł, że Rzecznik Praw Obywatelskich może prowadzić dochodzenie jedynie wobec instytucji i organów wspólnotowych, a nie wobec osób fizycznych. Stosując przez analogię orzecznictwo wynikające z wyroku z dnia 15 czerwca 1999 r. w sprawie *Ismeri Euro-*

pa przeciwko Trybunałowi Obrachunkowemu³³, zwrócił on niemniej uwagę na to, że troska o skuteczne wypełnienie powierzonego mu zadania może skłonić Rzecznika Praw Obywatelskich do zawiadomienia o stwierdzonych okolicznościach faktycznych wyjątkowo w kompletny sposób, a zatem do imiennego wskazania zamieszanych osób. Szczególne okoliczności mogące mieć związek z poważnym przypadkiem lub z ryzykiem pomylenia, które mogą naruszyć interesy osób trzecich, umożliwiają Rzecznikowi Praw Obywatelskich imienne wskazanie w jego decyzjach osób, które co do zasady nie podlegają jego kontroli, pod warunkiem że te osoby korzystają z zasady kontradiktoryjności. W tym przypadku Sąd stwierdził z jednej strony, że wskazanie skarżącego nie było ani niezbędne do osiągnięcia celu, do którego zmierza zawiadomienie o przypadku niewłaściwego administrowania, ani konieczne do uniknięcia ryzyka pomylenia z innymi określonymi urzędnikami, którzy byli zwolnieni z wszelkiej odpowiedzialności w sytuacji, o której zawiadomiono, z drugiej zaś strony, że Rzecznik Praw Obywatelskich nie wysłuchał skarżącego przed wydaniem swojej decyzji.

Sąd doszedł do wniosku, że naruszenie popełnione przez Rzecznika Praw Obywatelskich jest wystarczająco istotne, by spowodować powstanie odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty z tego względu, że nawet jeśli organ ten dysponuje szerokim zakresem uznania w odniesieniu do zasadności skarg i działań, jakie należy podjąć w związku z tymi skargami, inaczej jest, jeśli chodzi o ocenę kwestii, czy w konkretnym przypadku należy odejść od zasady poufności.

Inną ważną kwestią, którą Sąd badał w tym roku w tej dziedzinie, jest możliwość powstania odpowiedzialności Wspólnoty z powodu błędów, jakie Komisja popełniła, uznając zgłoszoną jej koncentrację za niezgodną ze wspólnym rynkiem. Sprawie T-212/03 *MyTravel przeciwko Komisji* (wyrok Sądu z dnia 9 września 2008 r., dotychczas nieopublikowany) początek dała skarga wniesiona przez brytyjskie biuro podróży MyTravel, dawniej znane pod nazwą Airtours, któremu Komisja odmówiła możliwości nabycia całego kapitału zakładowego jednego z jego konkurentów w Zjednoczonym Królestwie. Kwestionując analizę Komisji, Airtours wniosło skargę do Sądu, która doprowadziła do stwierdzenia przez Sąd w ww. wyroku w sprawie *Airtours przeciwko Komisji* nieważności zaskarżonej decyzji z tego względu, że Komisja nie wykazała w wystarczający sposób negatywnych skutków koncentracji.

W następstwie tego wyroku MyTravel wniosło skargę o odszkodowanie mającą na celu naprawienie szkody, którą miało ono ponieść z powodu naruszeń prawa w postępowaniu w sprawie kontroli przeprowadzonym przez Komisję.

Przyjmując podejście podobne do podejścia przyjętego w wyroku z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie *Schneider Electric przeciwko Komisji*³⁴, Sąd orzekł, iż nie można wykluczyć co do zasady, że oczywiste i poważne uchybienia wpływające na analizę ekonomiczną Komisji leżącą u podłoża decyzji uznającej koncentrację za niezgodną ze wspólnym rynkiem mogą stanowić naruszenia wystarczająco istotne, aby powodować powstanie odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty. Niemniej uściślił on, że w ramach dokonywanej przez niego analizy skargi o odszkodo-

³³ T-277/97, Rec. s. II-1825. Wyrok utrzymany w mocy w wyniku postępowania odwoławczego wyrokiem Trybunału z dnia 10 lipca 2001 r. w sprawie C-315/99 P *Ismeri Europa przeciwko Trybunałowi Obrachunkowemu*, Rec. s. I-5281.

³⁴ T-351/03, Zb.Orz. s. II-2237, będący przedmiotem odwołania.

wanie musi on koniecznie uwzględnić nieprzewidziane wypadki oraz trudności właściwe dla kontroli koncentracji w ogólności oraz dla złożonych struktur oligopolistycznych w szczególności. Ocena ta jest sama w sobie bardziej wymagająca niż ta, która ma miejsce w ramach badania skargi o stwierdzenie nieważności, w której przypadku Sąd ogranicza się – w granicach zarzutów przedstawionych przez stronę skarżącą – do zbadania zgodności z prawem zaskarżonej decyzji celem upewnienia się, że Komisja prawidłowo oceniła różne elementy pozwalające jej uznać zgłoszoną koncentrację za niezgodną ze wspólnym rynkiem. Zatem proste błędy w ocenie oraz nieprzedstawienie właściwych dowodów stwierdzone w ramach ww. wyroku w sprawie *Airtours przeciwko Komisji* nie wystarczają same w sobie, aby stwierdzić oczywiste i poważne naruszenie granic uznania przysługującego Komisji w dziedzinie kontroli koncentracji w sytuacji złożonego oligopolu. Mimo tych błędów Komisja dysponowała bowiem w tym przypadku znajdującymi się w aktach postępowania administracyjnego dowodami, które mogły stanowić rozsądne poparcie dla tych stwierdzeń. Naruszenia prawa stwierdzone przez Sąd w wyroku w sprawie *Airtours przeciwko Komisji* nie oznaczają, że Komisja dopuściła się oczywistego i poważnego naruszenia uznania przysługującego jej w dziedzinie kontroli koncentracji, jeśli tylko – jak to ma miejsce w tym przypadku – jest ona w stanie wyjaśnić powody, dla których mogła rozsądnie sądzić, że jej ocena była uzasadniona. Co więcej, jakkolwiek rozumowanie przedstawione przez Komisję w odniesieniu do przejrzystości rynku nie przekonało Sądu z tego względu, że rozumowanie to nie było wystarczająco poparte dowodami lub było źle wyjaśnione, to nie zmienia to jednak faktu, iż Komisja wydała rozstrzygnięcie po przeprowadzeniu uważnego badania danych dostarczonych w ramach postępowania administracyjnego.

Wreszcie Sąd stwierdził, że zobowiązania przedstawione przez *Airtours* w celu usunięcia zidentyfikowanych przez Komisję problemów związanych z ewentualnymi, negatywnymi skutkami koncentracji dla konkurencji zostały przez nią zbadane i nie były w stanie uwzględnić w jasny sposób jej zastrzeżeń.

Na podstawie tych rozważań Sąd stwierdził, że Komisja nie popełniła wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom.

III. Odwołania

W trakcie roku 2008 do Sądu wniesionych zostało 37 odwołań od orzeczeń Sądu do spraw Służby Publicznej. Łącznie 21 z tych spraw zostało zamkniętych przez izbę odwoławczą, w której skład wchodzi pięciu sędziów, to jest prezes Sądu i czterech prezesów izb na zmianę. W 6 wyrokach Sąd uchylił w części zaskarżone orzeczenia, przy czym 3 z tych spraw zostały przekazane Sądowi do spraw Służby Publicznej do ponownego rozpoznania³⁵.

³⁵ Wyroki Sądu: z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawie T-262/06 P *Komisja przeciwko D*; z dnia 19 września 2008 r. w sprawie T-253/06 P *Chassagne przeciwko Komisji*; z dnia 13 października 2008 r. w sprawie T-43/07 P *Neophytou przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowane. Natomiast Sąd orzekł ostatecznie w wyrokach: z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie T-250/06 P *Ott i in. przeciwko Komisji*; z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-56/07 P *Komisja przeciwko Economidis*; z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawach połączonych T-90/07 P i T-99/07 P *Belgia i Komisja przeciwko Genette*, dotychczas nieopublikowane.

Jedno z orzeczeń wydanych w tej dziedzinie w 2008 r. (wyrok Sądu z dnia 5 marca 2008 r. w sprawie T-414/06 P *Combescot przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany) zostało objęte wnioskiem o poddanie kontroli, z jakim wystąpił pierwszy rzecznik generalny Trybunału na podstawie art. 225 ust. 2 akapit drugi WE i art. 62 statutu Trybunału. Wniosek ten nie został jednak uwzględniony³⁶.

Na płaszczyźnie organizacyjnej Sąd postanowił, że dla spraw wniesionych między dniem 1 października 2008 r. a dniem 30 września 2009 r. w skład izby odwoławczej wchodzić będą jedynie trzech sędziowie, to jest prezes Sądu oraz – na zmianę – po dwóch prezesów izb, przy czym zastrzegł on możliwość przekazania sprawy do rozpoznania powiększonemu składowi pięciu sędziów (decyzja z dnia 8 lipca 2008 r., Dz.U. C 197, s. 17).

IV. Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych

W tym roku do Sądu wpłynęło 58 wniosków o zastosowanie środków tymczasowych, co stanowi istotny wzrost w porównaniu z liczbą wniosków wniesionych w 2007 r. (34), która z kolei przekroczyła już znacznie liczbę wniosków z 2006 r. W 2008 r. sędzia orzekający w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych wydał rozstrzygnięcie w sprawie 57 wniosków tego rodzaju w porównaniu z 41 w 2007 r. Uwzględnił on jeden jedyny wniosek o zawieszenie wykonania w drodze postanowienia prezesa Sądu z dnia 30 października 2008 r. w sprawie T-257/07 RII *Francja przeciwko Komisji*, niepublikowanym.

Jeśli chodzi o sprawę, która doprowadziła do wydania powyższego postanowienia w sprawie *Francja przeciwko Komisji*, należy przypomnieć, iż sędzia orzekający w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych zawiesił już na mocy postanowienia z dnia 28 września 2007 r. w sprawie T-257/07 R *Francja przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. II-4153, mając na uwadze poważny charakter zarzutu opartego na naruszeniu zasady ostrożności, zastosowanie systemu łagodzącego środki ochrony zdrowia zwierząt mające zastosowanie do przenośnych gąbczastych encefalopatii, które Komisja przyjęła w 2007 r., opierając się na rozwoju stanu wiedzy naukowej. Od wspomnianego postanowienia z dnia 28 września 2007 r. nie wniesiono odwołania do prezesa Trybunału. Natomiast Komisja uchyliła ten system w sprawie złagodzenia środków, o których mowa, i wydała nowe uregulowanie, którego część normatywna była niemalże identyczna z częścią normatywną uchylonego systemu. Jedynie uzasadnienie nowego uregulowania było inne, jako że zawierało ono wyjaśnienia naukowe i techniczne służące uzupełnieniu motywów dawnego systemu. W tych okolicznościach Republika Francuska wniosła nowy wniosek mający na celu zawieszenie wykonania nowego uregulowania³⁷.

Prezes Sądu uznał, że z uwagi na to, iż nowe uregulowanie jest niemalże identyczne z dawnym systemem, w ramach badania przesłanki dotyczącej *fumus boni iuris* może się on ograniczyć do sprawdzenia, czy nowe uzasadnienie zawiera elementy uzasadniające inną ocenę niż ocena, która została przyjęta w tym samym postanowieniu z dnia 28 września

³⁶ Decyzja Trybunału z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie C-216/08 RX, niepublikowana.

³⁷ W sprawie głównej T-257/07 Republiki Francuskiej zezwolono na rozciągnięcie jej żądań i zarzutów na nowe uregulowanie.

2007 r. w odniesieniu do dawnego systemu. Na podstawie tego selektywnego badania prezes doszedł do wniosku, iż nie ma tego rodzaju elementów w odniesieniu do oceny ryzyka i zarządzania ryzykiem, które zostały dokonane według nowego uzasadnienia. Prezes orzekł zatem, że twierdzenia Republiki Francuskiej, iż nowe uregulowanie może naruszać zasadę ostrożności, nie wydają się na pierwszy rzut oka pozbawione znaczenia i uzasadniają pogłębione badanie, które powinien przeprowadzić sąd rozpatrujący sprawę co do istoty. W odniesieniu do przesłanki pilnego charakteru prezes stwierdził istnienie poważnego ryzyka wystąpienia poważnej i nieodwracalnej szkody dla zdrowia ludzi, w przypadku gdyby nie zostało przyznane wnioskowane zawieszenie wykonania. Jeśli chodzi o wyważenie interesów wchodzących w rachubę, podkreślił on, iż wymogom związanym z ochroną zdrowia publicznego należy przyznać w tym przypadku pierwszeństwo przed rozważaniami przedstawionymi w celu uzasadnienia złagodzenia środków ochrony zdrowia zwierząt mających zastosowanie w sprawie.

Wszystkie pozostałe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych zostały oddalone, większość z nich z powodu braku pilnego charakteru, gdyż skarżącym nie udało się wykazać bezpośredniego zagrożenia wystąpienia poważnej i nieodwracalnej szkody. Należy zwrócić uwagę w szczególności na trzy grupy spraw głównych³⁸.

Pierwsza grupa dotyczy ośmiu wniosków o zastosowanie środków tymczasowych wniesionych przez Republikę Cypryjską w celu uzyskania zawieszenia wykonania ogłoszeń o postępowaniach przetargowych wszczętych przez Komisję i mających służyć wspieraniu rozwoju gospodarczego w północnej części wyspy Cypr. Republika Cypryjska utrzymywała, że w tych ogłoszeniach Komisja traktowała turecką wspólnotę cypryjską, jakby była ona autonomiczną jednostką państwową i jakby istnienie „Tureckiej Republiki Północnego Cypru” zostało uznane. Uważała ona, iż te ogłoszenia stanowiły poważne niebezpieczeństwo dla jej suwerenności, jej niepodległości, jej integralności terytorialnej i jej jedności.

W trzech postanowieniach w sprawach *Cypr przeciwko Komisji*³⁹ prezes Sądu, przypominając, iż Republika Cypryjska jest jedyną jednostką państwową wyspy uznaną na płaszczyźnie międzynarodowej oraz że część północna wyspy wchodzi w skład jej terytorium i podlega jedynie jej zwierzchnictwu, przyznał, iż argumentacja Republiki Cypryjskiej może być traktowana jako wystarczająco istotna, by uzasadnić *fumus boni iuris*. Prezes stwierdził jednak brak oczywistego i poważnego naruszenia prawa międzynarodowego i prawa wspól-

³⁸ Czwarta grupa dotyczy 19 wniosków o zastosowanie środków tymczasowych wniesionych przez włoskie przedsiębiorstwa z siedzibą w regionie Wenecji, które były beneficjentami pomocy państwa niezgodnej ze wspólnym rynkiem. W postanowieniu prezesa Sądu z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawach połączonych T-234/00 R, T-235/00 R i T-283/00 R *Fondazione Opera S. Maria della Carità i in. przeciwko Komisji*, niepublikowanym, trzy z tych wniosków zostały odrzucone jako niedopuszczalne, gdyż skarżące ograniczyły się do odesłania do ich skarg w postępowaniu głównym i do zmiany ustawodawstwa włoskiego w dziedzinie środków tymczasowych, nie przedstawiając jednak okoliczności faktycznych i prawnych umożliwiających sędziemu orzekającemu w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych zbadania przesłanek *fumus boni iuris* i pilnego charakteru. Pozostałe szesnaście wniosków zostało wycofane.

³⁹ Postanowienia prezesa Sądu: z dnia 8 kwietnia 2008 r. w sprawach połączonych T-54/08 R, T-87/08 R, T-88/08 R i od T-91/08 R do T-93/08 R *Cypr przeciwko Komisji*; z dnia 11 kwietnia 2008 r.: w sprawie T-119/08 R *Cypr przeciwko Komisji* i w sprawie T-122/08 R *Cypr przeciwko Komisji*, niepublikowane. Po oddaleniu ośmiu wniosków o zastosowanie środków tymczasowych Republika Cypryjska wycofała wszystkie skargi w sprawach głównych.

notowego, w związku z czym podnoszona szkoda nie może zostać zakwalifikowana jako poważna. Sporne ogłoszenia nie mają typowo politycznego celu i w szczególności nie służą poruszeniu problematyki ewentualnego zjednoczenia wyspy Cypr. Chodzi tu o teksty natury technicznej mające dostarczyć oferentom przydatnych informacji, umożliwiających im podjęcie decyzji o ich udziale w postępowaniu przetargowym i o przygotowaniu dokumentacji ofertowej. Zdaniem prezesa podnoszona szkoda o wyłącznie niematerialnym charakterze nie wydaje się również nieodwracalna, jako że ewentualne unieważnienie zakwestionowanych ogłoszeń w wyniku postępowań głównych stanowiłoby wystarczające naprawienie tej szkody.

Druga grupa spraw dotyczy środków w postaci zamrożenia funduszy, jakie Rada przyjęła w stosunku do irańskiego banku Bank Melli Iran (zwanego dalej „BMI”) i jego londyńskiej spółki zależnej, Melli Bank, w ramach systemu sankcji ustanowionego w celu wywarcia presji na Islamską Republikę Iranu, by położyła ona kres niektórym aspektom swojego programu nuklearnego.

Wniosek ten został oddalony postanowieniem prezesa Sądu z dnia 27 sierpnia 2008 r. w sprawie T-246/08 R *Melli Bank przeciwko Radzie*, niepublikowanym. Jeśli chodzi o domniemaną szkodę finansową, prezes Sądu orzekł, że z uwagi na brak konkretnych informacji we wniosku o zastosowanie środków tymczasowych na temat sytuacji finansowej BMI, który kontrolował skarżącą w 100%, nie miał on możliwości zbadania, czy niezdolność skarżącej do dokonywania operacji bankowych, wynikająca z jej przynależności do grupy BMI, doprowadzi do powstania po jej stronie straty, którą – zważywszy na łączne obroty tej grupy – można by zakwalifikować jako poważną szkodę finansową. Dodał, że raczej realistyczne wydaje się przyjęcie założenia, że skarżąca dysponuje minimalnymi funduszami koniecznymi do zapewnienia jej przetrwania do czasu ogłoszenia wyroku w sprawie głównej oraz że grupa BMI może pokryć w tym samym okresie szkodę finansową wyrządzoną jej londyńskiej spółce zależnej. W kwestii podnoszonego naruszenia reputacji skarżącej prezes uznał, że miałoby ono miejsce – przy założeniu, że zostałoby ono udowodnione – już wskutek wydania zaskarżonej decyzji. Zdaniem prezesa celem postępowania w przedmiocie środka tymczasowego nie jest zapewnienie naprawienia szkody już poniesionej, lecz zagwarantowanie pełnej skuteczności wyroku co do istoty sprawy. W każdym razie stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w wyniku postępowania głównego stanowiłoby wystarczające zadośćuczynienie za podnoszoną krzywdę.

W dniu 17 września 2008 r. Melli Bank wniósł drugą skargę o stwierdzenie nieważności tej samej decyzji⁴⁰. Wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, który towarzyszył tej drugiej skardze, został oddalony postanowieniem prezesa Sądu z dnia 17 września 2008 r. w sprawie T-332/08 R *Melli Bank przeciwko Radzie*, niepublikowanym, z tych samych powodów, które uzasadniały oddalenie pierwszego wniosku. Wreszcie postanowieniem z dnia 15 października 2008 r. w sprawie T-390/08 R *Bank Melli Iran przeciwko Radzie*, niepublikowanym, z tych samych względów oddalony został wniosek o zastosowanie środków tymczasowych towarzyszący skardze wniesionej przez BMI, spółkę matkę skarżącej, zmierzającej również do stwierdzenia nieważności tej samej decyzji.

⁴⁰ Jeśli chodzi o te dwie skargi, to przesłanki zawisłości sporu nie były spełnione, gdyż druga z nich została wniesiona w terminie przewidzianym w art. 230 akapit piąty WE i oparta na samodzielnych zarzutach w stosunku do zarzutów podniesionych w ramach pierwszej skargi.

Trzecia grupa spraw jest związana z decyzją, w której Komisja, nie nakładając grzywien, nakazała 24 spółkom zarządzającym prawami autorskimi, mającym siedzibę w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i będącym członkami Confédération internationale des sociétés d'auteurs i compositeurs (CISAC, Międzynarodowej Konfederacji Stowarzyszeń Autorów i Kompozytorów), między innymi zrewidowanie porozumień o wzajemnej reprezentacji, które wszystkie one zawarły w sposób dwustronny w celu zarządzania prawami do publicznego wykonywania, jakie przysługują twórcom (kompozytorom i autorom słów) w stosunku do ich utworów muzycznych⁴¹. Zdaniem Komisji ta sieć porozumień dwustronnych opierała się na uzgodnionej praktyce zakazanej przez art. 81 WE i art. 53 porozumienia EOG. CISAC i 20 spółek zarządzających prawami autorskimi wniosły skargi o stwierdzenie nieważności tej decyzji. Dziewięć spółek zarządzających prawami autorskimi – to jest spółki niemiecka, włoska, francuska, polska, fińska, węgierska, duńska, grecka i norweska – dołączyło do swoich skarg wnioski o zawieszenie wykonania zaskarżonej decyzji.

Prezes Sądu, postanowieniami z dnia 14 listopada 2008 r. w sprawach T-398/08 R *Stowarzyszenie Autorów ZAiKS przeciwko Komisji*, niepublikowanym, T-401/08 R *Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto przeciwko Komisji*, niepublikowanym, T-410/08 R *GEMA przeciwko Komisji*, niepublikowanym, T-411/08 R *Artisjus przeciwko Komisji*, niepublikowanym, T-422/08 R *Sacem przeciwko Komisji*, niepublikowanym, z dnia 20 listopada 2008 r. w sprawie T-433/08 R *SLAE przeciwko Komisji*, niepublikowanym i z dnia 5 grudnia 2008 r. w sprawie T-425/08 R *KODA przeciwko Komisji*, niepublikowanym, oraz sędzia orzekający w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego (S. Papasavvas), postanowieniem z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie T-392/08 R *AEPI przeciwko Komisji*, niepublikowanym, oddalili osiem z tych wniosków o zastosowanie środków tymczasowych z powodu braku pilnego charakteru, gdyż skarżące nie wykazały bezpośredniego zagrożenia wystąpienia poważnej i nieodwracalnej szkody w przypadku natychmiastowego wykonania zaskarżonej decyzji. W tych postanowieniach między innymi przypomniano, że zaskarżona decyzja, która w żadnym stopniu nie odnosi się do dziedziny działalności skarżących zwanej „off-line” (koncertów, radia, dyskotek, barów itp.), dotyczy wyłącznie eksploatacji praw autorskich zwanej „on-line” (przez Internet, satelitę i retransmisję drogą kablową), w odniesieniu do której żadna ze skarżących nie wykazała, że stanowi ona znaczącą część jej przychodów. Ponadto zgodnie z ww. postanowieniami w zaskarżonej decyzji Komisja nie zakazuje systemu porozumień o wzajemnej reprezentacji jako takiego ani nie uniemożliwia skarżącym praktykowania pewnych ograniczeń terytorialnych, ale ogranicza się do krytyki skoordynowanego charakteru podejścia przyjętego w tym celu przez wszystkie spółki zarządzające prawami autorskimi. Wreszcie w zakresie, w jakim skarżące obawiają się, że zaskarżona decyzja może – z powodu niepewności prawnej, jaką wywołuje ona co do ważności i treści przyszłych porozumień o wzajemnej reprezentacji – narazić je na ryzyko ukarania przez Komisję za naruszenie ciążącego na nich obowiązku rewizji, uznano, że powołane ryzyko ma charakter czysto hipotetyczny oraz że na Komisji ciążyć będzie obowiązek wykazania, że przyszłe zachowanie skarżących nosi znamiona naruszenia, jeżeli miałaby ona kiedykolwiek zamiar nałożyć na nie sankcję, przy czym nic nie stoi na przeszkodzie temu, by skarżące wystąpiły do sądu wspólnotowego w celu stwierdzenia niezgodności z prawem nałożonych sankcji, powołując się na niezrozumiałość obowiązku rewizji nałożonego w zaskarżonej decyzji.

⁴¹ Decyzja Komisji C(2008) 3435 wersja ostateczna z dnia 16 lipca 2008 r. dotycząca postępowania przewidzianego w art. 81 WE oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/C2/38.698 – CISAC).

Wreszcie należy wspomnieć postanowienie prezesa Sądu z dnia 18 marca 2008 r. w sprawie T-411/07 R Aer Lingus Group przeciwko Komisji, dotychczas nieopublikowane, ze względu na zawarte w nim istotne wyjaśnienia dotyczące dopuszczalności wniosków o zastosowanie środków tymczasowych. Stwierdzono w nim, że sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych nie może co do zasady zastosować środka tymczasowego, który stanowiłby ingerencję w wykonywanie kompetencji innej instytucji. W związku z tym należy odrzucić jako niedopuszczalny wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, który ma na celu nakazanie Komisji, by zastosowała w szczególny sposób art. 8 ust. 4 i 5 rozporządzenia (WE) nr 139/2004⁴² poprzez przyjęcie pewnych środków wobec drugiej strony zakazanej koncentracji. Gdyby w wyroku wydanym w sprawie głównej stwierdzono, że Komisja jest uprawniona do zarządzenia środków przewidzianych w art. 8 ust. 4 i 5 rozporządzenia, to do Komisji należałoby, gdyby uznała to za konieczne w ramach kompetencji kontrolnych przysługujących jej w dziedzinie koncentracji, przedsięwzięcie koniecznych środków w celu dostosowania się do wyroku zgodnie z art. 233 WE.

Ponadto w postanowieniu tym podkreślono, iż szerokie brzmienie art. 243 WE ma w sposób oczywisty na celu przyznanie sędziemu orzekającemu w przedmiocie środków tymczasowych kompetencji wystarczających do zastosowania jakiegokolwiek środka, który uzna za konieczny, w celu zagwarantowania pełnej skuteczności przyszłego orzeczenia końcowego, aby uniknąć luki w ochronie prawnej zapewnianej przez Trybunał. Nie można więc wykluczyć, że sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych może w miarę konieczności adresować nakazy bezpośrednio do osób trzecich, uwzględniając jednak należycie po pierwsze prawa procesowe, a w szczególności prawo do obrony adresata środków tymczasowych oraz podmiotów, których te środki dotyczą bezpośrednio, a po drugie stopień *fumus boni iuris*, jak również bezpośrednie zagrożenie wystąpienia poważnej i nieodwracalnej szkody. Wobec tego nawet jeśli osoba trzecia nie miała możliwości bycia wysłuchaną w ramach postępowania w przedmiocie środków tymczasowych, nie można wykluczyć, że w wyjątkowych okolicznościach i z uwagi na chwilowy charakter środków tymczasowych może być ona adresatem środków tymczasowych, jeśli wydaje się, że brak takich środków mógłby stanowić zagrożenie dla samego istnienia skarżącej. Sędzia orzekający w przedmiocie środków tymczasowych przeprowadza taką ocenę, gdy wyważa różne interesy wchodzące w rachubę.

⁴² Rozporządzenie Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.U. L 24, s. 1).

B – Skład Sądu Pierwszej Instancji

(Precedencja na dzień 31 grudnia 2008 r.)

Pierwszy rzqd, od lewej:

Sędzia F. Dehousse; prezesi izb: O. Czúcz, N.J. Forwood i A.W.H. Meij; prezes izby V. Tiili; prezes Sądu M. Jaeger; prezesi izb: J. Azizi i M. Vilaras; prezesi izb: M.E. Martins Ribeiro i I. Pelikánová

Drugi rzqd, od lewej:

Sędziowie: E. Moavero Milanesi; I. Labucka; V. Vadapalas; I. Wiszniewska-Białecka; E. Cremona; D. Šváby; K. Jüri-mäe; S. Papasavvas i N. Wahl

Trzeci rzqd, od lewej:

Sędziowie K. O'Higgins, L. Truchot, A. Dittrich, T. Tchipev, M. Prek, V. Ciucă, S. Soldevila Fragoso i S. Frimodt Nielsen; sekretarz E. Coulon

1. Członkowie Sądu Pierwszej Instancji

(w kolejności objęcia funkcji)

Marc Jaeger

urodzony w 1954 r.; avocat; attaché de Justice, delegat przy prokuratorze generalnym; sędzia, wiceprezes tribunal d'arrondissement de Luxembourg (luksemburskiego sądu okręgowego); wykładowca w centrum uniwersyteckim w Luksemburgu; sędzia oddelegowany, referendarz w Trybunale Sprawiedliwości od 1986 r.; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 11 lipca 1996 r.; prezes Sądu Pierwszej Instancji od dnia 17 września 2007 r.

Virpi Tiili

urodzona w 1942 r.; doktor nauk prawnych uniwersytetu w Helsinkach; asystent w katedrze prawa cywilnego i prawa handlowego uniwersytetu w Helsinkach, dyrektor ds. prawnych i polityki handlowej w centralnej izbie handlowej Finlandii; dyrektor generalny urzędu ochrony konsumentów w Finlandii; członek wielu komisji i delegacji rządowych, między innymi prezes rady nadzoru nad reklamą leków (1988–1990), członek rady ds. konsumentów (1990–1994), członek rady ds. konkurencji (1991–1994); członek komitetu redakcyjnego Nordic Intellectual Property Law Review (1982–1990); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 18 stycznia 1995 r.

Josef Azizi

urodzony w 1948 r.; doktor prawa i absolwent nauk prawnych i ekonomicznych uniwersytetu w Wiedniu; wykładowca i starszy wykładowca na uniwersytecie nauk ekonomicznych w Wiedniu i na wydziale prawa uniwersytetu w Wiedniu oraz na szeregu innych uniwersytetów; profesor honorowy wydziału prawa uniwersytetu w Wiedniu; Ministerialrat i kierownik wydziału kancelarii federalnej; członek Komitetu Kierowniczego ds. Współpracy Prawnej Rady Europy (CDCJ); pełnomocnik ad litem przed Verfassungsgerichtshof (trybunałem konstytucyjnym) w postępowaniach sądowych w zakresie kontroli konstytucyjności ustaw federalnych; koordynator odpowiedzialny za dostosowanie prawa austriackiego do prawa wspólnotowego; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 18 stycznia 1995 r.

John D. Cooke

urodzony w 1944 r.; przyjęty w skład palestry Irlandii w 1966 r.; przyjęty także w skład palestry Anglii i Walii, Irlandii Północnej i Nowej Południowej Walii; barrister – praktyka w latach 1966–1996; przyjęty w skład Inner Bar w Irlandii (Senior Counsel) w 1980 r. i Nowej Południowej Walii w 1991 r.; prezydent Rady Palestr Wspólnoty Europejskiej (CCBE) od 1985 do 1986 r.; profesor zaproszony na wydziale prawa University College w Dublinie; członek Chartered Institute of Arbitrators; prezes Royal Zoological Society Irlandii od 1987 r. do 1990 r.; bencher w Honorable Society of Kings Inns (Dublin); honorary bencher w Lincoln's Inn, Londyn; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 10 stycznia 1996 r. do dnia 15 września 2008 r.

Arjen W.H. Meij

urodzony w 1944 r.; sędzia sądu najwyższego Niderlandów (1996); sędzia i wiceprezes College van Beroep voor het bedrijfsleven (administracyjnego sądu handlowego i przemysłowego) (1986); sędzia ad interim w sądzie apelacyjnym ubezpieczeń społecznych i komisji sądowej ds. taryfy celnej; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1980); wykładowca prawa europejskiego na wydziale prawa uniwersytetu w Groningen i asystent na uniwersytecie Michigan Law School; członek międzynarodowego sekretariatu izby handlowej Amsterdamu (1970); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 17 września 1998 r.

Mihalis Vilaras

urodzony w 1950 r.; avocat (1974–1980); ekspert krajowy w dziale prawnym Komisji Wspólnot Europejskich, a następnie główny administrator w Dyrekcji Generalnej V (praca, stosunki przemysłowe, sprawy socjalne); audytor, członek rady stanu a, od 1999 r., sędzia; członek stowarzyszony specjalnego sądu najwyższego Grecji; członek naczelnego komitetu opracowującego projekty ustaw w Grecji (1996–1998); dyrektor działu prawnego przy sekretariacie generalnym rządu greckiego; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 17 września 1998 r.

Nicholas James Forwood

urodzony w 1948 r.; absolwent uniwersytetu w Cambridge (BA 1969, MA 1973) (mechanika i prawo); przyjęty w skład palestry Anglii w 1970 r., wykonywał zawód w Londynie (1971–1999) i w Brukseli (1979–1999); przyjęty w skład palestry Irlandii w 1981 r.; mianowany Queen's Counsel w 1987 r.; członek Middle Temple w 1998 r.; przedstawiciel palestry Anglii i Walii w Radzie Palestr Unii Europejskiej (CCBE) i przewodniczący stałej delegacji CCBE przy Trybunale Sprawiedliwości (1995–1999); członek biura World Trade Law Association (światowego stowarzyszenia prawa handlowego) i Europejskiej Organizacji Prawa Morskiego (1993–2002); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 15 grudnia 1999 r.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

urodzona w 1956 r.; studia w Lizbonie, Brukseli i Strasburgu; advokata w Portugalii i w Brukseli; niezależny pracownik naukowy w instytucie studiów europejskich na université libre de Bruxelles; referendarz w gabinecie sędziego portugalskiego Moitinho de Almeidy w Trybunale Sprawiedliwości (1986–2000), a następnie prezesa Sądu Pierwszej Instancji B. Vesterdorfa (2000–2003); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 31 marca 2003 r.

Franklin Dehousse

urodzony w 1959 r.; absolwent prawa (uniwersytet w Liège, 1981); pracownik naukowy przebywający na stypendium badawczym (Fonds national de la recherche scientifique, 1985–1989); doradca prawny w izbie reprezentantów (1981–1990); doktor prawa (uniwersytet w Strasburgu, 1990); profesor (uniwersytety w Liège i w Strasburgu, Collège d'Europe, Institut royal supérieur de Défense, université Montesquieu w Bordeaux; collège Michel Servet des universités de Paris; facultés Notre-Dame de la Paix w Namur); specjalny przedstawiciel ministerstwa spraw zagranicznych (1995–1999); dyrektor studiów europejskich w Institut royal des relations internationales (1998–2003); assesseur w radzie stanu (2001–2003); konsultant w Komisji Europejskiej (1990–2003); członek Observatoire Internet (2001–2003); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 7 października 2003 r.

Ena Cremona

urodzona w 1936 r.; ukończyła studia w zakresie językoznawstwa na Maltańskim Uniwersytecie Królewskim (1955); doktor prawa na Maltańskim Uniwersytecie Królewskim (1958); członek palestry (avocat au barreau) na Malcie od 1959 r.; doradca ds. prawnych przy radzie krajowej kobiet (1964–1979); członek komisji ds. służby publicznej (1987–1989); członek zarządu Lombard Bank (Malta) Ltd, pełnomocnik państwa-akcjonariusza (1987–1993); członek komisji wyborczej od 1993 r.; członek komisji oceniającej prace doktorskie na wydziale prawa na Maltańskim Uniwersytecie Królewskim; członek Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) (2003–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Ottó Czucz

urodzony w 1946 r.; doktor prawa na uniwersytecie w Szeged (1971); administrator w ministerstwie pracy (1971–1974); wykładowca oraz profesor (1974–1989), dziekan wydziału prawa (1989–1990), prorektor (1992–1997) uniwersytetu w Szeged; adwokat; członek prezydium krajowego zakładu ubezpieczeń emerytalnych; wiceprezes europejskiego instytutu ubezpieczeń społecznych (1998–2002); członek rady naukowej Międzynarodowego Stowarzyszenia Ubezpieczeń Społecznych; sędzia trybunału konstytucyjnego (1998–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Irena Wiszniewska-Białecka

urodzona w 1947 r.; ukończyła studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim (1965–1969); pracownik naukowy (asystent, docent, profesor) w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk (1969–2004); współpraca z instytutem Maxa Plancka ds. obcego i międzynarodowego prawa patentowego, prawa autorskiego i prawa konkurencji w Monachium (stypendium Fundacji AvH, 1985–1986); adwokat (1992–2000); sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego (2001–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Irena Pelikánová

urodzona w 1949 r.; doktor prawa, asystent w dziedzinie prawa gospodarczego (przed 1989), następnie doktor nauk ścisłych, profesor prawa handlowego (od 1993) na wydziale prawa Uniwersytetu Karola w Pradze; członek organu zarządzającego komisji papierów wartościowych (1999–2002); adwokat; członek rady legislacyjnej rządu czeskiego (1998–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Daniel Šváby

urodzony w 1951 r.; doktor prawa (uniwersytet w Bratysławie); sędzia sądu pierwszej instancji w Bratysławie; sędzia sądu apelacyjnego odpowiedzialny za sprawy z zakresu prawa cywilnego oraz wiceprezes sądu apelacyjnego w Bratysławie; członek sekcji prawa cywilnego i rodzinnego przy instytucie prawa ministerstwa sprawiedliwości; sędzia tymczasowy sądu najwyższego odpowiedzialny za sprawy z zakresu prawa handlowego; członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (Strasburg); sędzia trybunału konstytucyjnego (2000–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Vilenas Vadapalas

urodzony w 1954 r.; doktor prawa na uniwersytecie w Moskwie; doktor habilitowany na wydziale prawa Uniwersytetu Warszawskiego; profesor uniwersytetu w Wilnie: prawo międzynarodowe (od 1981), prawa człowieka (od 1991) oraz prawo wspólnotowe (od 2000); doradca rządu ds. polityki zagranicznej (1991–1993); członek grupy koordynującej w delegacji prowadzącej negocjacje w sprawie przystąpienia Litwy do Unii Europejskiej; dyrektor generalny departamentu prawa europejskiego przy rządzie (1997–2004); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Wilnie, kierownik katedry Jeana Monneta; prezes litewskiego stowarzyszenia studiów nad Unią Europejską; sprawozdawca parlamentarnej grupy roboczej ds. reformy konstytucyjnej w związku z przystąpieniem Litwy do UE; członek Międzynarodowej Komisji Prawników (kwiecień 2003); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Küllike Jürimäe

urodzona w 1962 r.; ukończyła prawo na uniwersytecie w Tartu (1981–1986); asystent prokuratora republiki w Tallinie (1986–1991); ukończyła estońską szkołę dyplomacji (1991–1992); doradca prawny (1991–1993) oraz doradca generalny przy izbie przemysłowo-handlowej (1992–1993); sędzia sądu apelacyjnego w Tallinie (1993–2004); European Master w dziedzinie praw człowieka i demokratyzacji, uniwersytety w Padwie i w Nottingham (2002–2003); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Ingrida Labucka

urodzona w 1963 r.; ukończyła prawo na Uniwersytecie Łotewskim (1986); inspektor ministerstwa spraw wewnętrznych na region Kirov i miasto Ryga (1986–1989); sędzia sądu pierwszej instancji w Rydze (1990–1994); adwokat (1994–1998 oraz lipiec 1999 – maj 2000); minister sprawiedliwości (listopad 1998 – lipiec 1999 oraz maj 2000 – październik 2002); członek Międzynarodowego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (2001–2004); członek parlamentu (2002–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Savvas S. Papasavvas

urodzony w 1969 r.; studia na uniwersytecie w Atenach (Ptychion, 1991); studia trzeciego cyklu na uniwersytecie Paryż II (DEA w dziedzinie prawa publicznego, 1992) oraz na uniwersytecie w Aix-Marseille III (doktorat z nauk prawnych, 1995); przyjęty do palestry na Cyprze, członek palestry w Nikozji od 1993 r.; wykładowca na uniwersytecie na Cyprze (1997–2002), docent prawa konstytucyjnego od września 2002 r.; pracownik naukowy w europejskim centrum prawa publicznego (2001–2002); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r.

Enzo Moavero Milanesi

urodzony w 1954 r.; doktor prawa (uniwersytet La Sapienza, Rzym); studia z zakresu prawa wspólnotowego (Collège d'Europe, Brugia); adwokat, praktyka adwokacka (1978–1983); wykładowca prawa wspólnotowego na uniwersytetach: La Sapienza, Rzym (1993–1996), Luiss, Rzym (1993–1996 i 2002–2006) oraz Bocconi, Mediolan (1996–2000); doradca premiera Włoch ds. europejskich (1993–1995); urzędnik Komisji Europejskiej: doradca prawny, a następnie szef gabinetu zastępcy przewodniczącego (1989–1992), szef gabinetu komisarza ds. rynku wewnętrznego (1995–1999) i konkurencji (1999), dyrektor w DG ds. Konkurencji (2000–2002), zastępca sekretarza generalnego Komisji Europejskiej (2002–2005), dyrektor generalny Biura Doradców ds. Polityki Europejskiej (BEPA) (2006); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 3 maja 2006 r.

Nils Wahl

urodzony w 1961 r.; absolwent studiów prawnych na uniwersytecie w Sztokholmie (1987); doktor nauk prawnych na uniwersytecie w Sztokholmie (1995); profesor nadzwyczajny (docent) i kierownik katedry prawa europejskiego Jeana Monneta (1995); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Sztokholmie (2001); adwokat w prywatnej kancelarii prawnej (1987–1989); dyrektor administracyjny fundacji wychowawczej (1993–2004); prezes szwedzkiego stowarzyszenia na rzecz studiów nad prawem wspólnotowym (Nätverket för europarättslig forskning) (2001–2006); członek rady ds. prawa konkurencji (Rådet för konkurrensfrågor) (2001–2006); sędzia sądu apelacyjnego dla okręgu Skåne i Blekinge (Hovrätten över Skåne och Blekinge) (2005); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 7 października 2006 r.

Miro Prek

urodzony w 1965 r.; absolwent prawa (1989); członek adwokatury (1994); liczne zadania i funkcje pełnione w administracji publicznej, głównie w rządowym biurze legislacyjnym (zastępca sekretarza stanu oraz zastępca dyrektora, kierownik departamentu prawa europejskiego i prawa porównawczego) oraz w urzędzie spraw europejskich (podsekretarz stanu); członek zespołu negocjacyjnego ds. układu stowarzyszeniowego (1994–1996) oraz ds. przystąpienia do Unii Europejskiej (1998–2003), obowiązki w zakresie kwestii prawnych; adwokat; obowiązki w zakresie projektów dotyczących dostosowania do prawa wspólnotowego oraz integracji europejskiej, głównie w zachodnich Bałkanach; kierownik wydziału w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (2004–2006); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 7 października 2006 r.

Teodor Tchipev

urodzony w 1940 r.; studia prawnicze na uniwersytecie St Kliment Ohridski w Sofii (1961); doktor nauk prawnych (1977); adwokat (1963–1964); radca prawny w państwowym przedsiębiorstwie międzynarodowego transportu drogowego (1964–1973); odpowiedzialny za badania w instytucie prawa bułgarskiej akademii nauk (1973–1988); wykładowca postępowania cywilnego na wydziale prawa na uniwersytecie St Kliment Ohridski w Sofii (1988–1991); arbiter w trybunale arbitrażowym izby przemysłowo-handlowej (1988–2006); sędzia trybunału konstytucyjnego (1991–1994); profesor stowarzyszony na uniwersytecie Paissiy Hilendarski w Plovdiv (luty 2001–2006); minister sprawiedliwości (1994–1995); wykładowca postępowania cywilnego na nowym uniwersytecie bułgarskim w Sofii (1995–2006); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 stycznia 2007 r.

Valeriu M. Ciucă

urodzony w 1960 r.; absolwent prawa (1984), doktor nauk prawnych (1997) (uniwersytet Alexandru Ioan Cuza w Iași); sędzia w sądzie pierwszej instancji, Suceava (1984–1989); sędzia wojskowy w sądzie wojskowym, Iași (1989–1990); profesor na uniwersytecie Alexandru Ioan Cuza w Iași (1990–2006); stypendium w zakresie specjalizacji w prawie prywatnym na uniwersytecie w Rennes (1991–1992); wykładowca na uniwersytecie Petre Andrei w Iași (1999–2002); profesor stowarzyszony na uniwersytecie Littoral Côte d'Opale (LAB. RII) (2006); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 stycznia 2007 r.

Alfred Dittrich

urodzony w 1950 r.; odbył studia na uniwersytecie erlandzko-norymberskim (1970–1975); Rechtsreferendar w Oberlandsgericht (wyższym sądzie krajowym) w Norymberdze (1975–1978); administrator w federalnym ministerstwie gospodarki (1978–1982); administrator w stałym przedstawicielstwie Republiki Federalnej Niemiec przy Wspólnotach Europejskich (1982); administrator w federalnym ministerstwie gospodarki odpowiedzialny za sprawy związane z prawem wspólnotowym i prawem konkurencji (1983–1992); dyrektor departamentu ds. prawa Unii Europejskiej (1992–2007) w ministerstwie sprawiedliwości; przewodniczący niemieckiej delegacji do grupy roboczej rady ds. Trybunału Sprawiedliwości; pełnomocnik rządu federalnego w wielu postępowaniach przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 17 września 2007 r.

Santiago Soldevila Frago

urodzony w 1960 r.; dyplom prawa na uniwersytecie autonomicznym w Barcelonie (1983); sędzia (1985); od 1992 r. sędzia specjalizujący się w sprawach administracyjnych w Tribunal Superior de Justicia (sądu najwyższego) Wysp Kanaryjskich w Santa Cruz de Tenerife (1992 i 1993) oraz Audiencia Nacional (Madryt, maj 1998 – sierpień 2007), gdzie rozpoznawał sprawy z dziedziny prawa podatkowego (VAT) oraz skargi skierowane przeciwko przepisom wykonawczym ministra gospodarki o charakterze powszechnie obowiązującym, jak również jego decyzjom z zakresu pomocy państwa oraz odpowiedzialności majątkowej administracji, a także wszelkim decyzjom centralnych organów regulacyjnych w sektorach: bankowym, giełdowym, energetycznym, ubezpieczeń i konkurencji; sędzia trybunału konstytucyjnego (1993–1998); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 17 września 2007 r.

Laurent Truchot

urodzony w 1962 r.; dyplom Institut d'études politiques w Paryżu (1984); absolwent École nationale de la magistrature (1986–1988); sędzia tribunal de grande instance (sądu powszechnego) w Marsylii (styczeń 1988 – styczeń 1990); sędzia w dyrekcji spraw cywilnych i pieczęci ministerstwa sprawiedliwości (styczeń 1990 – czerwiec 1992); zastępca dyrektora, następnie dyrektor biura w dyrekcji generalnej konkurencji, konsumentów i zwalczania nadużyć w ministerstwie gospodarki, finansów i przemysłu (czerwiec 1992 – wrzesień 1994); doradca techniczny ministra sprawiedliwości (wrzesień 1994 – maj 1995); sędzia tribunal de grande instance w Nîmes (maj 1995 – maj 1996); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości w gabinecie rzecznika generalnego P. Légera (maj 1996 – grudzień 2001); conseiller référendaire w Cour de cassation (grudzień 2001 – sierpień 2007); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 17 września 2007 r.

Sten Frimodt Nielsen

urodzony w 1963 r.; licencjat z prawa na uniwersytecie w Kopenhadze (1988); urzędnik ministerstwa spraw zagranicznych (1988–1991); wykładowca prawa międzynarodowego i prawa europejskiego na uniwersytecie w Kopenhadze (1988–1991); sekretarz ambasady w stałym przedstawicielstwie Danii przy ONZ w Nowym Jorku (1991–1994); urzędnik w służbie prawnej ministerstwa spraw zagranicznych (1994–1995); profesor nadzwyczajny uniwersytetu w Kopenhadze (1995); radca, następnie główny radca w kancelarii premiera (1995–1998); minister radca w stałym przedstawicielstwie Danii przy Unii Europejskiej (1998–2001); radca specjalny w kancelarii premiera do spraw prawnych (2001–2002); dyrektor departamentu i radca prawny w kancelarii premiera (marzec 2002 – lipiec 2004); podsekretarz stanu i radca prawny w kancelarii premiera (sierpień 2004 – sierpień 2007); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 17 września 2007 r.

Kevin O'Higgins

urodzony w 1946 r.; studia w Crescent College de Limerick, w Clongowes Wood College, na University College Dublin (B.A. degree i dyplom prawa europejskiego) oraz w Kings Inns; członek izby adwokackiej w Irlandii od 1968 r.; barrister (1968–1982); Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982–1986); sędzia w Circuit court (1986–1997); sędzia w High Court of Ireland (1997–2008); benchler of Kings Inns; przedstawiciel Irlandii w radzie konsultacyjnej sędziów europejskich (2000–2008); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 15 września 2008 r.

Emmanuel Coulon

urodzony w 1968 r.; studia prawnicze (uniwersytet Panthéon-Assas, Paryż); studia w dziedzinie zarządzania (uniwersytet Paris-Dauphine); kolegium europejskie (1992); egzaminy wstępne do regionalnego centrum kształcenia w zawodzie adwokata w Paryżu; świadectwo członkostwa w palestrze w Brukseli; praktyka w zawodzie adwokata w Brukseli; laureat ogólnego konkursu Komisji Wspólnot Europejskich; referendarz w Sądzie Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich (gabinet prezesa A. Saggia w latach 1996–1998; gabinet prezesa B. Vesterdorfa w latach 1998–2002); szef gabinetu prezesa Sądu Pierwszej Instancji (2003–2005); sekretarz Sądu Pierwszej Instancji od dnia 6 października 2005 r.

2. Zmiany w składzie Sądu Pierwszej Instancji w 2008 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 15 września 2008 r.

Decyzją przedstawicieli rządów państw członkowskich Wspólnot Europejskich z dnia 22 lipca 2008 r. Kevin O'Higgins został mianowany na sędziego Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich do dnia 31 sierpnia 2013 r.

Kevin O'Higgins zastąpił Johna D. Cooke'a, który był sędzią Sądu Pierwszej Instancji od dnia 10 stycznia 1996 r.

3. Precedencja

od dnia 1 stycznia do dnia 14 września 2008 r.

M. JAEGER, prezes Sądu
V. TIILLI, prezes izby
J. AZIZI, prezes izby
A.W.H. MEIJ, prezes izby
M. VILARAS, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
J.D. COOKE, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
D. ŠVÁBY, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
S. PAPASAVVAS, sędzia
E. MOAVERO MILANESI, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
T. TCHIEV, sędzia
V. CIUCĂ, sędzia
A. DITTRICH, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
L. TRUCHOT, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia

E. COULON, sekretarz

od dnia 15 września do dnia 31 grudnia 2008 r.

M. JAEGER, prezes Sądu
V. TIILLI, prezes izby
J. AZIZI, prezes izby
A.W.H. MEIJ, prezes izby
M. VILARAS, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
D. ŠVÁBY, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
S. PAPASAVVAS, sędzia
E. MOAVERO MILANESI, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
T. TCHIEV, sędzia
V. CIUCĂ, sędzia
A. DITTRICH, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
L. TRUCHOT, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia

E. COULON, sekretarz

4. Dawni członkowie Sądu Pierwszej Instancji

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), prezes od 1989 r. do 1995 r.
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Saggio Antonio (1989–1998), prezes od 1995 r. do 1998 r.
Edward David Alexander Ogilvy (1989–1992)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Yeraris Christos (1989–1992)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Kalogeropoulos Andreas (1992–1998)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Mengozi Paolo (1998–2006)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Pirrung Jörg (1997–2007)
García Valdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Legal Hubert (2001–2007)

Prezesi

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)
Vesterdorf Bo (1998–2007)

Sekretarz

Jung Hans (1989–2005)

C – Statystyki sądowe Sądu Pierwszej Instancji

Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu Pierwszej Instancji

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2004–2008)

Nowe sprawy

2. Rodzaje postępowań (2004–2008)
3. Rodzaje skarg (2004–2008)
4. Przedmiot skargi (2004–2008)

Sprawy zakończone

5. Rodzaje postępowań (2004–2008)
6. Przedmiot skargi (2008)
7. Przedmiot skargi (2004–2008) (wyroki i postanowienia)
8. Skład orzekający (2004–2008)
9. Czas trwania postępowania w miesiącach (2004–2008) (wyroki i postanowienia)

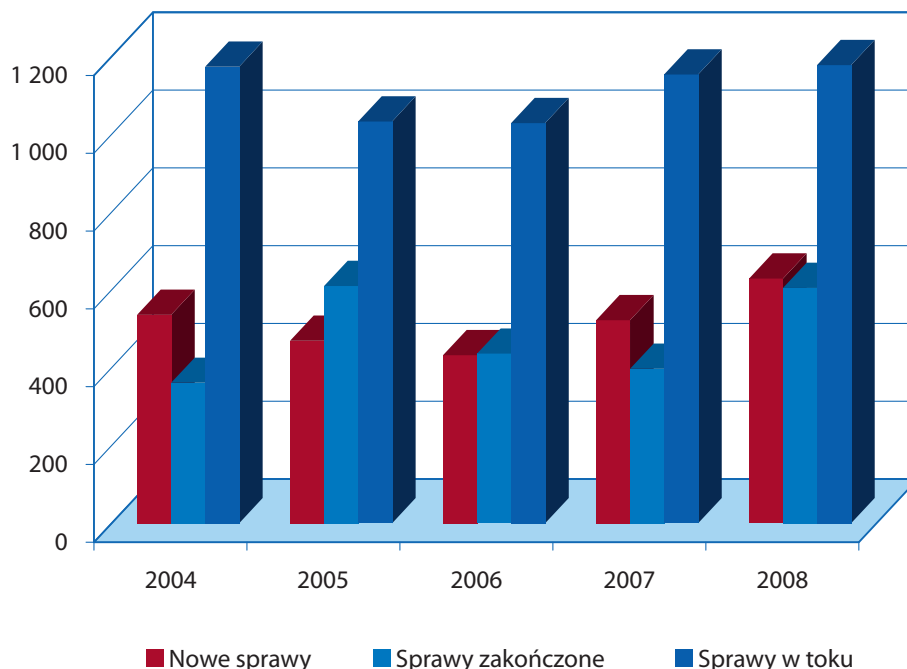
Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

10. Rodzaje postępowań (2004–2008)
11. Przedmiot skargi (2004–2008)
12. Skład orzekający (2004–2008)

Różne

13. Środki tymczasowe (2004–2008)
14. Tryb przyspieszony (2004–2008)
15. Orzeczenia Sądu, od których wniesiono odwołanie do Trybunału (1989–2008)
16. Podział odwołań wniesionych do Trybunału według rodzaju postępowań (2004–2008)
17. Wynik postępowań odwoławczych toczących się przed Trybunałem (2008) (wyroki i postanowienia)
18. Wynik postępowań odwoławczych toczących się przed Trybunałem (2004–2008)
19. Ogólna tendencja (1989–2008) (nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku)

1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu Pierwszej Instancji – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2004–2008)*¹

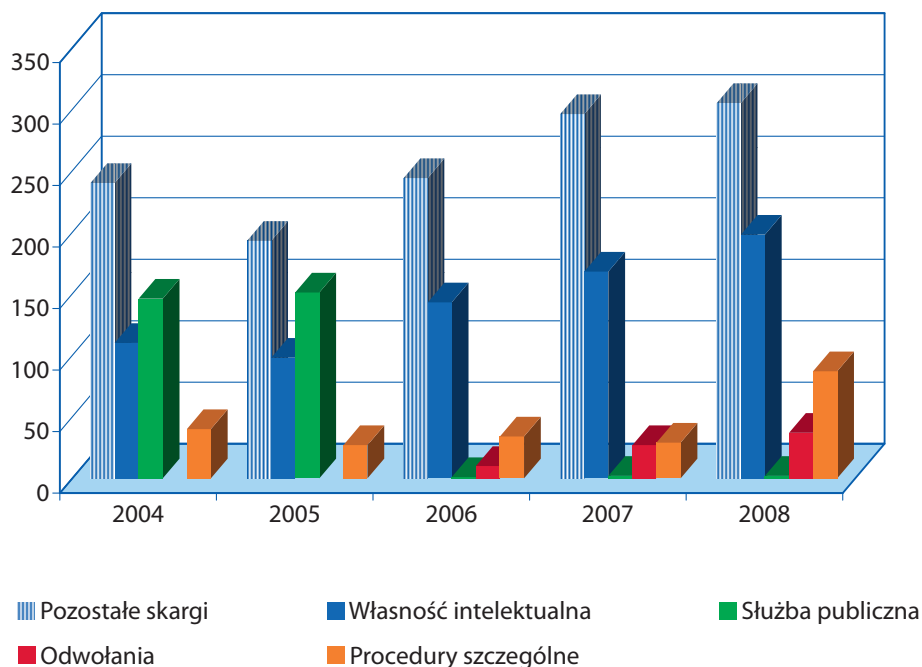

	2004	2005	2006	2007	2008
Nowe sprawy	536	469	432	522	629
Sprawy zakończone	361	610	436	397	605
Sprawy w toku	1174	1033	1029	1154	1178

¹ Jeżeli nie wskazano inaczej, w niniejszym zestawieniu oraz w zestawieniach w dalszej części statystyk uwzględnione zostały procedury szczególne.

Za „procedury szczególne” uznaje się: sprzeciw wobec wyroku zaocznego (art. 41 statutu Trybunału, art. 122 regulaminu Sądu Pierwszej Instancji), powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu (art. 42 statutu Trybunału, art. 123 regulaminu Sądu), wznowienie postępowania (art. 44 statutu Trybunału, art. 125 regulaminu Sądu), wykładnię wyroku (art. 43 statutu Trybunału, art. 129 regulaminu Sądu), ustalenie wysokości kosztów (art. 92 regulaminu Sądu), pomoc w zakresie kosztów postępowania (art. 96 regulaminu Sądu), sprostowanie wyroku (art. 84 regulaminu Sądu).

2. Nowe sprawy – rodzaje postępowań (2004–2008)¹

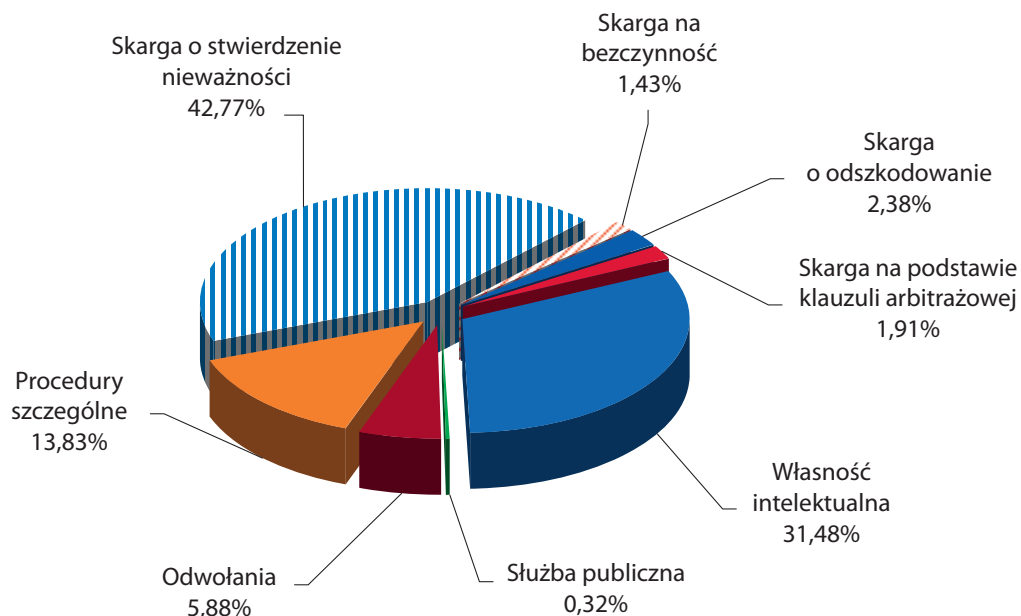

	2004	2005	2006	2007	2008
Pozostałe skargi	240	193	244	296	305
Własność intelektualna	110	98	143	168	198
Służba publiczna	146	151	1	2	2
Odwołania			10	27	37
Procedury szczególne	40	27	34	29	87
Razem	536	469	432	522	629

¹ W tym zestawieniu oraz w następnych wyrażenie „pozostałe skargi” oznacza wszystkie rodzaje skarg bezpośrednich z wyjątkiem skarg wniesionych przez urzędników Wspólnot Europejskich i skarg dotyczących własności intelektualnej.

3. Nowe sprawy – rodzaje skarg (2004–2008)

Podział za rok 2008

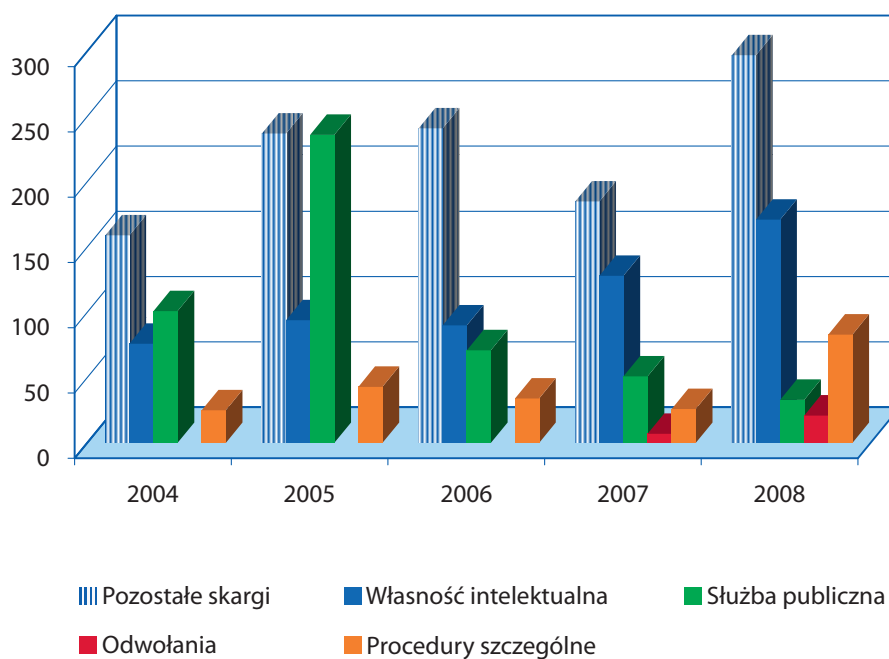

	2004	2005	2006	2007	2008
Skarga o stwierdzenie nieważności	199	160	223	249	269
Skarga na bezczynność	15	9	4	12	9
Skarga o odszkodowanie	18	16	8	27	15
Skarga na podstawie klauzuli arbitrażowej	8	8	9	8	12
Własność intelektualna	110	98	143	168	198
Służba publiczna	146	151	1	2	2
Odwołania			10	27	37
Procedury szczególne	40	27	34	29	87
Razem	536	469	432	522	629

4. Nowe sprawy – przedmiot skargi (2004–2008)

	2004	2005	2006	2007	2008
Badania, informacja, edukacja, statystyka	6	9	5	10	1
Budżet Wspólnot				2	
Energia			1		
Klauzula arbitrażowa		2	3	1	12
Konkurencja	36	40	81	62	71
Kultura			3	1	2
Podatki			1	2	
Polityka gospodarcza i pieniężna		1	2		
Polityka handlowa	12	5	18	9	10
Polityka regionalna	10	12	16	18	7
Polityka rybołówstwa	3	2		5	23
Polityka społeczna	5	9	3	5	3
Pomoc państwa	46	25	28	37	55
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	6	12	11	10	30
Prawo instytucjonalne	33	28	15	28	43
Przystąpienie nowych państw członkowskich	1				
Rolnictwo	25	21	18	34	14
Stosunki zewnętrzne	3	2	2	1	2
Swoboda przedsiębiorczości	1				1
Swoboda świadczenia usług			1		3
Swobodny przepływ osób	1	2	4	4	1
Swobodny przepływ towarów	1			1	1
Środowisko i ochrona konsumentów	30	18	21	41	14
Transport	3		1	4	1
Unia celna	11	2		4	1
Własność intelektualna	110	98	145	168	198
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	4		5	12	6
Wspólna taryfa celna	1		2	1	
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne		1		3	3
Zasoby własne Wspólnot		2			
Zbliżanie ustawodawstw	1			1	
łącznie traktat WE	349	291	386	464	502
łącznie traktat EWWiS					1
łącznie traktat EWEA	1		1		
Regulamin pracowniczy	146	151	11	29	39
Procedury szczególne	40	27	34	29	87
ŁĄCZNIE	536	469	432	522	629

5. Sprawy zakończone – rodzaje postępowań (2004–2008)

	2004	2005	2006	2007	2008
Pozostałe skargi	159	237	241	185	297
Własność intelektualna	76	94	90	128	171
Służba publiczna	101	236	71	51	33
Odwołania				7	21
Procedury szczególne	25	43	34	26	83
Razem	361	610	436	397	605

6. Sprawy zakończone – przedmiot skargi (2008)

	Wyroki	Postanowienia	Razem
Badania, informacja, edukacja, statystyka	3	7	10
Klauzula arbitrażowa	1	2	3
Konkurencja	14	17	31
Kultura	1	1	2
Podatki		2	2
Polityka gospodarcza i pieniężna		1	1
Polityka handlowa	6	6	12
Polityka regionalna	7	35	42
Polityka rybołówstwa	1	3	4
Polityka społeczna	3		3
Pomoc państwa	23	14	37
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	10	14	24
Prawo instytucjonalne	11	25	36
Rolnictwo	17	21	38
Stosunki zewnętrzne	1	1	2
Swoboda przedsiębiorczości		1	1
Swobodny przepływ osób		2	2
Swobodny przepływ towarów		2	2
Środowisko i ochrona konsumentów	1	27	28
Transport		3	3
Unia celna	2	1	3
Własność intelektualna	121	50	171
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	4	2	6
Wspólna taryfa celna		3	3
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne		1	1
Zbliżanie ustawodawstw		1	1
Łącznie traktat WE	226	242	468
Regulamin pracowniczy	33	21	54
Procedury szczególne		83	83
ŁĄCZNIE	259	346	605

7. Sprawy zakończone – przedmiot skargi (2004–2008) (wyroki i postanowienia)

	2004	2005	2006	2007	2008
Badania, informacja, edukacja, statystyka		1	3	10	10
Budżet Wspólnot				1	
Energia			3	1	
Klauzula arbitrażowa	2	1		1	3
Konkurencja	26	35	42	38	31
Kultura					2
Podatki	1		1		2
Polityka gospodarcza i pieniężna			1	1	1
Polityka handlowa	1	7	13	4	12
Polityka regionalna	4	4	7	6	42
Polityka rybołówstwa	6	2	24	4	4
Polityka społeczna	4	6	5	3	3
Pomoc państwa	54	53	54	36	37
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	2	6	6	6	24
Prawo instytucjonalne	16	35	14	17	36
Przystąpienie nowych państw członkowskich			1		
Rolnictwo	15	34	25	11	38
Stosunki zewnętrzne	7	11	5	4	2
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi		4	2		
Swoboda przedsiębiorczości		1			1
Swoboda świadczenia usług				1	
Swobodny przepływ osób	2	1	4	4	2
Swobodny przepływ towarów	1	1			2
Środowisko i ochrona konsumentów	4	19	19	15	28
Transport	1	1	2	1	3
Unia celna	3	7	2	2	3
Własność intelektualna	76	94	91	129	171
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	2	5	4	3	6
Wspólna taryfa celna				1	3
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne		1		2	1
Zasoby własne Wspólnot			2		
Zbliżanie ustawodawstw	3			1	1
Łącznie traktat WE	230	329	330	302	468
Łącznie traktat EWWiS	5	1	1	10	
Łącznie traktat EWEA		1		1	
Regulamin pracowniczy	101	236	71	58	54
Procedury szczególne	25	43	34	26	83
ŁĄCZNIE	361	610	436	397	605

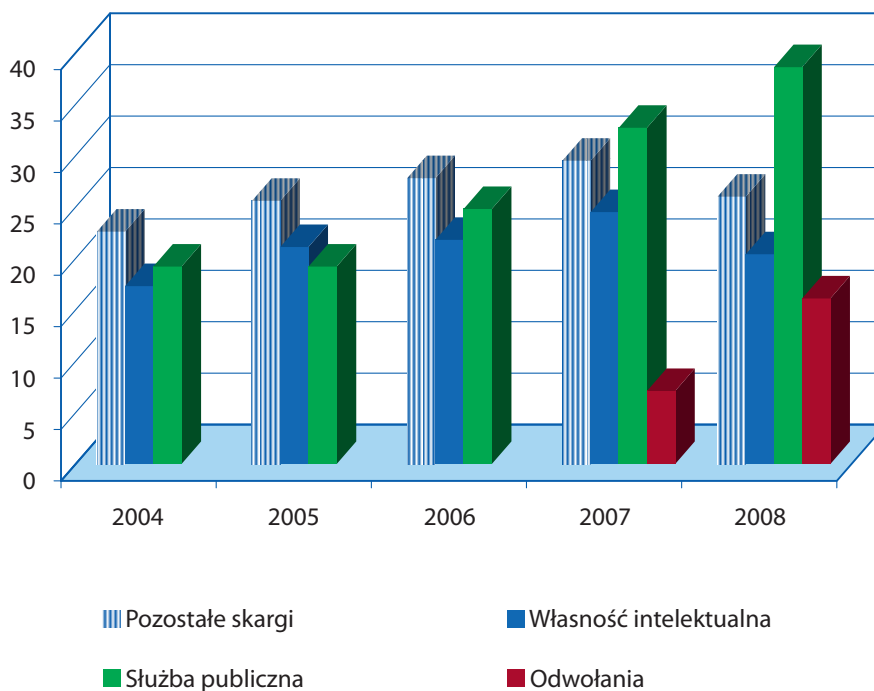
8. Sprawy zakończone – skład orzekający (2004–2008)

Podział za rok 2008

	2004			2005			2006			2007			2008		
	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem
Wielka izba				6		6				2		2			
Izba odwoławcza										3	4	7	16	10	26
Prezes Sądu Pierwszej Instancji		7	7		25	25		19	19		16	16		52	52
Izba w składzie 5 sędziów	18	46	64	28	34	62	22	33	55	44	8	52	15	2	17
Izba w składzie 3 sędziów	141	135	276	181	329	510	198	157	355	196	122	318	228	282	510
Sąd w składzie jednoosobowym	13	1	14	7		7	7		7	2		2			
Razem	172	189	361	222	388	610	227	209	436	247	150	397	259	346	605

9. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania w miesiącach (2004–2008)¹ (wyroki i postanowienia)

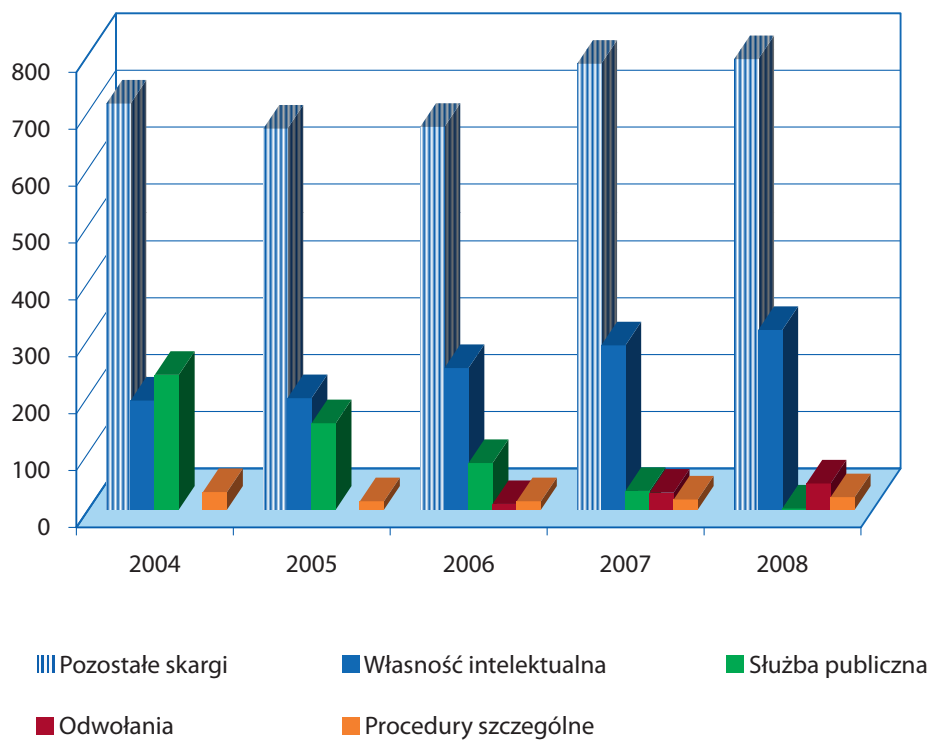

	2004	2005	2006	2007	2008
Pozostałe skargi	22,60	25,60	27,80	29,50	26,00
Własność intelektualna	17,30	21,10	21,80	24,50	20,40
Służba publiczna	19,20	19,20	24,80	32,70	38,60
Odwołania				7,10	16,10

¹ Przy obliczaniu średniego czasu trwania postępowania nie uwzględnia się: spraw, w których orzeka się wyrokiem wstępnym; procedur szczególnych; spraw przekazanych przez Trybunał w następstwie zmiany podziału właściwości między Trybunałem a Sądem; spraw przekazanych przez Sąd w następstwie rozpoczęcia działalności przez Sąd do spraw Służby Publicznej.

Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

10. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – rodzaje postępowań (2004–2008)

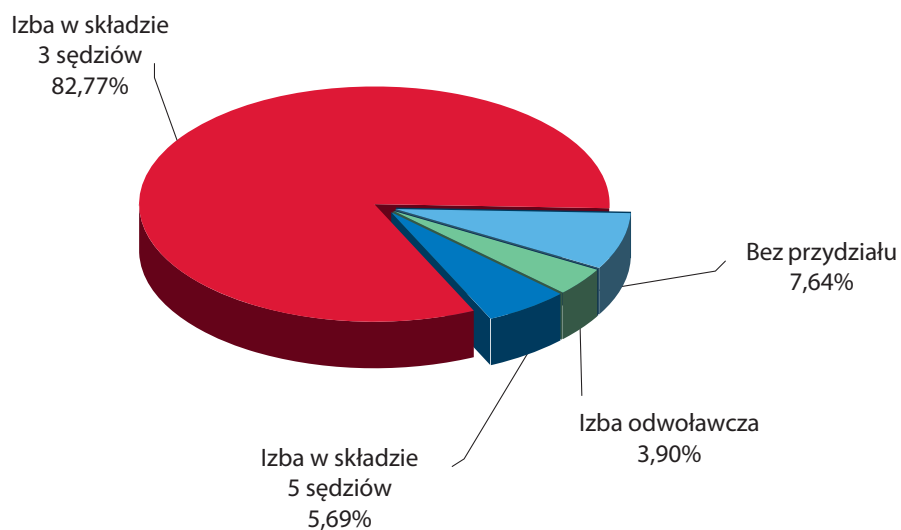
	2004	2005	2006	2007	2008
Pozostałe skargi	714	670	673	784	792
Własność intelektualna	192	196	249	289	316
Służba publiczna	237	152	82	33	2
Odwołania			10	30	46
Procedury szczególne	31	15	15	18	22
Razem	1174	1033	1029	1154	1178

11. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – przedmiot skargi (2004–2008)

	2004	2005	2006	2007	2008
Badania, informacja, edukacja, statystyka	8	16	18	18	9
Budżet Wspólnot				1	1
Energia	4	4	2	1	1
Klauzula arbitrażowa		1	3	3	12
Konkurencja	129	134	173	197	236
Kultura			3	4	4
Podatki				2	
Polityka gospodarcza i pieniężna		1	2	1	
Polityka handlowa	25	23	28	33	31
Polityka regionalna	19	27	36	48	13
Polityka rybołówstwa	28	28	4	5	24
Polityka społeczna	6	9	7	9	9
Pomoc państwa	218	190	164	165	184
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	10	16	23	27	33
Prawo instytucjonalne	49	42	43	54	61
Przystąpienie nowych państw członkowskich	1	1			
Rolnictwo	95	82	74	97	73
Stosunki zewnętrzne	18	9	6	3	3
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi	6	2			
Swoboda przedsiębiorczości	1				
Swoboda świadczenia usług			1		3
Swobodny przepływ osób	1	2	3	3	2
Swobodny przepływ towarów	1			1	
Środowisko i ochrona konsumentów	44	43	44	70	56
Transport	3	2	1	4	2
Unia celna	18	13	11	13	11
Własność intelektualna	193	197	251	290	317
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	13	8	9	18	18
Wspólna taryfa celna	1	1	3	3	
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne				1	3
Zasoby własne Wspólnot		2			
Zbliżanie ustawodawstw	1	1	1	1	
Łącznie traktat WE	892	854	910	1072	1106
Łącznie traktat EWWiS	12	11	10		1
Łącznie traktat EWEA	2	1	2	1	1
Regulamin pracowniczy	237	152	92	63	48
Procedury szczególne	31	15	15	18	22
ŁĄCZNIE	1174	1033	1029	1154	1178

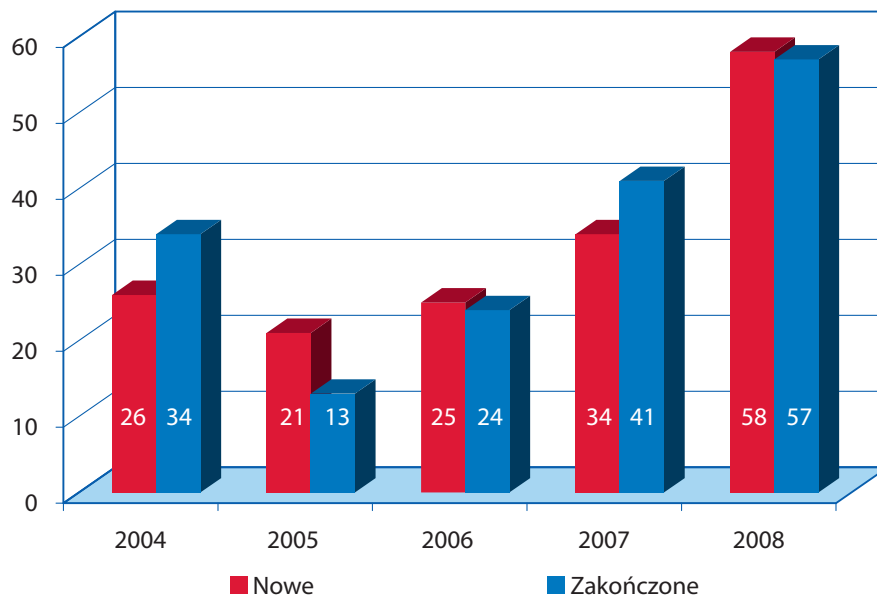
12. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2004–2008)

Podział za rok 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Wielka izba	6	1	2		
Izba odwoławcza			10	30	46
Prezes Sądu Pierwszej Instancji			1		
Izba w składzie 5 sędziów	187	146	117	75	67
Izba w składzie 3 sędziów	914	846	825	971	975
Sąd w składzie jednoosobowym	1	4	2		
Bez przydziału	66	36	72	78	90
Razem	1174	1033	1029	1154	1178

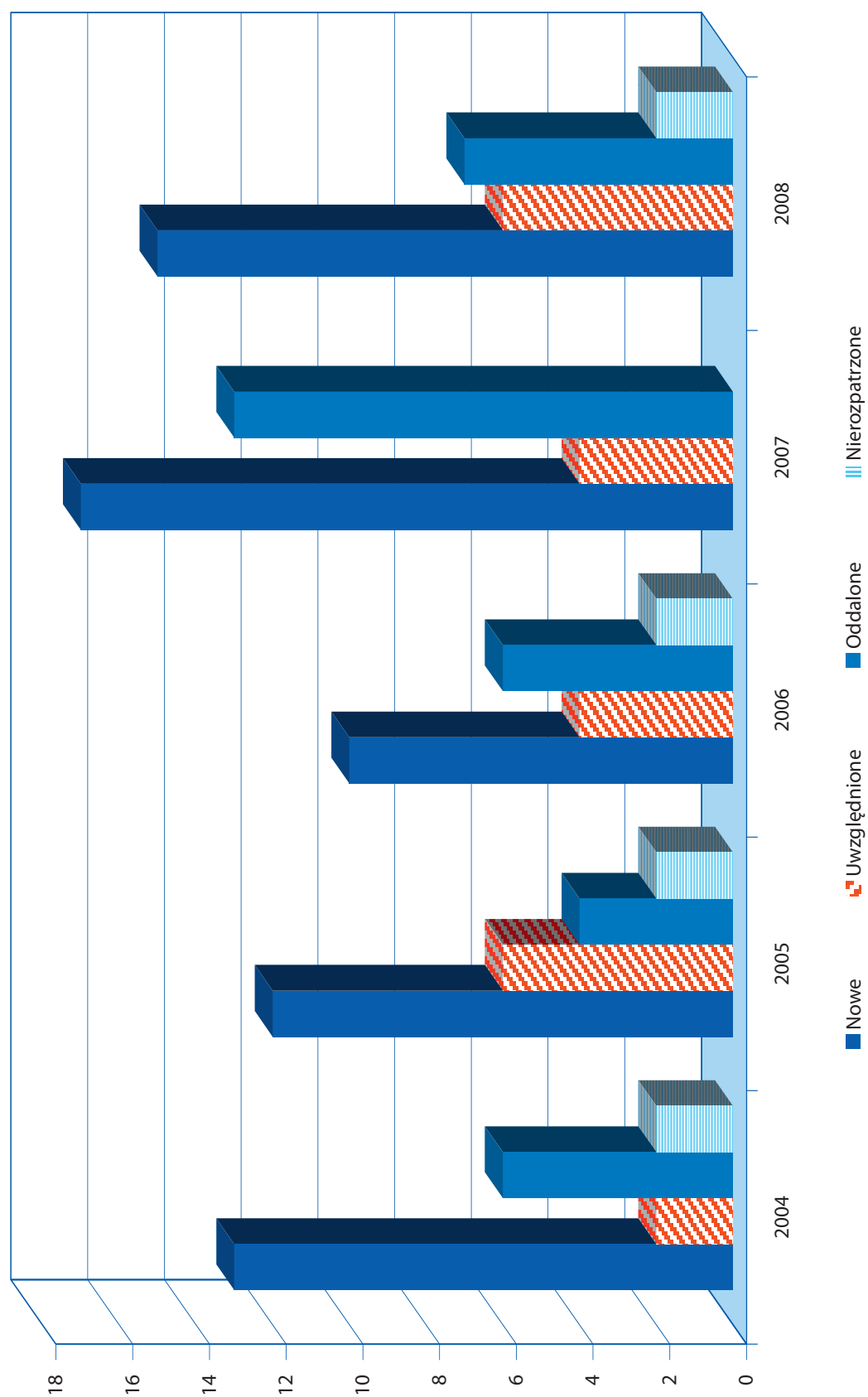
13. Różne – środki tymczasowe (2004–2008)

Podział za rok 2008

	Nowe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	Zakończone postępowania w przedmiocie środków tymczasowych	Rozstrzygnięcie		
			Oddalenie	Uwzględnienie	Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania
Konkurencja	13	10	10		
Polityka rybołówstwa	1	1			1
Polityka społeczna	2	2	2		
Pomoc państwa	22	22	6		16
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	13	12	12		
Prawo instytucjonalne	1	2	1		1
Rolnictwo	1	1		1	
Środowisko i ochrona konsumentów	1	2	2		
Transport	1	1	1		
Własność intelektualna		1	1		
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	3	3	3		
Łącznie traktat WE	58	57	38	1	18
ŁĄCZNIE	58	57	38	1	18

14. Różne – tryb przyspieszony (2004–2008)

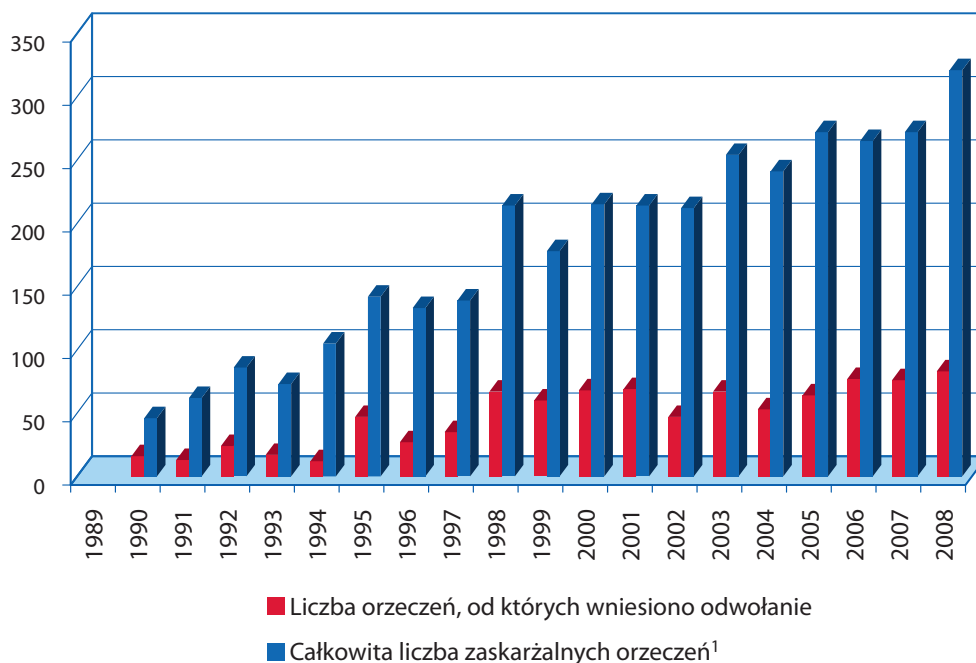

	2004				2005				2006				2007				2008			
	Rozstrzygnięcie			Nowe	Rozstrzygnięcie			Nowe	Rozstrzygnięcie			Nowe	Rozstrzygnięcie			Nowe	Rozstrzygnięcie			
	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone		Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone	
Badania, informacja, edukacja, statystyka												1	1							
Klauzula arbitrażowa																1			1	
Konkurencja	3			2	3	2		4	2	2		1	1	1	1		1			
Polityka handlowa												2	1				1			
Polityka rybołówstwa	1	1																		
Pomoc państwa								1				1	2			1		1		
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	4	1	2	3	2	1	1					1				3	1	3		
Prawo instytucjonalne	1	2		1	1	1						1	1	1		3		2	1	
Regulamin pracowniczy	1	1														1				
Rolnictwo				2				2	1	3						1				
Swobodny przepływ osób	1		1																	
Środowisko i ochrona konsumentów	1	1		2	1	1	1	3	1	1		7	1	7						
Transport	1		1																	
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa												3	2	1		4	4			
Zasoby własne Wspólnot				2							2									
Razem	13	2	6	12	6	4	2	10	4	6	2	17	4	13	0	15	6	7	2	

Na podstawie art. 76a regulaminu Sądu sprawa przed Sądem Pierwszej Instancji może być rozpoznana w trybie przyspieszonym. Przepis ten obowiązuje od dnia 1 lutego 2001 r.

Do kategorii „nierozpatrzone” zalicza się następujące przypadki: cofnięcie wniosku, cofnięcie skargi oraz sytuacji, gdy skarga została rozstrzygnięta postanowieniem przed wydaniem rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym.

15. Różne – orzeczenia Sądu Pierwszej Instancji, od których wniesiono odwołanie (1989–2008)

	Liczba orzeczeń, od których wniesiono odwołanie	Całkowita liczba zaskarżalnych orzeczeń ¹	Odsetek orzeczeń, od których wniesiono odwołanie
1989			
1990	16	46	35%
1991	13	62	21%
1992	24	86	28%
1993	17	73	23%
1994	12	105	11%
1995	47	142	33%
1996	27	133	20%
1997	35	139	25%
1998	67	214	31%
1999	60	178	34%
2000	68	215	32%
2001	69	214	32%
2002	47	212	22%
2003	67	254	26%
2004	53	241	22%
2005	64	272	24%
2006	77	265	29%
2007	76	272	28%
2008	83	321	26%

¹ Całkowita liczba orzeczeń zaskarżalnych – wyroki i postanowienia w przedmiocie niedopuszczalności, środków tymczasowych, umorzenia postępowania oraz oddalenia wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta – w odniesieniu do których upłynął termin do wniesienia odwołania lub od których odwołanie zostało wniesione.

16. Różne – podział odwołań według rodzaju postępowania (2004–2008)

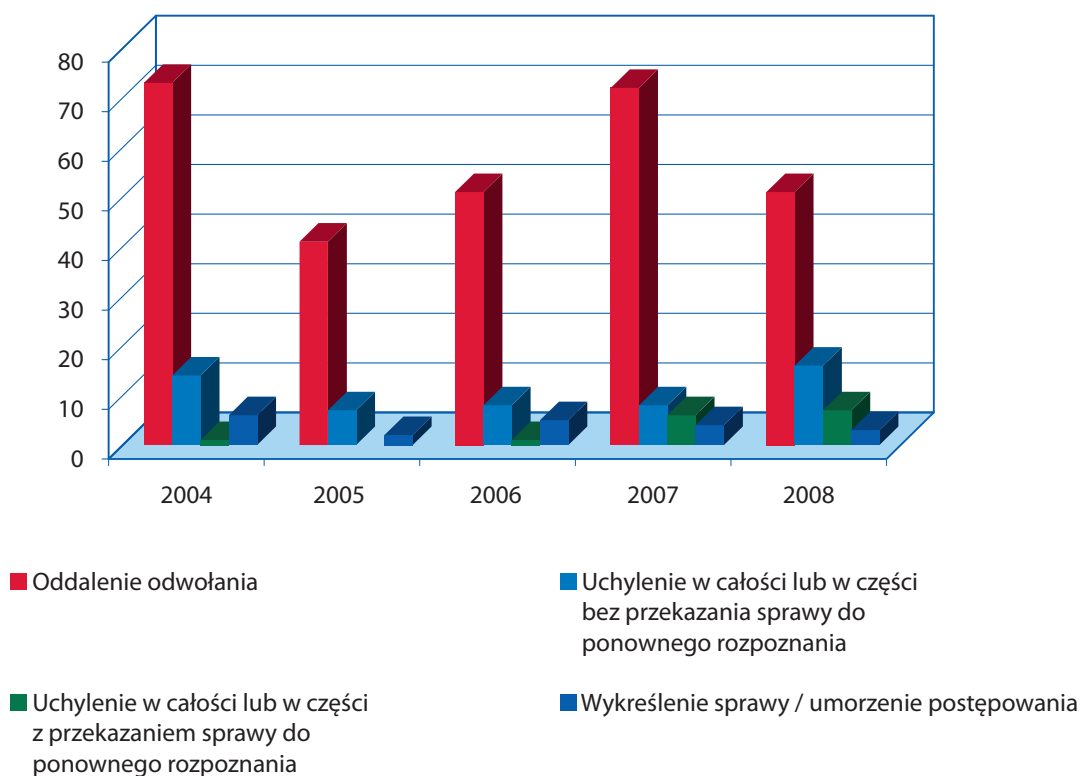
	2004			2005			2006			2007			2008		
	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%	Odwołania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwołania w%
Pozostałe skargi	41	114	36%	37	120	31%	46	146	32%	52	163	32%	51	190	27%
Własność intelektualna	7	45	16%	16	71	23%	18	59	31%	14	63	22%	23	100	23%
Służba publiczna	5	82	6%	11	81	14%	13	60	22%	10	46	22%	9	31	29%
Razem	53	241	22%	64	272	24%	77	265	29%	76	272	28%	83	321	26%

17. Różne – wynik postępowań odwoławczych (2008)

(wyroki i postanowienia)

	Oddalenie odwołania	Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania	Razem
Konkurencja	4		1		5
Polityka gospodarcza i pieniężna	1				1
Polityka regionalna	1				1
Polityka rybołówstwa		3			3
Pomoc państwa	5	2	5		12
Prawo instytucjonalne	7	2	1		10
Regulamin pracowniczy	8	2			10
Rolnictwo	1	1			2
Stosunki zewnętrzne	4				4
Swobodny przepływ kapitału		1			1
Swobodny przepływ osób	1				1
Środowisko i ochrona konsumentów	4	1		1	6
Unia celna	1	1			2
Własność intelektualna	13	2		2	17
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa		1			1
Wspólna taryfa celna	1				1
Razem	51	16	7	3	77

18. Różne – wynik postępowań odwoławczych (2004–2008) (wyroki i postanowienia)

	2004	2005	2006	2007	2008
Oddalenie odwołania	73	41	51	72	51
Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	14	7	8	8	16
Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	1		1	6	7
Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania	6	2	5	4	3
Razem	94	50	65	90	77

19. Różne – ogólna tendencja (1989–2008)**Nowe sprawy, sprawy zakończone i sprawy w toku**

	Nowe sprawy¹	Sprawy zakończone²	Sprawy w toku na dzień 31 grudnia
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
Razem	7407	6229	

¹ 1989 – Trybunał przekazał 153 sprawy do nowo powstałego Sądu Pierwszej Instancji.

1993 – Trybunał przekazał Sądowi 451 spraw wskutek pierwszego zwiększenia zakresu właściwości Sądu Pierwszej Instancji.

1994 – Trybunał przekazał Sądowi 14 spraw wskutek drugiego zwiększenia zakresu właściwości Sądu Pierwszej Instancji.

2004–2005 – Trybunał przekazał Sądowi 25 spraw wskutek trzeciego zwiększenia zakresu właściwości Sądu Pierwszej Instancji.

² 2005–2006 – Sąd Pierwszej Instancji przekazał 118 spraw do nowo powstałego Sądu do spraw Służby Publicznej.

Rozdział III

Sąd do spraw Służby Publicznej
Unii Europejskiej

A – Działalność Sądu do spraw Służby Publicznej w 2008 r.

Prezes Paul Mahoney

1. Ważnym wydarzeniem w roku 2008 było pierwsze częściowe odnowienie składu sędziowskiego, mające miejsce co trzy lata. Na zasadzie odstępstwa od art. 2 akapit drugi zdanie pierwsze załącznika do statutu Trybunału Sprawiedliwości trzech członków Sądu kończyło bowiem pełnienie funkcji z upływem pierwszych trzech lat kadencji, to jest z dniem 30 września 2008 r. Decyzją z dnia 27 czerwca 2008 r. Rada Unii Europejskiej mianowała tych trzech sędziów na kolejną kadencję. W dniu 24 września 2008 r. P. Mahoney został ponownie wybrany prezesem Sądu, a H. Kanninen i S. Gervasoni zostali wybrani odpowiednio prezesami drugiej i pierwszej izby.

2. Od 1998 r. liczba wnoszonych rocznie spraw z zakresu służby publicznej stale wzrasta (pomijając pewną stabilizację w latach 2001 i 2002). W roku 2008, kiedy to wpłynęło 111 skarg, po raz pierwszy od dziesięciu lat odnotowano znaczące zmniejszenie się ich liczby w porównaniu z rokiem poprzednim (157 spraw w 2007 r.). Z pewnością przedwczesne byłoby uznanie, że tendencja wzrostowa, widoczna w ostatnich latach w sprawach z zakresu wspólnotowej służby publicznej, ulega odwróceniu, niemniej zasada, zgodnie z którą kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę, obowiązująca od dnia 1 listopada 2007 r., tj. od dnia wejścia w życie regulaminu Sądu, mogła mieć wpływ na zauważoną zmianę.

W 2008 r. Sąd zakończył 129 spraw. Stosunek spraw zakończonych do wpływających osiągnął więc wartość dodatnią; w konsekwencji po raz pierwszy od powstania Sądu liczba spraw w toku uległa niewielkiemu zmniejszeniu (217 w 2008 wobec 235 w 2007 r.).

W 2008 r. 53% spraw zostało zakończonych wyrokiem, a 47% postanowieniem. Przeciętny czas trwania postępowania wynosił 19,7 miesiąca w przypadku spraw zakończonych wyrokiem i 14 miesięcy w przypadku spraw zakończonych postanowieniem, co oznacza nieznaczne wydłużenie czasu trwania postępowania w stosunku do roku poprzedniego. Do Sądu Pierwszej Instancji zostało zaskarżonych 37 orzeczeń Sądu, co stanowi 37% wydanych przezeń orzeczeń podlegających zaskarżeniu i 35% ogółu spraw zakończonych, nie licząc jednostronnego cofnięcia skargi przez jedną ze stron. Sąd Pierwszej Instancji uchylił 7 orzeczeń Sądu.

3. W minionym roku Sąd kontynuował wysiłki zmierzające do tego, by odpowiedzieć na wezwanie prawodawcy do ułatwienia polubownego rozwiązywania sporów na każdym etapie postępowania. I tak 7 spraw zostało zamkniętych wskutek polubownego rozwiązania sporu, z inicjatywy Sądu, najczęściej w trakcie nieformalnego spotkania zorganizowanego przez sędziego sprawozdawcę lub podczas rozprawy¹.

¹ Jako przykład polubownego rozwiązania sporu, które nastąpiło w dniu rozprawy z inicjatywy Sądu, zob. postanowienie z dnia 4 września 2008 r. w sprawie F-81/06 *Duyste przeciwko Komisji*: przyznając, że niektóre okoliczności będące przedmiotem postępowania skutkowały nieprzyjemnościami dla skarżącej, strona pozwana zobowiązała się do wypłacenia na rzecz zainteresowanej zryczałtowanej kwoty 2000 euro, jak również do podpisania, dołączenia do akt osobowych oraz doręczenia jej specjalnego pisma.

4. Wreszcie w 2008 r. Sąd uzupełnił wachlarz własnych narzędzi proceduralnych, jako że w dniu 1 maja 2008 r. weszły w życie praktyczne instrukcje dla stron. Instrukcje te zawierają między innymi formularz, z którego korzystanie jest obowiązkowe przy składaniu wniosków o przyznanie pomocy w zakresie kosztów postępowania, a także wskazówki dla osób składających wnioski o tę pomoc.

5. Poniżej przedstawione zostanie najważniejsze orzecznictwo z minionego roku, kolejno dotyczące zgodności z prawem i odszkodowań (I), zastosowania środków tymczasowych (II) i wniosków o pomoc w zakresie kosztów postępowania (III).

I. Spory dotyczące zgodności z prawem i odszkodowań

W tym rozdziale zostaną przedstawione najważniejsze sprawy w aspekcie proceduralnym, materialnym oraz w kwestii kosztów postępowania.

Kwestie proceduralne

1. Właściwość Sądu

W sprawie F-88/07 *Domínguez González przeciwko Komisji* (postanowienie z dnia 12 listopada 2008 r.) Sądowi przedstawiono do rozpoznania spór wynikły z wykonania umowy o pracę zawartej zgodnie z prawem belgijskim, zawierającej klauzulę wskazującą właściwość sądów belgijskich, a której przedmiotem było świadczenie pomocy technicznej w ramach pomocy humanitarnej w państwach trzecich. Sąd, po ustaleniu, że poddanie tej umowy prawu krajowemu zamiast warunkom zatrudnienia innych pracowników (zwanym dalej WZIP) było zgodne z uzasadnionym interesem strony pozwanej i nie stanowiło obejścia procedury, stwierdził, że nie jest właściwy do rozpoznania sporu wynikłego z wykonania tej umowy.

2. Przesłanki dopuszczalności

W wyroku z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie F-4/07 *Skoulidi przeciwko Komisji* Sąd orzekł po pierwsze, że w przypadku aktu niekorzystnego zachowanie instytucji związane z przyjęciem tego aktu może uzasadniać skargę o odszkodowanie – przy której faza poprzedzająca wniesienie skargi rozpoczyna się złożeniem wniosku na podstawie art. 90 ust. 1 regulaminu pracowniczego urzędników Wspólnot Europejskich (zwanego dalej „regulaminem”) – jedynie wtedy gdy zachowanie to może zostać oddzielone od aktu niekorzystnego; po drugie i przede wszystkim – że w ramach skargi o charakterze czysto odszkodowawczym urzędnik może domagać się naprawienia negatywnych skutków wywołanych wobec niego przez akt dla niego niekorzystny bez wszczynania postępowania o stwierdzenie nieważności, pod warunkiem rozpoczęcia postępowania poprzedzającego wniesienie skargi poprzez złożenie zażalenia na ten akt przewidzianego w art. 90 ust. 2 regulaminu, przy czym trzymiesięczny termin przewidziany w tym przepisie obowiązuje zarówno wtedy, gdy skarżący domaga się naprawienia szkody majątkowej, jak i – jak w niniejszej sprawie – zadośćuczynienia za krzywdę.

W wyrokach z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawach F-103/05 *Pickering przeciwko Komisji* i F-112/05 *Bain i in. przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że choć prawdą jest, że odcinki wynagrodzenia są powszechnie uważane za akty niekorzystne, jeżeli wskazują na naruszenie uprawnień pieniężnych urzędnika, to w rzeczywistości prawdziwym aktem niekorzystnym jest decyzja organu powołującego o zmniejszeniu lub zniesieniu płatności, która dotychczas przysługiwała urzędnikowi i była wyszczególniona na odcinkach wynagrodzenia.

W wyroku z dnia 11 grudnia 2008 r. w sprawie F-58/07 *Collote przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że w przypadku gdy dwa kolejne, złożone w terminie zażalenia są przedmiotem dwóch kolejnych decyzji organu powołującego, to jeżeli drugie zażalenie zawiera nowe – w stosunku do pierwszego zażalenia – okoliczności, to należy uznać, że decyzja oddalająca drugie zażalenie jest decyzją nową, wydaną po ponownym zbadaniu decyzji oddalającej pierwsze zażalenie w świetle drugiego zażalenia. W związku z tym termin do wniesienia skargi biegnie od dnia doręczenia odpowiedzi na drugie zażalenie.

3. Kwestie incydentalne

a) Zarzut niedopuszczalności

W ww. sprawie *Domínguez González przeciwko Komisji*, w związku z podniesieniem przez pozwaną zarzutu niedopuszczalności i braku właściwości, Sąd po raz pierwszy wypowiedział się w przedmiocie swojej właściwości postanowieniem po wyznaczeniu posiedzenia na podstawie przepisu art. 78 ust. 2 akapit drugi regulaminu, który przewiduje, że – jeżeli Sąd nie zadecyduje inaczej – pozostała część postępowania w przedmiocie wniosku o rozstrzygnięcie kwestii incydentalnej odbywa się ustnie.

b) Wniosek o usunięcie dokumentów

W wyroku z dnia 8 maja 2008 r. w sprawie F-6/07 *Suvinas przeciwko Radzie* Sąd zarządził usunięcie z akt sprawy dokumentów sporządzonych przez członka komitetu konsultacyjnego do spraw naboru, gdyż dokumenty te zostały przekazane skarżącemu przez osobę trzecią, która sama uzyskała je w sposób niezgodny z prawem.

4. Sprawy o stwierdzenie nieważności: podniesienie z urzędu zarzutu dotyczącego naruszenia zakresu zastosowania przepisu

W wyroku z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie F-31/07* *Putterie-De-Beukelaer przeciwko Komisji* (zaskarżonym do Sądu Pierwszej Instancji) Sąd orzekł, że zarzut naruszenia zakresu zastosowania przepisu dotyczy bezwzględnej przyczyny nieważności. W konsekwencji Sąd uznał, że naruszyłby powagę swego urzędu sędziego orzekającego o zgodności z prawem, gdyby powstrzymał się od stwierdzenia, nawet w przypadku milczenia stron w tej kwestii, że zaskarżona do niego decyzja została wydana na podstawie normy, której nie można zastosować do danego przypadku i gdyby w wyniku tego wydał orzeczenie w przedmiocie zawisłego przed nim sporu, sam stosując tę normę.

* Wyroki oznaczone gwiazdką zostały przetłumaczone na wszystkie języki urzędowe Unii Europejskiej.

Co do istoty sprawy

Przedstawione zostaną najważniejsze orzeczenia tego roku dotyczące zasad ogólnych, a następnie, zgodnie z porządkiem nagłówek regulaminu pracowniczego, prawa i obowiązki urzędników, ich kariera, system wynagradzania i przywileje socjalne, a także wykładnia WZIP.

1. Zasady ogólne

a) Uchylenie niezgodnego z prawem aktu administracyjnego

W wyroku z dnia 11 września 2008 r. w sprawie F-51/07* *Bui Van przeciwko Komisji* (zaskarżonym do Sądu Pierwszej Instancji) Sąd, badając kwestię zgodności z prawem uchylenia niezgodnego z prawem aktu administracyjnego, orzekł, że uchylenie takiego aktu powinno nastąpić w rozsądnym terminie, a ocena, czy termin jest rozsądny, powinna następować z uwzględnieniem okoliczności właściwych dla każdej sprawy, jak znaczenie sporu dla zainteresowanego, złożoność sprawy, zachowanie stron, okoliczność, czy przedmiotowy akt przyznaje prawa podmiotowe, jak również wyważenie interesów. Należy stwierdzić, że co do zasady rozsądnym terminem na uchylenie jest termin, który odpowiada trzymiesięcznemu terminowi do wniesienia skargi, o którym mowa w art. 91 ust. 3 regulaminu pracowniczego. Jako że termin ten wiąże samą administrację, jako punkt wyjścia należy wziąć pod uwagę datę wydania aktu, który administracja zamierza uchylić.

Ponadto Sąd orzekł, że decyzja o uchyleniu aktu powinna zostać wydana z poszanowaniem prawa do obrony zainteresowanego urzędnika. W niniejszej sprawie Sąd uznał, że naruszenie prawa skarżącego do bycia wysłuchanym nie mogło mieć wpływu na treść aktu, ponieważ uwagi przedłożone przez skarżącego przed Sądem nie zawierały żadnych dodatkowych informacji w stosunku do tych, którymi dysponowała Komisja. Sąd orzekł natomiast, że naruszając prawo skarżącego do bycia wysłuchanym, Komisja dopuściła się działania niezgodnego z prawem, mogącego skutkować jej odpowiedzialnością.

b) Wykonanie wyroku sądu wspólnotowego

W wyroku z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie F-15/05* *Andres i in. przeciwko EBC* Sąd w pełnym składzie orzekł, że w przypadku gdy wykonanie wyroku stwierdzającego nieważność wiąże się ze szczególnymi trudnościami, dana instytucja może podjąć każdą decyzję, która może sprawiedliwie zrekompensować niekorzystne skutki wynikające dla zainteresowanych z decyzji, której nieważność stwierdzono. W tym kontekście organ administracji może nawiązać z nimi dialog, dążąc do osiągnięcia porozumienia oferującego im sprawiedliwą rekompensatę niezgodności z prawem, której padli ofiarą. Co się tyczy wykonania wyroku stwierdzającego niezgodność z prawem procedury waloryzacji wynagrodzeń personelu Europejskiego Banku Centralnego za dany rok z powodu braku zasięgnięcia opinii komitetu pracowniczego w sposób zgodny z prawem i właściwy, rozwiązaniem rozsądnym i sprawiedliwym jest uzyskanie kompromisu polegającego po pierwsze na rozszerzeniu konsultacji na kolejne lata, w których również jej nie przeprowadzono, oraz uwzględnieniu niektórych czynników korygujących w zakresie, w jakim będzie to korzystne dla pra-

cowników, a po drugie na objęciu podwyżkami wynagrodzeń na wszystkich pracowników, nie tylko skarżących, nawet gdy przyznanie tym podwyżkom mocy wstecznej napotyka na szczególne trudności.

c) Zasada proporcjonalności

W wyroku z dnia 9 września 2008 r. w sprawie F-135/07 *Smadja przeciwko Komisji* (zaskarżonym do Sądu Pierwszej Instancji) Sąd przypomniał, że moc wsteczna aktu administracyjnego może stanowić środek niezbędny w celu zagwarantowania przestrzegania zasady podstawowej, jaką jest zasada proporcjonalności. W sprawie tej Komisja naruszyła zasadę proporcjonalności oraz ciążący na niej obowiązek starannego działania w ten sposób, że bez ważnej przyczyny nie przewidziała nadania decyzji o powołaniu skarżącej, wydanej po wejściu w życie nowego regulaminu, mocy wstecznej od dnia pierwszej decyzji o jej powołaniu, wydanej pod rządami starego regulaminu i uznanej za nieważną wyrokiem Sądu Pierwszej Instancji, tak aby zapewnić skarżącej wyższe zaszeregowanie, przysługujące jej w dniu wydania tego wyroku, bądź też w ten sposób, że odmówiła zaopatrzenia zaskarżonej decyzji w jakąkolwiek inną klauzulę umożliwiającą pogodzenie interesu służby z uzasadnionym interesem skarżącej.

d) Zasada dobrej administracji

W wyroku z dnia 11 lipca 2008 r. w sprawie F-89/07 *Kuchta przeciwko EBC* dotyczącej zgodności z prawem indywidualnej decyzji o dostosowaniu wynagrodzenia członka personelu EBC, Sąd przypomniał, że zasady dobrej administracji w dziedzinie zarządzania personelem zakładają między innymi, że rozdział kompetencji w ramach każdej jednostki organizacyjnej lub instytucji wspólnotowej jest wyraźnie określony i należycie ujawniony. Sąd, po stwierdzeniu, że nie jest w stanie ustalić autora decyzji ani organu, który został w drodze delegacji uprawnień upoważniony przez zarząd EBC do wydania takiej decyzji, orzekł, że jest ona nieważna.

2. Prawa i obowiązki urzędnika

W wyroku z dnia 9 grudnia 2008 r. w sprawie F-52/05* *Q przeciwko Komisji* Sąd po raz pierwszy dokonał wykładni art. 12a ust. 3 regulaminu, który definiuje nękanie psychiczne jako niewłaściwe zachowanie, które ma miejsce na przestrzeni pewnego okresu, powtarza się lub ma charakter ciągły i obejmuje sposób zachowania, wypowiedzi ustne i pisemne, gesty lub inne działania podejmowane umyślnie, które mogą godzić w osobowość, godność lub integralność fizyczną lub psychiczną danej osoby. Sąd uznał, że aby móc stwierdzić istnienie nękania psychicznego w rozumieniu tego przepisu, nie jest wymagane, by ten sposób zachowania, wypowiedzi ustne i pisemne, gesty lub inne działania były podejmowane z zamiarem godzenia w osobowość, godność lub integralność fizyczną lub psychiczną danej osoby. Wystarczy tylko, by te działania, obiektywnie pociągały za sobą takie konsekwencje.

3. Kariera urzędnika

a) Zatrudnienie

Sąd miał możliwość doprecyzować zakres niektórych przepisów mających zastosowanie w dziedzinie konkursów.

W wyroku z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie F-145/06 *Pascual-García przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że okoliczność, iż działalność badawcza mogła mieć charakter dalszego szkolenia skarżącego, pozwalając mu na otrzymanie w późniejszym czasie tytułu doktora, nie może, sama w sobie, stanowić przeszkody w zakwalifikowaniu jej jako doświadczenia zawodowego w rozumieniu ogłoszenia o konkursie.

W wyroku z dnia 11 września 2008 r. w sprawie F-127/07 *Coto Moreno przeciwko Komisji* Sąd orzekł, że oceny wystawiane przez komisję konkursową przy ocenianiu wiedzy i przydatności kandydatów nie podlegają kontroli Sądu. Nie dotyczy to jednak zgodności oceny cyfrowej z ocenami słownymi komisji konkursowej. W istocie zgodność ta, gwarantująca równe traktowanie kandydatów, jest jedną z reguł, jakim podlega praca komisji konkursowej, których przestrzeganie podlega kontroli sądu. Co więcej, zgodność oceny cyfrowej z oceną słowną może stanowić przedmiot odrębnej kontroli ze strony sądu wspólnotowego, niezależnej od kontroli oceny prac kandydatów dokonanej przez komisję konkursową, której to wykonywania sąd odmawia, o ile kontrola zgodności ogranicza się do badania oczywistego braku spójności.

W wyroku z dnia 14 października 2008 r. w sprawie F-74/07* *Meierhofer przeciwko Komisji* Sąd wskazał, odnośnie do obowiązku uzasadnienia decyzji komisji konkursowej dotyczącej egzaminu ustnego, że podanie do wiadomości kandydata jednej indywidualnej oceny eliminującej nie stanowi zawsze i niezależnie od szczególnych okoliczności danej sprawy wystarczającego uzasadnienia. W sprawie tej Sąd zauważył, że odmowa przez stronę pozwaną wykonania niektórych środków organizacji postępowania doprowadziła to tego, że nie mógł on w pełni sprawować kontroli.

b) Ocena

W wyroku z dnia 6 marca 2008 r. w sprawie F-46/06 *Skareby przeciwko Komisji* (zaskarżonego do Sądu Pierwszej Instancji) Sąd przypomniał, że z art. 8 ust. 5 akapit czwarty ogólnych przepisów wykonawczych do art. 43 regulaminu pracowniczego wydanych przez Komisję wynika, że administracja ma obowiązek wyznaczyć osobie zajmującej dane stanowisko cele i kryteria oceny. Zgodnie z tym przepisem formalna rozmowa, jaka ma miejsce między oceniającym a osobą zajmującą dane stanowisko na początku każdego postępowania w sprawie oceny, powinna dotyczyć nie tylko oceny pracy wykonanej przez tę osobę w okresie referencyjnym, ale także wyznaczenia celów na rok następujący po okresie referencyjnym. Te cele stanowią punkt odniesienia przy ocenie wydajności.

c) Awans

W czterech wyrokach z dnia 31 stycznia 2008 r. (w sprawach F-97/05 *Buendía Sierra przeciwko Komisji*, F-98/05 *Di Bucci przeciwko Komisji*, F-99/05 *Wilms przeciwko Komisji* i F-104/05 *Valero Jordana przeciwko Komisji*) Sąd orzekł, że wobec braku w rozporządzeniu nr 723/2004, zmieniającym regulamin pracowniczy i warunki zatrudnienia innych pracowników ze skutkiem od dnia 1 maja 2004 r., przepisów wprowadzających odstępstwo od zasady natychmiastowego stosowania przepisów nowych, art. 45 ust. 1 regulaminu pracowniczego w brzmieniu zmienionym tym rozporządzeniem stosował się natychmiast od dnia wejścia w życie tego rozporządzenia. W konsekwencji Komisja nie mogła w listopadzie 2004 r. zgodnie z prawem zastosować przepisów art. 45 ust. 1 starego regulaminu, uchylonych tym rozporządzeniem, w celu wydania decyzji ustalającej całkowitą liczbę punktów za osiągnięcia urzędnika w postępowaniu w sprawie awansu za rok 2004 i decyzji o jego nieawansowaniu w ramach tego postępowania.

W czterech wyrokach z dnia 11 grudnia 2008 r. w sprawach F-58/07 *Collotte przeciwko Komisji*, F-66/07 *Dubus i Leveque przeciwko Komisji*, F-92/07 *Evraets przeciwko Komisji* oraz F-93/07 *Acosta Iborra i in. przeciwko Komisji* Sąd stwierdził, że art. 45 ust. 2 regulaminu, dotyczący ciężącego na urzędniku obowiązku wykazania przed pierwszym awansem, że potrafi pracować w trzecim języku, nie mógł być stosowany przed wejściem w życie wspólnych przepisów wykonawczych, o których mowa w tymże art. 45 ust. 2.

d) Nowa struktura kariery

i) Mnożnik

Wyrok z dnia 4 września 2008 r. w sprawie F-22/07 *Lafili przeciwko Komisji* (zaskarżony do Sądu Pierwszej Instancji) dotyczył m.in. wykładni art. 7 ust. 7 zdanie czwarte załącznika XIII do regulaminu, dotyczącego ewentualnego wpływu zmiany nazw grup na wynagrodzenie urzędników zatrudnionych przed 1 maja 2004 r. Wyrok ten, o charakterze raczej technicznym, przemawia za wykładnią zgodną z zasadą natychmiastowego stosowania uregulowania nowego – w niniejszej sprawie regulaminu po reformie. Sąd orzekł w szczególności, że „przepisy przejściowe ze swej istoty powinny mieć na celu ułatwienie przejścia od uregulowania starego do uregulowania nowego, chroniąc prawa nabyte, bez utrzymywania jednak z korzyścią dla określonej kategorii urzędników skutków starego uregulowania na sytuacje, które pojawią się w przyszłości, jak awansowanie na wyższy stopień w ramach nowej struktury kariery. Ponadto „w obliczu przepisów o niejednoznacznym brzmieniu, mogących być w różny sposób interpretowanych, należy dać pierwszeństwo takiej wykładni, która pozwoli uniknąć tego rodzaju różnicy w traktowaniu urzędników”.

ii) Procedura akredytacji

W ww. wyroku w sprawie *Putterie-De-Beukelaer przeciwko Komisji* Sąd stwierdził, że postępowanie w sprawie oceny i procedura akredytacji, określone odpowiednio w ogólnych przepisach wykonawczych do art. 43 regulaminu pracowniczego wydanych przez Komisję i decyzji Komisji z dnia 7 kwietnia 2004 r. w sprawie zasad wdrożenia procedury akredytacji, są odrębnymi postępowaniami i opierają się na różnych zasadach. W tej kwestii, o ile

zatwierdzający jest osobą właściwą do przyjęcia sprawozdania z przebiegu kariery, pod warunkiem że sprawozdanie nie zostanie zmienione przez oceniającego to do organu powołującego należy na każdym etapie procedury akredytacji zajęcie stanowiska w sprawie kandydatur do akredytacji. W szczególności do tego organu, a zatem do organu innego niż zatwierdzający w postępowaniu w sprawie oceny, należy dokonanie oceny, na podstawie dostępnych sprawozdań z przebiegu kariery, doświadczenia i osiągnięć kandydatów do akredytacji.

W wyroku z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie F-19/06 *Semeraro przeciwko Komisji* Sąd wskazał, że pkt 1.1 decyzji Komisji z dnia 11 maja 2005 r. w sprawie kryteriów zaszeregowania w ramach procedury akredytacji za rok 2005, zgodnie z którym umieszczenie na liście urzędników dopuszczonych do akredytacji wymaga uznania w sprawozdaniu z przebiegu kariery zdolności tego urzędnika do pełnienia określonych funkcji, wykracza poza granice upoważnienia, zgodnie z którym dla celów utworzenia listy urzędników dopuszczonych do akredytacji o wartości poszczególnych kryteriów i ich wyważeniu decyduje organ powołujący po zasięgnięciu opinii komitetu parytetowego ds. procedury akredytacji.

4. System wynagradzania i przywileje socjalne urzędników

W wyroku z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie F-131/07 *Baniel-Kubinova i in. przeciwko Parlamentowi* Sąd orzekł, że członkowie personelu tymczasowego i członkowie personelu pomocniczego, którzy mieli prawo do diety dziennej, a następnie – częściowo lub w całości – do dodatku na zagospodarowanie (na podstawie oświadczenia o przeniesieniu zwykłego miejsca zamieszkania do miejsca zatrudnienia) nie mogą następnie, w chwili ich zatrudnienia jako urzędników na okres próbny w tym samym miejscu zatrudnienia, ponownie domagać się diety dziennej. Dieta dzienna jest bowiem zastrzeżona dla urzędników i innych pracowników, którzy w celu zadośćuczynienia wymaganiom z art. 20 regulaminu muszą zmienić miejsce zamieszkania; warunku tego skarżący nie spełniali, jako że zgodnie z ich oświadczeniem złożonym dla celów uzyskania dodatku na zagospodarowanie już wcześniej zmienili miejsce zamieszkania.

5. Warunki zatrudnienia innych pracowników Wspólnot Europejskich

a) Zaszeregowanie pracownika kontraktowego

W wyroku z dnia 11 grudnia 2008 r. w sprawie F-136/06 *Realí przeciwko Komisji* Sąd wskazał, że dyrektywa Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata, nie skutkuje ograniczeniem zakresu uznania, jakim dysponuje instytucja przy porównywaniu odpowiedniej wartości dyplomów w ramach jej polityki zatrudnienia. W systemie dyrektywy 89/48 porównywanie dyplomów dokonuje się dla celów dostępu do określonych rodzajów działalności regulowanych w różnych państwach członkowskich. Uznania tego nie można mylić z oceną odpowiedniej wartości akademickiej dyplomów uzyskanych w różnych państwach członkowskich do celów określenia grupy zaszeregowania związanej ze stanowiskiem w ramach jednej z instytucji Wspólnot Europejskich.

b) Decyzja Komisji z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie maksymalnego czasu zatrudnienia niestałego personelu w służbie Komisji

W wyroku z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie F-54/07 *Joseph przeciwko Komisji* Sąd wskazał, co się tyczy decyzji Komisji z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie maksymalnego czasu zatrudnienia niestałego personelu w służbie Komisji, że ustalając zgodnie z art. 85 ust. 1 WZIP górną granicę pięciu lat zarówno dla potrzeb zawierania, jak i przedłużania umów z pracownikami kontraktowymi, prawodawca nie zabronił instytucjom zawierania lub przedłużania tego rodzaju umów, na podstawie art. 3a WZIP, na okres krótszy, o ile zachowany będzie okres minimalny przewidziany w art. 85 ust. 1 WZIP (w zależności od przypadku sześć lub dziewięć miesięcy). Instytucja nie może jednak, nie naruszając tego ostatniego przepisu, ograniczać w sposób ogólny i bezosobowy – w omawianej sprawie w drodze ogólnych przepisów wykonawczych lub decyzji wewnętrznej o zasięgu ogólnym – maksymalnego możliwego okresu zatrudnienia pracowników kontraktowych przewidzianego przez samego prawodawcę.

W przedmiocie kosztów

1. Sprawy wniesione przed wejściem w życie regulaminu Sądu

Sąd kilkakrotnie zastosował art. 87 § 3 regulaminu Sądu Pierwszej Instancji, stosowanego *mutatis mutandis* na podstawie art. 3 ust. 4 decyzji Rady 2004/752/WE, Euratom z dnia 2 listopada 2004 r. ustanawiającej Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej (Dz.U. L 333, s. 7) do dnia wejścia w życie regulaminu tego Sądu. I tak w wyroku z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie F-84/07 *Islamaj przeciwko Komisji* Sąd postanowił rozdzielić koszty między strony z wyjątkowych powodów, natomiast w ww. wyrokach w sprawie *Bui Van przeciwko Komisji* i w sprawie *Lafili przeciwko Komisji* Sąd postanowił rozdzielić koszty w związku z częściowym tylko uwzględnieniem żądań każdej ze stron.

Należy także zauważyć, że w jednej ze spraw, w której Sąd postanowił postępowanie umorzyć, co stanowi przypadek, gdy rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów zależy od uznania Sądu, na podstawie art. 87 § 6 regulaminu Sądu Pierwszej Instancji stosowanego *mutatis mutandis*, strona pozwana została obciążona całością kosztów poniesionych przez stronę skarżącą (postanowienie z dnia 1 lutego 2008 r. w sprawie F-77/07 *Labate przeciwko Komisji*). Sąd wziął bowiem pod uwagę z jednej strony okoliczność, że Komisja nie udzieliła odpowiedzi na zażalenie skarżącej, a z drugiej strony fakt, że uchylając zaskarżoną decyzję, Komisja pośrednio przyznała, że tryb wydania tej decyzji mógł być kwestionowany, co z kolei mogło bezpośrednio przyczynić się do wniesienia sprawy do sądu wspólnotowego.

2. Sprawy wniesione po wejściu w życie regulaminu Sądu

Jedna z ważnych nowości wprowadzonych z chwilą wejścia w życie regulaminu Sądu w dniu 1 listopada 2007 r. dotyczy kosztów. Na podstawie art. 87 § 1 regulaminu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu Sądu, jeżeli wymagają tego względy słuszności, Sąd może zdecydować, że strona przegrywająca sprawę zostanie obciążona tylko częścią kosztów, a nawet że nie zostanie nimi obciążona w ogóle.

W wyroku z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie F-6/08 *Blais przeciwko EBC* Sąd po raz pierwszy zastosował przepis dotyczący względów słuszności z art. 87 § 2 regulaminu, postanawiając, że – mimo iż skarżąca przegrała sprawę – należy obciążyć ją, poza jej własnymi kosztami, połową kosztów poniesionych przez stronę pozwaną. Sąd uznał, że obciążenie skarżącej całością kosztów poniesionych przez stronę pozwaną byłoby niesłuszne, mając na względzie po pierwsze okoliczność, że stronę pozwaną można było postrzegać jako tę, której zachowanie po części spowodowało wszczęcie postępowania, po drugie znaczne obciążenie finansowe, jakie stanowiły koszty sporu dla skarżącej, po trzecie okoliczność, że argumenty skarżącej nie były bezpodstawne, po czwarte sytuację osobistą skarżącej i wreszcie fakt, że z uwagi na to, że strona pozwana była reprezentowana nie tylko przez pełnomocników będących jej pracownikami, ale także przez adwokata, koszty, jakie skarżąca mogłaby ponieść, były wyższe niż w większości spraw rozpatrywanych przez Sąd.

W postanowieniu z dnia 10 lipca 2008 r. w sprawie F-141/07 *Maniscalco przeciwko Komisji* Sąd wskazał, że wniosek o rozstrzygnięcie o kosztach według norm przepisanych nie może być traktowany jako wniosek o obciążenie kosztami strony przegrywającej sprawę.

Wreszcie można nadmienić, że w postanowieniu z dnia 25 listopada 2008 r. w sprawie F-53/07 *Iordanova przeciwko Komisji* Sąd zastosował art. 98 § 4 regulaminu, zgodnie z którym, jeżeli korzystający z pomocy w zakresie kosztów postępowania przegra sprawę, Sąd może, jeżeli wymagają tego względy słuszności, orzekając w przedmiocie kosztów w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, zarządzić, że jedna lub większa liczba stron poniesie koszty własne lub że koszty te, w całości lub w części, zostaną pokryte przez kasę Sądu w ramach pomocy w zakresie kosztów postępowania.

II. Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych

W 2008 r. rozpoznano cztery wnioski o zastosowanie środków tymczasowych, które zostały oddalone z uwagi na brak pilności środków, o których zastosowanie wnoszono, zdefiniowanych w utrwalonym orzecznictwie jako środki, które muszą być orzeczone i muszą wywoływać następstwa przed wydaniem orzeczenia w postępowaniu głównym, tak by uniknąć znacznej i nieodwracalnej szkody dla interesów skarżącego (postanowienia prezesa Sądu: z dnia 30 stycznia 2008 r. w sprawie F-64/07 R *S przeciwko Parlamentowi*, z dnia 25 kwietnia 2008 r. w sprawie F-19/08 R *Bennett i in. przeciwko OHIM*, z dnia 3 lipca 2008 r. w sprawie F-52/08 R *Plasa przeciwko Komisji* oraz z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie F-80/08 R *Wenig przeciwko Komisji*).

W ww. postanowieniu w sprawie *Wenig przeciwko Komisji* przypomniano w szczególności, że środki te powinny mieć charakter tymczasowy w tym znaczeniu, że nie powinny przesądzać o rozstrzygnięciu co do istoty sprawy. Przy wyważaniu występujących w sporze interesów należy pamiętać o nieodwracalnym charakterze ewentualnego zawieszenia wykonania spornej decyzji i uwzględniać wniosek jedynie wtedy, gdy pilny charakter żądanego środka wydaje się być bezsporny.

III. Wnioski o pomoc w zakresie kosztów postępowania

Od dnia 1 maja 2008 r., kiedy to weszły w życie praktyczne instrukcje dla stron, każdy wniosek o przyznanie pomocy w zakresie kosztów postępowania powinien być wniesiony na obowiązkowym formularzu, który zawiera wskazówki dla osób składających wnioski o tę pomoc.

W trakcie roku 2008 wydanych zostało siedem postanowień w sprawie wniosków o pomoc w zakresie kosztów postępowania. Z wyjątkiem wniosku w sprawie F-142/07 AJ *Kaminska przeciwko Komitetowi Regionów*, w której wniosek został uwzględniony, pozostałe wnioski zostały oddalone ze względu na to, że wnioskodawca nie był lub nie wykazał, że był – z uwagi na swoją sytuację materialną – niezdolny całkowicie lub częściowo do pokrycia kosztów związanych z doradztwem i reprezentowaniem przed Sądem.

W postanowieniach oddalających wnioski o przyznanie pomocy w zakresie kosztów postępowania przypomniano między innymi, że art. 95 § 2 akapit drugi regulaminu stanowi, że sytuację materialną ocenia się w oparciu o czynniki obiektywne, takie jak dochody, posiadany majątek i sytuacja rodzinna. Przypomniano ponadto, że zgodnie z art. 96 § 2 akapit pierwszy regulaminu do wniosku o przyznanie pomocy w zakresie kosztów postępowania należy załączyć wszelkie informacje i dokumenty pozwalające ocenić sytuację materialną wnioskodawcy, w szczególności zaświadczenie wydane przez właściwy krajowy organ, potwierdzające jego sytuację materialną.

B – Skład Sądu do spraw Służby Publicznej

(Precedencja na dzień 31 grudnia 2008 r.)

Od lewej:

Sędziowie H. Tagaras i H. Kreppel; prezes izby H. Kanninen; prezes Sądu P. Mahoney; prezes izby S. Gervasoni; sędziowie I. Boruta, S. van Raepenbusch; sekretarz W. Hakenberg

1. Członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej

(w kolejności objęcia funkcji)

Paul J. Mahoney

urodzony w 1946 r.; studia prawnicze (Master of Arts, uniwersytet w Oksfordzie, 1967; Master of Laws, University College London, 1969); wykładowca w University College London (1967–1973); barrister (Londyn, 1972–1974); administrator i główny administrator w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1974–1990); wykładowca (visiting professor) na uniwersytecie w Saskatchewan, Saskatoon, Kanada (1988); dyrektor ds. personalnych w Radzie Europy (1990–1993); kierownik wydziału (1993–1995), zastępca sekretarza (1995–2001), sekretarz w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (2001 – wrzesień 2005); prezes Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Horstpeter Kreppel

urodzony w 1945 r.; studia w Berlinie, Monachium i Frankfurt nad Menem (1966–1972); pierwszy egzamin państwowy (1972); asesor sądowy we Frankfurcie nad Menem (1972–1973 i 1974–1975); Kolegium Europejskie w Brugii (1973–1974); drugi egzamin państwowy (Frankfurt nad Menem, 1976); pracownik federalnego urzędu ds. zatrudnienia i adwokat (1976); sędzia sądu pracy (kraj związkowy Hesji, 1977–1993); wykładowca na Fachhochschule für Sozialarbeit we Frankfurcie nad Menem i na Verwaltungsfachhochschule w Wiesbaden (1979–1990); ekspert krajowy w służbach prawnych Komisji Wspólnot Europejskich (1993–1996 i 2001–2005); attaché ds. społecznych w ambasadzie Republiki Federalnej Niemiec w Madrycie (1996–2001); sędzia sądu pracy we Frankfurcie nad Menem (luty–wrzesień 2005); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Irena Boruta

urodzona w 1950 r.; magister prawa na Uniwersytecie Wrocławskim (1972), doktor prawa (Łódź, 1982); radca prawny (od 1977); staż naukowy (uniwersytet Paris X, 1987–1988; uniwersytet w Nantes, 1993–1994); ekspert „Solidarności” (1995–2000); profesor prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego na Uniwersytecie Łódzkim (1997–1998 i 2001–2005), profesor w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie (2002), profesor prawa pracy i ubezpieczeń społecznych na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (2002–2005); wiceminister pracy i spraw społecznych (1998–2001); członek Zespołu Negocjacyjnego w sprawie Członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (1998–2001); przedstawiciel rządu polskiego w Międzynarodowej Organizacji Pracy (1998–2001); autorka licznych publikacji z dziedziny prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Heikki Kanninen

urodzony w 1952 r.; absolwent wyższej szkoły handlowej w Helsinkach oraz wydziału prawa uniwersytetu w Helsinkach; referendarz w naczelnym sądzie administracyjnym Finlandii; sekretarz generalny komitetu ds. reformy systemu ochrony prawnej w administracji publicznej; główny administrator w naczelnym sądzie administracyjnym; sekretarz generalny komitetu ds. reformy postępowania sądowoadministracyjnego, radca w departamencie legislacji ministerstwa sprawiedliwości; zastępca sekretarza Sądu EFTA; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia naczelnego sądu administracyjnego (1998–2005); członek komisji odwoławczej ds. uchodźców; wiceprzewodniczący komitetu ds. rozwoju fińskich organów sądowych; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Haris Tagaras

urodzony w 1955 r.; dyplom studiów prawniczych (uniwersytet w Salonikach, 1977); dyplom specjalizacyjny z zakresu prawa europejskiego (instytut studiów europejskich université libre de Bruxelles, 1980); doktor prawa (uniwersytet w Salonikach, 1984); prawnik lingwista w Radzie Wspólnot Europejskich (1980–1982); pracownik naukowy w centrum prawa gospodarczego międzynarodowego i europejskiego w Salonikach (1982–1984); administrator w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i w Komisji Wspólnot Europejskich (1986–1990); profesor prawa wspólnotowego, prawa międzynarodowego i praw człowieka na uniwersytecie Panteion w Atenach (od 1990); współpracownik do spraw europejskich ministerstwa sprawiedliwości i członek Stałego Komitetu Konwencji z Lugano (1991–2004); członek krajowej komisji ds. konkurencji (1999–2005); członek krajowej komisji ds. telekomunikacji i poczty (2000–2002); członek izby adwokackiej w Salonikach, adwokat przy sądzie kasacyjnym; członek założyciel Union des avocats européens (UAE); członek stowarzyszony Międzynarodowej Akademii Prawa Porównawczego; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

.

Sean van Raepenbusch

urodzony w 1956 r.; dyplom studiów prawniczych (université libre de Bruxelles, 1979); dyplom specjalizacyjny z zakresu prawa międzynarodowego (Bruksela, 1980); doktor prawa (1989); dyrektor ds. prawnych spółki akcyjnej kanału i instalacji portowych Brukseli (1979–1984); urzędnik Komisji Wspólnot Europejskich (dyrekcja generalna ds. społecznych, 1984–1988); pracownik służby prawnej Komisji Wspólnot Europejskich (1988–1994); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1994–2005); wykładowca w centrum uniwersyteckim w Charleroi (międzynarodowe i europejskie prawo socjalne, 1989–1991), na uniwersytecie w Mons Hainaut (prawo europejskie, 1991–1997), na uniwersytecie w Liège (prawo europejskiej służby publicznej, 1989–1991; prawo instytucjonalne Unii Europejskiej, 1995–2005; europejskie prawo socjalne, 2004–2005); liczne publikacje z dziedziny europejskiego prawa socjalnego i prawa konstytucyjnego Unii Europejskiej; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Stéphane Gervasoni

urodzony w 1967 r.; absolwent instytutu studiów politycznych w Grenoble (1988) oraz krajowej szkoły administracji (ENA) (1993); członek Conseil d'État (wydział postępowań spornych, 1993–1997, wydział spraw społecznych, 1996–1997; maître des requêtes (1996–2008); conseiller d'État (od 2008); wykładowca w instytucie studiów politycznych w Paryżu (1993–1995); przedstawiciel rządu w specjalnej komisji ds. emerytur kombatanckich (1994–1996); doradca prawny w ministerstwie służby cywilnej oraz w merostwie Paryża (1995–1997); sekretarz generalny prefektury departamentu Yonne, podprefekt okręgu Auxerre (1997–1999); sekretarz generalny prefektury departamentu Savoie, podprefekt okręgu Chambéry (1999–2001); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (wrzesień 2001 – wrzesień 2005); członek rzeczywisty komisji odwoławczej NATO (2001–2005); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Waltraud Hakenberg

urodzona w 1955 r.; studia prawnicze w Ratyzbonie i w Genewie (1974–1979); pierwszy egzamin państwowy (1979); studia podyplomowe w zakresie prawa wspólnotowego w Kolegium Europejskim w Brugii (1979–1980); asesor w Ratyzbonie (1980–1983); doktorat w zakresie nauk prawnych (1982); drugi egzamin państwowy (1983); adwokat w Monachium i Paryżu (1983–1989); urzędnik Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1990–2005); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (gabinet sędziego P. Janna, 1995–2005); wykładowca na uniwersytetach w Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Rosji; profesor honorowy na uniwersytecie w Sarze (od 1999); członek różnych komitetów, stowarzyszeń i komisji; liczne publikacje w dziedzinie prawa wspólnotowego i proceduralnego prawa wspólnotowego; sekretarz Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 30 listopada 2005 r.

2. Precedencja

od dnia 1 stycznia do dnia 30 września 2008 r.

P. MAHONEY, prezes Sądu
H. KREPPEL, prezes izby
S. VAN RAEPENBUSCH, prezes izby
I. BORUTA, sędzia
H. KANNINEN, sędzia
H. TAGARAS, sędzia
S. GERVASONI, sędzia
W. HAKENBERG, sekretarz

od dnia 1 października do dnia 31 grudnia 2008 r.

P. MAHONEY, prezes Sądu
H. KANNINEN, prezes izby
S. GERVASONI, prezes izby
H. KREPPEL, sędzia
I. BORUTA, sędzia
H. TAGARAS, sędzia
S. VAN RAEPENBUSCH, sędzia
W. HAKENBERG, sekretarz

C – Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej

Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu do spraw Służby Publicznej

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2005–2008)

Nowe sprawy

2. Procentowy udział spraw według głównych pozwanych instytucji (2006–2008)
3. Język postępowania (2006–2008)

Sprawy zakończone

4. Wyroki i postanowienia – skład orzekający (2008)
5. Rozstrzygnięcie (2008)
6. Rozpoznane wnioski o zastosowanie środków tymczasowych: rozstrzygnięcie (2008)
7. Czas trwania postępowania w miesiącach (2008)

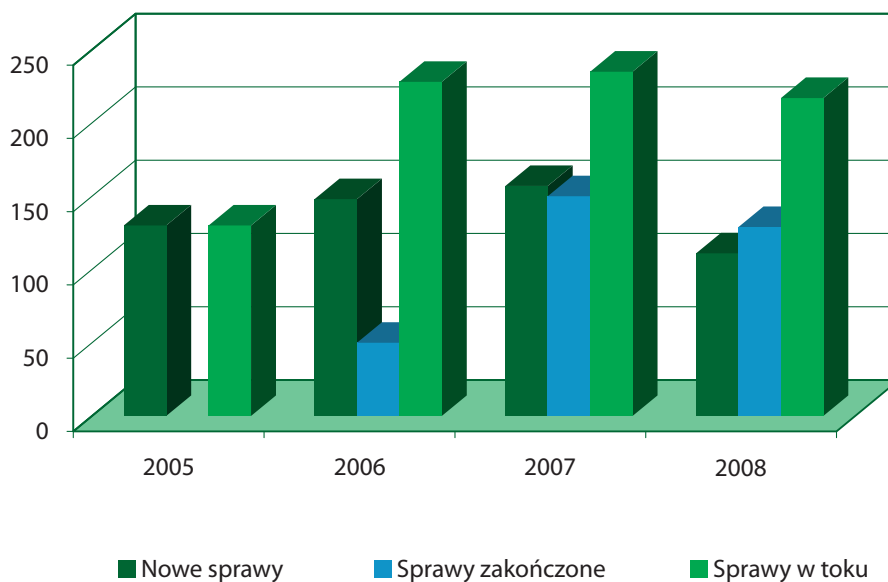
Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

8. Skład orzekający (2006–2008)
9. Liczba skarżących (2008)

Różne

10. Orzeczenia Sądu, od których wniesiono odwołania do Sądu Pierwszej Instancji (2006–2008)
11. Wyniki odwołań do Sądu Pierwszej Instancji (2006–2008)

1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu do spraw Służby Publicznej – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2005–2008)*

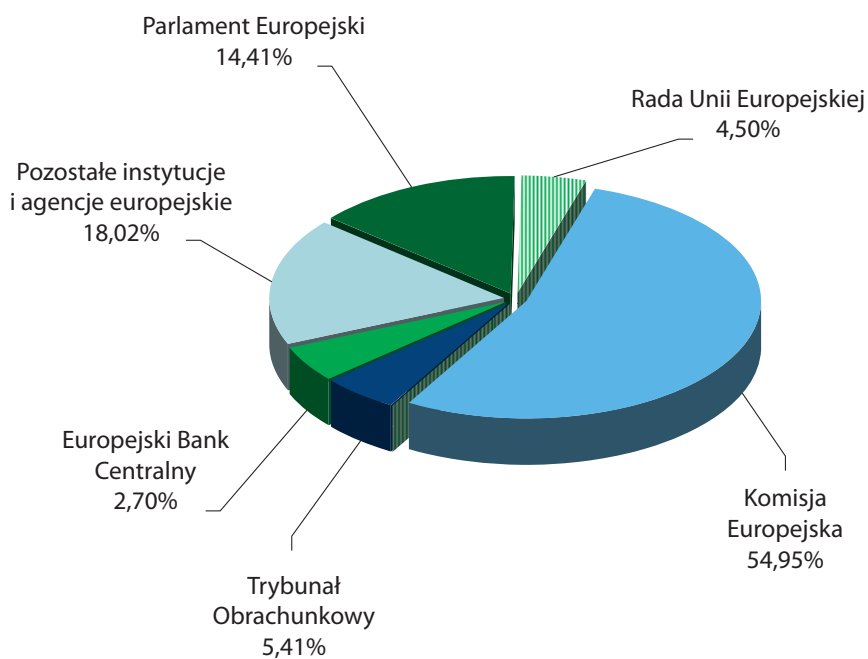
	2005	2006	2007	2008
Nowe sprawy	130	148	157	111
Sprawy zakończone	-	50	150	129
Sprawy w toku	130	228	235	217 ¹

Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

¹ W tym 9 spraw zawieszonych.

2. Nowe sprawy – procentowy udział spraw według głównych instytucji pozwanych (2006–2008)

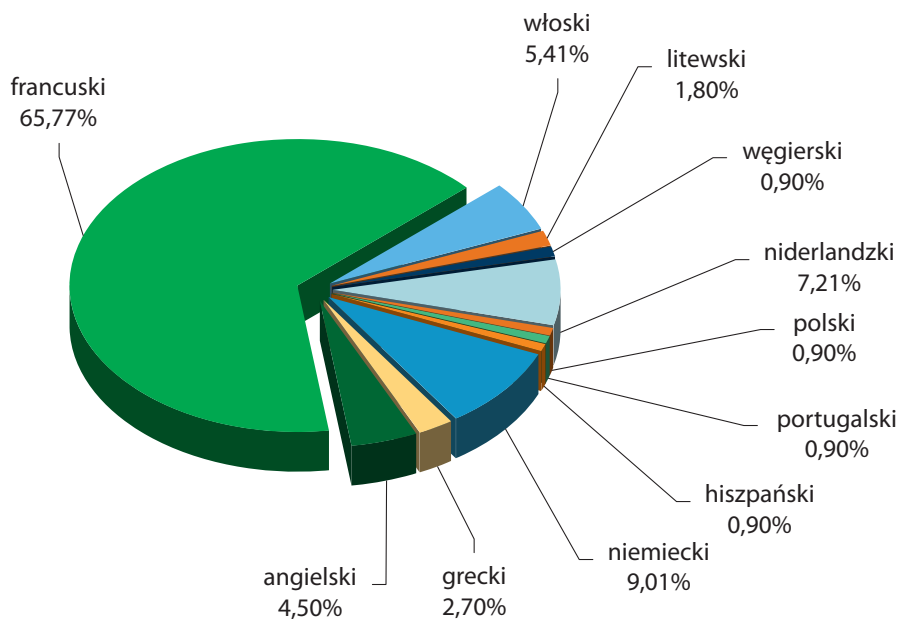
Procentowy udział w nowych sprawach (2008)

	2006	2007	2008
Parlament Europejski	7,14%	13,38%	14,41%
Rada Unii Europejskiej	6,07%	3,82%	4,50%
Komisja Europejska	75,00%	50,96%	54,95%
Trybunał Sprawiedliwości	3,57%	3,82%	-
Trybunał Obrachunkowy	1,79%	1,91%	5,41%
Europejski Bank Centralny	1,07%	1,27%	2,70%
Pozostałe instytucje i agencje europejskie	5,36%	24,84%	18,02%
Razem	100,00%	100,00%	100,00%

3. Nowe sprawy – język postępowania (2006–2008)

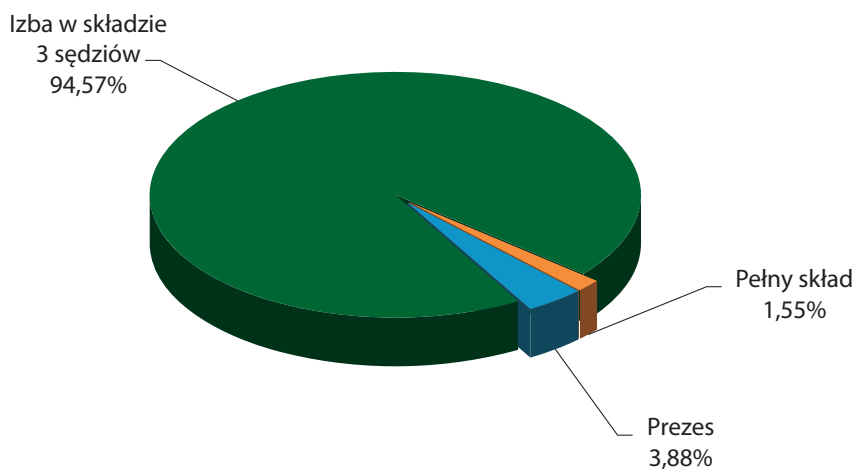
Podział za rok 2008

Język postępowania	2006	2007	2008
bułgarski	-	2	-
hiszpański	1	2	1
niemiecki	2	17	10
grecki	3	2	3
angielski	8	8	5
francuski	113	102	73
włoski	10	17	6
litewski	-	2	2
węgierski	2	1	1
niderlandzki	7	3	8
polski	-	-	1
portugalski	-	-	1
rumuński	-	1	-
słoweński	1	-	-
fiński	1	-	-
Razem	148	157	111

Język postępowania odzwierciedla język, w którym sprawa została wniesiona, a nie język ojczysty czy obywatelstwo skarżącego.

4. Sprawy zakończone – wyroki i postanowienia – skład orzekający (2008)

	Wyroki	Postanowienia kończące postępowanie w sprawie ¹	Inne sposoby zakończenia postępowania	Razem
Pełny skład	2	-	-	2
Prezes	-	5	-	5
Izba w składzie 3 sędziów	66	55	1	122
Sąd w składzie jednoosobowym	-	-	-	-
Razem	68	60	1	129

¹ W tym 7 spraw zakończonych ugodą.

5. Sprawy zakończone – rozstrzygnięcie (2008)

	Wyroki			Postanowienia				Inne sposoby zakończenia postępowania	Razem
	Skargi uwzględnione w całości	Skargi uwzględnione w części	Skargi oddalone w całości	Skargi / wnioski [oczywiście] niedopuszczalne lub bezzasadne	Ugody zawarte w następstwie działania Sądu	Wykreślenie z innych przyczyn, umorzenie lub przekazanie sprawy	Uwzględnione wnioski (procedury szczególne)		
Obsadzenie stanowiska/ przeniesienie z urzędu	-	-	2	2	-	1	-	-	5
Konkurs	1	2	4	2	-	-	-	-	9
Warunki pracy / urlop	-	2	2	1	1	-	-	-	6
Ocena / Awans	7	8	12	4	2	5	-	1	39
Emerytury i renty inwalidzkie	-	-	2	3	-	6	-	-	11
Postępowanie dyscyplinarne	-	-	1	2	-	-	-	-	3
Zatrudnienie/ powołanie/ zaszeregowanie do grupy	1	6	4	5	-	2	-	-	18
Wynagrodzenie i dodatki	-	-	8	2	4	3	-	-	17
Rozwiązanie umowy z pracownikiem	-	-	3	1	-	1	-	-	5
Zabezpieczenie społeczne/ choroba zawodowa/ wypadki	1	1	1	1	-	2	-	-	6
Inne	-	-	-	8	-	1	1	-	10
Razem	10	19	39	31	7	21	1	1	129

6. Środki tymczasowe – rozstrzygnięcie (2006–2008)

Liczba wniosków o zastosowanie środków tymczasowych		Rozstrzygnięcie	
		Uwzględnienie w całości lub w części	Oddalenie
2006	2	-	2
2007	4	-	4
2008	4	-	4
Razem	10	-	10

7. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania w miesiącach (2008)

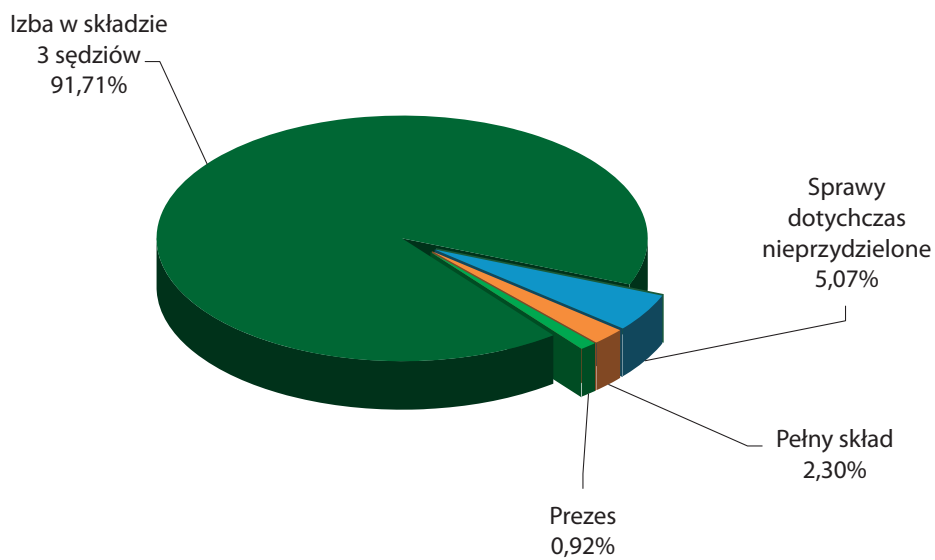
Wyroki		Średni czas trwania	Średnia ogółem
Sprawy wniesione do Sądu do spraw Służby Publicznej	56	16,9	19,7
Sprawy wniesione pierwotnie do Sądu Pierwszej Instancji ¹	12	32,6	
Razem	68		
Postanowienia			
Sprawy wniesione do Sądu do spraw Służby Publicznej	55	11,3	14,0
Sprawy wniesione pierwotnie do Sądu Pierwszej Instancji ¹	6	38,3	
Razem	61		
ŁĄCZNIE OGÓŁEM			17,0

Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

¹ Z chwilą rozpoczęcia działalności przez Sąd do spraw Służby Publicznej zostało mu przekazanych przez Sąd Pierwszej Instancji 118 spraw.

8. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2006–2008)

Podział za rok 2008

	2006	2007	2008
Pełny skład	6	3	5
Prezes	4	2	2
Izba w składzie 3 sędziów	207	205	199
Sąd w składzie jednoosobowym	-	-	-
Sprawy dotychczas nieprzydzielone	11	25	11
Razem	228	235	217

9. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – liczba skarżących (2008)

Dziesięć spraw w toku z największą liczbą skarżących na sprawę

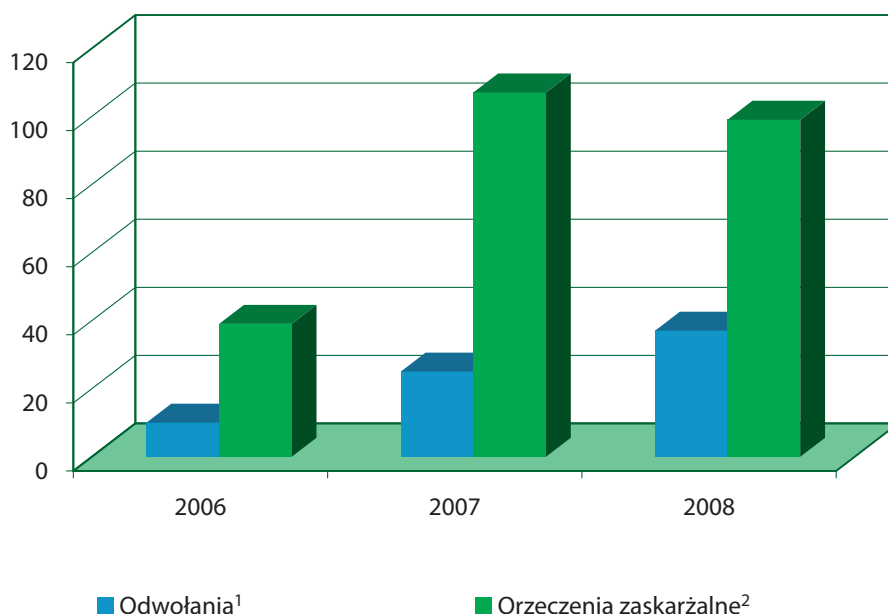
Liczba skarżących na sprawę	Dziedziny
181	Regulamin pracowniczy – Zatrudnienie – Pracownicy kontraktowi – Czas trwania umów, przedłużenie umowy na czas określony lub nieokreślony
143	Regulamin pracowniczy – Powołania – Kandydaci wpisani na listę rezerwową przed wejściem w życie nowego regulaminu pracowniczego
108	EBI – Emerytura – Coroczna waloryzacja
80	Regulamin pracowniczy – Personel pomocniczy na czas sesji Parlamentu – Pracownicy wykonujący pracę tymczasową – Przekształcenie stosunku pracy w umowy pracowników kontraktowych zatrudnionych na czas nieokreślony
76	Regulamin pracowniczy – Powołania – Przekształcenie umów na czas określony w jedną umowę na czas nieokreślony
59	Regulamin pracowniczy – Awans – Postępowanie w sprawie awansu za 2005 r. – Dodatkowe grupy zaszergowania przewidziane w nowym regulaminie pracowniczym
47	Regulamin pracowniczy – Pracownicy kontraktowi – Zatrudnienie – Postępowanie w sprawie naboru CAST27/ Relex – Niewpisanie na listę rezerwową
29	Regulamin pracowniczy – Pracownicy kontraktowi – Zmiana zaszergowania i wynagrodzenia
27	Regulamin pracowniczy – Personel żłobków i świetlic – Wynagrodzenie
21	Regulamin pracowniczy – Wynagrodzenie – Dodatek za pracę w ruchu ciągłym lub systemie zmianowym – Dodatek dla pracowników zobowiązanych do regularnego pozostawiania w gotowości – Artykuły 56a i 56b regulaminu pracowniczego

Określenie „regulamin pracowniczy” obejmuje Regulamin pracowniczy urzędników Wspólnot Europejskich i Warunki zatrudnienia innych pracowników Wspólnot Europejskich.

Całkowita liczba skarżących we wszystkich sprawach w toku

	Razem skarżących	Razem spraw w toku
2006	1652	228
2007	1267	235
2008	1161	217

10. Różne – orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej, od których wniesiono odwołanie (2006–2008)

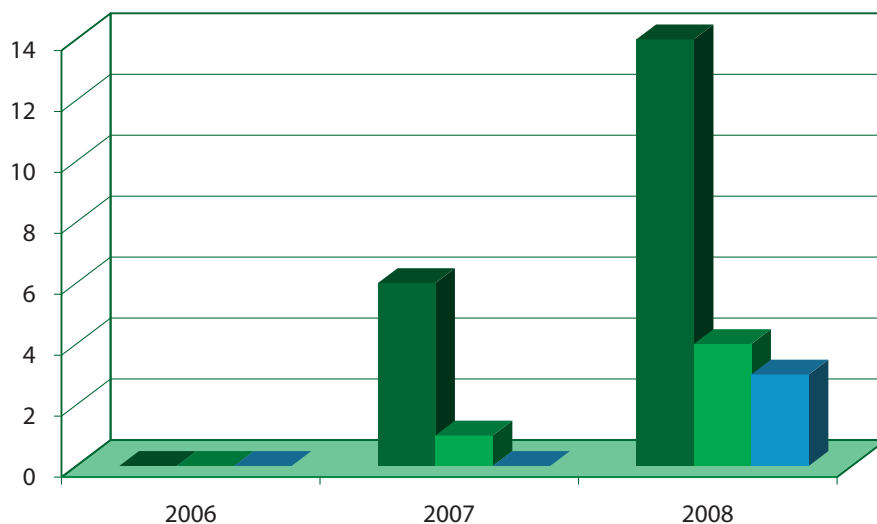
	Odwołania ¹	Orzeczenia zaskarżalne ²	Odsetek odwołań ³	Odsetek odwołań w przypadkach, w których nie znajdowała zastosowania ugoda
2006	10	39	25,64%	22,22%
2007	25	107	23,36%	21,93%
2008	37	99	37,37%	34,91%

¹ Orzeczenia, od których odwołanie wniosła więcej niż jedna strona, uwzględniono tylko raz. W 2007 r. od dwóch orzeczeń wniesiono po dwa odwołania.

² Wyroki, postanowienia – stwierdzające niedopuszczalność skargi, oczywistą niedopuszczalność lub bezzasadność skargi, postanowienia w sprawie środków tymczasowych, umorzenia postępowania lub oddalenia wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta – ogłoszone lub wydane w roku odniesienia.

³ Ten odsetek może, dla danego roku, nie odpowiadać liczbie zaskarżalnych orzeczeń wydanych w roku odniesienia, ponieważ termin do wniesienia odwołania może przypadać na zbiegu dwóch lat kalendarzowych.

11. Różne – wynik postępowań odwoławczych toczących się przed Sądem Pierwszej Instancji (2006–2008)

■ Oddalenie odwołania

■ Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania

■ Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania

	2006	2007	2008
Oddalenie odwołania	-	6	14
Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	-	1	4
Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	-	-	3
Razem	-	7	21

Rozdział IV

Spotkania i wizyty

A – Oficjalne wizyty i spotkania w Trybunale Sprawiedliwości, Sądzie Pierwszej Instancji oraz Sądzie do spraw Służby Publicznej

Trybunał Sprawiedliwości

24 stycznia	M.A. Moratinos, minister spraw zagranicznych Królestwa Hiszpanii
25 stycznia	F. Fillon, premier Republiki Francuskiej
13 lutego	Delegacja Corte centroamericana de Justicia
1 kwietnia	Delegacja Court of the Future Network Australii
9 kwietnia	A. Krautscheid, minister spraw federalnych i europejskich oraz mediów kraju związkowego Nadrenia Północna Westfalia
14–15 kwietnia	Delegacja niderlandzkich sędziów – Gerechtscoördinatoren
17 kwietnia	E. Duckwitz, stały przedstawiciel Republiki Federalnej Niemiec przy Unii Europejskiej
17 kwietnia	K. Darroch, stały przedstawiciel Zjednoczonego Królestwa przy Unii Europejskiej
17 kwietnia	B. Ask, minister sprawiedliwości Królestwa Szwecji
18 kwietnia	H.D. Schweisgut, stały przedstawiciel Republiki Austrii przy Unii Europejskiej
21–28 kwietnia	Delegacja Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej i Monetarnej Państw Afryki Środkowej (CEMAC), Trybunału Sprawiedliwości Unii Ekonomicznej i Monetarnej Afryki Zachodniej (UEMOA) oraz Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS)
28 kwietnia	M. Vicens, stały przedstawiciel Republiki Czeskiej przy Unii Europejskiej
14 maja	P. Guex, ambasador Konfederacji Szwajcarskiej przy Wielkim Księstwie Luksemburga oraz J. de Watteville, ambasador, szef delegacji Szwajcarii przy Unii Europejskiej
5 czerwca	J. Pospíšil, minister sprawiedliwości Republiki Czeskiej
9–10 czerwca	Zjazd sędziów państw członkowskich (Belgii, Bułgarii, Danii, Niemiec, Estonii, Grecji, Cypru, Łotwy, Litwy, Luksemburga, Niderlandów, Polski, Portugalii, Zjednoczonego Królestwa)
9–27 czerwca	Wystawa „Sous le regard de Dame Justice” P. Heinischa, malarza i karykaturzysty

16 czerwca	J. Lewandowski, sprawozdawca Komisji Budżetowej Parlamentu Europejskiego
17 czerwca	Pełnomocnicy Republiki Francuskiej, Republiki Czeskiej i Królestwa Szwecji reprezentujący te państwa przed Trybunałem Sprawiedliwości
23–27 czerwca	Delegacja Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej i Monetarnej Państw Afryki Środkowej (CEMAC), Trybunału Sprawiedliwości Unii Ekonomicznej i Monetarnej Afryki Zachodniej (UEMOA) oraz Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS)
8 lipca	V. Hoff, minister spraw federalnych i europejskich kraju związkowego Hesji
8–9 września	Delegacja sądu najwyższego Hiszpanii
9–12 września	Delegacja wysokiego sądu kasacyjnego i sprawiedliwości Rumunii
15–16 września	Delegacja Consejo General del Poder Judicial Hiszpanii
17 września	Delegacja duńskiego parlamentu
7 października	Wystawa fotograficzna upamiętniająca 50 lecie ustanowienia „jednego” Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich
9 października	F. Mac Gregor, prezes sądu apelacyjnego Szeszeli
13 października	Delegacja Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego
14 października	Delegacja sądu najwyższego Chin
20–21 października	„Luxemburger Expertenforum”
23 października	F. Nelli Feroci, ambasador, stały przedstawiciel Republiki Włoskiej przy Unii Europejskiej
31 października	M. Kiviniemi, fińska minister administracji publicznej i wspólnot terytorialnych
6 listopada	M. Sarrazin i J. Montag, członkowie Bundestagu
20 listopada	G. Holzinger, prezes trybunału konstytucyjnego Republiki Austrii
24 listopada	Delegacja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
5 grudnia	C. Wiseler, minister robót publicznych Wielkiego Księstwa Luksemburga i D. Perrault, architekt
10–11 grudnia	Delegacja sędziów i ekspertów z zakresu prawa podatkowego państw członkowskich i krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej

Sąd Pierwszej Instancji

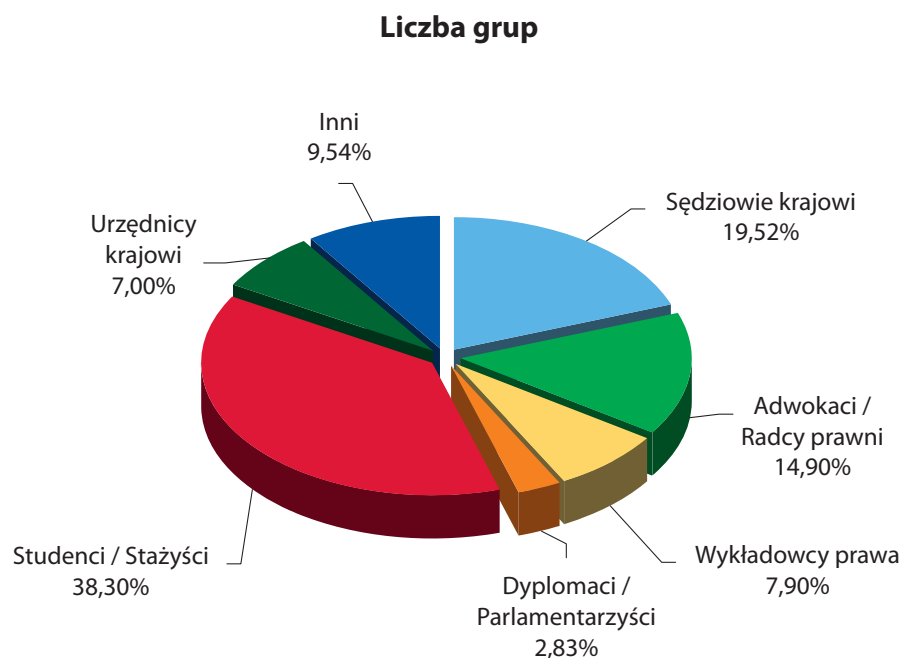
22 kwietnia	P. Guex, ambasador Konfederacji Szwajcarskiej przy Wielkim Księstwie Luksemburga
17 czerwca	Wizyta robocza pełnomocników rządów francuskiego, czeskiego i szwedzkiego, którym towarzyszyli doradcy prawni z Rady Unii Europejskiej
9 lipca	N. Diamandouros, europejski rzecznik praw obywatelskich
13 października	Delegacja Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego
12 grudnia	Pełnomocnicy ministerstwa stanu Wielkiego Księstwa Luksemburga

Sąd do spraw Służby Publicznej

22 kwietnia	Wizyta M. de Soli Domingo, głównego doradcy w służbie ds. mediacji Komisji
24 kwietnia	Wizyta P. Hustinx i J. Baya Delgada, odpowiednio europejskiego inspektora ochrony danych i zastępcy europejskiego inspektora ochrony danych
13 października	Wizyta delegacji Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego
21 listopada	Wizyta N. Diamandourosa, europejskiego rzecznika praw obywatelskich

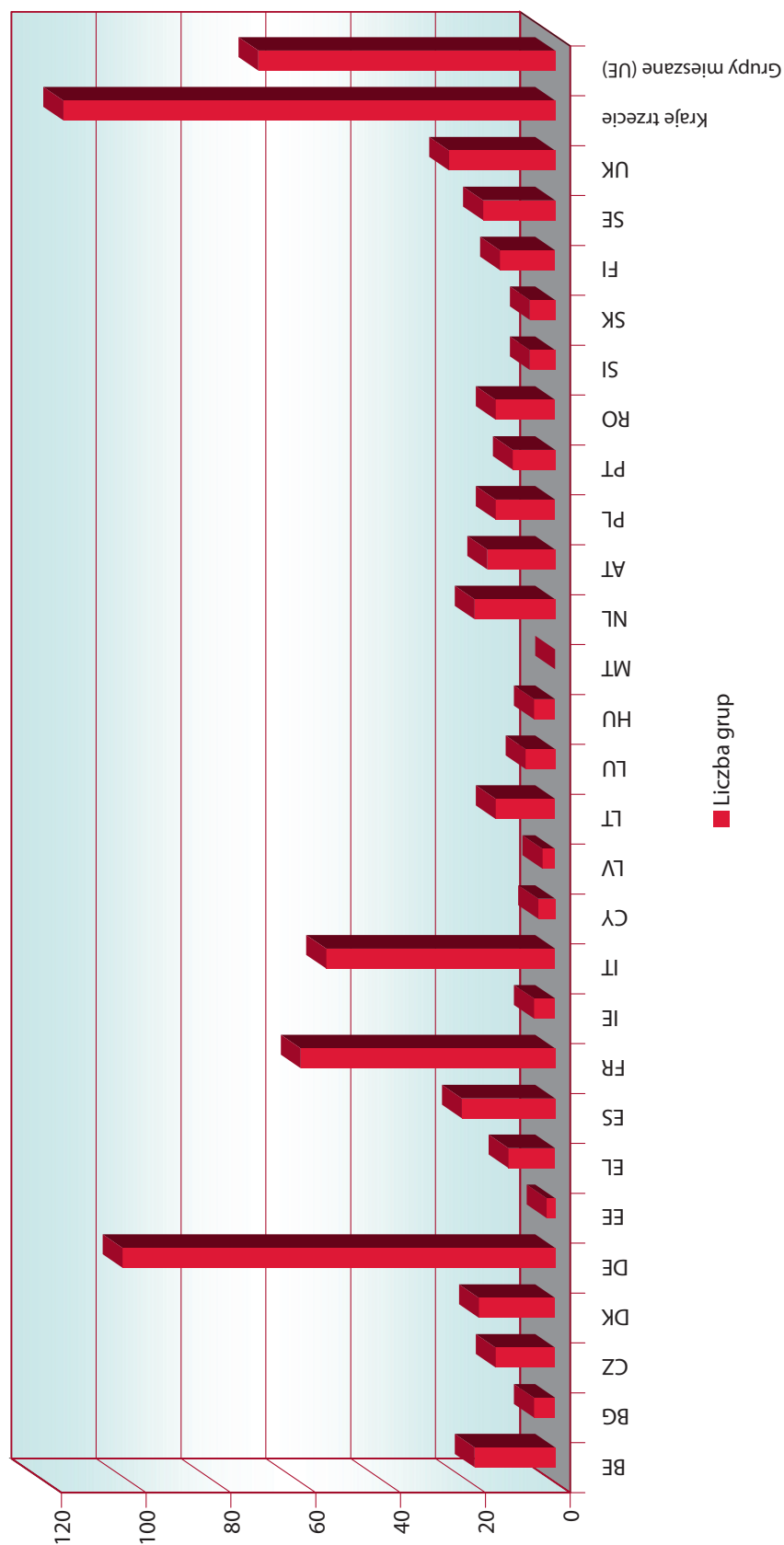
B – Wizyty naukowe (2008)

1. Podział według rodzaju grup

	Sędziowie krajowi	Adwokaci / Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci / Parlamentarzyści	Studenci / Stażyści	Urzędnicy krajowi	Inni	Łącznie
Liczba grup	131	100	53	19	257	47	64	671

2. Wizyty naukowe – podział według państw członkowskich (2008)

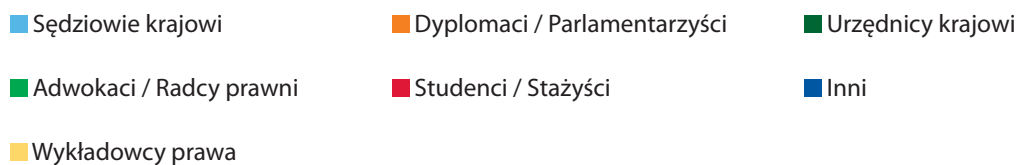
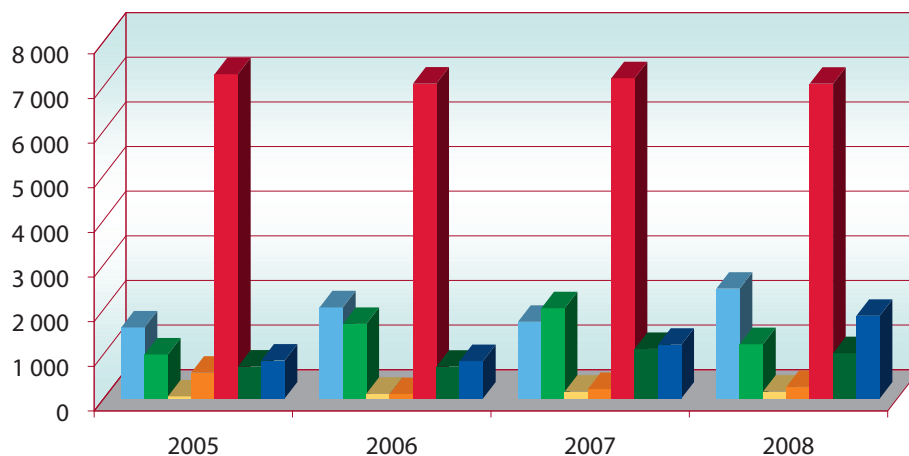

	Liczba odwiedzających							Łącznie	Liczba grup
	Sędziowie krajowi	Adwokaci / Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci / Parlamentarzyści	Studenci / Stażyści	Urzednicy krajowi	Inni		
BE		53	1		400		20	474	19
BG	34	13			42			89	5
CZ		46	14		24			84	14
DK	8	10	43	31	98		90	307	18
DE	375	265	29	70	1113		828	2843	102
EE				27				27	2
EL	121		6		150			277	11
ES	294	33			36		103	484	22
FR	230	46	7		1118		297	1841	60
IE	10				74			84	5
IT		55	3		534			592	54
CY	4		8		16			28	4
LV					23	40		63	3
LT			9		15			24	14
LU		55			161			230	7
HU			8		80	8		96	5
MT								0	0
NL	86	52		50	271		42	501	19
AT	18	76	4		190		38	326	16
PL	68	73	4		84	105		334	14
PT	3		6		20			29	10
RO	60		2			3		65	14
SI	3	10				7		20	6
SK	78				34			112	6
FI		30		39	52	11	27	159	13
SE	188	17		6	61		97	369	17
UK	100	37			335		16	488	25
Kraje trzecie	215	57	12	39	1320	50	82	1775	116
Grupy mieszane (UE)	568	291			802	427	214	2302	70
Łącznie	2463	1219	156	262	7053	1016	1854	14023	671

3. Wizyty naukowe – sędziowie krajowi (2008)

	BE	BG	DK	DE	EE	EL	CY	LV	LT	LU	NL	PL	PT	UK	Łącznie
Staże	8	6	3	16	2	8	2	2	4	2	7	15	8	8	91

4. Tendencje w zakresie liczby i rodzaju odwiedzających (2005–2008)

Liczba odwiedzających

	Sędziowie krajowi	Adwokaci / Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci / Parlamentarzyści	Studenci / Stażyści	Urzędnicy krajowi	Inni	Łącznie
2005	1595	989	48	581	7267	716	853	12 049
2006	2044	1673	108	101	7056	714	840	12 536
2007	1719	2025	157	213	7178	1111	1206	13 609
2008	2463	1219	156	262	7053	1016	1854	14 023

C – Uroczyste posiedzenia

14 stycznia	Uroczyste posiedzenie z okazji zaprzestania pełnienia funkcji przez sędziego R. Schintgena i jego odejścia
28 stycznia	Uroczyste posiedzenie z okazji częściowej wymiany składu Europejskiego Trybunału Obrachunkowego
23 maja	Uroczyste posiedzenie z okazji złożenia uroczystego zobowiązania przez A. Vassiliou, nowego członka Komisji Europejskiej
30 czerwca	Uroczyste posiedzenie żałobne
7 lipca	Uroczyste posiedzenie z okazji złożenia uroczystego zobowiązania przez A. Tajaniego, nowego członka Komisji Europejskiej
15 września	Uroczyste posiedzenie z okazji odejścia sędziego J.D. Cooke’a i objęcia funkcji sędziego Sądu Pierwszej Instancji przez K. O’Higginsa
4 grudnia	Uroczystość z okazji inauguracji nowego Pałacu Trybunału

D – Wizyty lub udział w oficjalnych uroczystościach

Trybunał Sprawiedliwości

11 stycznia	Reprezentacja Trybunału na uroczystym posiedzeniu sądu kasacyjnego zorganizowanym w Paryżu
12 stycznia	Reprezentacja Trybunału na uroczystości zorganizowanej w La Valetcie przez Lawrence'a Gonziego, premiera Malty, z okazji wejścia Malty do strefy euro
16 stycznia	Reprezentacja Trybunału na Rechtspolitischer Neujahrsempfang w ministerstwie sprawiedliwości wydanym w Berlinie
18–19 stycznia	Udział delegacji Trybunału w zorganizowanym w Wiedniu trzecim kolokwium prezesów trybunałów konstytucyjnych Austrii, Niemiec i Szwajcarii oraz prezesa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i prezesa Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich
22–23 stycznia	Reprezentacja Trybunału na zorganizowanym w Alicante ogólnym seminarium szkoleniowym w zakresie znaków towarowych i wzorów dla sędziów sądów krajowych 27 państw członkowskich Unii Europejskiej
25 stycznia	Udział delegacji Trybunału w uroczystym posiedzeniu w Strasburgu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
25 stycznia	Reprezentacja Trybunału na uroczystości zorganizowanej w Rzymie z okazji rozpoczęcia roku sądowego najwyższego sądu kasacyjnego
25 stycznia	Reprezentacja Trybunału w Strasburgu na uroczystym posiedzeniu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i na seminarium na temat „Rola konsensusu w systemie europejskiej konwencji praw człowieka”
29 stycznia	Reprezentacja Trybunału na uroczystości zorganizowanej w Lizbonie z okazji rozpoczęcia roku sądowego sądu najwyższego Portugalii
31 stycznia	Reprezentacja Trybunału na uroczystości zorganizowanej w Karlsruhe ku czci prezesa Güntera Hirscha i z okazji objęcia funkcji przez jego następcę w federalnym trybunale sprawiedliwości, na zaproszenie Brigitte Zypries, minister sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec
24 lutego	Reprezentacja Trybunału na uroczystości zorganizowanej w Tallinie przez prezydenta Republiki Estońskiej, Toomasa Hendrika Ilvesa, z okazji 90-lecia Republiki Estońskiej

12 marca	Reprezentacja Trybunału w Strasburgu na obchodach 50-lecia Parlamentu Europejskiego
12 marca	Reprezentacja Trybunału na dorocznym Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie
9 kwietnia	Reprezentacja Trybunału w Lizbonie na uroczystości z okazji 25-lecia trybunału konstytucyjnego Portugalii
7 maja	Reprezentacja Trybunału na uroczystym przyjęciu wydanym w Hofburgu w Wiedniu przez prezydenta Republiki Austrii z okazji zaprzestania pełnienia funkcji przez M. Korinka, prezesa trybunału konstytucyjnego Austrii
16–17 maja	Reprezentacja Trybunału na drugim międzynarodowym kolokwium konstytucyjnym, zorganizowanym w Andorra la Vella przez trybunał konstytucyjny Andorry, na temat „Prawo międzynarodowe i krajowe konstytucje w orzecznictwie trybunałów konstytucyjnych”
28–31 maja	Udział delegacji Trybunału w kongresie FIDE w Linzu
1 czerwca	Reprezentacja Trybunału na uroczystości zorganizowanej w Rzymie z okazji święta narodowego Włoch
9 czerwca	Reprezentacja Trybunału na inauguracji wystawy architekta Dominique’a Perraulta w Centre Pompidou w Paryżu
9–10 czerwca	Reprezentacja Trybunału na kolokwium na temat „Ways and means of strengthening the implementation at national level of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms” w Sztokholmie
15–16 czerwca	Reprezentacja Trybunału na posiedzeniu zarządu Stowarzyszenia Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej oraz na kolokwium zorganizowanym przez to stowarzyszenie w Warszawie
30 czerwca	Reprezentacja Trybunału na trzecim kolokwium Sieci Prezesów Sądów Najwyższych Państw Członkowskich Unii Europejskiej w Lublanie
3 lipca	Udział prezesa Sądu w spotkaniu w Brukseli z J.C. Pirisem, dyrektorem generalnym, doradcą prawnym Rady Unii Europejskiej i H.G. Pötteringiem, przewodniczącym Parlamentu Europejskiego
2–3 września	Udział delegacji Trybunału w obchodach 90-lecia najwyższego sądu administracyjnego Finlandii zorganizowanych w Helsinkach

8–9 września	Reprezentacja Trybunału na seminarium zorganizowanym w Santander przez sąd najwyższy Hiszpanii ze Stowarzyszeniem Rad Stanu i Naczelnym Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej, na temat „Zbieżność najwyższych sądów administracyjnych Unii Europejskiej w stosowaniu prawa wspólnotowego”
10–11 września	Reprezentacja Trybunału na uroczystym posiedzeniu zorganizowanym w Brnie z okazji 15-lecia ustanowienia trybunału konstytucyjnego Republiki Czeskiej
16 września	Reprezentacja Trybunału na uroczystościach zorganizowanych w Lizbonie z okazji 175-lecia sądu najwyższego Portugalii
22 września	Reprezentacja Trybunału na zorganizowanym w Brukseli spotkaniu delegacji Stowarzyszenia Rad Stanu i Naczelnym Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej z komisarzem J. Barrotem w celu omówienia działalności stowarzyszenia i jego finansowania
24 września	Udział prezesa Trybunału w wydanej w Brukseli kolacji na cześć ekumenicznego patriarchy Bartłomieja, na zaproszenie V. Kaskarelisa, ambasadora, stałego przedstawiciela Republiki Greckiej przy Unii Europejskiej
29 września	Reprezentacja Trybunału na uroczystości zorganizowanej w Madrycie z okazji rozpoczęcia roku sądowego sądu najwyższego, której przewodniczył król Hiszpanii
30 września – 1 października	Reprezentacja Trybunału na Opening of the Legal year w Londynie
1 października	Reprezentacja Trybunału na zorganizowanej w Wiedniu Verfassungstag (uroczystości upamiętniającej ustanowienie trybunału konstytucyjnego Austrii), w obecności prezydenta Republiki Austrii
3 października	Reprezentacja Trybunału na uroczystościach zorganizowanych w ramach „Tag der Deutschen Einheit” w Hamburgu
7–8 października	Reprezentacja Trybunału na dorocznej konferencji europejskiego forum sędziów ds. ochrony środowiska w Paryżu
9–10 października	Reprezentacja Trybunału na posiedzeniu zorganizowanym w Paryżu szefów sądów apelacyjnych stolic Unii Europejskiej
13 października	Reprezentacja Trybunału na uroczystości w Strasburgu z okazji 10-lecia wejścia w życie protokołu nr 11 do europejskiej konwencji praw człowieka w Europejskim Trybunale Praw Człowieka
13 października	Reprezentacja Trybunału na „10th Anniversary Meeting of the European Judicial Network” na Maderze

16–17 października	Reprezentacja Trybunału na zorganizowanej w Wiedniu konferencji prezesów sądów najwyższych i prokuratorów generalnych państw członkowskich Unii Europejskiej
25–28 października	Oficjalna wizyta delegacji Trybunału w najwyższym sądzie kasacyjnym Republiki Bułgarii w Sofii
31 października	Reprezentacja Trybunału na uroczystym posiedzeniu w Hadze sądu kasacyjnego Niderlandów z okazji odejścia na emeryturę prezesa, W.J.M. Davidsa
2–3 listopada	Reprezentacja Trybunału na kolokwium zorganizowanym w Paryżu z okazji 50-lecia rady konstytucyjnej
17 listopada	Reprezentacja Trybunału na posiedzeniu w Brukseli zarządu Stowarzyszenia Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej
6 grudnia	Reprezentacja Trybunału na dorocznym przyjęciu zorganizowanym w Helsinkach z okazji święta narodowego, na zaproszenie prezydent Republiki Finlandii
18 grudnia	Reprezentacja Trybunału na uroczystości zorganizowanej w Lublanie z okazji dnia konstytucyjności

Sąd Pierwszej Instancji

11 stycznia	Reprezentacja Sądu na uroczystym posiedzeniu sądu kasacyjnego w Paryżu
15 stycznia	Reprezentacja Sądu na konferencji zorganizowanej w Bonn z okazji 50-lecia Bundeskartellamt
25 stycznia	Reprezentacja Sądu z okazji uroczystego posiedzenia w Strasburgu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
15–18 maja	Udział prezesa i członków Sądu w spotkaniu zorganizowanym w Nikozji przez prokuratora generalnego i wysokich rangą urzędników Republiki Cypru oraz wystąpienie na temat kompetencji Sądu Pierwszej Instancji w dziedzinie wspólnotowego prawa konkurencji
28–31 maja	Reprezentacja Sądu na 23. kongresie FIDE w Linzu
2–5 czerwca	Reprezentacja Sądu na 14. konferencji europejskich trybunałów konstytucyjnych zorganizowanej w Wilnie
25 czerwca	Udział prezesa w przyjęciu wydanym w Paryżu przez premiera Francji, F. Fillona, z okazji 60-lecia sekretariatu generalnego do spraw europejskich

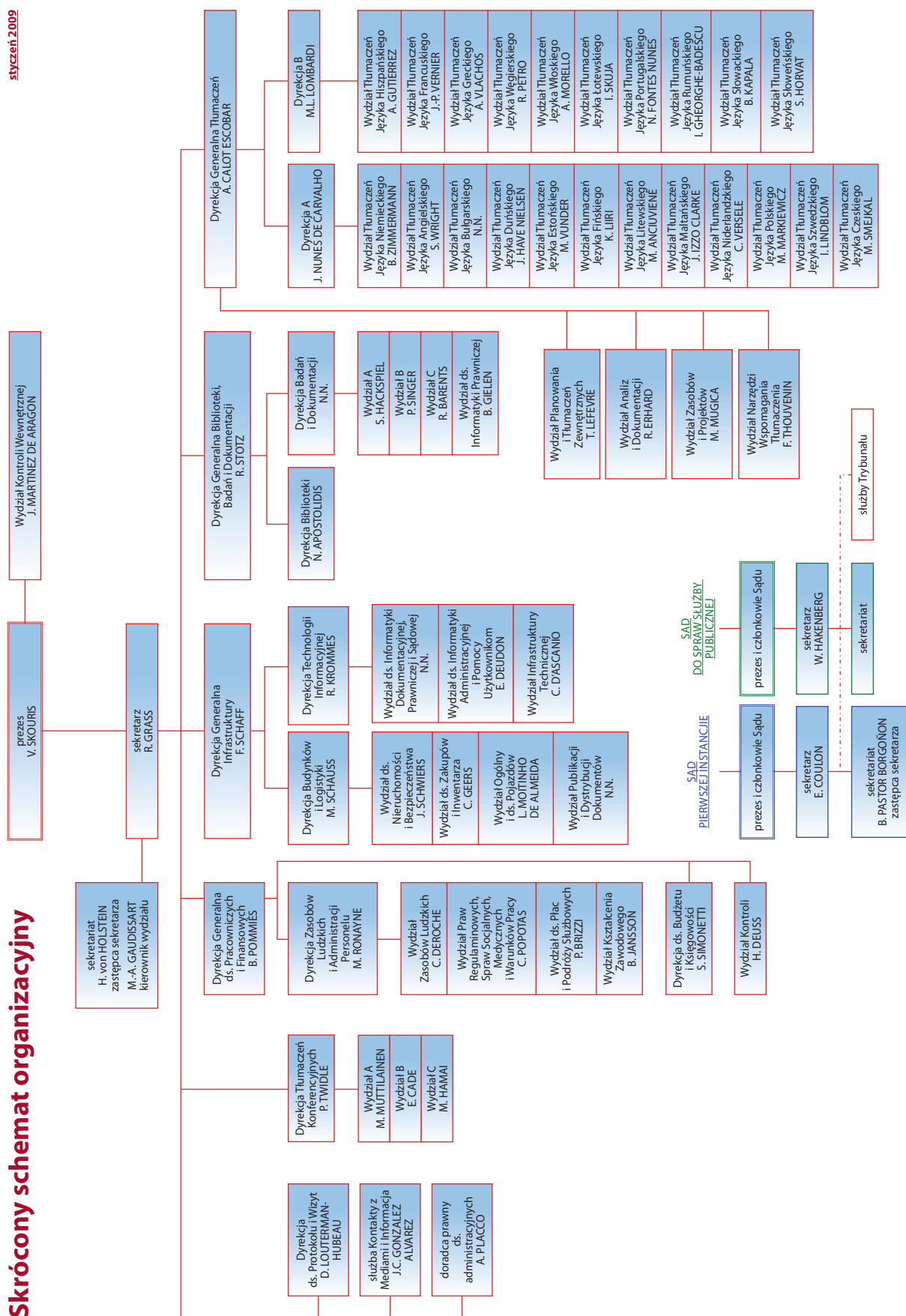
2 września	Reprezentacja Sądu na uroczystości zorganizowanej w Helsinkach z okazji 90-lecia najwyższego sądu administracyjnego Finlandii
29 września	Reprezentacja Sądu na uroczystym posiedzeniu w Madrycie z okazji rozpoczęcia roku sądowego, któremu przewodniczył król Hiszpanii
1 października	Reprezentacja Sądu na uroczystości zorganizowanej w Londynie z okazji rozpoczęcia roku sądowego
3 października	Reprezentacja Sądu na uroczystości zorganizowanej w Warszawie z okazji 90-lecia ochrony własności przemysłowej w Polsce
6–7 października	Reprezentacja Sądu na zorganizowanej w Londynie międzynarodowej konferencji na temat „Międzynarodowe sądy i trybunały – nadchodzące wyzwania”, w ramach szwedzkiego przewodnictwa w Komitecie Ministrów Rady Europy we współpracy z Komitetem Doradców Prawnych ds. Prawa Międzynarodowego Publicznego (CAHDI) Rady Europy
20–21 października	Udział prezesa i członków Sądu w zorganizowanym w Luksemburgu Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Gemeinschaftsrechts
24 października	Udział prezesa w konferencji „EU litigation – Using EU Law as a litigation tool” zorganizowanej w Brukseli przez IBC Legal Conferences oraz wystąpienie na temat „Efficient administration of justice in a changing environment – What lawyers and judges can do”
25 października – 2 listopada	Reprezentacja Sądu na zorganizowanej w Nowym Jorku jesiennej sesji Trybunału Administracyjnego ONZ
25 listopada	Reprezentacja Sądu przy okrągłym stole „Europe without frontiers”, zorganizowanym w Luksemburgu z okazji wizyty państwowej prezydent Republiki Finlandii, T. Halonen
5 grudnia	Udział i wystąpienie prezesa i członków Sądu na Autumn Conference on European State Aid Law 2008 w Luksemburgu

Sąd do spraw Służby Publicznej

28 lutego	Spotkanie członków Sądu do spraw Służby Publicznej z członkami Sądu EFTA
6–8 marca	Wizyta w radzie stanu Belgii
15–18 maja	Wizyta w najwyższym sądzie administracyjnym Finlandii

Skrócony schemat organizacyjny

Dane teleadresowe Trybunału Sprawiedliwości

Z Trybunałem Sprawiedliwości można się skontaktować w następujący sposób:

Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich

Adres pocztowy: L-2925 Luksemburg

Telefon: (352) 43 03-1

Teleks: 2510 CURIA LU

Adres telegraficzny: CURIA

Faks Trybunału: (352) 43 03-2600

Faks wydziału ds. kontaktów z mediami i informacji: (352) 43 03-2500

Faks wydziału wewnętrznego – sekcja ds. publikacji: (352) 43 03-2650

Trybunał w Internecie: www.curia.europa.eu

Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich

**Sprawozdanie roczne 2008 – Przegląd działalności Trybunału Sprawiedliwości
Wspólnot Europejskich, Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich i Sądu ds. Służby
Publicznej Unii Europejskiej**

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich

2009 — 255 s. — 21 × 29,7 cm

Nr katalogowy: QD-AG-09-001-PL-C

ISBN 978-92-829-0905-8

doi: 10.2862/3921

ISSN 1830-1940

Urząd Publikacji
Publications.europa.eu

ISBN 978-928290905-8

9 789282 909058

Jak otrzymać publikacje UE

Publikacje płatne:

- w EU Bookshop (internetowa księgarnia UE) – <http://bookshop.europa.eu>,
- w księgarniach (podając tytuł, wydawcę lub numer ISBN),
- bezpośrednio u naszych przedstawicieli handlowych.
Dane kontaktowe przedstawicieli handlowych można uzyskać na stronie <http://bookshop.europa.eu> lub wysyłając faks na numer +352 2929-42758.

Publikacje bezpłatne:

- w EU Bookshop (internetowa księgarnia UE) – <http://bookshop.europa.eu>,
- w przedstawicielstwach lub delegaturach Komisji Europejskiej.
Dane kontaktowe przedstawicielstw i delegatur można uzyskać na stronie <http://ec.europa.eu> lub wysyłając faks na numer +352 2929-42758.

